

Vatra veche 1 Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIII, nr. 1 (145) ianuarie 2021 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

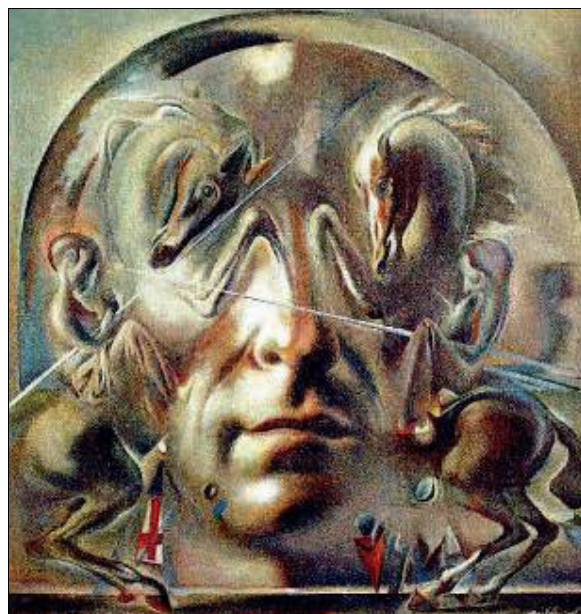


EUGEN BRATFANOF

Florin Piersic sau arta ca viață

SUMAR

Florin Piersic sau arta ca viață, de acad. Ioan Aurel Pop/3
Asterisc. Florin Piersic - 85, de Nicolae Băciut/3
Vitrina. Despre o reverență la ceas aniversar (Nicolae Băciut), de Valeria Bilt/5
Vatra veche dialog cu Nicolae Gheran, de Virgil Rațiu/7
Limpeziri, de Ioan Mânăscu/10
Vatra veche dialog cu Mihaela Malea Stroe, de Mariana Terra/11
In Memoriam. Acad. Alexandru Surdu/14
Rădăcină a spiritului de neam, Eminul (Al. Surdu), de Traian Dinorel-Stănculescu/15
Poezii de Iulia Pațiu/16
Geniul lui Brâncuși în Japonia, de Radu Șerban/17
În puterea avatarurilor, poem de Cora Botezatu/20
In Memoriam. Cora Botezatu – viitorul din trecut, de Nicolae Băciut/21
Asterisc. Memorialistică. Alexandru Mironescu, de Dorin Nădrău/22
Mai altfel, despre Veronica Micle, de Dumitru Hurubă/23
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/24
Aniversări. Aron Cotruș, de Nicolae Băciut/25
Aron Cotruș și poezia chtonice, de Nicolae Suci/25
Ochean întors. Iubirile lui Nichita Stănescu. de Emilia Luchian/28
Dedicații, de Nelu Stan/30
Mărturie/mărturisiri. Doru Pavel. Procese și avocați/31
Evocări din vremuri grele, de Doru Pavel/32
Cronica literară. Arca format A5 (Răzvan Ducean), de Nicolae Suci/33
Condeul de flori (Georgeta Minodora Resteman), de Valeria Manta Tăicuțu/36
„Psalmii” lui Dosoftei, de Luminița Cornea/37
Clopotul NeTăcerii (Florentin Smarandache), de Traian Vasile/38
Floarea de lotus (Domnița Neaga), de Corneliu Vasile/39
Nevoia de poezie (Veronica Pavel Lerner), de Rodica Gârleanu Costea/40
Meditații sentimentale (Alexandru Ciocoi), de Aureliu Goci/40
Momente din viață (Vasile Dan Zaberca), de Daniel Luca/41
Povestea (Alex Măroiu), de A.I. Brumar/42
Covid 19, 2020 (Sorin Finchelstein), de Mihai Batog-Bujeniță/43
Caligrafii literare (Aurel Podaru), de Mircea Daroși/44
Vuietul apelor tulburi (Olivia Măndruțiu Rusu), de Livia Fumurescu/45
România văzută din Nord (Thomas Perle), de Mircea M. Pop/47
România văzută din Sud (Sigrid Katharina Eismann), de Mircea M. Pop/47
Un studiu despre literatura română (Antonina Roitburd), de Mircea M. Pop/49
Flightbook/Romania, de Mircea M. Pop/50
Relaxarea (Mihai Ghivirigă), de Adrian Simeanu/50
Poezii de Stere Bucvală/51
Biblioteca Babel. Poezii de Dražen Katunarić, în românește de Valeriu Stancu/52
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan Aurel Pop/53
Pagini de istorie literară a Brașovului. I. Moștenirea lui Bănuț, de Adrian Lesenciuc/54
Poeme de Ana-Mirabela Diacu/56
Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/57
Pandemie și credință, de Theodor Damian/58
Muntele Athos din Muntele Athos, de Nicolae Băciut/59
Plată și răsplată (Gheorghe Nicolae Șincan), de Nicolae Băciut/61
Amvon. Tu știi ce-i lipsește sufletului tău?, de Gheorghe Nicolae Șincan/61
Analiză asupra conștiinței umane, de Florin Bengean/62
Sfințirea politicului, de Valeriu Tănăsă/63
Poezii de George Ioniță/64
Ochean întors. Occident și Orient față în față cu schimbarea, de Silvia Urdea/65
Poezii de Mihaela Roșca/68
Starea prozei. Dacă-ș fi Dumnezeu, de Ioan Fercu/69
În an centenar, Radu Stanca s-a întors acasă, la Sibiu, de Anca Sîrghie/72
Descântec de poet, de Adrian Botez/74
Contemplând picturile lui Eugen Bratfanof, de Tania Nicolescu/75
Poeme de Iuliu Ionaș/76
Poeme de Carla Francesca Schoppel/77
Șarpele Lucifer, de Eugen Mera/78
Zilele Babelor, de Horea Porumb/79
Literatură și film. Zidiți în generozitate, de Alexandru Jurcan/80
Interviu cu George Banu, de Liliana Popa/80
Din cauza motivului, de Dumitru Hurubă/81
Epigrame de Victor Marola/81
Epigrame, de Nicolae Matcaș/82
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/83
De la un clasic citire. Georgeta Vătavu/83
Curier/83
Panoramic cultural 2021 (foto)/87
Ziua Culturii Naționale la statuia lui Mihai Eminescu (foto)/87
Acasă, poem de Nicolae Băciut/88



Număr ilustrat cu lucrări de EUGEN BRATFANOF

Aniversări

Florin Piersic sau arta ca viață

Florin Piersic face parte din realitatea perenă a teatrului și a filmului românesc, iar despre aceste două forme ale artei nu se poate vorbi la noi făcând abstracție de personalitatea artistului sărbătorit în acest moment. L-am văzut prima oară pe scenă în „Oameni și șoareci”, de John Steinbeck, adică nu l-am văzut în comedie. Am citit romanul abia după aceea și nu mi s-a părut la fel de bun ca piesa. Secretul era dat de jocul actorului Florin Piersic, în rolul lui Lennie Small, un uriaș mic, rămas copil, dotat cu o forță incontrollabilă și cu încetineală în perceperea realității, incapabil să discearnă răul de bine. Cum John Steinbeck nu exprimă niciodată direct prin cuvinte ceea ce vrea să spună, ci doar sugerează dimensiunea personajelor sale, un actor obișnuit poate pierde ușor mesajul printre degete. Florin Piersic a știut să joace întreaga dramă cu patimă, cu trăire, cu dăruire. Lennie se chinuia cu viața fără să știe, făcea rău fără să vrea, era ingenuu de la natură, nu din contrafacere, visa fără să perceapă dimensiunea visului, dar avea un lucru care nu numai că-l umaniza complet, dar îl făcea chiar om-înger: avea speranță. Florin a știut să vadă, să joace și să scoată în evidență această dimensiune, ceea ce este un lucru extrem de rar. Târziu, am avut același sentiment, admirativ, față de un mare talent și de un mare har, când l-am văzut pe Tom Hanks în „Forrest Gump”. Rolul din „Oameni și șoareci” e unul de început, urmat imediat după debutul din „Discipolul diavolului” (de George Bernard Shaw) și după „Tragedia optimistă” (de Vsevolod Vișnevski).

Firește, l-am văzut pe Florin Piersic în zeci de piese și filme, fără să simt vreodată că au fost prea multe sau că jocul său a fost formal. Cele mai multe roluri au fost de juneprim și cele mai multe spectacole au fost comedii. Unii români le-au văzut numai pe astea și au rămas cu imaginea actorului de comedie foarte bun, dar, să zicem, unilateral.

Dar mai sunt și alte roluri de creație, de adâncă meditație, precum cele din „Act venețian” (Camil

Petrescu), din „Zbor deasupra unui cuib de cuci” (Dale Wassermann), din „Străini în noapte” (Eric Assous), din „Dulcea pasăre a tinereții” (Tennessee Williams), din „Heidelberg-ul de altă dată” (W. Meyer Forster). Florin ridică dramaturgia românească, proza și poezia românească la rangul celor universale și chiar mai sus. Pentru ilustrare, voi evoca rolul din „Visul unei nopți de iarnă”, de Tudor Mușatescu, piesă ușoară – vor zice unii pretențioși – dar cu mare succes de scenă atunci când regizorul și actorii erau buni. Varianta transpusă pe ecran, în regia lui Dan Necșulea, îi avea ca protagoniști pe Rodica Mandache și Florin Piersic, un Alexandru Manea plin de farmec, de naturalețe, de sete de viață.

Ca ardelean, mi-a plăcut mult Marius Chicoș Rostogan, pedagogul de școală nouă, ironizat de Caragiale cu mare talent. În pana lui Caragiale se ascunde și o doză de ironie la adresa ardelenilor moralști, care, cel puțin de la Slavici încoace, dau lecții sfătoase copiilor, dar și lecții de viață în general. Florin Piersic – trăitor de-o viață „aicea printre ardeleni” – și-a reabilitat conștiința și a înlocuit ironia, satira lui Caragiale, cu un umor sănătos, exhibit prin toate fibrele ființei sale. Nu a fost actor până la Florin Piersic, în stare să îmbine, în „Un pedagog de școală nouă”, umorul de limbaj cu cel de situație într-un dozaj așa de fin, care sublimă dezagustul, lașitatea, slugărmicia îngroșate de dramaturg și care s-ar fi răsfrânt asupra tuturor ardelenilor. Căldura actorului umanizează un personaj pe care creatorul său l-ar fi vrut aproape odios, încât, prin arta lui Florin Piersic, „profesorul” absolut devine simpatic, acceptat așa cum este ...



ÎPS Andrei, Florin Piersic,
Cluj-Napoca, 2017



În filme istorice, a întruchipat haiduci, aventurieri și boieri de viță (haiducul Anghel Șaptecai, haiducul Grigore Pinte, conspiratorul Mărgelatu, boierul Preda Buzescu, dregătorul Cristea Păr Negru (Jder), fiul comisului Manole etc.), rescriind trecutul. Multă lume și-a format imaginea haiducului nu din prezentările firave ale istoricilor, ci din filmele cu Florin Piersic. Scrisul rămâne literă moartă, pe când imaginile cu Florin Piersic trăiesc.

Florin Piersic nu a jucat roluri în piese de teatru și în filme, ca alți actori, pentru că nu a transformat viața în artă, ci arta în viață. A jucat și joacă cu atâta talent încât trăiește aieva pe scenă. Prin el, scena devine viață mai reală decât viața trăită aieva. Florin Piersic nu are vârstă, pentru că se află pe șoseaua cea mare și fără de sfârșit a vieții, curge și nu ajunge niciodată la liman, nu are început și sfârșit. Vine din seva vie a acestui popor, pe care nu îl iubește doar, ci îl reprezintă, îl încarnează, îl nemurește. La mulți ani!

Ne luminează viața cu har de actorie,
Pogoară de pe scenă fărăme de destin,
Presară printre vorbe fiori de apă vie,
Ne-încântă și descântă, numindu-se... Florin!

Acad. IOAN-AUREL POP

Asterisc

Florin Piersic - 85

Florin Piersic la 85 de ani? (Născut la 27 ianuarie 1936) Același pe care l-am întâlnit prima oară cu mai bine de 50 de ani în urmă, la Suceava, cred că la Hotel Arcașul, unde am înnoptat și eu, însoțind o familie de englezoaice, mamă și fiică, ajunse în drumurile lor și la margine de sat, în Chintelnicul meu natal, iar copilul care eram le-a putut fi de ajutor, cu puțina engleză pe care o știam și căroră le-am arătat ce înseamnă o gospodărie țărănească la ceas de seară, când au băut lapte cald, mult proaspăt, o experiență inedită pe traseele lor.

Ele m-au luat însoțitor pe drumul lor prin Bucovina, de unde urmau să treacă în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească.

Am luat-o, de la Bistrița, spre Vatra Dornei, Câmpulung Moldovenesc, pe drumul împărătesc, iar la Suceava l-am întâlnit în holul Hotelului Arcașul pe actor, falnic, imberb, pe care-l știam din filmele venite în sat cu Caravana cinematografică: *Neamul Șoimăreștilor*, *Columna*, *Răscoala*.

Era acolo la o filmare, cred, nu-mi amintesc sigur, și nu-mi venea să cred ochilor că îl văd în carne și oase pe Florin Piersic.

I-am spus cu timiditate și bucurie cât îl admir și că sunt și eu ardelean, iar Florin mi-a dat cu autograf o fotografie de-a lui. (Fac o paranteză, ca să mă explic de ce îi spun simplu, Florin. Peste decenii, când ne-am revăzut, după ce îl tot tîmâiam eu, cu respect, spunându-i „maestre Florin Piersic”, mi-a spus că nu mai vorbește cu mine dacă nu-i spun doar „Florin”!)

I-am văzut de-a lungul anilor filmele în care a jucat, piesele care se difuzau la TVR, l-am văzut pe scenele teatrelor din Cluj-Napoca, Târgu-Mureș.

Îl căutam după spectacole, am luat masa în mai multe rânduri la restaurantele hotelurilor unde era cazat în Târgu-Mureș.

Dar o întâlnire memorabilă a fost cea de la Blaj, în 14 mai 2017, unde avea un spectacol, țin minte ziua, pentru că atunci a murit Tatiana Ekel, cu care fusese căsătorit între 1962-1974 și cu care l-a avut pe Florin Piersic jr.

Aflase de moartea ei înainte de a intra pe scenă și a reușit, până la un moment, să-și stăpânească lacrimile, ca un mare actor, dar n-a ezitat s-o evoce, s-o invoce, făcând o reverență în fața memoriei sale, cu multă căldură și nostalgie.

În acel spectacol – noi ne văzuserăm înainte, îi dădusem o carte, unde îmi scrisese niște cuvinte măgulitoare, pe pagina în care era un poem al meu, „Grădinar în Rai”, pe care, pentru că nu-l învățase pe de rost, și-l scrisese de mână pe o bucată de hârtie, ca să-l recite în spectacol. Din când în când, în timpul spectacolului făcea trimitere la mine, ori îmi adresa câte o întrebare retorică, în stilul lui.

Mă ascultase spunând poezii și mi-a spus că trebuie să merg cu el în Israel, la invitația premierului Benjamin Netaniahu.

Era ca un basm, am și fost în imaginația mea acolo. În realitate, nu am mai ajuns, pentru că plecarea n-a mai avut loc, datorită problemelor pe care le avea în perioada aceea cu justiția premierul Israelului.

L-am privit pe Florin Piersic în ajun de Crăciun 2020, într-o emisiune a părintelui Constantin Necula și a lui Dan Negru, în care, cu șarmu-i binecunoscut, a făcut o incursiune în timpul unor momente biografice, care au dezvăluit nu doar pe Florin Piersic cel pe care-l cunoșteam, într-o altă lumină, ci și pe artistul sensibil la durerile omenești, cu gesturi care țin de spiritele de profund creștinism. De altfel, a mărturisit chiar că ar fi dorit să se facă fie medic veterinar, ca tatăl său, Ștefan, fie preot, și doar întâmplarea l-a făcut să opteze pentru actorie.

Ceea ce m-a surprins a fost faptul că marele actor a făcut un gest neașteptat pentru mine, premeditat



La Târgu-Mureș, 20 aprilie 2004



însă, pentru că venise pregătit, laudând un gând al meu spus la Blaj despre Florin Piersic, dar și rostind poemul meu „Grădinar în Rai”.

Iată intervenția sa cu referire la mine:

„Și-acum vreau să spun că vreau să-ți închin ție, dragul meu – nu știu în ce măsură am să te mai întâlnesc – dar vreau să-ți spun că am fost atât de impresionat atunci când ai vorbit de mine, atunci când am avut un recital, nu de mult, la Blaj, orașul de care mă leagă foarte multe și frumoase amintiri, chiar bisericești, - orașul Blaj vă spune ceva, cred, ca ardeleni – la Blaj ai vorbit despre mine și eu am reținut faptul că – chiar acum trei zile te-am văzut pe imagine vorbind despre Florin Piersic, pe care tu l-ai povestit în ceea ce am eu și am avut intenția, dragul meu Nicolae Băciuț, am avut intenția să aduc acea înregistrare, dar nu am putut să o aduc astăzi, dar vreau să o arăt și părintelui Necula și dragului meu Dan Negru, pentru că vorbești de așa manieră încât pur și simplu am avut senzația că ceva, ceva altfel de ceea ce simt eu cu Negru, cam așa ceva am simțit eu din ceea ce ai vorbit tu în sala din Blaj. Și-atunci am găsit o poezie pe care o numesc „Grădinar în Rai”. La final, a adăugat: „Nu-i așa că-i frumos?” „Superb!” – a replicat părintele Constantin Necula.

Așa pășim împreună în 2021 – Florin Piersic urcând la altitudinea 85, eu la 65.

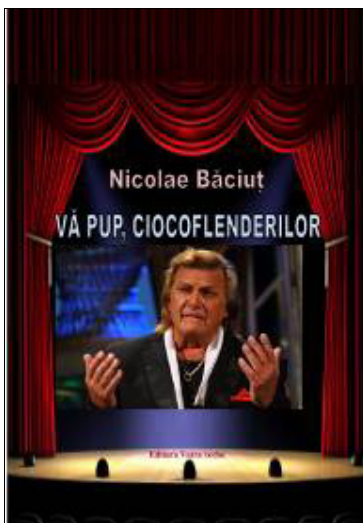
Într-o perioadă a tuturor fricilor, în care multe poeme de-ale mele au intrat în vârtejul temei morții, Florin Piersic, în emisiunea invocată („Colindând Crăciunul: Florin Piersic, la povești cu Dan Negru și Pr. Constantin Necula”, 24 decembrie 2020, Antena 3, o producție Doxologia.ro), susținea că „Mie mi-e frică de moarte!(...) Mi-e și greu să pronunț cuvântul moarte!”.

Cred că am înțeles de unde vine o astfel de atitudine: Florin Piersic e dintre acei care au tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte.

NICOLAE BĂCIUȚ

Despre o reverență la ceas aniversar

Cum poți întâmpina bucuria unei aniversări venerabile a unui om excepțional, remarcabil printr-o carieră fascinantă și printr-o viață personală demnă de a fi subiectul unui film? Cum poți omagia un om care împarte bucurie și iubire și primește cu multiplicată generozitate admirația și prețuirea oamenilor? Cum îl poți sărbători pe Florin Piersic, în restrictive vremuri cauzate de neplăcerile pandemice? Când ești editor, dilema este rezolvată cu ușurință: publici o carte despre cel omagiat. Când ești în plus, poet și om de cultură, rezultatul este excepțional, căci ai conținut emoțional și substanță sentimentală. Când ești și jurnalist, pe lângă toate celelalte, ai flerul documentarului și competența autentificării. Iar ceea ce rezultă din toate acestea e chiar „gestul de reverență” pe care l-a săvârșit cu generozitatea-i cunoscută, Nicolae Băciuț, harnicul și inspiratul editor al prestigioasei edituri „Vatra veche”, prin excepționala carte de colecție dedicată marelui actor Florin Piersic, la aniversarea celor 85 de ani de tinerețe și frumusețe, de iubire și har artistic. Cuvântul autorului, „În loc de prefață” mărturisește câte ceva din procesul de materializare a ideii, încurajat de poetul și prietenul Răzvan Ducan, el însuși semnatarul unui text despre „Florin Piersic pur și simplu”, căruia îi recunoaște strălucirea talentului, vocației și frumuseții, așa cum l-a surprins la Blaj, în 2017, pe când actorul genial „își sărea umbra într-o întâlnire de frumusețe și bun simț de 24 de carate!” (Răzvan Ducan). Angajamentul lui Nicolae Băciuț este promițător: „Voi face ce voi putea și cât voi putea, adunând referințe despre Florin Piersic, atât cât îmi permite Internetul și cât se vor solidariza cu ideea mea cei pe care îi voi provoca. Va fi reverența mea pe care o fac marelui actor, la ceas aniversar.” (În loc de prefață, N. Băciuț) Mă număr printre cei provocați, dar, din păcate, când am primit invitația de a scrie despre Florin Piersic, am simțit regretul și frustrarea că nu am avut nici măcar o singură ocazie de a-l întâlni personal pe marele actor. I-am urmărit cariera



cinematografică și emisiunile televizate, dar nu mi-a fost dat să mă impregnez de energia lui radiantă altfel decât prin intermediul micului și al marelui ecran. De aceea, a scrie despre cartea în care se scrie despre Florin Piersic este o mare bucurie, un privilegiu pentru care îi aduc mulțumiri lui Nicolae Băciuț, „întâia persoană în stare să scoată la lumină filonul aurifer al acestui munte de experiențe”, recunoaștere ce vine din partea lui I. Marcoș, pentru care „Darul lui Piersic” este acela de „povestitor care frapează și încântă”. Concepută ca o biografie reconstituită din impresii și considerații, scrisori și autografe, articole și fotografii, cartea s-a născut din sinceră și profundă prețuire, cunoscute fiindu-ne proiectele de suflet ale prestigiosului editor de a scrie despre destinele marilor oameni cu care a interacționat de-a lungul vieții și pentru care a nutrit respectul datorat profesionalismului incontestabil și harului pus în permanentă valoare. Cele 35 de texte cuprinse în această carte monografică într-un fel aparte, se constituie, fiecare, într-un veritabil document despre trecerea prin viața semnatarilor, tangențial, conjunctural sau ca o permanență, a fabulosului Florin, cu neprețuita lui personalitate, convertită la modul simbolic în cei „o mie de Florini” pe care-i dăruiește neconținut publicului său, de mai bine de șase decenii. Devine limpede că motto-ul ales de Nicolae Băciuț, „O mie de Florini, primești?”, surprinde extraordinara mărinimie cu care inegalabilul actor român, cel mai frumos și mai puternic, simbolul eroului adorat al ecranelor românești, își tratează fanii,

în fapt, proveniți din poporul român de pretutindenii. Semnificația poate merge încă mai departe: Florin Piersic este o succesiune de ipostaze de o mie de alți Florini, reprezentând multiplele fațete ale complexe sale personalități artistice. Cei 1000 de Florini trăiesc toți deodată în unicul și genialul Florin Piersic și am avut surpriza să regăsesc aspectul acesta al percepției mele, printre remarcile doctorului Mircea Frențiu. Reperetele bio-bibliografice așază coordonatele vieții și activității artistice pe fâgașul unui studiu complet, așa cum se cade când vine vorba despre o personalitate a culturii: viața personală, distincțiile, cariera teatrală, cariera cinematografică, într-un cuprinzător parcurs al vieții, din care oricine poate deduce cât de bogată a fost existența acestui om. Emblematică pentru personalitatea generoasă, volubilă și plină de afectuoasă grație este fotografia ce însoțește textul academicianului Ioan Aurel Pop, sărutat patern, pe frunte, de către actorul căruia îi vede arta ca viață. „A jucat și joacă cu atâta talent încât trăiește aievea pe scenă. Prin el, scena devine viață mai reală decât viața trăită aievea. Florin Piersic nu are vârstă, pentru că se află pe șoseaua cea mare și fără de sfârșit a vieții, curge și nu ajunge niciodată la liman, nu are început și sfârșit. Vine din seva vie a acestui popor, pe care nu îl iubește doar, ci îl reprezintă, îl încarnează, îl nemurește. Florin ridică dramaturgia românească, proza și poezia românească la rangul celor universale și chiar mai sus.” (Ioan Aurel Pop „Florin Piersic sau arta ca viață”) Se pare că anul 2017 este anul memorabil în care s-a consolidat excepționala prietenie între cele două personalități valoroase ale culturii române: actorul celebru, Florin Piersic și poetul – editor, jurnalistul și promotorul cultural Nicolae Băciuț. Toposul în care se petrece această memorabilă întâlnire este unul ales, un spațiu al marilor acte de cultură, istorie și ființă românească: legendarul Blaj, Mica Romă în care se mai pot ghici urmele sublimului Eminescu. Poetul avusese parte de magia unei întâlniri fugitive cu actorul, la Suceava, în anii 71, pe când cel dintâi era doar un adolescent visător, iar cel de-al doilea gusta, deja, voluptatea succesului în→

VALERIA BILȚ

cinematografie. Întâlnirea a rămas în sufletul tânărului Nicolae, iar când cei doi s-au întâlnit față în față, s-au recunoscut unul pe altul ca fiind a fine spiritual și tributare unui daimon al poeziei. Amândoi vibrează liric, pentru amândoi a spune poezii înseamnă a-ți exersa spiritul și a te încărca cu energia înaltei trăiri. Actorul descoperă frumusețea și profunzimea operei poetului Băciuț și-și îmbogățește repertoriul cu poezii sublime ale acestuia, la rang de preferată a sufletului fiind poezia *Grădinar în Rai*, expresie a esenței lirice a lui Nicolae Băciuț. Elocvent este autograful primit de poet cu această privilegiată întâmplare: „Dragule, Ce descoperire! Știam că ai un frate care este un medic excepțional, dar tu ești și mai grozav cu poezia ce face parte din ființa ta. Te admir, te felicit și te iubesc fără... final! Al tău azi, mâine și cine știe până când, Florin Piersic, 2017. 13 mai Blaj”. Iar peste două săptămâni, la 2 mai, actorul certifică și întărește descoperirea din mai : „Am o revelație că v-am cunoscut – și la Blaj și la Cluj!”. „V-am sunat să vă spun că rămâneți în inima mea. Poate că vă sună multă lume să vă spună asta, dar eu vă spun că sunteți cu adevărat în inima mea. O să fac un recital, mai la toamnă, cu muzică, cu tot dichisul, din cartea dumneavoastră, și am să pun totul pe un CD”, i-a spus Florin Piersic, într-o convorbire telefonică. Așa se explică perspectiva specială pe care această carte o deschide asupra marelui sărbătorit de la 27 ianuarie. Este perspectiva personală a autorului, așa cum și-a propus-o acesta, cu nobil egoism și superioară posesivitate: „Va fi un Florin Piersic al meu, al celor ce am gustat din darurile Piersic(ului) Florin. Noi suntem parte din acel public pe care l-a iubit, îl iubește și căruia i s-a dăruit cu toată viața sa, creând personaje memorabile, dar fiind el însuși un personaj veritabil, cu o popularitate greu de egalat, tocmai datorită firescului său existențial, cel căruia „nimic din ceea ce e omenesc nu i-a fost străin”. Supranumele japonez, Momotaro, care în traducere înseamnă Băiatul Piersic, (dr. Radu Șerban, Flori de Piersic la Londra, două momente de reverie, 5 iunie 2009 și 16 aprilie, 2011) consfințește această metafizică a hrănirii din spiritul savuros al acestei ființe de

pură energie. Binevenită este integrarea în carte a portretului pe care Gheorghe Tomozei l-a alcătuit tânărului actor ce se remarcă în 1965 la Festivalul de la Mamaia, ca și portretul din evocarea extrem de complexă, semnată de dr. Mircea Frențiu, „Florin Piersic-omul, pacientul, prietenul, actorul și legenda vie a teatrului și filmului românesc”. În aceeași consonanță vine și perspectiva feminină a Emiliei Amariei, care așază numele actorului sub semnul egalității între viață și legendă și care, incapabilă să-și reprime sentimentul de puternică admirație, încalcă interdicția repetat impusă de actor de a i se adresa cu apelativul Maestre, și-i dedică acestuia un poem omagial intitulat chiar „Maestrului Florin Piersic”. Scriitorul Nicolae Suciu, mărturisește că „Maestrul Florin Piersic, stea a cinematografului române, ... un om cât o lume ... știa coborî oricând de pe pedestalul vedetei, pentru a povesti câte și mai câte cu noi, cu cei care în fața lui am fi putut fi doar simpli fani. ... era actorul în care omul de omenie încerca tot timpul, cel puțin să egaleze actorul, dacă nu să-l depășească. Florin Piersic stă alături de mine ori de câte ori mă încumet, presat de aripile inspirației, să plămădesc noi și noi personaje. Nu o dată l-am văzut jucând în rolul personajelor mele, chiar dacă dânsul nici măcar nu-mi citise niciodată piesele de teatru. Florin Piersic „zace” în felul meu de a vedea teatrul și de a zidi sufletește și prin teatru. (Nicolae Suciu, „Un actor între oameni și un om între actori!”) Vin evocări și declarații de iubire și prețuire de peste tot din lume, SUA,



Israel, Londra, Viena, Toronto, căci Florin Piersic „și-a aruncat năvodul peste întreaga lume” (preot Gh. Nicolae Șincan), fermecând-o și devenind „prietenul tuturor românilor” (Daniela Gifu), privilegiați că sunt „contemporani cu cel mai mare interpret al cuvintelor scrise în frumoasa limbă română. Suntem martori ai unei existențe unice și binecuvântate!” (Daniela Pănăzan, „La mulți ani, Florin Piersic!”) Florin Piersic „fascinează și încântă mereu”, sunt de părere spectatori și fanii săi, el se dezvăluie într-un mod unic, învăluitor, căci „La o primă impresie ai crede că vorbele lui sunt niște picanterii, îți pare că se joacă cu propria sa umbră, dar treptat, observi că tot ce spune are substanță, are trimitere la esență!” (Elena Buică, „Întâlnire cu actorul Florin Piersic”) „Miza acestei cărți, la ceas aniversar, se vrea o reverență făcută actorului Florin Piersic, menită să completeze, în câteva nuanțe, biografia artistică a unui actor despre care toată lumea are impresia că știe totul, deși, în realitate, mai sunt atâtea lucruri care merită să fie cunoscute”, lămurește autorul în cuvântul său, dar dincolo de gestul omagial încărcat de noblețe al poetului și editorului Nicolae Băciuț, cartea „Vă pup, Ciocoflenderilor!” este o binevenită schiță monografică despre viața „monstrului sacru” (clișeu obligatoriu!) al cinematografului și teatrului românesc, prin care se deschid perspectivele multiple ale unui studiu amplu, imperios necesar pentru completarea istoriei culturii române contemporane. Este, pe de altă parte, o fixare în memoria publicului spectator, dar și un inspirat și foarte frumos ambalat cadou pe care Nicolae Băciuț îl face cititorilor revistei și ai editurii sale prestigioase, *Vatra veche*. Și iată, prin această carte, se consolidează încă una dintre demonstratele veleități ale lui Nicolae Băciuț, aceea de biograf și documentarist de originală inspirație, care știe că, alături de cuvinte, fotografia este vitală pentru a ilustra complexitatea și ardoarea unei vieți, de aceea, colecția impresionantă de fotografii cu instantanee din viața lui Florin Piersic dă viață volumului, deoarece „orice fotografie cu Florin Piersic e memorabilă, se încarcă de frumusețea clipei, căreia îi dă durată!”

Vatra veche dialog



Niculae Gheran

**MERGEM ÎNAINTE,
CĂ PODU-I RUPT!**

La o privire generală, se poate constata că obiectivul politicianilor la vârf, în perspectiva unor apropiate alegeri electorale, este reluarea fără nicio ajustare concretă a promisiunilor lansate de principalele formațiuni la alegerile de acum patru ani, din 2016, să zicem, fără ca vreunul dintre partide să aducă noutăți în programele lor, în demersurile lor. Instituirea statului de drept, puternic, echilibrat, a rămas o altă promisiune. Sloganul nu lichi-darea „ciumei roșii” e, la fel, nerelevant, vetust. Încă nu i s-au publicat normele de aplicare și chiar dacă s-ar fi încercat măcar „lichidarea” vechii rețele, rezultatele ar fi fost ne semnificative. În Parlament, nu se produc decât schimbări de trasee politice ale unuia și altuia, drept pentru care unii deputați și senatori își justifică mișcările ba prin „stânga politică”, ba prin „dreapta politică”, doctrine care la noi nu există decât teoretic. Acum bătălia se dă pentru lichidarea/scoaterea de pe eșichier a formațiunilor politice mici, numai că acestea nu vor dispărea, ci vor deveni ce-au fost sau vor fi „altfel” de sateliți. De luni de zile, România nu este guvernată, ci doar hărțuită în ițele politicii țesute trei ani, prin patru guvernări, de către PSD.

–Are România șanse, prin structura politică actuală și reprezentanții de azi, să scape de blestemul „doctrinei fardării și cârpelii”, al progresului prin reciclare, instituite în 1990 ca vectori ai „democrației originale”?...

– Bună ziua și-am dat, belea mi-am căpătat. Nu-i de-ajuns că de dimineața până seara televiziunile, posturile de radio, ziarele ne toacă la cap cu ale politicii valuri, acum venim și noi cu de-ale vremii, colac peste pupăză, ca și cum cititorilor nu le-ar fi de-ajuns.

– *Nicidecum, cu sentimentul și simțul proporțiilor că o opinie în plus sau în minus, bună sau rea, nu poate schimba soarta alegerilor, întrebarea justificându-se ca fapt de istorie literară, știind că nici eu, nici domnia ta nu aparținem vreunei grupări politice. În rest, „Dacă știi a lor măsură,/ Zică toți ce vor să zică,/ Treacă-n lume cine-o trece;/ Ca să nu-ndrăgești nimică,/ Tu rămâi la toate rece”.*

– Tocmai asta-i problema: marea mută, cea care tace și absentează, mai toate „majoritățile” reprezentând segmente din societate, nu idealul întreg. Aduagă și lipsa de educație politică a populației, de unde lupta ce se dă pentru cucerirea primăriilor, prin șefii de trib, cu monopolul papuașilor. O mare parte dintre români, cu precădere din lumea rurală, nu are simțul răspunderii personale, al participării la guvernare, satisfăcuți din moși-strămoși de butoiul cu vin sau țuică din curtea primăriei, rostogolit până mai deunăzi lângă un grătar cu mici, de daruri picate la ușa gospodăriei, precum găleți, sticle de undelemn, pungă de zahăr sau gecă la culoarea partidului-donator, sacoșe, umbrele și plavazuri cu inițialele aceluiași candidat cromatic. Mai nou, de când s-a înăsprit potera, nu-i rea nici suta albastră, strecurată pe blat cu dragoste de partid, chiar și un pol, doi, ca ai babei bucuroase din Pantelimon: „i-am luat, nu i-am dat”. Oarecari semne de schimbare se întrevăd, venite de departe, de la românii plecați să-și câștige pâinea printre străini. Muncind în țări cu tradiție democratică, au mai învățat și ei câte ceva din rostul luptelor electorale, despre drepturi și obligații din programele concurente, să nu dea vrabia din mână pe cioara de pe gard. Încă nematurizați ca lumea, se orientează deocamdată prompt, pornind de la motivele ce i-au determinat să plece venetici din țară, reacționând la strigătele celor de-acasă, striviți de mizerie. În România, încă nu se votează pe

deplin preferențial, în funcție de programe, ci contra celor care au promis multe și mărunte, fără să se ridice la înălțimea așteptărilor. Bucurie iluzorie, fiindcă aceeași soartă o vor avea cei care se vor supune stăpânilor din umbră.

– *E un cerc vicios în care ne învățăm bezmetic. Putem spune că suntem teleghidați la propriu, din 1990, prin intermediul mass-media autohtone, care în mare majoritate practică partizanate cu fațada de neutralitate.*

– Bună expresie „teleghidați”, ca și sintagma „partizanate cu fațada de neutralitate”, numai că întreaga schimbare la față n-o pun pe seama mass-media autohtone, ea însăși înstrăinată. Uităm prea ușor de unde am plecat și unde am ajuns. S-a pornit de la o lovitură de stat, vegheată bine din afară, programată și sprijinită deopotrivă de sovietici – deranjați de ieșirea din corul supușilor al micului dictator, ce se dorea guvernator unic în gubernia lui –, dar și de mai-marii financiari ai lumii, ce-l pierduseră de mușteriu, după ce, prin frig și foame, izbutise să-și achite toate împrumuturile, camăta de miliarde de până atunci convenindu-le de minune. Aduagă și aduvmecările unor vecini cu veleități frontaliere. Astăzi, „democratizându-ne”, am reușit să depășim suta de miliarde de euro, ca datorii externe. O ducem mai bine sau am căzut din lac în puț? Ce-am visat în decembrie '89 și ce-a ieșit? Întrebări ce mi le pun, înainte de a răspunde de unde am plecat. Întrebări ce mi le pun, înainte de a răspunde la ce te preocupă, ca soluții de vindecare. Nicio boală nu se vindecă, dacă nu-i descoperi cauza. Dintr-o țară eminentamente agrară, care în perioada interbelică fusese grănar al Europei, ajunseserăm o țară modernizată industrial, care, chiar dacă nu era concurentă cu marile puteri de tradiție, își satisfăcea nevoile proprii, realizând mutații sociale importante, schimbând granița dintre rural și urban. Însăși fața țării arăta altfel prin uriașele investiții făcute în industria construcțiilor, începând cu marile orașe și sfârșind cu imaginea puchinoaselor târguri moldovenești. Idealul de a avea o casă și un loc de muncă încetase de mult să fie corvoadă. Sunt realități ce nu pot fi →

VIRGIL RAȚIU

negate, pentru care generația din care fac parte – numită la vremea ei „de sacrificiu” –, își merită povara, deși acum a ajuns, vai de mama ei, o pacoste în bugetul urmașilor.

– Dar...

– Niciun dar. Lasă-mă întâi să-mi spun păsul, după care te ascult cu sfințenie. Păcatul cel mare nu provenea de la ridicarea uzinelor, fabricilor, de la concentrarea pământurilor în mari gospodării agricole și de stat, de crearea stațiilor de mașini și tractoare – fiindcă nicăieri pe fața pământului, în țări civilizate, agricultura nu se face pe loturi mici, cu plugul și hârlețul, cu boi și căruțe –, ci de la retribuția oamenilor, *socotii animale de muncă sub regimul dictaturii proletarietului*.

D-aia lovitura de stat preconizată în '89 – în contextul internațional știut, de expirare a vechilor tratate dintre marile puteri –, a alunecat printre degetele celor ce râvneau la o gorbaciovizare a regimului, bazându-se pe mioritica fire a românului. Numai că mămăliga a explodat când cuțitul a ajuns la os, mai ales că peste tot în jurul nostru tendințele de eliberare și independență națională erau în floare. Te-ai fi așteptat ca „foștii” să facă un pas înapoi și să lase istoriei curs liber. Până și în marea țară a bolșevismului victorios fisurile sovietice crăpaseră unitatea statală, ducând la apariția unor țări autonome. Nimic n-ar fi împiedicat unirea noastră teritorială cu Basarabia, sfâșiată mișelește prin pactul de tristă amintire Molotov-Ribbentrop, în urma înțelegerii dintre Hitler și Stalin. Cine și cum să fi contestat revenirea la o normalitate istorică? Numai că lipsa unui Cuza, care să-i detroneze pe domnii Iliescu și Snegur din scaunele lor patriarhale, ambii produși ai aceluiași partid comunist, a unui independent, cu vederi descătușate de vechea ideologie, și-a spus cuvântul.

Pace, pace, între două dobitoace! Mă exprim buruienos, fiindcă miza jocului politic le depășea cu mult statura de vremelnici conducători.

Și cum poziția geografică a românului l-a obișnuit să stea cu fundul în două luntri, oficialitatea politică postdecembristă – când la stânga, când la dreapta –, și-a salvat troacele, în cap cu „revoluționarii” Silviu Brucan, Alexandru

Bărlădeanu, *ejusdem farinae*, sinucidere curată, tolerată de ambele puteri mondiale, care n-aveau nimic de pierdut, ci doar de câștigat prin deciziile pripite ale noilor guvernanți, făcători de minuni.

Printre primele miracole, fărâmițarea marilor gospodării, aparent act de dreptate, în locul unor corecte retribuiri, în funcție de suprafața pământului ce aparținuse țăranilor, cărora li se luaseră din curte chiar și boii, căruța, acum urmând să se descurce cu plugul și sapa, tractorul, batozele și sistemul de irigații rămânând o dulce amintire.

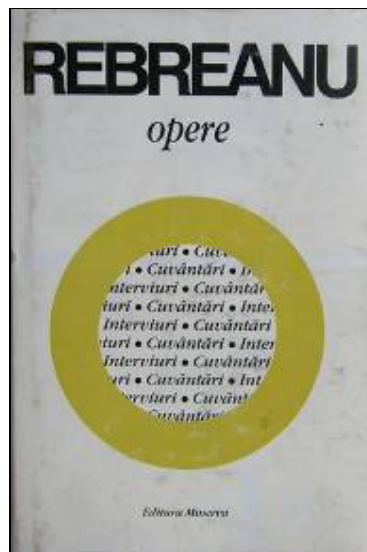
A doua minune revoluționară: marea privatizare, însoțită, ca despăgubire, de faimoasa cuponiadă, menită să ne ferească pe toți, ca proprietari de drept.

Fabricile și uzinele, achiziționate cu sângele palmeșilor, de unde-și mâncau pâinea?

O grămadă de fiare vechi, vândute la kilogram, fără să se pună nimic în loc, deși unele dintre ele erau doar concurente și încurcau piața comercială a altora.

Să fi prisosit românii fabricile și uzinele lor de tractoare, de semănători, mașini de transport, autobuze, tramvaie, locomotive și căi ferate, șantierul naval, cu flota de pescuit oceanic?

De păgubeau, de ce nu le-au dat celor de unde-și mâncau pâinea, precum și părinților ce se spetiseră să le ridice: „Luați-le și descurcați-vă cu ele: întrețineți-le, închiriați-le, vindeți-le, faceți cum credeți mai bine



și spor la muncă!” Nu să le dăreze sau să le înstrăineze șpagarii pe nimic, să-și plătească noii slujbași, iar pe urmă să se plângă că pensionarii ar trăi pe spinarea lor. Cu ce-i incomodau instituțiile rentabile, ca telefoanele, vândute statului grec, industria de aluminiu ș.a.? Acesta-i momentul crucial, când s-a oficializat hoția, începutul polarizării sărăciei și îmbogățirii frauduloase a noii aristocrații proletare. La vârsta mea de nonagenar, în afară de viață, nu văd ce-aș mai avea de pierdut. N-am ce regreta, iar nostalgic nu-s, mai mult decât e firesc. Ceea ce mă deranjează însă la noii guvernanți, ce se îngheșuie la acapararea puterii în stat, e că ne consideră proști, sub nivelul lor limitat de cunoaștere.

– În concluzie?

– Ne lipsesc conducătorii de marcă, modele de patrioți cu iubire de neam și țară, noțiuni devenite de la o vreme desuete, guvernanți care azi acționează ca niște marionete la ordine.

– Întrevedeți vreo posibilitate de ieșire din marasmul politic prezent, ori rămâne să ne resemnăm cu modul în care, aparent salvator, suntem „asistați” de organismele Uniunii Europene?

– Te dezamăgesc, prietene, dar nu mă încumet să mă aventurez, băjbâind în labirintul noilor așezări încălcite ale relațiilor noastre diplomatice, tributare mai multor metropole, ciufulite între ele, în pofida zâmbetelor protocolare. În interior, greu la deal cu boii mici. Pe Iohannis de l-ai întreba, nu ți-ar →

putea spune cu precizie decât ce-ar dori să fie – ca să nu spun ce i se cere, pe ce carte să joace „findcă este mai multe” –, nu și cum va fi vremea la toamnă, când se numără bobocii, cu toți meteorologii de dreapta, puși să-i spună partea din care va bate vântul. Greu să aleagă un auxiliar, între *a fi* și *a avea*, în existența de fiecare zi. Mai ușor ți-aș pronostica ce va fi peste alți patru ani, după viitoarele alegeri, când ciondăneala politică de acum se va dovedi falimentară, totalmente neproductivă, de unde nevoia unei personalități credibile, cunoscute și recunoscute ca autoritate, în stare să conducă un guvern de uniune națională, un parlament capabil să cearnă cu bună credință grâul de neghină, cu gândul și pornirea să se dedice binelui țării.

– *Ce ne oprește să năzuim de pe acum acest lucru?*

– Înainte de toate, ura sădită în români, cultivată cu dibăcie și de forțe revanșarde, ce-și cunosc interesele, unitatea conștiinței naționale deranjând. Ca să înțelegem prezentul, s-ar cuveni să studiem mai bine trecutul. Citesc de curând un interesant foileton istoric despre Războiul de Reîntregire din ziarul „Vocea românului” (on line) – extins asupra realităților interbelice – și-s mișcat de unele însemnări monarhice: „Am moștenit o țară mică, dar independentă – scrie regele Ferdinand. Azi se face România Mare, dar o Românie vasală”, citat urmat de-o cugetare a reginei Maria, transmisă lui Grigore Gafencu: „Eu mă tem însă de ceva mai grav. Am auzit vorbindu-se toată viața mea de conjurații, de societăți secrete și activități oculte. Nu am crezut niciodată în ele. Acum am început să cred. Cred în mâna neagră!” Să ne fi rămas moștenire, ori să-și fi schimbat culoarea? Prefer să tac, conștient că în condițiile în care țara, împărțită în două, oricum mi-aș lua juma’ în cap (soartă ce-ar avea-o orice candidat, genial sau nătărău, ce-ar accepta în prezent funcția de premier). Să fie „ciuma roșie”? (Sintagmă ce-aș fi înlocuit-o mai curând cu „holera”, „pelagra”, „urgie”, nu cu „ciuma”, expresie folosită în premieră de Goebbels împotriva comuniștilor și social-democraților ce-au încercat să bareze ascensiunea lui Hitler,



avându-i de clienți în primul lagăr de „reeducare” de la Dachau, înaintea iudeilor). Să fie un „portocaliu” bășescian, oranj „democratic”, înlocuit cu un albastru liberal, luat de suflet cu firmă cu tot, cu trecut și săgeată? Că deocamdată, în afara unui tricolor c-o bandă verde, de 5%, ce a balansat talerul puterii, în funcție de ce i s-a oferit, n-am prea văzut. Abia de-acum încolo acești sateliți vor încurca și descurca adesea cromatica politicienilor de mântuială, ca la piață: „Ce-mi dai, ca să-ți dau?” Care stânga, care dreapta, programe și reprogramări de pensii, de magistrale, cu și fără macarale? Va mai trece multă apă pe Dunăre până vom vedea, peste zugrăveala asta cu vopsea lavabilă, un curcubeu. Greu de întrevăzut, atâta timp cât lupta de dominație pornește de mai sus, România devenind o filială supusă unor ordine și instrucțiuni de executare. Oare hamul ăsta să-i fi deranjat pe britanici? Așa să fie, „n-avem vot în chestie” – vorba lui Nenea Iancu. Am intrat în horă, trebuie să jucăm. Ceea ce însă mă deranjează este orgoliul nemăsurat al liderilor noștri, lipsa lor de toleranță, câtă vreme, de când lumea, politica este în sine o artă a înțelegerii, adesea și a compromisului, oportun celor mulți, stăpâni de drept prin majoritatea dobândită. Iohannis, la bază un profesor obișnuit de liceu,

ca mii din țara asta, ales președinte, pe post de Hohenzollern, nici bine așezat în tron, tace ce tace, până când, abia intrat în guvernare, o ține langa: „Vreau guvernul meu!”. Să fii sănătos, omule, dar deocamdată meciul s-a jucat, rezultatul, bun sau rău, se cunoaște; așteaptă returnul, fii arbitru corect, lasă jocul să se desfășoare 90 de minute, penalizează cinstit, vezi-ți de fluierul dumitale și respectă clasamentul. Băsescu, fost căpitan de vas, obișnuit să fie comandant suprem pe navă, vrea să fie respectat ca atare și în stat, afirmând de la început că în activitatea lui nu dorește să fie arbitru neutru, ci jucător și, fără reținere, îmbracă tricoul echipei de partid ce l-a propulsat la putere, învrăjbind jucătorii pe teren, tolerând datul la gioale. Iliescu, politician versat, nu face astfel de imprudențe pe față, dar în practică își continuă rolul de conducător al partidului dominant, recunoscut, până deunăzi, ca atare de subordonații săi discreți, cum aveam să aud cu urechile mele de la o căpetenie: „Iartă-mă, întrerupem discuția că ne cheamă Bătrânul la ședință”. Cum e turcu’ și pistolul. Același orgoliu nemăsurat a contribuit în mare măsură la spulberarea majorității parlamentare a PSD-ului în Parlament. Dragnea, în trecut subaltern al lui Ponta – vicepreședinte supus, lăsat prezident după demisie – își croiește guvernul pe propriul plac și, deloc colegial, refuză câteva sugestii ale fostului premier, de unde până atunci îl ascultase cu mâna la vîpușcă. La fel de orgolios, băiatul îl ia la ochi și-l roade printre ai săi, provocând prima sciziune în partidul-mamă. Simțind eroziunea, teleormăneanul, neputând să fie premier – din pricina unei condamnări, după opinia mea nedreaptă –, are grijă ca, în locul unuia ce-ar putea să-i depășească popularitatea, să așeze necunoscuți, pe care, culmea, tot el avea să-i detroneze, dornic să rămână *factotum*. Enervat de faptul că toate mișcările tactice se prăvălesc în târg, ia hotărârea să propună un nou premier – fără să vorbească cu nimeni din conducerea colectivă – și vine cu turcoica lui –, nu-i pun la îndoială, Doamne ferește, capacitatea –, fără consultarea colegilor și aprobarea →

Președinției, respinsă, între altele, că numita în funcție ar dobândi secrete NATO (ca și cum americanii, ca parteneri, ar fi atât de imprudenți să le împărtășească, peste ce nu știu nici măcar kongresmenii lor).

Orgolioasă și primărița Capitalei, Gabi Firea, colega noastră de Uniune, poetă discretă și gazetăriță harnică, altminteri bine intenționată, înzestrată politicește cu toate primăriile de sector, ceea ce, tactic vorbind, ar fi obligat-o să-și spele lucrurile în familie, convinsă că procedând altfel își sapă groapa, oricum micșorându-și șansa de a fi realasă.

Afirm toate astea în afara oricărui partizanat, pentru a sublinia ideea că acum, mai mult decât în perioada interbelică sau de după '44, avem de-a face cu politicieni nematurizați, că ducem lipsa unor oameni de seamă, căpetenii capabile să cultive înțelegerea, consultările reciproce, unirea, potrivnici dezbinării.

– Într-o conferință a unui filosof, se exprima ideea că în țările membre ale UE se întrevide criza națională a fiecărui stat european, criză valabilă și la nemți, francezi, unguri, polonezi, cehi ș.a., dar, mai ales, la români.

Asta înseamnă, într-un fel sau altul, întărirea ideii de națiune și de cultură națională a fiecărui stat...

Orgoliile politicienilor actuali ne spun că am ajuns într-un moment de răscruce, pare-se fără ieșire.

Nu exclud că această discuție, ca multe altele purtate de alții, va stârni și mai multe orgolii, de va fi citită...

Fiindcă pare că ne aflăm cam prin 23 august '44, în obosit război româno-român, încă în desfășurare...

– Dragă prietene, vorba cântecului: „Zică lumea orișice, eu tot cred în dragoste”. În cazul de față, dragoste de democrație, cu dreptul omului de-a avea o credință, alta decât a ființei de-alături, cu care poate sta pașnic la masă, să trăiască respectându-se reciproc, nu ca niște câini ținuți de alții în lese și hăituiți, pe principiul latin: „Dezbină și stăpânește!”

Naționalism sau europeanism? se întreabă mulți anapoda, ca și cum până acum ne-am fi aflat pe alt continent.

Metaforic, eu răspund: respect și întrețin ulița pe care stau, să fie cât mai frumoasă, pavată și curată, dar în casa mea-s stăpân; lasă-mă să-mi așez lucrurile după placul meu, nu mă învăța dumneata cum să-mi tai porcul de Crăciun, dacă nu vreau să-l împusc. Și cum să nu mai zic mamei mamă, ci „părinte unu” și tatei tată, ci „părinte doi”?

Vorbești de orgolii și implicit de opinii. După manifestările din viața noastră politică, când mai toți beligeranții cred cu încăpățănare că dreptatea le aparține – „cum s-ar putea altfel?”, te-ai putea întreba –, s-ar cuveni să apelăm olecută și la tratatele de medicină, unde printre manifestările paranoiei figurează și aceea că bolnavii au convingerea că dețin adevărul absolut, refuzând să fie contrașiși.

Să fie sănătoși, dar rigiditatea asta e costisitoare și elimină, din capul locului, buna înțelegere, colaborarea.

Eu nu am pretenția că cele susținute de mine în discuția purtată sunt lacrimă. Fiecare cu mintea lui, fiind sigur că acolo unde voi fi greșit se vor găsi capete înțelepte să îndrepte.

Până atunci, mă lecuiesc recitind din aceeași „Glosă”, ce te-a ispitit și pe tine:

„Multe trec pe dinainte./ În auz ne sună multe,/ Cine ține toate minte/ Și ar sta să le asculte?.../ Tu așază-te deoparte./ Regăsindu-te pe tine./ Când cu zgomote deșarte/ Vreme trece, vreme vine.”

Martie 2020



LIMPEZIRI



Astăzi, voi încerca să fac ordine în alcătuirea spațială a existenței noastre și mișcării acesteia în dăinuirea noastră temporală.

Aici și dincolo – nu fac parte din spațiul nostru. Să se știe.

Aici nu are dimensiune. *Aici* – unde? când? de ce? *Aici* este prea domestic ca să aibă adresă. Doar în imaginație capătă contur. Este un punct *mult mai mic ca boaba spumei*. *Aici* nici chiar vreme nu are.

Aici – spațial și temporal – este un punct fix insignifiant, prin urmare atemporal și abia tangibil spațial.

Atât de abia tangibil încât nici nu există, deși noi existăm în exact interiorul lui *aici*.

Să nu uităm însă că dintr-un punct *mult mai slab ca boaba spumei* s-a fost prin el însuși născut universul. Și *atunci... atunci... atunci...*

Acum dă farmec lui *aici* și sugerează existența lui *dincolo*. Avem două coordonate spațiale – *aici* și *dincolo* și doar una temporală – *acum*. Și încă una, secundară, subordonată – *niciodată*, care face unirea dintre *aici* și *acum* către spre *dincolo*.

Întotdeauna, după cum am aflat din proprie experiență, nu pare să aibă un suport solid și este inferioară lui *niciodată*.

Dincolo, evident, nu face parte din acest spațiu, fiind, prin definiție, exterior spațiului nostru, deși în orice clipă îi simțim pulsația.

În Univers, singurul reper valabil este *pretutindeni*.

După care, nemeritat, se aliniază *niciodată* și *întotdeauna*.

Aici, prin urmare, e *pretutindeni* și, mai ales, *nicăieri*. Sau, mai degrabă, ar trebui să le recunoaștem o relație de adâncă reciprocitate.

Aici, ca și *pretutindeni*, ca și *întotdeauna*, capătă sens și măreție doar în alcătuire cu Patria.

Întotdeauna și *pretutindeni* știm că Patria este *aici*.

IOAN MÂNĂSCURTĂ

Vatra veche dialog



MIHAELA MALEA STROE

„Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea și dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea.” (Sf. Apostol Pavel)

Pe Mihaela Malea Stroe am cunoscut-o citind frumoasele sale intervenții - poezie și proză - publicate în revista „Lumină Lină”, revistă înființată și coordonată din New York de către prof. univ. dr. Theodor Damian. De asemenea, doamna prof. univ. dr. Anca Sîrghie de la Sibiu mi-a vorbit în termeni elogiativi despre această sensibilă și talentată creatoare. Ideea unui interviu a apărut firesc, și-i mulțumesc de la început Mihăelei Malea Stroe pentru amabilitatea cu care a răspuns întrebărilor.

*

- Stimată doamnă, sper că sunteți de acord să începem cu... începutul. Spuneți-ne, vă rugăm, unde și când v-ați născut și câteva cuvinte despre cum v-a fost copilăria.

- Aici am mult de povestit! Conform actelor, m-am născut în Brașov, în iunie 1957. Apare, însă, o inadvertență „istorică” de care nu mă plâng: pe-atunci Brașovul „dispăruse”. Printr-un decret (politic), devenise Orașul Stalin. S-ar putea spune că m-am născut într-un oraș care, oficial, în '57, nu mai exista... Și asta nu e tot. În realitate, m-am născut... la sat, într-o odaie din „casa mare” a bunicilor materni. Spun „casa mare” (cu trei încăperi) pentru că exista și o „căsuță” de vară (cu numai două camere și cuptor de pâine), pe

partea cealaltă a curții. Un sat mic, numit *Mihai Viteazu*, pitit între dealuri, la granița (de azi) dintre județele Brașov și Mureș. Nu-i vreun mare mister că scrie altceva în certificatul de naștere. Este un banal „fals” birocratic: locul nașterii a fost schimbat (n-am înțeles de ce *și locul*, nu doar numele meu și al părinților!) când, într-un târziu, am fost adoptată. Oricum, orice ar scrie în acte, locul nașterii mele rămâne satul bunicilor. Acolo am venit pe lume, acolo mi-am petrecut copilăria și, mai apoi, toate vacanțele, inclusiv în timpul studentiei.

Copilăria mi-a fost fericită. Într-o zonă frumoasă și blândă – fermecător peisaj mioritic –, în grija unor bunici înțelepți, printre oameni credincioși, darnici, gospodari, optimiști și simpli, lipsiți de ifose ori trufii deșarte. Cu mulți tovarăși de joacă, de la copiii sau nepoții vecinilor până la mieii și iezii din ogradă. În armonie cu natura, pe care atunci am început să o cunosc, să o iubesc și am învățat să o respect. Aproape n-am băgat de seamă când părinții mei au divorțat. Cu preaplînul din jur, nu rămânea loc de „traume emoționale”, deci n-am avut nevoie de nicio „consiliere psihologică”!

Mi-l amintesc cu drag și pe părintele Eugen Bologa, tatăl nașei mele de botez, preot-păstor descins parcă din „Apostolul” lui Goga, dar nu „moșneag albit de zile negre”, ci încă în puterea vârstei. În timpul săptămânii, îl vedeam în haine de lucru, cu sapa sau coasa pe umăr, ca orice sătean, duminicile și în zilele de sârbătoare – în straie preoțești, ținând slujba ori dirijând corul bisericesc pe care îl înființase.

R.: În acea perioadă aproape mirifică din copilărie, ați întâlnit o persoană sau ați trăit vreun eveniment deosebit care v-a influențat în alegerea profesiei, determinând cursul vieții dumneavoastră?

M.M.S.: Sunt multe persoane și multe întâmplări pe care memoria mea le păstrează la loc de cinste. Mi-ar trebui zeci de pagini să le evoc fără să nedreptățesc. Cred că suntem, lăuntric, suma întâlnirilor și întâmplărilor pe care ni le oferă viața, cu bune și cu rele. Mă consider privilegiată din acest punct de vedere. Privind în urmă, bunicii din partea mamei au jucat un prim rol extrem de important, ca modele de onestitate,

ținută morală, echilibru, hărnicie și – nu în ultimul rând – credință, temelie, în fond, a celorlalte. Darnici în dragoste. În clipele de tihnă, bunicul îmi povestea întâmplări de pe front. Luptase în Tatra. Sau depăna amintiri din Franța și SUA, unde, ca mulți români, în perioada interbelică, lucrase. Uneori vorbea cu tâlc, presărând proverbe al căror înțeles mi s-a revelat mai târziu. Bunica mă învăța câte o rugăciune sau îmi recita, cu mult suflăt, poezii. La „Cănele soldatului” lăcrimam amândouă. Mama, o ființă iubitoare, vulnerabil de sensibilă, *se și ne* „lumina” în vremea colindelor. Avea o voce limpede, caldă. Ne vestea, lângă bradul împodobit, că „Astăzi S-a născut/ Cel fără de-nceput,/ Cum au spus proorocii...”. Înger păzitor a fost, după o vreme, și tatăl meu adoptiv, un om – „pâinea lui Dumnezeu”! Un povestitor cu mult haz, un Creangă ardelean, doar că nu și-a scris amintirile.

În privința profesiei și a scrisului, fără îndoială m-a influențat dascălul meu de limba și literatura română din Liceul „Andrei Șaguna”, profesorul și scriitorul Constantin Cuza. Pesemne aveam deja „chemare” către catedră, dar întâlnirea cu domnul profesor și cei patru ani în care ne-a îndrumat au limpezit-o, au consolidat-o și mi-au oferit încă un model demn de urmat. Apoi, pe fundația asta, s-au așezat învățăturile mai multor dascăli-ziditori de înaltă clasă de la filologia clujeană. Un loc aparte – Ioana Em. Petrescu. Apoi Doina Cornea, Doina Curticăpeanu, Ion Vlad, Ion Niculiță, D.D. Drașoveanu, Mircea Muthu... Lista e lungă...

Am ajuns, firește, la catedră, și m-am bucurat de stabilitate: 35 de ani, de la debut până la pensionare (anticipată, din cauza degradării grave a sistemului de învățământ și a birocratizării lui peste măsură), petrecuți în aceeași școală, actualmente Colegiul „Nicolae Titulescu” din Brașov.

O altă întâlnire de bun augur, a fost, prin 1995-96, cu distinsul profesor universitar Romul Munteanu, ca îndrumător de doctorat.

R.: Pe distinsul Romul Munteanu l-am avut și eu profesor la Facultatea de Limba și Literatura Română din cadrul Universității din București. Dânsul a→

MARIANA TERRA

fost foarte apreciat de studenți. Ce ne puteți spune despre legăturile dumneavoastră cu cartea?

M.M.S.: Întâlnirile livrești au fost formatoare. Îmi amintesc că, prin clasa a patra, am primit drept premiu școlar o carte despre *Viața și pildele lui Esop*. Greu de spus ce voi fi înțeles, la abia 9 – 10 ani, din ce-am citit, știu însă că m-a fascinat, am recitit-o de aproape că o învățasem pe dinafară. Mi-a deschis calea să privesc atent la ce este în jur și, mai ales, să reflectez la ceea ce văd. La maturitate, a contat enorm întâlnirea cu *Jurnalul fericii* al lui Steinhardt. Nu știu dacă mi-a schimbat „cursul” vieții, dar *perspectiva* asupra vieții, într-un moment de grea cumpănă, cu siguranță *da*. Primisem cartea în dar și am citit-o tocmai când – fără să conștientizez – aveam mare nevoie de ea. A picat... la țanc! M-a întărit sufletește. Să fie o întâmplare că *am primit* aceste cărți, că au venit ele spre mine, *nu le-am căutat, nu le-am cumpărat eu?* Nu știu. Sigur, între Esop și Steinhardt, s-au așezat, de-a lungul timpului, rafturi întregi de cărți și nume de scriitori care m-au marcat. Nume consacrate, dar și nume – pe nedrept – mai puțin cunoscute, unele marginalizate sau interzise pe criterii non-literare, mai exact – ideologice, de regimul totalitar comunist.

R.: *Așa este, din păcate. Mulți neaveniți au fost slăviți, mulți talentați au fost uitați sau, mai rău, pedepsiți, inclusiv cu privire de libertate. Au fost vremuri nedrepte. Trecând acum la alt subiect, vorbiți-ne despre contactul dumneavoastră cu Statele Unite.*

M.M.S.: Ar fi prea mult să spun că am vizitat Statele Unite. Am avut parte, în 1980, de un scurt popas, între două avioane: o zi senină de toamnă petrecută în New York, la întoarcerea spre casă, după o ședere de cinci săptămâni în Canada, la Saskatoon. Povestea pe scurt: tatăl meu adoptiv era angajat al Uzinei „Tractorul” (pe atunci foarte productivă exportatoare de tractoare, inclusiv în Canada). Uzina asigură și *service* pentru tractoarele exportate, trimitea echipe de muncitori, tehnicieni și ingineri în acest scop. Într-o astfel de echipă a lucrat și tata, la Saskatoon. Cei care stăteau mai mult de un an la muncă în străinătate aveau – legal – posibilitatea să-și cheme în vizită familia. Așa am ajuns pe tărâm cana-

dian. A fost un periplu mai mult geografic, printr-o natură minunată (Banff, Athabaska Glacier, Prince Albert) decât cultural, totuși, o experiență unică, binevenită. Am vizitat de câteva ori comunitatea românească din Regina, unde noi, cei veniți din Țara Veche, am fost întâmpinați de românii-canadieni cu entuziasm, dar și cu lacrimi în ochi, semn că dorul de obârșii nu pierde cu una, cu două. Gazde primitoare au fost soții George și Kae B., la un restaurant cu specific românesc, Bokoria Place. Ei mi-au spus de o... suferință a comunității: tinerii își uită (unii nici nu mai vor să învețe) limba maternă. Se înstrăinează. Aflând că sunt profesor de română, mi-au propus să rămân acolo, să predau limba română celor tineri, mizând probabil pe faptul că, fiind eu însămi foarte tânără, i-aș convinge mai ușor să o învețe. Mi s-a părut dureros de trist, dar – ori poate tocmai de aceea?! – n-am vrut să rămân. Am simțit acut că, în ciuda confortului material, nu m-aș putea adapta... înstrăinării.

Ce impresie mi-a făcut New Yorkul? Aș vrea să pot spune „bună”, măcar de dragul celor care iubesc marea metropolă, totuși... n-a fost așa. Desigur, în 24 de ore, cât am stat, era imposibil să descopăr în întregime spiritul orașului, de aceea mă voi referi strict la ceea ce se cheamă „prima impresie”, consecutivă șederii la hotel și plimbării grabnice prin zona Fifth Avenue. Când am pornit în mica aventură a vizitării Manhattanului, recepționera și, apoi, în aceleași cuvinte, șoferul de taxi care m-a dus de la hotel până la prima stație de metrou, mi-au făcut un „instructaj” îngrijorător: să nu-mi țin geanta atârnată pe umăr, ci în bandulieră, strânsă sub braț, să am mare grijă cu cine intru în vorbă, să evit gangurile, dacă am o hartă – să o consult discret, să nu se vadă că nu sunt de-a locului... Era sarcină de serviciu să-i prevină pe turiștii aflați în premieră la New York de pericole ce pândesc la orice colț și apar ca din senin? Poate da, că prea erau ca trase la xerox sfaturile lor. Oricum, deși rostite prietenește, au sunat convențional și mi-au ciuntit avântul vizitării celei mai vestite metropole din lume. Ca să mă orientez, am avut nevoie de ajutor și, respectând instrucțiunile, am apelat la un domn elegant, mai vârstnic, care mi-a inspirat încredere. Nu m-am în-

șelat. Foarte amabil, m-a ghidat o parte din drum (lucra la o bancă și, parțial, traseul meu a coincis cu al lui), a cumpărat și mi-a dăruit o hartă a orașului. Am aflat că era evreu, emigrat din Budapesta. Cunoștea unsprezece limbi, printre care și franceza, ceea ce a înlesnit dialogul, franceza fiindu-mi mai familiară decât engleza. După ce ne-am despărțit, m-am simțit dintr-odată „pradă” a orașului care, privit de sus în jos, spre trecători, trotuare și caldarâm, îmi apărea pestriț, gălăgios, ticsit de lume, grăbit, obositor și... murdar (am crezut că sunt gunoierii în grevă; în plin centru, erau pe jos mai multe gunoie decât pe străzile Brașovului industrial). Privit de jos în sus, în pădurea de clădiri uluitoare de înalte, nu l-am găsit deloc mareț, ci excesiv de arrogant, nepăsător și restrictiv, sufocând, prin zgârie-norii contondenți, orizontul și respirația. Singurul moment tihnit, de care îmi amintesc cu plăcere, a fost când am intrat să mă închin în Catedrala St. Patrick. Poate mi-ar fi mers la suflet o plimbare prin Central Park, dar nu mi-a îngăduit-o timpul. Au mai fost, în ziua aceea, câteva „mărunișuri”, aparent nesemnificative, care mi-au lăsat un gust amar, cântărind tot în favoarea întoarcerii în țară. Am preferat răul cunoscut, celui necunoscut, spre surprinderea celor care credeau că, având o asemenea rară (pe-atunci) șansă de a ajunge și de a rămâne în America (în State sau Canada) n-o voi rata. Nu consider că am „ratat-o”. Nu mi-am dorit să rămân și, oricât mi-a fost de greu după aceea aici, nu mi-a părut niciodată rău că m-am întors acasă. E nevoie de o anumită structură sufletească (pe care eu n-o am!) ca să trăiești deplin împăcat pe formula *ubi bene, ibi patria*. Exclud din discuție *exilul* românesc, pe cei care au fost siliți să fugă din țară, dacă s-a ivit o porțiță, ca să nu ajungă la închisoare sau în fața plutonului de execuție.

R.: *Aceasta a fost o prezentare realistă a unui colț renumit al New Yorkului. Răul nu trebuie omis. Impresionant e temeiul care v-a determinat să vă întoarceți acasă. Ce părere aveți despre românii din România?*

M.M.S.: *O părere foarte bună* despre majoritatea românilor, o majoritate care și-a păstrat bunul-simț, →

onestitatea, omenia. O majoritate de calitate, datorită căreia încă supraviețuim și datorită căreia străinii care vin să ne viziteze se miră și leapădă prejudecata că am fi înapoiți, primitivi, proști. Am cunoscut mulți străini care, odată ajunși în România, și-au schimbat total opinia. Unii s-au și stabilit aici, fără să fie constrânși (material ori politic) de împrejurări potrivnice. Au făcut-o îndrăgind, pur și simplu, oamenii și locurile de la noi.

O părere rea (și... de rău) este că par să prolifereze declasații („uscăturile” care apar, de altfel, în orice „pădure”, oriunde în lume). Nu știu dacă proliferează într-adevăr sau popularizarea lor intensă prin mass-media induce impresia că ar fi așa.

O părere execrabilă despre politicienii noștri, inapți să conducă onest, eficient, o țară cu potențial multiplu. Irosesc ce alții ar dori să aibă. Ași în minciuni, ipocrizie și războieli de fațadă, indiferent de coloritul politic afișat (pe care îl și schimbă cameleonic), au un singur țel clar: să le meargă lor bine.

R.: Nuanțările pe care le-ați făcut, diferențându-i pe unii români de alții sunt binevenite. Cred că oamenii - votanții din marea masă a românilor - ar trebui să-și schimbe atitudinea și să ceară mai mult celor pe care i-au ales. Au trecut 30 de ani din decembrie 1989, dar situația la nivel de conducere pare la fel de incompetentă ca altădată, ca să nu mai vorbim de regresul în multe domenii... Acum aș dori să ne vorbiți despre oamenii din Statele Unite pe care i-ați cunoscut și pe care îi apreciați.

M.M.S.: Cu mare plăcere, nu înainte însă de a menționa că „marea masă” e prea dezamăgită de veșnicele promisiuni electorale deșarte, iar „aleșii”, odată așezați în funcții, se vădesc amnezici și impermeabili... Conexiunile mele cu SUA sunt relativ reduse... Am câteva colege de liceu „risipite” prin State și mă bucur că, din timp în timp, comunicăm.

Dar, de prin 2000, când, ca redactor la revista brașoveană „Astra”, m-am întâlnit cu poezia părintelui Theodor Damian (primind la redacție volumul „Dimineața Învierii”), s-a creat o punte transoceanică, o prietenie literară și umană de durată, întrucât, iată, au trecut de atunci 20 de ani! Am

început să corespondăm (întâi clasic, pe hârtie, apoi pe e-mail), să facem schimburi de cărți, să ne citim și comentăm reciproc... Ne vedem și stăm cu drag la taifas (cât îi permite „agenda”, de obicei foarte încărcată) ori de câte ori vine în țară. Am primit atunci, demult, și invitația de colaborare la revista pe care a înființat-o, „Lumină Lină”, invitație pe care încerc să o onorez cât mai consecvent, admirând eforturile și energia cu care Theodor Damian – sprijinit de soție, Claudia Damian, o persoană discretă, dar puternică, tonică și ludică, după cum am cunoscut-o –, se dăruiește ca preot, ca poet și eseist, ca profesor universitar, comunității românești din New York. Am întâlnit, în anturajul părintelui-poet, și alte persoane de înaltă ținută, care au lăsat o amprentă însemnată în activitatea mea literară.

Și (acum o să zâmbiți?), deși n-o cunosc personal, am o simpatie specială pentru actrița Linda Hunt (Hetty, din serialul *NCIS – Los Angeles*) care seamănă incredibil de mult cu bunica mea din partea tatălui natural.

R.: Surprizele plăcute ni le amintim cu drag. Doamna Mihaela, care e, după opinia dumneavoastră, cheia succesului în familie și, în general, în viață?

M.M.S.: Pe de o parte, depinde ce înțelege fiecare prin „succes”. Să ieși în evidență? Să domini? Să ai un solid cont bancar, vile, iahturi, o parcelă numai a ta pe Marte?

Sau... Să te poți ridica – sărac, dar cu mintea și sufletul nevătămate – din încercări dramatice? Să-ți păstrezi integritatea într-o lume intrată, din punct de vedere moral, în vrie? Să ajungi să te cunoști, socratic, pe tine însuși și să te poți privi în oglindă fără stânjenală? Să nu te înrăiești când te izbește câte-un val de răutăți? Să dăruiești dragoste când nu ți se răspunde? Sunt atâtea chipuri ale succesului!

Pe de altă parte, deși în zilele noastre este suprasaturată piața de cărțuții comerciale care pretind zgomotos că dezvăluie cititorilor marele secret al succesului, nu cred că există chei universale, rețete general-valabile. Dacă suntem diferiți, dacă suntem unicate și nu mașinării produse în serie, dacă înțelegem diferit succesul, atunci și „cheile” lui sunt personale, individuale. Uneori

dau roade spontaneitatea, acțiunea promptă, riscul, alteori răbdarea, perseverența, cumpătarea, câteodată se dovedește utilă combinația lor... În ce proporții? Nu știu. Viața înseamnă ceva mai mult decât o rigidă aritmetică a procentelor.

R.: Iată cum, în doar câteva fraze, ați pus problema succesului ca parte a multor condiții și împrejurări. În contextul actual, ce rol credeți că are credința religioasă în viața oamenilor?

M.M.S.: Credința, dacă există în noi, nu poate să ne modeleze decât în sensul binelui, să ne îmbogățească, să ne îmbunătățească, să ne dea putere, libertate, liniște, echilibru, înțelepciune și statornicie, să ne deschidă inimile spre dragoste și altruism. Efectele credinței autentice sunt benefice, indiferent de religia căreia aparținem. În biblioteca mea, *Biblia*, *Coranul* și *Atlasul marilor religii ale lumii* stau pe același raft, în bună pace. Eu sunt ortodoxă, dar am întâlnit persoane adepte ale altor culte și religii (aleviți, bapțiști, budiști, catolici, evanghelici, greco-catolici, musulmani, talmudiști...) cu care m-am înțeles foarte bine, pentru că – simplu! – ne respectăm reciproc.

Trecem pragul, cu smerenie, și într-un lăcaș creștin, și într-o sinagogă, și într-o moschee, și într-un templu. Lăsată în vadul ei firesc, credința aduce speranță, dragoste, armonie și, se știe, poate fi salvatoare în situații critice.

Cred că apar conflicte când credința e superficială sau, mai rău, se prăbușește în habotnicie, îndoctrinare stearpă și fanaticism. Atunci are loc reversul – ne smintim, devenim dependenți, egoiști, orgolioși, agresivi, manevrabili.

Altfel spus, niște creaturi incapabile să discearnă *legea sacră de ordinul șefului*, incapabile să se raporteze la divinitate și supuse irațional unor meschine interese ale lutului care – mai devreme sau mai târziu – se sfărâmă.

Interese străine eu-lui profund, proprii însă unor inși ajunși în funcții înalte, materialști prin excelență, care speculează politic/ideologic („toate-s vechi și nouă toate”, zice poetul) și întărită masele profitând de slăbiciunile habotnicilor și fanaticilor... Inși potentați, decidenți care simulează credințe, ei neavând, de fapt, niciun Dumnezeu înlăuntrul lor.→

IN MEMORIAM

Acad. Alexandru Surdu

Filiala Braşov a Uniunii Scriitorilor din România anunță cu tristețe stingerea din viață a filosofului și eseistului acad. Alexandru Surdu, preşedintele Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu Motru” al Academiei Române, fost vicepreşedinte al Academiei între 2014 și 2018.

Trupul neînsuflețit al domnului academician a fost depus la Capela Mică a Cimititului Bellu din București. Funeraliile cu onoruri militare, organizate de Academia Română, s-au desfășurat în 15 decembrie 2020, începând cu ora 13.00. Academicianul Alexandru Surdu a fost înmormântat pe Aleea Academicienilor din Cimitirul Bellu.

Odihnească-se în pace!

*

Alexandru Surdu s-a născut la 24 februarie 1928, în Braşov. Filosof, eseist. Înscris la cursurile Facultății de Construcții Civile și Industriale a Institutului de Construcții din București, absolvent al Facultății de Filosofie a Universității din București. Fiul Elenei (n. Ghimbășan) și al lui Alexandru Ioan Surdu. Cercetător la Biblioteca Centrală Universitară, ulterior la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice a Ministerului Învățământului, la Muzeul Literaturii Române și la Academia Română. Academician (membru corespondent din 1992, membru titular din 1993), director al Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române din 1997, vicepreşedinte al Academiei Române. Profesor universitar. A fost membru al Filialei Braşov a Uniunii Scriitorilor din România din 1992. Preşedinte al Despărțământului Central-Braşov al Asociațiunii Transilvane pentru Literatura și Cultura Poporului Român, ASTRA. Director al revistei „Astra”.



Autor a circa 400 de studii și articole, preponderent de filosofie. Editări de texte semnate Titu Maiorescu, Athanase Joja, Ștefan Odobleja, Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Alexandru Bogza, Dimitrie Cantemir. A tradus din limba germană lucrări importante din Immanuel Kant, Ludwig Wittgenstein, Karl R. Popper, H. Lazarus & H. Steintal, Titu Maiorescu și Nae Ionescu. Autor a peste 150 de recenzii. Colaborator al filosofului român Constantin Noica, cu care a publicat în 1975, la Editura Univers, lucrarea *Mihai Eminescu. Lecturi kantiene*, în colaborare și cu Constantin Floru. A debutat în 1964 cu studiul *Bemerkungen zur Frage der Wahrheit in den Ersten Analytiken*, în colaborare cu G.N. Offenberger, în *Analele Universității București*, seria *Acta logica*. Debutul editorial s-a produs în 1971, la Editura Științifică, cu lucrarea *Logica clasică și logica matematică*, teza de doctorat pe care o va susține abia în 1976, ca urmare a stingerii din viață a conducătorului științific, Athanase Joja. Premii literare: Premiul „Vasile Conta” al Academiei Române în 1975; Premiul filialei Braşov a Uniunii Scriitorilor din România pentru critică, istorie literară și eseu „Octav Șuluțiu” în 1996; „Premiul „Opera Omnia” al filialei Braşov a Uniunii Scriitorilor din România în 2015”. Din 2009, este Cetățean de Onoare al Municipiului Braşov.

Este Doctor Honoris Causa și Senator de Onoare al mai multor universități din România. În 2004, i s-a decernat Ordinul Național Serviciul Credincios.

OPERA: *Logica clasică și logica matematică* (1971), *Elemente de logică intuționistă* (1976), *Neointuționismul* (1977); *Actualitatea relației gândire-lingvaj. Teoria formelor prejudecative* (1989, reed. 2005); *Șcheii Braşovului, monografie etnologică* (1992); *Pentamorfoza artei* (1993), *Elogiul filosofiei românești* (1994), *Vocații filosofice românești* (2003), *Contribuții românești în domeniul logicii în secolul XX* (1999), *Gândirea speculativă* (2000), *Filosofia modernă. Orientări fundamentale* (2002), *Confluente cultural-filosofice* (2002), *Filosofia contemporană* (2003), *Filosofia contemporană* (2003), *Mărturiile anamnezei* (2004), *Rumänische Beiträge zur modernen Deutung der Aristotelischen Logik (ed.)* (2004), *Istoria logicii românești, coord.* (2006), *Aristotelian Theory of Prejudicative Forms* (2006), *Filosofia pentadică I, Problema Transcendenței* (2007), *Teoria formelor logico-clasice* (2008), *Cercetări logico-filosofice* (2009), *Comentarii la rostirea filosofică* (2009), *Izvoare de filosofie românească* (2010, 2011), *A sufletului românesc cinstire* (2011); *Filosofia pentadică III, Existența nemijlocită* (2014); *Pietre de poticnire* (2014), *La porțile împărăției* (2016), *Comemorare Titu Maiorescu, vol. I, Opera filosofică* (2017), *Comemorare Titu Maiorescu, vol. II, Studii despre filosofia lui Titu Maiorescu (coord.)* (2017), *Istoria Filosofiei Românești (coord.)* (2018), *Monumente pentru eroii culturii române* (2018), *De la Marea Unire la România Mare* (2019, 2020), *București, Capitala Eroilor Patriei Române, Editura Integral* (2019), *Eminescu și Filosofia* (2020), *Ordinul Cavalerilor Marmațieni* (2020), *Gânduri despre Lucian Blaga* (2020), *Filosofia Pentadică IV, Teoria Ființei* (2020).

→ **R.: Care credeți că este cea mai importantă realizare a dumneavoastră?**

M.M.S.: Că nu fac umbră pământului degeaba! Glumesc... Întrebarea este dificilă. Mi-e aproape imposibil să stabilesc o ierarhie. Fiecare „palier” existențial (familial, profesional, artistic, social) are, în ce mă privește, importanța și realizările lui, oarecum interdependente, întrucat

orice realizare, orice izbândă într-un palier, presupune, chiar pretinde niște sacrificii – renunțări sau amânări – în celelalte. Sună banal, dar, fie că ne place, fie că nu, faptul că suntem oameni, că avem limite, reprezintă o realitate pe care se cuvine să n-o ignorăm. Pot spune că, făcând acum un bilanț provizoriu al realizărilor pe fiecare palier, am, slavă Domnului!, destule motive și prilejuri de bucurie,

de mulțumire sufletească. Cred că Cineva, de-acolo, de Sus, mai ales când am dat de greu, m-a ocrotit și m-a ajutat.

R.: Iarăși aveți dreptate. Vă mulțumesc pentru calitatea răspunsurilor, pentru onestitatea lor, pentru bucuria pe care mi-ați făcut-o, bucurie pe care, fără îndoială, o veți face și cititorilor revistei „Romanian Journal” din New York.

RĂDĂCINĂ A SPIRITULUI DE NEAM, EMINUL...

Dacă spui România, zici Eminescu, cu condiția ca tu însuși să fii român. Iată cum își începe Cartea de Celălalt și de Sine – *Eminescu și filosofia* (2020) – un român de stirpe veche, pentru care iubirea de înțelepciune reprezintă măsura puterii de a fi... Un român, care – atât de blagian – a învățat să se adape spiritual din aceeași fântână din care curcubeul își bea frumusețea și neînțința: academicianul ALEXANDRU SURDU.

Din paginile cărții sale – ușor de ținut în palme și de așezat în inimă-minte – desprindem faptul că Eminul însuși își oglindea istoric și filosofic „chipul și asemănarea” în luciul aceluiași râu izvorât din Muntele-Tată al tuturor neamurilor omenești, al neamului românesc implicit. Căci, așa cum ne aduce o dată mai mult aminte – în termeni eminescieni – Alexandru Surdu: „Direcția celei dintâi mișcări târâște secolii după ea” (p. 195). Sau, heraclitian spus: „Apa trece, muntele rămâne”, o trecere în care Poetul Neperече al Neamului Românesc reprezintă o *sine-qua-non* ondulă de val revărsată dinpre țară către mare, dar și deopotrivă întoarsă în originea amonțelului... acolo de unde toate au renăscut. O întoarcere pe care Poetul-Filosof a trăit-o fără niciun efort, atât de firesc, pentru că „el era și cel care a fost, și cel care trebuia să fie” (p.196).

Am amintit – în cele de până acum – gândurile de început și cele din urmă ale unei cărți dăruită lui Mihai Eminescu, o carte în care autorul povestește implicit și propriile sale aspirații, încercări de a recupera și retrăi *philo-sophic* istoria cea vie, adevărată, a neamului românesc, în consens cu manuscrisele eminesciene care repetă mereu că „istoria este voință și nu teorie”. Iată de ce, oriunde am deschide paginile cărții de față îl vom regăsi implicit atât pe Eminescu cel trăitor sub „dictatul propriului spirit”, „miez inițiativ” al unor evenimente-cheie din viața romanescului, cât și secvențe din viața de căutător a lui Alexandru Surdu, toate acestea relatate cu harul unui povestitor de excepție. O prezență discretă, dar constantă în aspirația de a recupera din uitarea rafturilor de bibliotecă academică

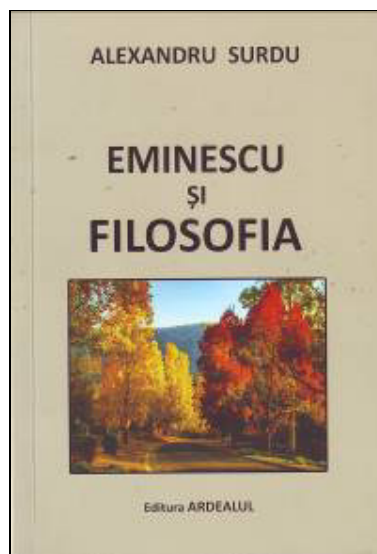
viața și opera eminesciană.

Nu pot fi pierdute din această curgere a spiritului în spirit scene memorabile, precum aceea în care Constantin Noica însuși – ce i-a fost cumva autorului un învățător de personalitate – se adresează directorului unei edituri care întârziase nepermis de mult publicarea manuscriselor lui Eminescu, pentru a-i spune franc: „Am venit să te înjur. Avem aici și doi martori. Poți să mă dai în judecată. Sunt dispus să mai fac zece ani de pușcărie pentru Mihai Eminescu... mama ta de netrebnic” (pp. 22-23).

Adevărul este că – așa cum mărturisește și profesorul Alexandru Surdu – nu a fost deloc ușor să recuperezi și să tipărești integral o *Opera Magna* de factura celei eminesciene, un travaliu a cărui amplitudine ar fi presupus cu necesitate „trebuință de nemți”, atât pentru traducerea „lecturilor kantiene” sau a celor shopenhaueriene, cât și pentru descurcarea aspectelor migăloase legate de scriitura frumoasă, dar greu de descifrat a manuscriselor gotice ale lui Eminescu.

Că „omul deplin al culturii românești” – cum îl numea Noica pe Eminescu – era un „hiperexact”, manifestându-se printr-un constant „ticăit”, aflăm atât din scrisorile poetului, din numeroasele variante ale poeziilor sale, din evenimentele de viață pe care (nu) le-a acceptat etc., care vădesc atât o aspirație spre perfecțiune generatoare de neștiute „crize de alegere”, cât și o obstinată „hiperperseverență” ce nu îi permittea abandonul până la șlefuirea perfectă o încercării. Între Scyla și Caribda, destinul de creator: iată extremele celor două trăsături de caracter care au așezat – cu o presiune uriașă – spiritul creatorului de geniu între deschidere și abandonare. Evident, nu se știe unde ar fi dus dezvoltarea deplină a uneia sau alteia dintre porturile de facere abandonate de unul dintre cei din urmă adevărați „*l'uomo universale*”. Dar, tocmai prin punerea alături a acestor fărâme potențiale de sens aflăm că Eminescu putea fi un la fel de genial om de știință ca și poet, un la fel de excepțional istoric ca și filosof.

Tocmai în adâncurile acestei potențialități aflăm „deplinătatea” caracteristică „filosofului de profesie”, care nu a aspirat însă să devină și „profesor de filosofie”, cum



ar fi spus clarificator Arthur Schopenhauer. Căci Eminescu s-a exprimat mai degrabă ca un „învățător” care sedimenta și filtra poetic orice trăire de „iubitoare înțelepciune” prin prisma propriei sale experiențe de viață, pe cât de bogată, pe atât de scurtă. Astfel se explică faptul că textele cuprinse în *Fragmentarium* – admirabila lucrare realizată de D. Vatamaniuc – cuprind deopotrivă adnotările bibliografice care îi suscitau atenția lui Eminescu, cât – mai ales – extraordinar de sugestivele sale considerații filosofice asupra acestora. Ceea ce face ca – așa cum menționează Alexandru Surdu – tocmai prin profunzimea unor atare considerații manuscrisele eminesciene să nu mai poate fi identificate cu simple „note de curs” sau „note de lectură”, ci mai degrabă cu fulgurații ale unui esențial CURS DE GÂNDIRE pe care Eminescu însuși ar fi putut să îl susțină – inegalat – în fața întregii lumi.

Din variile texte publicate de academicianul Alexandru Surdu cu privire la Eminescu – în diferite reviste de cultură (*Astra, Manuscriptum, Luceafărul, Caiete critice* etc.), texte pe care cartea de față le încorporează – aflăm lucruri extrem de interesante pe care numai un participant nemijlocit la recuperarea operei eminesciene le putea cunoaște. Astfel, aflăm bunăoară despre dificultatea de a →

Prof. univ. emerit dr.

TRAIAN D. STĂNCIULESCU
Universitatea “Alexandru Ioan Cuza”
din Iași, Comandor al Ordinului
Militar de Românie

dece la sursa exactă a ideilor pe care Eminescu le adnota mai mult sau mai puțin *ad litteram* în caietele sale, idei reproduse în limba germană cu precădere. Dar, se poate afla cu aceeași certitudine – din studierea comparativă a întregului creației eminesciene – că interpretările în limba română inserate în textele germane aparțin vocației filosofice a lui Eminescu, care – așa cum Alexandru Surdu consemnează – a urmat îndemnul cronicarului: „Din cărți străine să citești, ca în limba țării tale să scrii” (p. 53).

Cele ce urmează acestor generale considerații – deschizător așezate de autor în prima parte a cărții sale – cuprind detalii extrem de sugestive ale unor însemnări de manuscris eminesciene, din mulțimea cărora pot fi exemplar regăsite câteva incitante și controversate puncte de vedere (mss. 2261), scrisori și misive de iubire, solicitări de susținere adresate lui Maioreșcu sau Reginei, elaborarea unui alfabet „indice filosofic” vădind aspirația eminesciană de solidă formație filosofică, părăsită însă – perfecționist – la litera „f” (mss. 2255), disputa filosofului-poet cu profesorul George Zotu, în care Eminescu rejectează cu argumente întemeiate acuza de plagiat adresată „Logicii” lui Titu Maioreșcu (mss. 2258), polemica *Rösler und Justinian* în care Eminescu susține cu argumente raționale și emoționale teza continuității românilor în Dacia (mss. 2306), ajungând implicit la o concluzie pe care profesorul Alexandru Surdu o formulează cu claritate: „Istoria noastră a continuat să fie «înveninată» prin negarea adevărului.

Lecția pe care o dă Eminescu oricărui cărturar român este aceea de a lupta, fiecare cu mijloacele sale, pentru acest adevăr”.

Toate aceste manifestări atitudinale și acționale – recuperate prin lectura cu „ochi limpede” a manuscriselor eminesciene – par a fi subordonate unui punct de vedere psihologic pe care Eminescu l-a cultivat implicit, în consens cu convingerea că: „Înșușirile bune sunt prin esența lor negative, fiind echivalente cu atrofierea celor rele” (mss. 2261).

Personal, îmi îngădui să adaug și sensurile fără echivoc cuprinse în excepționalul mss. 2267, având ca rădăcină științifică principiile fizice

preluate de la J.R. Meyer, genial interpretate în poeme filosofice precum *Luceafărul*, *La steaua* etc., sensuri prefigurând implicit – cu două decenii înainte – aserțiunile einsteiniene ale teoriei relativității: „Din relațiunile cunoscute cari au loc între *d* (mărimea ridicării) și *c* (repejunea finală) rezultă însă pentru alte valori ale lui *d* sau *c*, adică mc^2 ca măsură a puterii *v*, adecă masa multiplicată cu repejunea finală ridicată la pătrat e egală cu mărimea puterii de cădere; deci v (puterea de cădere) = md (masa multiplicată cu ridicarea) sau mc^2 (masa înmulțită cu repejunea finală ridicată la pătrat)” (mss. 2267).

Desigur, pentru plăcerea și dubla satisfacție spirituală a cititorului – desprinsă din recitirea manuscriselor originale ale Eminului, pe de o parte, din considerațiile profesorului Alexandru Surdu, pe de altă parte – aceste pagini de carte presupun interpretări personale, dobândite prin taina propriei lecturi. În schimb, nu ne putem opri în a aminti în încheiere câteva gânduri asupra contribuțiilor inedite pe care însuși autorul cărții le formulează asupra conjuncției dintre Eminescu și Filosofie.

În acest sens, se cuvine menționată o contribuție metodologică de excepție – *pentamorfoza artei* – la care profesorul Surdu lucra încă din deceniul șase al secolului trecut, stimulat tacit și de contribuția la recuperarea operei eminesciene.

Astfel, ca o apoteoză a cărții sale, Alexandru Surdu ne dăruiește o analiză pentadică a transcendenței pe care Luceafărul eminescian o conturează printr-un aparte apriorism, o interpretare a contrariilor eminesciene în termenii logicii „și / și”, în orizontul unei lupașciene „logici dinamice a contradictoriului” care ipostaziază – într-o manieră cu totul inedită – călătoriile prin lume ale spiritului eminescian, totuna cu acela al neamului însuși: „Istoria noastră este voința noastră, a celor care am fost și care suntem” (p. 197).

O călătorie pe care, povestind-o cu darul iubitoarei înțelepciuni, coborând isihast mintea în inimă, Alexandru Surdu o așează sub tălpile spirituale ale tuturor românilor care au ales să pășească pe calea Excelenței de Neam, plecându-și fruntea întru bucuria de a ști că EXISTĂ.



de sânge și cerneală

amestec de sânge și cerneală
așteaptă tocul mut să scrie
ce încă n-a fost pus în poezie
pe pânza cerului atemporală

constrâns până la plinătatea de-
ndrăzneală
pe-un pedestal de bărbăție
amestec de sânge și cerneală
așteaptă tocul mut să scrie

încă o pagină albă de tăceri de
femeie
încrustând calea cu litere de
catedrală
pe cele patru laturi fără îndoială
ce va fi să fie
amestec de sânge și cerneală

sunt doar o parte din ce-am fost

sunt doar o parte din ce-am fost
și nici un chip nu seamănă cu
mine
numai în gândul timpului mai
pot
să dezgolesc din cer harpe
înflorite

în trup mă ridic - pe creștet în
semn îl socot
cum în paralele rebele prezent
mă reține
sunt doar o parte din ce-am fost
și niciun chip nu seamănă cu
mine

în templul cu lumina strânsă pe
chivot
un ritual în care Godot sedus
survine
întunecă sângele dumnezeiesc îl
dă în clocot
și răzbesc figura indecisă de
umbre masculine
sunt doar o parte din ce-am fost

IULIA PAȚIU

Geniul lui Brâncuși în Japonia

Brâncuși nu a vizitat niciodată Japonia, dar geniul său este mai prezent în arhipelag decât al oricărui alt român. Paisprezece opere originale răspândite prin muzeele din arhipelag, plus o mulțime de sculpturi amprintate de stilul său stau mărturie aprecierii de care se bucură lucrările sale. Măgulitor pentru noi este faptul că japonezii îi pronunță numele românește și nicidecum în varianta „franțuzită”, pe care o regăsim în limbile occidentale.

Într-o galerie a „românilor de roman” care au trecut prin Japonia înainte de Al Doilea Război Mondial, geniul lui Brâncuși nu poate lipsi, chiar și în absența sa fizică. De ce? Pentru că geniul său a fost și a rămas atât de prezent, încât numele Brâncuși egalează sau chiar depășește orice alt nume românesc aflat pe buzele japonezilor, mai ales ale celor cu o anumită cultură artistică.

Constatarea provine nu din lectură sau informații la mâna a doua, ci din propriile experiențe în Japonia anilor 2012 – 2016.

Afinitățile japonezilor pentru Brâncuși și predilecția lor pentru achiziționarea unor piese faimoase ale strălucitului sculptor nu trebuie căutate, cum ar părea, în dorința de tezaurizare sau de investire în valori imense, nedegradabile în timp, ori punerea la adăpost a unor rezerve financiare ci, dimpotrivă, în recunoașterea geniului său artistic. Sigur, licitațiile la sume fabuloase, legendele țesute din jurul unor faimoase lucrări, inclusiv cu implicarea Guvernului României, au rolul lor în ridicarea cotei de interes al niponilor pentru Brâncuși, dar adevărata atracție constă în stilul artei brâncușiene, apropiat de simplitatea lui Katsushika Hokusai și a sufletului japonez.

„Fără Hokusai nu ar fi existat impresionism” se afirmă, pe bună dreptate, în lumea artei moderne. Prin silogism, dacă acceptăm nobilul titlu de „părinte al sculpturii moderne” dat lui Brâncuși, atunci, ajungem la concluzia că fără Brâncuși nu ar fi existat sculptura modernă.

Așa cum constata și Otilia de Cozmuță în 1901, lipsa de perspectivă a picturilor lui Hokusai nu este un defect, ci dimpotrivă, un merit al



lucrărilor sale, lucrări care tind spre esențe, ca și cele ale lui Brâncuși.

Atribut cheie în arta celor doi titani ai artei mondiale, „simplitatea”, am găsit-o pe bannerele imense din 2015 promovând expoziția la „Muzeul de Artă - Mori”, care prezenta ca laitmotiv augusta sculptură „Pasăre în spațiu” a lui Brâncuși, de la Yokohama.

Apoi, fără îndoială, influența covârșitoare asupra discipolului său, Isamu Noguchi, desăvârșește prezența românului în mentalul artistic nipon. Propensiunea japonezilor pentru arta modernă, amplificată de traiectele artistice convergente ale celor doi sculptori, explică în parte popularitatea lui Brâncuși în această țară.

Brâncuși se remarcă în Japonia prin cele paisprezece lucrări originale expuse în diverse muzee din arhipelag: „Sărut” – Bridgestone Museum of Art – Tokyo; „Copil adormit” – Toyota City Art Muzeum; „Primul strigăt” – Nagoya City Art Museum; „Tors de bărbat tânăr II” – Toyota City Art Museum; „Cocoș” – Toyota City Art Museum; „Pasăre măiastră” – Yokohama Art Museum; „Pasăre măiastră” – Shiga Prefectural Museum of Art; „Domnișoara Pogany II” – Shizuoka Prefectural Museum of Art; „Sărut” – The Hakone Open-Air Museum; „Muză adormită II” – Kawamura Memorial DIC Museum of Art, Sakura – Chiba; „Cocoș” – Fukuoka Art Museum; „Băiat stând” (pictură tempera) – Menard Art Museum; „Nou-născut” – Hyogo Prefectural Museum of Art; „Orgoliu” – Takayama Hikaru Museum.

Aceste lucrări originale aflate pe teritoriul nipon stau mărturie interesului formidabil pentru el.

Navigând cu sclipirea geniului pe apele începuturilor sculpturii moderne la cumpăna secolelor XIX-XX, titan transcontinental, Brâncuși a lăsat pe traseul său artistic inegalabil, în Japonia, fără să ajungă fizic acolo, un siaj fără egal. Originală și impresionantă permanentă în treisprezece mari muzee din arhipelagul nipon, Brâncuși este arhicunoscut și admirat în țara lui Hokusai. Pasionați iubitori de artă, niponii au știut să-i deturneze traseul artistic spre țara lor, nu doar prin mijlocirea unuia din faimoșii săi discipoli, japonezul american Isamu Noguchi, care i-a dedicat un „omagi”, sculptură în muzeul din Yokohama, dar mai ales prin recunoașterea geniului artistului român.

Din păcate, înscrierea operei lui Brâncuși în patrimoniul universal UNESCO s-a amânat cel puțin până în 2021. Fără să detaliez motivele, îmi amintesc cum, încercând să atrag un vot pozitiv al Japoniei, la începutul anului 2015, pentru înscrierea complexului brâncușian de la Târgu Jiu în acel patrimoniu, am convins conducerea muzeului de artă din Yokohama să organizăm, în sediul lor, un simpozion „Brâncuși – Noguchi: simbol al cooperării culturale româno – nipone”. Nu m-a costat nimic, decât efortul de a compune, cu migala neprofesionistului, o prezentare Power Point. Eram în 12 octombrie 2015, când, din păcate, candidatura complexului de la Târgu Jiu fusese retrasă, documentele pentru nominalizare urmând a fi completate și rededuse. Cunoscătorii știu motivele. Am decis să duc demersul mai departe, în pofida acelei retrageri, convins fiind că România va reuși în cele din urmă.

Gândurile mele împărtășite la muzeul din Yokohama, în fața unui auditoriu de peste 70 de persoane, au fost însoțite de imagini sugestive proiectate pe ecran. Am început, firesc, cu imaginea uneia din genialele variante ale „Păsării în spațiu” expusă într-o sală separată a muzeului, alături de sala în care se află monumentală lucrare a lui Isamu Noguchi, „Omagiul lui Brâncuși”.

Iată câteva din ideile expuse la simpozion:

În 1926, la vârsta de 22 de ani, →

RADU ȘERBAN

Isamu Noguchi, impresionat de intriganta expoziție a lui Brâncuși la galeria de avangardă Brummer, și-a înscris imediat candidatura pentru o bursă Guggenheim, care i-a permis să lucreze ca asistent al lui Brâncuși la Paris. Fascinația sa dusă până la divinizare se deduce din propria declarație, mai mult decât grăitoare: „o asemenea șansă imensă are în ea ceva divin și inevitabil” (evident, se referea la șansa de a lucra cu Brâncuși).

Dragostea pentru natură a favorizat confluența destinelor lor artistice. Magica simplitate au atins-o prin muncă asiduă, așa cum afirma geniul de la Hobița: „Simplitatea nu este un scop în artă, însă ajungi la simplitate fără de voia ta, apropiindu-te de sensul cel real al lucrurilor”.

Pe siajul maestrului, discipolul – minune a atins o remarcabilă faimă, devenind „el însuși”, dar recunoscând implacabila și profunda influență a geniului brâncușian.

Ambii sculptori, deși originari din locuri îndepărtate, au purtat stigmatul catalogării drept „intruși” în mediile în care s-au afirmat, din cauza provenienței din țări fără faimă în arta modernă. În pofida acestei realități, ambii și-au promovat arta prin forțe proprii.

Se pot decela multe fire comune în destinele și trăirile artistice ale celor doi. La intersecția viziunilor lor artistice, regăsim și idealizarea copilăriei: „Cine nu mai este copil, nu mai este artist” – își amintea Noguchi din parimiile maestrului său. Au partajat nu doar reușitele, dar și ostila versatilitate a alterității, condiția omului mutat din locurile natale. Vizitând la un moment dat Israelul, Noguchi a constatat că evreii sunt ca artiștii, mereu expatriați, fără să aparțină unui loc anume.

Începutul dialogului dintre cei doi artiști s-a purtat prin semne, gesturi, priviri, materiale și instrumente de lucru. Mai târziu, după mai multe perioade petrecute în atelierul lui Brâncuși din Paris, Noguchi a învățat ceva franceză, reușind treptat să comunice și verbal, ceea ce nu reprezenta o condiție sine qua non a înțelegerii reciproce.

O lecție de la mai vârstnicul mentor l-a învățat pe Noguchi să trateze fiecare lucrare pe care o începe, drept „cel mai bun lucru pe care îl vei face în viața ta”.

Îndelung gândite și lustruite, u-

neori ca oglinda, sculpturile brâncușiene l-au atras ca un magnet și au marcat puternic arta mai tânărului confrate. Sub acea vrajă, la fel ca și Brâncuși, Noguchi a multiplicat felurite teme în diverse materiale, marmură, bronz, lemn, mai ales din seria „păsărilor”.

Pe lângă laitmotivul păsării, un alt element brâncușian în opera lui Noguchi, fără echivoc, modulul romboidal al „Coloanei infinitului” se recunoaște imediat în lucrarea „Cântecul păsării”. Se știe că tema unui turn care se perpetuează de la sine l-a incitat pe japonez vreme de decenii, un exemplu grăitor fiind „Angrenajul infinit” (Endless Coupling – Whitney Museum of American Art - 1957).

Inegalabil în universul sculptural, Brâncuși, el însuși fost discipol, rememora scurta sa prezență în atelierul lui Auguste Rodin (datorată se pare, Otiliei de Cozmuță): „Nimic nu crește la umbra marilor copaci”. Mai târziu, Noguchi medita: „e foarte periculos să ai un maestru atât de puternic precum...Brâncuși”. Totuși, ulterior a adăugat, cu multă recunoștință: „Brâncuși a fost un copac la umbra căruia au putut crește și alții”.

Amprentat de personalitatea mentorului, Noguchi a vizitat România în anul 1981, să simtă atingerea monumentalului complex de la Târgu Jiu, ținând să se fotografieze alături de fiecare piesă în parte. Totuși, în pofida irezistibilului magnetism brâncușian, discipolul a reușit să se elibereze și individualizeze, ba mai mult, să participe alături de maestru, la fundamentala redefinire a sculpturii spre un mai larg orizont, cum însuși Brâncuși anticipase.

Istoria interferențelor artistice Brâncuși – Noguchi a fost continuată de alți vorbitori la simpozion, relevând firele văzute și nevăzute ale unei subtile prietenii artistice. Prezentă la eveniment, pictorița Noriko Yanagisawa, care l-a cunoscut bine pe Noguchi, mi-a destăinuit din viața particulară a marelui sculptor japonez american, pe care îl vizitase și în atelierul său din New York. Am remarcat atunci, cu tristețe, că, dacă Noguchi are un muzeu extraordinar care îi poartă numele în inima metropolei americane, mi-a fost greu să identific un muzeu similar, „Constantin Brâncuși”, chiar dacă fiecare operă a sa reprezintă un muzeu în sine.



**Noguchi, Coloana Ajiro Wakita
Helix 8910 K**

Așa consider și opera sa din Yokohama, despre care îmi amintesc un fapt de viață, din mai 2012. La biroul de informații al muzeului, am întrebat de capodopera lui Brâncuși, pronunțându-i numele în franceză. Abia când am pronunțat românește, au înțeles despre cine este vorba, dându-mi satisfacția că japonezii au preluat numele în românește.

Diverse alte momente din timpul vizitelor mele la muzee mi-au confirmat apoi aprecierea de care se bucură sculptorul. La muzeul „Bridgestone” din Tokyo, am aflat că „Sărutul” fusese cumpărat la o licitație din New York, în 1994, la un preț impresionant. La Kawamura Museum, în anul 2015, am aflat, de asemenea, că inconfundabila „Muză adormită” s-a achiziționat tot la o mare licitație de artă.

Despre Brâncuși mi-a vorbit cu pasiune tânărul specialist Hironari Hozaki, curatorul adjunct al muzeului din Komaki, care în anul 2015 vizitase atelierul din Paris al marelui artist. Mi-a prezentat și un amplu articol publicat după aceea vizită în revista muzeului, „Art Paper”, articol dedicat integral „părintelui sculpturii moderne”. Selectiv, a urmărit doar „abstractizarea” în opera lui Brâncuși, în evoluția creației sale, cu exemple numai din sculpturile aflate pe teritoriul Japoniei. Reiau, mai jos, câteva idei din acel articol, pe care le-am prezentat și în altă parte:

Plecând de la „Orgoliu” (Pride) achiziționată de curând de Muzeul Hikaru din Takayama, de la Art Gallery din New York, sculptură realistă, explicită, din perioada studenției, Brâncuși ajunge treptat la grade→

superioare de abstractizare. Chiar și în „Orgoliu”, de la bun început, partea nefinisată a părului pe umărul drept al fetei denotă, în accepțiunea lui Hozaki, un prim pas, ezitant dar cert, spre inovație, spre modalitatea preferată de expresie a lui Auguste Rodin. Tot autorul articolului consideră că era prima sculptură în bronz a lui Brâncuși, după ce inițial o realizase în ghips.

Hozaki remarcă pașii rezezi ai lui Brâncuși spre abstractizare, spre inovare, după numai doi ani de la „Orgoliu”, în 1907, reflectați în sculptura „Copil dormind”, inspirată de Alice Poiană, fiica unei prietene a sculptorului. Printr-un pas îndrăzneț, în loc să prezinte portretul ca un bust pe pedestal, a preferat să-i redea doar capul, separat de trup, așezat pe o parte sub forța gravitațională, spre a simboliza profunzimea somnului. Lucrări asemănătoare, cu un cap oval sau sferic, precum „Muza adormită”, „Prometeus” sau „Copil dormind” urmau să estompeze tot mai mult trăsăturile feței, menținând doar anumite detalii concrete, semnificative.

În pictura în tempera „Băiat stând”, Hozaki vede influența sculpturilor africane. Deși abstractizată, opera avusese un model real, George, fiul unei prietene, născut în 1910, desenul însemnând un alt pas incipient spre abstractizare a corpului uman, spre simplificare până la esențe a formelor umane. Culoarea maro deschis și dungile verticale trase cu pensula sugerează fibra lemnului, din care urma să realizeze, probabil, viitoarea sculptură. Redat de ochii uniți cu nasul printr-o linie continuă, scâncetul se repetă prin gura sub forma unei adâncituri trapezoidale. Aș adăuga – aceeași adâncitură din sculptura „Primul strigăt”. Atingând fața, mâna-i dreaptă sugerează limpede ștergerea lacrimilor.

În articolul său, Hironori Hozaki intra în detalii despre alte opere, atunci când descria „Primul strigăt”, cu trimiteri la „Primul pas”, „Fiul risipitor”, „Cap de copil”, „Copil dormind”. În pofida lustrului migălos al întregii sculpturi „Primul strigăt”, la gât a rămas suprafața brută cu textura unui trunchi de copac tăiat. Printre multiplele interpretări sugerate, se regăsește și cea a „ruperii” trupului de cap.

Aceste opinii din articolul lui Hozaki mi-au rămas multă vreme în

memorie, mai ales când am descoperit, ca profan, amprentele lui Brâncuși în Japonia, în afara muzeelor. La intersecția bulevardelor Kajibashi cu Sotobori Dori, lângă gara centrală, în senina zi de 15 ianuarie 2015, am rămas înmărmurit în fața coloanei de inox denumită „Helix – 8910 K” a sculptorului Aijiro Wakita (1942 – 2006), realizată în anul 1989 (vezi poza). Replica în oțel, denumită simplu „Helix”, am descoperit-o apoi în cartierul Sibuya, în parcul Shoto (autor Hirata Kenji – vezi poza). Cu sensul de arc spiral, sculptura trimite și ea, măcar în subconștient, la „Coloana infinitului”.

Tot la Tokyo, în căutarea operelor monumentale ale lui Noguchi, am descoperit cu ușurință clădirea Sogetsu de pe bulevardul Aoyama (Muntele Verde), în fața căreia se înalță cu semeție o imensă coloană de granit negru (1977), ușor torsionată, fără a susține ceva în partea de sus, în sens de nesfârșire. Trimiterea la Brâncuși se subînțelege, la fel ca în cazul lucrării „Jack in a Box” din oțel galvanizat, realizată de Isamu Noguchi în anul 1984, după ce vizitase Târgu Jiu. Inspirația brâncușiană a fost recunoscută explicit de autor.

Cea mai interesantă, poate, prin simbolistică, poate fi considerată sculptura „Dynamic”, de la poalele Muntelui Fuji, în orașul Fujinomiya. Zveltă, aurie, lucrarea îmbină motivul coloanei infinite cu cel al păsării măiestre (o coloană cu două aripi în vârf). Amprenta niponă o dă asemănarea cu o piesă de origami. Dovadă a notorietății sale, sculptura poate fi văzută și în primul film „Iron Man”.

Așadar, pe lângă cele paispre-



Aijiro Wakita Helix Fujinomiya

zece opere expuse în muzee, geniul lui Brâncuși trăiește în Japonia și prin influența sa asupra altor sculptori locali, ușor de identificat.

Dincolo de sculptură, în arealul sinesteziei, regăsim magia simplității în Japonia ca numitor comun al sculpturii brâncușiene și al poemului scurt haiku. S-au scris și se vor mai scrie poeme haiku asociate inegalabilelor opere ale lui Brâncuși. Transcenzând timpul și spațiul, haikuul rezonează cu „forme simple”, plutind împreună pe suprafața lină a materiei, a gândurilor, a senzațiilor. Alegerea subtilă și atentă a materiei prime, a cuvintelor, pentru a se mula neted pe formele simple brâncușiene în haiku, se completează cu conținutul oarecum neterminat al poemului, prea simplu, lăsând loc interpretării și imaginației fiecăruia, precum „Coloana infinitului”.

Avem de a face uneori cu încercarea de transcriere sau punere în cuvinte a imaginii sculptate, așa cum invers, prin foto-haiku, se reprezintă grafic sensul unui poem. Iată un exemplu:

Fâlfâit abstract

*În ondulații de bronz –
Duhul zborului.*

Unul din primii promotori ai haikuului în limba engleză, poetul japonez Yone Noguchi, a fost tocmai tatăl sculptorului Isamu. Născut în anul 1875 în localitatea Tsushima, el a sugerat subtilele fire care leagă, în intimitatea creației, sculptura de poemul scurt nipon, haiku.

La expoziția „Forme simple” din capitala niponă, în primăvara lui 2015, „Pasărea” din Yokohama constituie logo-ul întregii manifestări. Curatorul mi-a explicat, dacă mai era nevoie, că abilitatea mânător al artei, modernă sau populară, simplificase pasărea până la esențele zborului (ceva imaterial). Mi-a amintit că „Măiastra”, în folclorul românesc, îl duce pe Făt Frumos la aleasa inimii. Gândul în zbor ne poate duce spre esențele ființei umane, la 9.000 de kilometri de Târgu Jiu. Pasărea stilizată ne amintește proverbul englezesc „Birds of a feather flock together” (cei ce se aseamănă se adună). Frumusețe în simplitate și brevitățe, sculptura brâncușiană și haiku par păsări măiestre cu penaj similar.

Simplu, ca 1+1, el e el, iar ea e ... sculptura.

„O poetă care ignoră moda poetică”.
(Alex Ștefănescu)



În puterea avatarurilor

S-ar putea să fie doar o nouă formă de evaziune, o infrațiuone prelungită a cărnii în tipare improvizate, o sublimare alchimistă, înșelând realitatea imediată; oameni, cu trupuri încă hibride și mai mult goale expuși în faze intermediare, în ipostaze temporare, ca într-un atelier de sculptură cu mii de modele în așteptarea lutului, a pietrei, ori a bronzului, ori chiar a cărnii vii, în care să se înființeze ;

Cei de pe frize aparțineau unor specii ambigue cu totul și cu totul de aur; cei mai mulți indivizi par să fi fost încrucișați încă de la începuturile lumii, oricând va fi fost asta, corciți cu idei, entități cerești și terestre, după principii acum desuete, indiferenți la genul lor fizic, populând teritorii întinse, participând voluntar la figurarea unui expozeu pictural, în variante, experimente și întrupări fanteziste, umanoizi, semănând cu noi, din greșeală...

Am putea presupune că erau cu toții bolnavi de echivoc și neîmplinire, o maladie fantasmagorică și de aceea au plecat într-o croazieră pe mare, ca să-și poată interpreta visele unul altuia, încercând să-și amelioreze specia complăcându-se să fie, așa,... aberanți, unul cu altul, în căutarea unei soluții acceptabile de armonizare bălăcindu-se amnezici în sfera absurdității.

Nu pare nimeni satisfăcut, pe deplin, de felul în care a evoluat natura, ori de acest soi de umanitate; totul ar trebui reinventat, cel puțin, unele exemplare, altele ar trebui declarate ilegale, ori șterse, așa cum s-a întâmplat cu dinozaurii.

Să admitem că nu e decât un act public, de răzvrătire împotriva autorității tutelare, a tot ceea ce părea deja să existe, în arhetipuri bine definite; se elaborează noi chipuri, și-o întregă dispersie de obiecte investite cu suflet,

ne îndoim de paradigmele instituite, devenind, peste noapte, pictural ilegitime...

Se consumă virtualități fără număr în această pictură ; existența se coagulează în formațiuni imprevizibile, lucidități temporare, acaparate de avataruri, devenind mici lumi provizorii și paralele, în vârful catargului unei nave amiral, acolo, unde s-au reunit mai marii lumii să discute , și seducătoarele cu trupuri albe, cristalizate, ca niște flori de mină, Stonehenge, structuri megalitice, artefacte, și alte vestigii arheologice, învârtind istoria pe degete, în reliefuri minuscule, trecând genealogii în revistă, devenind leitmotiv într-un arhipelag cu insule, lagune, estuare, în stăpânirea celor de-o ființă cu oceanul ...

Și totuși, cineva ne privește din spatele lucrării dintr-un grisaille cu contururi ușor culisante, urmărind o punere în operă continuă a unor planete retrograde, o nouă mitologie un zeu, un avatar sau un maestru al disimulării supraveghind suspicios acest proces de înălțare a noii cetăți, în sine, o recompunere a existenței, o chinuitoare metamorfoză, până devine un turn alegoric, arborând un melc delicat, ca o floare, la pălărie, închipuit deasupra unui mic acvariu locuit de-o zeitățe marină, ce se scaldă înăuntru, fredonând în surdină o muzică interpretată la fluiet încă din vremea când noi, ca niște mici amfibii, mai puteam încă respira sub apă, într-o încântătoare suprarealitate plutitoare...

CORA BOTEZATU



IN MEMORIAM

CORA BOTEZATU – VIITORUL DIN TRECUT

Cora Botezatu este un nume încă necunoscut multora dintre noi, din vina sa, din vina noastră, din vina vremurilor. Știm foarte puține lucruri despre ea, până și faimosul Google este destul de zgârcit, pentru că libertatea pe care și-a asumat-o Cora Botezatu nu a fost într-o lume a exteriorizării, ci a unei interiorizări ca mod de a înțelege lumea în măsura în care se va înțelege pe sine. Iar căutările sale n-au încetat o clipă, într-o continuă sfidare a meridianelor.

E adevărat, nici cărțile sale de poezie, adevărate opera de artă, „Colecționarul de sunete”, (cu ilustrații de Petru Botezatu, prefață de Alex. Ștefănescu), Editura Tracus Arte, 2015, „Imaginară” (Petru Botezatu - pictură, Cora Botezatu – poeme. 50 de poeme și picturi), apărută la Monitorul Oficial în 2016, nu sunt mai generoase în informații, semn că autoarea nu a pus preț pe biografie, ci pe operă. O operă în plină și avântată construcție, care va oferi, cu siguranță, o firească substanțializare, dacă avem în vedere doar volumul aflat într-o fază finală de pregătire pentru editare, dar care, din păcate, va apărea postum..

Cora Botezatu a ales însă Zalăul, printr-un concurs de împrejurări, care au fost, să zicem, un soi de fatalitate a sorții. Pentru că putea să aleagă orice. A avut lumea la picioare.

Acum, când Cora Botezatu nu mai e, Zalăului i-a revenit misiunea de a fi prag între lumi. Și Cora Botezatu rămâne aici, înveșnicindu-se, ca o candelă de veghe la icoanele pe care cel care i-a fost suflet pereche, artistul Petru Botezatu, le-a făcut podoabă în Casa Domnului, în cea mai măreață catedrală sălăjeană, biserica „Sf. Vinere”.

Ce ne rămâne nouă este s-o (re)descoperim, înainte de toate în „colecția de cuvinte” pe care le lasă să înfrumusețeze viața celor care cred în miracolul poeziei, soră bună cu pictura, cu care s-a însoțit toată viața, la propriu și la figurat.

Cora Botezatu a bătut la porțile poeziei încă din 1976, când revista *Luceafărul* o debutează, ca apoi să se așeze cu avânt în barca poeziei aducătoare de premii la festivaluri de poezie.



Ar fi putut, în astfel de circumstanțe favorabile, să se lase purtată de valurile vieții literare, dar a optat pentru poezia familiei, iar după ce se căsătorește cu pictorul Petru Botezatu, se îndepărtează de zgomotul și furia lumii literare, ba, mai mult, se retrag amândoi în liniștea bisericilor care așteptau să-și pună veșmânt de sărbătoare prin truda și talentul lor. Pictura de biserică le-a oferit protecție, libertate interioară, într-o lume care li s-a părut mai degrabă ostilă frumosului.

Traseele existențiale sunt încărcate de credință și poezie, căci pictorul Petru Botezatu s-a simțit în largul său în pictura de icoane, la început, apoi în cea în frescă, de biserică – la Bucea, la poalele Munților Piatra Craiului, la Ieud, Baia Mare, Cluj, Bobota. Când nu a fost prezentă fizic în aceste locuri, Cora Botezatu a fost acolo cu sufletul ei.

Și totuși, era o geografie prea strâmtă pentru elanurile creatoare ale lui Petru Botezatu, exilul fiind o alternativă promițătoare. După Maria Alm, Salzburg (Austria), în 1988, urmează Canada – Ottawa, Montreal, Toronto -, SUA – Birmingham.

Dar în 2000, Petru Botezatu răspunde „chemării străbunilor” și acceptă să picteze Catedrala din Zalău.

Într-un du-te vino continuu – Canada, SUA, România (pictarea mai multor biserică – Mănăstirea Gai, Arad, Deva, Turda, București, Cluj etc.) – e prinsă și Cora Botezatu ca, în final, în 2017 să se producă inevitabilul – repatrierea.

Cele două cărți tipărite în țară i-au dat posibilitatea Corei Botezatu să-și

verifice sentimentul apartenenței organice la literatura, cultura română.

Semnalele critice îi indicau faptul că se află pe drumul cel bun și că e timpul să lase preaplinul poeziei adunată în peste trei decenii de la debut să se reverse în pagina de carte.

Lirica ei e surprinzătoare, pentru că ea sfidează mode și modele, trece peste înregimentări poetice – generații, promoții etc. - și vine cu un suflu proaspăt, salutat de critica literară, care remarcă „poemele ei ample, de o forță maiestuoasă” (Alex Ștefănescu), contând pe impactul major pe care-l va avea în poezia română contemporană.

Egoismul până la narcisism a făcut, din păcate, să treacă mai degrabă neobservată inserția poeziei Corei Botezatu în mișcarea browniană a literaturii române. Prin poezia sa de respirație witmaniană, Cora Botezatu aducea însă sânge proaspăt în arterele poeziei românești, antrenată în seducția vulgarității de limbaj și viziuni.

Totodată, Cora Botezatu nu a încetat o clipă să pună într-o relație de consubstanțialitate poezia și pictura, într-o reverberație horatiană („Ut picura poesis”). „Poeta... a locuit aceste picturi luxuriante, le cunoaște, le-a străbătut în contemplație și reflecție, le-a însoțit în modul cel mai profund, celebrându-le și implicându-se în viața lor de fantasmă plastice...”, scrie Irina Petraș, în prefața volumului „Imaginară”, un adevărat regal picto-poetic al imaginarului.

Mai mult, într-un fel, prin cărțile sale, Cora Botezatu reabilitează și ideea cărții ca operă de artă, ținută de sărbătoare a cărții de poezie.

Preocuparea pentru arta editorială s-a mai materializat într-o lucrare de excepție, „Maica Domnului. Mama Eternă Universală”, Icoane, Petru Botezatu, apărută la monitorul Oficial, R.A., în 2017, concepție grafică și texte Cora Botezatu. A fost examenul de excelență editorială, care i-a dat încredere Corei Botezatu, care plănuia un album al picturii realizată de Petru Botezatu la Catedrala Sf. Vinere din Zalău, o carte de poeme originale, pe care o antamase cu mine ca editor, plus cartea de interviuri ale mele cu maestrul Petru Botezatu, de care se îngrijea cu scrupulozitate în derularea dinamicii ei. Dacă mai adaug grija pentru patrimoniu! →

NICOLAE BĂCIUȚ

artistic al operei lui Petru Botezatu, căutările pentru un spațiu expozițional permanent, pentru care să doneze o parte din lucrări, înființarea unei Fundații Culturale, a unei Academii de Poezie – sunt toate dovada proiecției pe termen lung a eforturilor de creator și manager cultural ale Corei Botezatu, dar și speranța că va învinge o boală chinuitoare și amenințătoare.

Cora Botezatu a sperat până în ultima clipă că va fi bine, o încurajam cu propriile victorii împotriva atâtor răutăți din lumea contemporană. Ba chiar plănuiam și un dialog adunat într-o carte, despre poezie, pictură, credință. Despre viață.

S-a apropiat, după venirea în țară, de revista „Vatra veche”, de la Târgu-Mureș, desființând din nou distanțele fizice, cea care și-a deschis larg porțile pentru poezia sa și pentru opera artistului Petru Botezatu și se simțea confortabil în acest angrenaj al comunicării prin artă și pentru artă. Am și lucrat împreună, aplicat, căutând soluții pentru ilustrarea revistei, pentru tipărirea color a acesteia.

Cora Botezatu își recăștigase încrederea, stima de sine și se pregătea pentru încă un asalt cultural-spiritual.

Era imposibil să nu te lași prins în angrenajul proiecțiilor sale culturale și am răspuns cu aceeași monedă, contaminat de entuziasmul Corei Botezatu.

Cora Botezatu rămâne cu noi, în noi și avem datoria să ducem la capăt ceea ce a împărțit cu noi.

Nu e în obiceiul nostru să facem redescoperiri și recuperări/restituiri, ne grăbește prezentul, trage viitorul de noi, dar Cora Botezatu are dreptul la o a doua viață pe pământ, până la cea din ceruri.

P.S. Într-un email din 12 septembrie, Cora Botezatu îmi scria: „Ai vrea, ca muritor poetizant, să nu pleci din lumea asta înainte de-a te fi asigurat că ți-ai adjudecat un fragment din prietenia și memoria celui care este Nic. Baciut. O să te supranumesc chivotul memoriei colective, păstrătorul surselor de poezie românească, de parcă ai recunoaște sursa tuturor izvoarelor îngrijindu-te de matca în care a zădărnicit literar fiecare din scriitorii de poezie românească

Toți cei plecați pășesc în razele de lumină în care imortalizezi sufletele lor”.

Blocnotes

Memorialistică

„Admirabila tăcere”, jurnalul lui

Alexandru Mironescu

(1903-1973)

În secolul al XX-lea spațiul românesc a dat numeroși fervenți trăitori ai credinței ortodoxe, preoți, monahi și monahii, intelectuali sau simpli credincioși, o distincție aparte între aceștia prezentând profesorul universitar dr. Alexandru Mironescu.

Aprecierile, probând o înaltă prețuire, care urmează sunt cu totul speciale; „era un creștin cum rar întâlnim: nebigot, nehabotnic, nefățarnic, drept și îngăduitor“ (N. Steinhardt); „om de știință, profesor fascinant, gânditor cu vast orizont de cultură, de finețe, de informație, scriitor consacrat și totodată mărturisitor puternic și întotdeauna substanțial al credinței noastre“ (Părintele Benedict Ghiuș).

Jurnalul ținut de Alexandru Mironescu în perioada 2 iulie 1967-29 septembrie 1968 a fost publicat sub titlul „Admirabila tăcere”, ediție îngrijită și prefațată de profesorul de istoria religiilor Marius Vasileanu, pasionat publicist și competent analist al valorilor creștine în trăirea lor vie și autentică.

Cartea a fost bine primită, impresionând prin rigurozitatea cu care a fost concepută și structurată, ca și prin incontestabila sa valoare documentară.

Fragmente: =

„Mai întâi, toată această *Mărturisire* a mea este o atestare, adică un Testament... Dacă aș muri acum, aș murmura: am fost fericit, am fost om privilegiat și covârșit de marile bucurii ale vieții. Am suferit mult, și nu lipsesc din lista suferințelor multe ca să nu le fi încercat și să nu le fi trăit până la extrema îndurare și deznădejde.

Alexandru Mironescu – Admirabila tăcere

Dar nu am regrete și nici dezamăgiri, și aș pleca de aici cu conștiința că am fost solidar cu tot ce am făcut, bune și rele, solidar și răspunzător de ele.

Am primit și am hrănit, după înțelegerea mea, cele mai înalte sentimente, cele mai nobile aspirații, cele mai teribile probleme care au



confruntat Omul, de când e el sfânt, erou, poet, martir, nebun.

Am însă și o tristețe mare, foarte mare, undeva în sufletul meu, că nu am putut, cum am dorit, să împărtășesc ce-am purtat în inima mea unor oameni cărora aș fi voit să le dăruiesc în chip viu totul, ca să știu că pot spune și ei cum pot spune eu: datorez mult cărților, dar datorez totul câtorva oameni.“

=„Generația de azi, tinerii (inclusiv cei care au acum 30-35 de ani), formează un grup de oameni, era să zic o familie, dar m-am răzgândit, care nu mai e ca altădată, o generație nouă, ci o lume închisă față de noi, streină, înconjurată de un zid chinezesc, cu atribute noi, alte reacții, alte impresii depozitate în substanța lor, alte concepte despre viață, despre lume, despre relațiile dintre oameni, dintre sexe, dintre ei și copii, dintre ei și societate.

Se constituie ca un stat în stat, ca un organism nou, în altul care într-un fel l-a născut și purtat, dar care aproape e alceva”.

=„Pământul acesta oferă imaginea unui cap plin de abcese, unui corp bolnav, amenințat de o boală gravă, de o febră, de o septicemie: absolut pretutindeni revolte, răzmerițe, anarhii, eforturi parcă inutile, incendii, pregătiri de ostilități, înfruntări rasiale, o materie omenească fermentând parcă într-un non-sens, într-o obscuritate, sub imperiul unor duhuri și a unor germeni care folosesc inconștiența, confuzia de instincte, jocul cu neantul, cu autoflagelarea”.

DORIN NADRAU
(S. U. A.)

Mai altfel, despre **Veronica Micle**

XVIII)

Pentru a face legătura și a explica stările de nefericire ale Veronicăi, mă voi opri într-o paranteză privitoare la Eminescu: era clar, după acel aspect al feței sale, constatată și de ea, că situația sănătății lui era din ce în ce mai precară, ca să nu-i spunem gravă. Întors la București, spre sfârșitul lunii iunie, respectiv în data de 28 a lunii, ora 19.00, Eminescu a fost dus în cămașă de forță și internat la Spitalul „Caritatea”, cunoscut mai bine de toată lumea sub denumirea „Spitalul doctorului Alexandru Șuțu.” Această întâmplare nu a fost un simplu accident, ci totul a fost premeditat și pornit de la „bilețelul” dus acasă lui Titu Maiorescu de către *Ecaterina Szöke Magyarosy*, soția lui Slavici, în care aceasta scrisese ca o sentință nu doar dură, ci și ultimă: „*Domnu Eminescu a innebunit. Vă rog faceți ceva să mă scap de el, că foarte reu.*” Nu voi intra în alte amănunte, fiindcă prezentul comentariu are alt rost și scop, deși așa mai adăuga doar că internarea a fost primul pas al unui nou episod, nu doar din viața lui Eminescu, ci și pentru Veronica, pentru legătura lor de iubire... Informația că poetul fusese internat la psihiatria *șuțiană* declanșează în sufletul Veronicăi o adevărată tortură, suferință dublată și de răuvoitorii și denigratorii săi care continuă ofensiva bârfelilor, chiar Iacob Negruzzi lansând insinuarea că Veronicăi prea puțin îi păsa de îmbolnăvirea lui Eminescu și internarea sa la balamuc. Să reținem, totuși, că Iacob Negruzzi continuă răutățile privitoare la Veronica, fără să știm un motiv anume. Poate o fi existat, poate nu... Poate să fie încă sub influență maiorească. Greu de dat un răspuns... Dar, în această ordine de idei, Augustin Z.N.Pop ne pune la îndemână câteva detalii care schimbă fața lucrurilor: „*Dintre ponegritorii Veronicăi, Iacob Negruzzi povestește în Amintiri de la Junimea că atunci când a aflat despre criza poetului, el s-a crezut îndatorat să viziteze pe colaboratoarea sa spre a-i aduce la cunoștință tristul eveniment din 28 iunie (1883, n.m., D.H.). Negruzzi*

*insinuează că poeta, aflată în compania unui ofițer, a întâmpinat cu indiferență vestea. În primul rând, «Jaques», din frontul «celor care nu iartă», evitând pe doamna Micle ani în șir, greu de crezut că s-ar fi deranjat s-o viziteze, mai ales într-o împrejurare de atare natură. Admițând prezența unui ofițer în vizită, faptul nu dezvăluie nici scandal și nici infidelitate. Poeta, în ciuda săcătoarelor lipsuri în care se zbătea, refuza în acel timp – cum probează dovezi scrise – oferta de căsătorie a locotenentului Alexandru Teohari din Tîrgu-Neamț.” (Augustin Z. N. Pop, **Mărturii, Eminescu – Veronica Micle**, ediția a II-a revăzută, p. 152).*

Iată, mi se pare cât se poate de limpede că I. Negruzi, urmând sfaturile(?) cătorva junimiști, face o afirmație cel puțin răutăcioasă într-un moment nefericit ales și mă îndoiesc și eu că, în situația în care se afla, Veronicăi îi mai ardea de aventuri amoroase, mai ales acasă la ea...

Să mai avem în vedere încă un amănunt nu lipsit de importanță: la 25 noiembrie 1883, Veronica intenționează să plece la București alertată de problemele de sănătate ale poetului, *însă nu avea bani*, iar pensia de pe urma soțului încă nu se aprobase (după 4 ani de tergiversări!, n. m. D.H.), în consecință îi scrie o scrisoare lui Mihail Kogălniceanu cerându-i să o ajute să vină în vizită la Eminescu. Și tot în iarna anului 1883, Veronica, ajunsă la limita de jos a puterilor sale financiare, fiind obligată să plătească taxe școlare pentru Valeria la Conservator, i se adresează lui Maiorescu să o ajute, nu înainte de a analiza mult dacă să-i scrie sau... Până la urmă, cu destulă umilință, îi scrie, între altele:

„*Cunoscând și apreciind toată influența de care Vă bucurați – trecând peste toate rătăcirile mele, Vă rog sprijiniți cauza pensiunei mele, căci, ca, copilelor mele să le acorde guvernul vre-o bursă n-aș crede niciodată; pentru așa ceva condițiunea principală e desigur aceea de a fi sau Muntean sau Moldovean, poate că sunt rătăcit crezând aceasta, dar o cred.»*(id. A.Z.N.Pop, p. 154). Însă, poate cum ne așteptam, Titu Maiorescu nu răspunde nicio vorbă, adică un fel de sfidare care spune multe... Aici mai putem adăuga și faptul că Maiorescu era la curent cu



răcirea relației dintre Veronica și Eminescu și mai explicativ ar fi să nu ajute cu nimic la reluarea legăturii. E de nediscutat că Maiorescu era la curent cu ruptura dintre cei doi.....

Că relația lor se răcise pierzându-și din intensitate, rezultă și din scrisorile lor din astfel de perioade, însă, cel puțin mie, îmi vine greu să cred că o femeie care i se adresează omului drag cu „*Scumpul și iubitul meu Emin*”, sau „*Eminescu meu, va veni un timp când vei simți toată amărăciunea mea, de a mă fi sacrificat pe mine, idolul tău de altădată, unor considerente care nu-ți vor da nicidecum nimic de ceea ce te lasă a întrevedea, și nimic din cele pierdute.*”, și încă: „*Te vei convinge că din mii de ființe, abia una poate iubi cum te iubesc eu pe tine; și dacă m-ai ucide, te-aș iubi și în minutele agoniei.*”, lasă în picioare doar ipoteza unei iubiri desăvârșite. Fără a mă folosi și de alte argumente, mi se pare mie că nu e în regulă ceva, un ceva-ceva care-i ajută pe bârfitori și denigratori să deplaseze adevărul spre o zonă unde este convertit spre minciună, spre bârfă ieftină, spre capacitatea tendențioasă a unor oameni care se hrăneau, iar unii se hrănesc încă! ideal cu răul făcut altora. Aici avem de-a face cu Eminescu bolnav, destul de grav, și Veronica agresată de mari probleme existențiale plus sentimentele față de omul iubit internat la balamuc, plus dorul, plus nostalgiile, o povară tot mai greu de dus, să fim obiectivi... Chiar afirmând că am fi în stare să o înțelegem, tot nu e așa. De regulă ne erijăm în „înțelegători” față de suferința cuiva fără să o și putem face efectiv și corect, fiindcă, se spune: dacă nu trăiești un... ceva, nici nu-l poți înțelege... În ce mă privește, legat de această situație-limită a celor doi iubii, măcar în primă fază, voi da la o parte fenomenul... *bârfulogic*.

DUMITRU HURUBĂ

Coroană de la Dimitrie Stelaru

(XXXV)

Scrisoarea – poezie, *Pentru Lucian*, trimisă de Dimitrie Stelaru „fiului său spiritual”, Lucian Teodosiu, pe vremea când acesta din urmă era student (1962-1967)*”.

„Pentru Lucian:

*E sub picioarele Soarelui un fiu
despuiat și cu goluri în ochi –
uită-mi-l cupă a septentrionului
pînă cînd durerea o să-i moară
pînă cînd buzele sparte vor prinde
rădăcini
în pămîntul neîmbîlîzît al mării
literelor domoale
din marea mărilor.*

Stelaru”

Note

1.*Referința: „Lucian Teodosiu, *Dimitrie Stelaru, așa cum l-am cunoscut*” (Iași: Editura „Junimea”, 1998, p. 27). Din scrisoarea lui Lucian Teodosiu către Dimitrie Stelaru, din 8 august 1967, reiese însă că de doi ani aceștia nu mai corespondaseră, prin mutarea lui Stelaru, în iulie 1965, din Turnu Măgurele la Buftea. De aceea, credem că perioada de studenție când poetul i-a dăruit studentului Lucian Teodosiu scrisoarea - poezie să fi fost **între 1962 și iulie 1965**.

2. Poezia e cunoscută și sub titlul *Mie-mi*, dăruită de Stelaru și lui Teodor Ionescu; v. Scrisoarea trimisă în 7 iulie 1989 de acesta din urmă lui Gheorghe Sarău.

1965

Scrisoarea lui Dimitrie Stelaru către George Dan*, datată 1 februarie 1965, 1 p. [manuscris existent în Muzeul Literaturii Române].

Note

1. Menționarea scrisorii este făcută în conformitate cu mai multe trimiteri bibliografice, dar autorul volumului, Gheorghe Sarău, nu a văzut documentul epistolar în cauză.

2. Poetul și traducătorul George Dan (n. în 10 februarie 1916, la Cadievu, în județul Caliacra, Regatul României – m. în 5 ianuarie 1972, la București).

*

Scrisoarea lui M. R. Paraschivescu* și a familiei (Lena Paraschivescu – soție și nou-născutul lor - Andrei



Portret de Ion Vlad (1953)

Dumitru), concepută **în limba latină**, în 5 martie 1965, și expediată din București (Bd. Magheru nr. 12-14, [Of. poștal] 36, data poștei: 6.03.1965), lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35, sosită în 10 martie 1965), cu felicitări și urări de bine noului născut, Vlad Eunor Stelaru – Petrescu.

„Bucarestis 5 Mars MCMLXV

Caro poeta,

Epistula tua multam satisfactiae nos provocat. Mea uxor preparat nova coleta pro mostenitore tuum, Evnor** denumitus. Vorbam est de unum preparatum lactatum quod „ELEDON” dixit et multum nutritivus pro pueri est.

Gustabimus con magna satisfactioe productiam versificatam et ad-mirabimus timbrus autenticus per saeculi pastratus con fidelitas tuumipsam.

Nova hipostasa de patres filiorum quod nos caracterisat est multum interesanta et quibusdam aliis ridiculosa. Fiat! Et quod importat! Nostra perennitas asiccurata est.

Ridet melior quit ridet ulterior!

Multae salutationes et embraciones partibus,

**Mironis, Helenae,
Demeterque Parasquivescus**
Salve!”

Note

1. Poetul, publicistul, eseistul Miron Radu Paraschivescu (n. în 2 octombrie 1911, la Zimnicea - m. în 17 februarie 1971, la București). Tatăl lui, institutorul Romulus Paraschivescu, era originar din Turnu Măgurele. M. R. Paraschivescu a locuit cu părinții până la 4 ani în Zimnicea, apoi familia s-a mutat la Tr. Măgurele, tatăl fiind aici, răstimp de 3 ani, revizor școlar. Familia se

mută definitiv la Vălenii de Munte, unde, de altfel, M. R. Paraschivescu urmează clasele primare și locuiește până la moarte acolo și la București (Str. Ioan Slavici, nr. 3, etaj 4, sp. 4, Sector 7). În cadrul călătoriei pe care Miron Radu Paraschivescu a făcut-o în Franța, la Villejuif, lângă Paris, în anul 1969, află că are cancer la plămâni.

2.**Eunor Vlad Petrescu Stelaru, fiul lui Dimitrie Stelaru și al celei de-a treia soții a lui, Anghelin (Angela) Petrescu Stelaru, născut la Turnu Măgurele, în 15 ianuarie 1965.

3. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

4. Scrisoarea a fost donată de Gheorghe Sarău Muzeului Literaturii Române în 4 aprilie 1997. Victor Corcheș, în 16.06.2003, îi transmite lui Gheorghe Sarău că a verificat și mai exista scrisoarea acolo. Aici, reproducerea s-a făcut după o copie păstrată de Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea lui M.R.Paraschivescu, trimisă de la Vălenii de Munte (Aleea Berceni, nr. 11, Reg. Ploiești), în 19 aprilie 1965, lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35, Reg. București).

Văleni, 19 aprilie 1965

„Tovarășului Dimitrie Stelaru

Strada 1 Mai, nr. 35, Turnu Măgurele, Regiunea București

Dragă Mitică,

Nici nu știu ce să-ți răspund, deocamdată; vreau să sper numai că, de cînd mi-ai scris tu și pînă acuma, i-a trecut fiului tău răceala. Despre vești, Lena îmi spune să te-ntreb dacă-i mai dă mama lui sîn – sau l-a trecut la biberon?

Există o carte: „Ce și cum trebuie să mănînce copilul” (sau așa ceva), pe care ea ți-o recomandă călduros; se găsește în librării și în ea e spus totul de-a fir a păr.

Necazul e că noi nu mai putem cere Eledon de la Policlinică, fiindcă acolo există evidența evoluției copilului și se știe că el a trecut pe lapte „Rarău”.

Dar cred că pentru al tău nu e timpul de așa ceva, mai ales dacă mama are să-i dea dintr-al ei.

Aici, noi ne-am mai dres nițel, →

GHEORGHE SARĂU

dar primăvara e parșivă de tot, ne tot amină cu venirea ei.

Peste o lună sau două, cred, revista „Ramuri” îți va dedica o pagină cu versuri noi (din cele pe care mi le-ai dat mie să le citesc) și cu o „prezentare”, adică o atragere a luării aminte (cam în genul: „bă, băgați-vă mințile-n cap! Uite ce-nsemnează poezie, nu aiurelile voastre fără miez, spermă și sare!”) pentru amatorii de „libertate absolută” în poezie. Dar pentru asta, mai trebuie puținică răbdare, din pricină că nu am luat cu mine la Văleni dosarul tău și va trebui să mă duc la București sau să recurg la bunele oficii ale lui Nica Vlad*, care știe de el și poate va veni pe la noi.

Cît despre „tronul de aur” pe care stau eu, dragă Mitică, asta e unul singur, ține-mi-ar cît mai mult: *pensia de boală*. Fără ea, aș fi cu totul în vînt, că inspirația m-a cam uitat. Dar nu-i nimic, vine primăvara și va inspira pe toată lumea.

Cu drag,

Miron și Lena și Mitică al nostru, bineînțeles!

[Exp. M.R. Paraschivescu, Aleea Bercei, 11, Vălenii de Munte, Regiunea Ploiești*].

Notă

1. Nica Vlad era soția sculptorului Ion Vlad, prieten din tinerețe – din perioada interbelică - al lui Dimitrie Stelaru și al lui Miron Radu Paraschivescu.

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

3. Scrisoarea a fost donată de Gheorghe Sarău Muzeului Literaturii Române în 4 aprilie 1997. Victor Corcheș, în 16.06.2003, îi transmite lui Gheorghe Sarău că a verificat și nu mai exista scrisoarea originală acolo]. Aici, reproducerea s-a făcut după o copie păstrată de Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea sculptorului Ion Vlad, trimisă la 30 aprilie 1965, de la Buftea (Bd. RPR, nr. 44, Reg. București), lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35)

Note

1.Familia Stelaru este invitată la Buftea pentru botezul lui Eunor Stelaru, Ion Vlad fiind nașul. La patru luni de la naștere, în ziua de 10 mai 1965, familia Stelaru a venit la Buftea în acest scop.

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

3. Scrisoarea a fost donată de Gheorghe Sarău Muzeului Literaturii Române în 4 aprilie 1997. Victor Corcheș, în 16.06.2003, îi transmite lui Gheorghe Sarău că a verificat și scrisoarea era încă acolo. De verificat la muzeu.

Scrisoarea trimisă de Carmen Mihuțescu (după 15 ianuarie 1965, când s-a născut Eunor, sau după botezul lui din 10 mai 1965) lui Dimitrie Stelaru la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35).

București, 1965 (între 15 ianuarie - 10 mai sau după botezul lui Eunor din 10 mai 1965, dar, oricum, înainte de iulie 1965)

„Dragă Mitia,

Am primit o scrisoare de la Teatrul din Pitești – unde trimisese de asemenea „Îngerul negru”.

Ne comunică - într-o formulă de altfel foarte respectoasă – că au citit-o cu interes și că au reținut-o „pentru studierea unei eventuale montări”.

După cum vezi, lucrul nu e „ca și făcut”, dar este totuși o bază de plecare.

Trebuie neapărat să stăruiesc și, în primul rînd, să vorbesc cu Dinischiotu* (directorul teatrului), care e un om deștept și un regizor talentat.

Beligan încă n-a citit piesa, fiindcă de abia astăzi sau luni vine în București. Bebe** mi-a promis aseară că se va ține morțiș de el, pentru ca săptămîna care vine să ne dea răspunsul. Ți-a pus însă o vorbă „bună” Erwin dinainte. În sfîrșit, vom vedea.

Eu i-am spus lui Bebe că „ne-a cerut-o” Piteștiul, dar că, firește, ne-ar interesa mai mult dacă ar monta-o chiar el.

Am făcut bine, nu? Încerc să adopt metoda ta sau – la drept vorbind - nici eu nu mai știu ce să adopt.

În ceea ce privește „Împăratul Nix”, te rog să mă ierți, dar n-am putut ajunge săptămîna asta la Radio. La drept vorbind, „am absentat” de la ședință, dar n-am putut face altfel. Am s-o duc în primele zile ale săptămîinii viitoare.

Am vorbit în schimb cu Antal***, care s-a arătat entuziasmat la ideea de a juca un poem dramatic scris de tine

și s-a arătat gata să răscolească cerul și pămîntul pentru asta – nu știu cît e de serios – cred însă că ar putea influența în sens pozitiv redacția de scenarii, pentru că, după cum ți-am spus, tocmai faptul că versul tău nu este retoric este dificil de interpretat. Cred că ar putea fi un bun Manuel.

Eu, să-ți spun sincer, aș fi foarte mulțumită să găsim un teatru cu care să colaborăm cu sentimentul de continuitate, fie chiar și Piteștiul (nu știu dacă ai urmărit, dar spectacolele piteștene s-au remarcat foarte mult în ultimul timp și sînt periodic în București).

Dinischiotu este un remarcabil om de teatru. De altfel, după cîte am înțeles, s-ar putea să ia și Bebe direcția unui teatru.

Ei, ce să spun, totul depinde de sănătatea și dispoziția noastră sufletească. Și, din nefericire, nu prea o [le] avem.

În momentul de față este nevoie nu numai de talent, ci și de foarte multă energie, și noi am pierdut pe drum o mare cantitate.

Totuși, chiar și pe brînci, trebuie să ne batem. Pînă în ultima clipă.

Carmen

P.S. Salutări Angelei. Ție, multă sănătate – sărută-l din partea mea pe acela mic – că pe mine nu vrea să mă lase.

Ultima veste din partea lui Beligan – e că nu poate citi piesa noastră, pentru că are de citit patruzeci de piese de la concursul de dramaturgie. Și ne-a amînat în iulie.

Am amînat două zile, trimiterea scrisorii, ca să aflu ceva mai concret de aici. Acum am aflat.

Cu toată dragostea și prietenia,

Carmen”.

Notă

1.*Constantin Dinischiotu, regizor și director de teatre. La Teatrul „Alexandru Davila” din Pitești a fost director între 1953–1958; 1965–1974).

2.**Bebe = Lucian Giurchescu, regizor la Teatrul de Comedie (de la înființare, în 1961), apoi - răstimp de 10 ani – și director (1969-1979).

3.***Ludovic Antal, actor, bun prieten cu Stelaru (n. în 18 februarie 1924 în satul Butea (fost Miclăușeni), jud. Iași – m. în 1971).

4. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

Aniversări

Aron Cotruș -

poetul care așteaptă să fie
(re)descoperit...

Cu o biografie labirintică, născut în comuna Hășag (azi Lumanș), județul Sibiu, la 2 ianuarie 1891, Aron Cotruș a murit departe de țară, la 1 noiembrie 1961, în localitatea La Mirada, California, Statele Unite, fiind înmormântat în cimitirul Crucea Sfântă, din Cleveland, Ohio.

Poet și diplomat, Aron Cotruș a dat poeziei ce e al poeziei și diplomației ce e al diplomației.

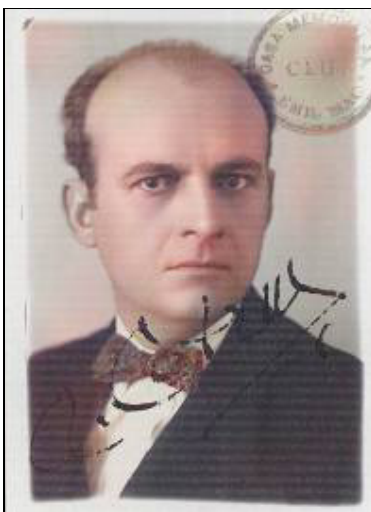
Dacă poezia l-a ținut permanent racordat la valorile românești, diplomația i-a încurcat drumurile devenirii, fiindcă la temelia ei a stat o opțiune politică stigmatizată în timp, fără ca lui Aron Cotruș să-i poată fi imputate vini concrete. Opțiunile lui de dreapta n-au însemnat o înregimentare, fiind, ca și alți mari viitori intelectuali ai epocii, atrași de dimensiunea națională, eroică a românității.

„Vina” lui cea mai mare e că și-a iubit neamul, țara și a plătit pentru aceasta, trăind departe de ea, rătăcind prin străinătăți, servind-o ca atașat de presă mai întâi la Roma și Varșovia, iar în timpul celui de Al Doilea Război Mondial, ca secretar de presă la Madrid și Lisabona, la Madrid rămânând apoi o perioadă ca refugiat politic, fiind între altele președintele Comunității Românilor.

Cursul istoriei i-a deturnat și confiscat biografia, fiind nevoit să aleagă o altă patrie, în 1957, SUA, unde a și trăit până la capătul vieții.

Scriitorul Aron Cotruș s-a bucurat de o bună notorietate în țară, în perioada interbelică, când a publicat grosul operei sale, afirmându-se după debutul în în revista *Luceafărul* (1908) și editorial, cu vol. *Poezii* (1911). A mai publicat *Sărbătoarea morții* (1915), *Neguri albe* (1920), *Versuri* (1925), *În robia lor* (1926), *Cuvinte către țărani* (1928), *Măine* (1928), *Printre oameni în mers* (1933), *Horia* (1935), *Peste prăpăstii de potrivnicie* (1938), *Rapsodie valahă* (1940), *Rapsodie Dacă* (1942).

Stabilit în Spania (1945-1956), publică între altele în limba spaniolă *Poemas de Montserrat* (1951) și în limba română, *Drumuri în furtună* (1951), *Între Volga și Mississippi* (1956).



Peste mai bine de două decenii, în 1978, Editura Dacia din Cluj-Napoca publică volumul *Aron Cotruș - Opere complete* (ediție îngrijită de Nicolae Roșca).

Acesta este, într-o sumară trecere în revistă, Aron Cotruș.

Sigur, ne întrebăm dacă Aron Cotruș poate fi recuperat și restituit, repus în circuitul valorilor literare, după atâția ani distanță în timp și loc?

Expresionistă în esența sa, opera lui Aron Cotruș poate fi pusă în relație cu a unor predecesori transilvăneni, de la Coșbuc la Goga, dar și a unor autori postbelici, din același spațiu geografic, în frunte cu Ioan Alexandru.

Poezia lui Aron Cotruș a dat glas celor mai presante stări ale unui veac agitat, bulversat social și politic, trecut prin vămile conflagrațiilor mondiale. Vocea lui a avut distincție, fiind de altfel unul dintre cei cu audiență în manifestările literare interbelice.

Dacă nu va putea fi recuperat pentru publicul larg, ar trebui măcar recuperat pentru istoria literară, „rejudecat” din perspectivă estetică și repus acolo unde îi e locul, între scriitorii care au lăsat urme în trecerea lor prin viață și literatură.

NICOLAE BĂCIUȚ

P.S. Un bust al lui Aron Cotruș a fost dezvelit la Alba Iulia, pe Aleea Scriitorilor, în 4 martie 2014, operă a sculptorului Romi Adam.

Un bust al poetului este și la Cergău Mare, jud. Alba, - acolo unde de 25 de ani se desfășoară Colocviul de Literatură „Aron Cotruș”.

Un alt bust, în bronz, operă a sculptorului Nicăpetre, este amplasat în muzeul în aer liber din Hamilton, Canada, de la Câmpul Românesc.

ARON COTRUȘ ȘI POEZIA CHITONICĂ

Riscul de a remarca la Aron Cotruș, ca mare poet român, numai încărcătura expresionistă, proprie mai ales unor poeți germani „ca Johst, Bronen sau Heynicke care au aderat la nazism” și căroră „activismul social le-a apărut curând *utopic și abstract*” - cum remarca Ov. S. Crohmălniceanu (1) - fără a lua în considerare în primul rând, momentul în care a avut loc debutul în volum al autorului *Sărbătorii morții* - este cu atât mai mare, cu cât la momentul respectiv, comparând poezia sa cu a contemporanilor săi, Aron Cotruș își făcuse un nume.

Aron Cotruș avea să aducă în literatura română, după modelul lui Whitmann și Verharen, „clocotul marilor energii ale lumii moderne”, cum îl numește Stephan Zweig (2), adică *pathosul* necesar poeziei celor mulți și anonimi.

Volumul său de debut intitulat *Poezii*, din 1911, pe care Ov. S. Crohmălniceanu îl considera „un volum firav și nesemnificativ” (3), deja promovează o „lirică bărbătească, energică” (4), destul de „protestatară”, ca să nu cadă în idilismul de tip coșbucian, și destul de stăpănită în mânie și tăioasă, ca să nu aservească „plânsului strunei” bardului din Rășinari (și de un mesianism diferit față de cel al lui Goga), creând pe alocuri, o „atmosferă morbidă”, fără însă a cădea definitiv în capcanele decadențelor vremii.

Într-o epocă arhicunoscută, ca una de tranziție, marcată nu numai de poezia nouă, dar și de lirica neoclasică și neoromantică, când poezia românească se zbatea în încercarea de a depăși definitiv pesimismul romantic eminescian și mai ales retorismele romantice - Aron Cotruș, fără să devină un servil imitator al luceafărului poeziei românești (a asimila nu înseamnă a imita), anunță zorii carierei sale literare cu două faimoase replici la lirica titaniană a lui Mihai Eminescu.

Pe drumurile vieții și Cântec trist, incluse în volumul de debut, ar fi, în ciuda modestelor titluri, două poeme total diferite de celelalte poezii din același volum, parte din ele sonete - și par a descinde din *Împărat și proletar*, din *Epigonii*, din *Rugăciunea unui dac* sau chiar din →

NICOLAE SUCIU

Scrisorile lui Mihai Eminescu. Versul lung, de respirație largă, apropiat de versul marilor poeme eminesciene, varietatea tematicilor, varietatea mijloacelor artistice, siguranța folosirii termenilor, bogăția vocabularului, particularitățile lexico-semantică și morfo-sintactice - toate acestea promovează de pe acuma un stil cu totul aparte, matur, „marcat de un suflu protestatar” , dotat cu „sensibilitate profetică” (5) , aducând o „viziune nouă, deloc idilică” și dând dovadă de un mesianism deloc utopic sau abstract, „mesianismul său *creșcând* organic (...) din pământul țării.” (6)

Aceste două poeme anunță o fire luptătoare, care ar vrea să facă din entuziasmul ei „un entuziasm al lumii întregi” – așa cum suna îndemnul înaintemergătorului său, Ștephan Zweig. (7)

Diferite de celelalte poezii scrise tot în acei ani premergători deceniului al doilea, în care influențele decadente („atmosfera morbidă”) se întâlnesc cu cele iosifiene, definindu-se prin versul scurt și prin tematica lor variată: dragostea neîmplinită, poezia, viața de boem, viața celor mulți, societatea, lumea exotică, prin încercarea prea timpurie de interceptare shakespeariană a erosului cu thanatosul - cele două mari poeme se înscriu deja pe coordonatele liricii sociale. Evidentă în ele este tema societății - ca prim obiectiv al tânărului poet entuziast și dornic de a-și depăși condiția. Șfichiuiala verbului, asocierea imprevizibilă de termeni tipici unor varii registre lexicale și, nu în ultimul rând, contururile clare prefigurează marea poezie socială, chtonică, activă, care va depăși, prin asimilarea versului popular specific baladei populare *Toma Alimoș* (ca aspect al prozodiei), cadrele expresionismului german.

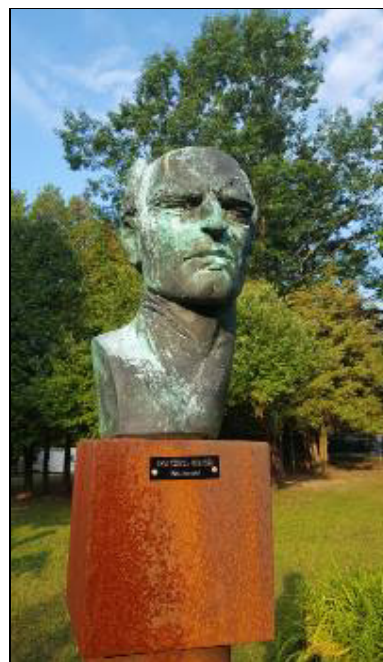
Mai concret, să urmărim în *Pe drumurile vieții* „răpejunea” metaforelor: „graiul dorinții”, „căutări de condeie”, „cortejul durerii”, „a gândului palidă zare”, „noapte de neguri”, „pumn de humă”, „traiul de lacrimi”; plasticitatea epitetelor: „negre, vechi propilee”, drum îndoielnic”, calea pribeagă”, „strâmtă comoară”, „blândul copil”, „căsuță sihastră”, hieroglifă- ncâlcită străină”, „ura nebună”, „temniță oarbă”, „negre aduceri - aminte”, „trudita nădejde”, „tâmpiți don- juani”, „albe veșminte”, „turmă flământă”, „sângera

bardă”, „sombra, pacinica ceață”, „cruntă-mplinire”, trufașa minciună”, „palidă rază”, „sunete triste”; grăitoare personificări: „ericirea adoarme, moare”, „gândul, dorul vrea, zâmbește, minte”, „nădejdea ochii - și ...”, „lac ce plânge”; antiteze: „cei răi și cei buni”, „adevărul - minciuna”, „adevărul - lac/ micuina - marea”.

Semnificative sunt și particularitățile de limbă. Neologisme ca: „propilee, hieroglifă, mamelucii, orgie, diplomă, decepția, caraidă, atomi, posibilul, fantazme, bacantă” se intercepțează cu termeni arhaici: „purpur, păpucul, nădejde, graiul, cârtiri, deșerte, monachi, pururi, șoadă, vrajba, etc sau cu fonetisme arhaice: căne, mâne, cortejul, fantazme, deșerte”, etc.

De mare efect sunt particularitățile morfo-sintactice: locuțiuni substantivale/ verbale: „aduceri - aminte”, „nu-l bagă-n seamă”; forma inversată a verbului: „ferescu -se”, „dezgheață -să”; forme populare ale verbelor și ale pronumelor: „să steie”, „cari”; viitorul popular al verbelor: „n-o să cer”, „oi plânge”; dativul etic: „puterea-mi”; forme arhaice de genitiv/dativ: „dorinții”, etc.

Dacă antitezele descoperă în aceste poeme, un poet neoromantic, mesianismul unui „poeta vates” amintește de lirica lui George Coșbuc, de a lui Octavian Goga și de a lui Wolfgang Goethe, fără idilismul specific poetului din Hordou și fără plânsul specific al poetului din Rășinari. Poetul este gata de sacrificiu



pentru cei mulți, pentru nevoiașul anonim, nu „fără să stăpânească mânia sau s-o distileze prin lacrimă ca pe un blestem, ca Goga, ci o revarsă ca pe un blestem amenințător, ca pe-o sudalmă aprinsă, grea, mocânească...” (8) Minciuna, lenea, împilarea, nedreptatea, asuprirea iau proporții cosmice, retorismul versurilor fiind deja dezlântuit, și inevitabil purtător „energii inegalabile în literatura românească” (9)

Poemul discutat prefigurează cu alte cuvinte, marea poezie chtonică a bardului din Hașag - „o veșnică zbatere între pământ și cer”, o „căutare neobosită a necunoscutului” (10)

Cergău Mare, 9.02.2012

BIBLIOGRAFIE:

1. Crohmălniceanu, Ov. S. , *Literatura română între cele două războaie*, vol. II, ed. Minerva, 1974, p. 525.
2. Idem, p. 517.
3. Crohmălniceanu, Ov. S., idem, p. 517.
4. Cotruș, Aron - *Versuri*, ed. Minerva, București, 1978, p. VIII.
5. Idem, p. VII.
6. Ibidem.
7. Crohmălniceanu, idem, p. 517.
8. Cotruș, idem, p. XXX.
9. Idem, p. XXIV.
10. Idem, p. XLII.



Rugăciune pentru Aron Cotruș, la troița de la Câmpul Românesc de la Hamilton (Canada)

Ocean întors

IUBIRILE LUI NICHITA STĂNESCU

(IX)

Nichita, datorită bolii, nu era foarte vesel, exuberant, ca de obicei. Dora nu a îmbrăcat rochia de mireasă, pe care posibil s-o fi dorit, ci purta o bluziță oarecare și o fustă roșie, iar pe cap, la un moment dat, și-a pus un coș de pâine confecționat din rafie: *Era a miresei podoabă!* Tortul simbolic a fost adus de Sorin Dumitrescu, mare cât masa, făcut de mama acestuia din zmeură proaspătă. Povestirea s-a oprit brusc: *Invitații au fost puțini*¹.

Și totuși!

Pentru care dintre iubirile lui a afirmat la un moment dat: *De dor de tine văd iarba răsărind...?* Când a simțit că avea atâta dragoste încât i-ar fi trebuit un miliard de ani să ne spună o *fărămă din ea*? Nichita a fost boemul care a știut să iubească, dar și care a fost gelos pe iubirea lui. Voia să fie singurul deținător al adevărului vieții celuilalt: *Am prins-o și am început să-i smulg ochii/ de vedere o mulgeam / de tot ce-a văzut în copilărie (Cântec)*. Zilnic îi dedica Dorei poezii de dragoste, alintând-o și numind-o mereu altfel. Era partea minunată a relației, sentimentul pur, neîntinat.

Epica vieții lui Nichita nu a fost nici banală și nici liniară. În ființa lui era un amestec ciudat de forțe reale și imaginare, retrăia traumele trecutului sub manta unui prezent ludic – *furia blândă* de care a pomenit Dora. Era uneori bântuit de demonii neîncrederei în durabilitatea pasiunii, în incapacitatea de a cunoaște integral lumea exterioară, ca și pe omul de lângă el. Traiul cu Nichita nu era simplu, pentru că el nu era conform realității palpabile a timpului. *Îndură-te de mine / iubita mea visată / cum timpul se îndură / de ore altădată. [...] și lasă-mi în picioare / un fel de mers apatic [...] de orbul dracului ce sunt / de scumpa vieții mele, ce ești*².

Se strecurau printre rânduri și printre poeme elemente din viața de cuplu. Nichita caligrafia cu sinceritate momente de intimitate. Ea se supărase, stătea cu genunchii la gură, iar ochii (element caracteristic liricii ni-

chitene) plini de gene erau închiși. El nu îndrăznea să întindă mâna ca s-o tragă la subțioară ocrotitor, pentru că *frică mi-era că depind/ de-o mucoasă de fecioară*. Se simțea în plinătatea orgoliului masculin și s-a prefăcut că e orb, că e *dus pe plute*, că pleacă, dar nu a avut puterea până la sfârșit să o facă: *...mirosul ei cel iute / de la ușă m-a strigat/ și m-a-ntors spre așternuturi*, așa cum se întorcea peste ceruri... *căldura plină de geruri (Nemernicia)*. În *Cântec*, Nichita a istorisit un alt conflict casnic, de data aceasta cel măhnit fiind el: și-a dezgropat sabia aflată în spatele casei, i-a arătat mâna dreaptă *arsă și fumegândă și răsul cu sânge*. Îi propunea Dorei, dar nu cu furie, să nu-și ceară iertare ținându-se *de mână cu o stea*, ci să-i aplice până la capăt canonul cu penitențe: *capul spargemi-l, cu mâna ei de copil să-i pună degetul pe rană și să-l ofere ca ofrandă vitelor pentru a le potoli foamea – sau nu / sau da / sau nu / sau da*. Lăsa pedeapsa la latitudinea ei pentru că *frumusețea trebuie apărută cu dinții, / cu cei mușcători*, inima lui fiind *o cireășă sau un pom (Cireșar, în Măreția frigului)*.

Trăiau într-o casă deschisă, Nichita primind pe mulți chemați, printre ei strecurându-se și neaveniți. În jurul mesei rotunde erau în permanență cinci-șase persoane. Avea și o motivare: *De unde să știu eu că nu bate la ușă Eminescu? Dacă îi spun că a scris un poem prost – i se poate întâmpla oricui! – și el renunță să scrie?* Dora s-a confesat Iuliei Arsințescu: *Beam cafeaua de dimineață cu lume în jur, mâncam cu lume în jur, treburile le făceam cu lume în jur, dicta și citea poeme cu toată lumea de față... Uneori rămânea câte ceva chiar și peste noapte. Nu era ușor, dar la un moment dat te obișnuiești. Ne lega un sentiment enorm și am făcut foarte repede echipă*.

Nichita era un mare risipitor al propriei persoane, de multe ori neglijându-și viața de familie și sănătatea. Era picătura de sânge care rostea versuri – *un poem e o stare se spirit (Antimetafizica)*. Dicta neconținut sau lucra în minte în modul cel mai firesc. Când dicta, parcă *se conecta instantaneu cu toate punctele din univers* – a povestit Dora. Considera poemele *geniale, nemaipomenite*, dar din douăzeci rămăneau doar vreo două-trei. Restul erau distruse sau închișe într-un sertar. Îi lauda pe cei veniți cu pro-



priile versuri, le dedica poeme, spuse – risipite în aer: *A dedica un poem e ca și cum ai dăruia o floare*. De altfel, șuvoiul de gânduri, cuvinte și necuvinte, era atât de învolburat încât nu reușea să le mai scrie și i le dicta Dorei. Când își caligrafia poeziile, *îl încercău voluptăți de diac mănăstiresc*.

Poeziile ocazionale datorite oricui aveau o scilpire deosebită, dovedind genialitatea autorului. Toate acestea cereau, însă, un efort imens atunci, când sănătatea îi devenea tot mai șubredă. Uneori se duceau, Nichita și Dora, la Alexandru Condeescu, pentru o scurtă perioadă de liniște, el afirmând că nu vrea să mai fie genial. Se întorceau în lumea apartamentului, în irosiri de timp și *fleacuri* pe care, dintr-o necesitate, poetul le cultiva. *Semnul propriu de protecție erau bătaiele în ușă*, particularitatea lor fiind cunoscută doar de cei apropiați³.

Dora a fost un *înger păzitor, cenzura sănătoasă* a lui Nichita (Alex. Condeescu). *L-a obligat să mănânce mai bine, să se îmbrace mai bine, că până atunci el nu era așa* (Johnny Răducanu). Percheziționa casa și oaspeții pentru a depista *soldăteii* – sticlele ascunse, a participat la *conjurația antiacool* organizată de un număr impresionant de scriitori și prieteni ai poetului. Nu e de mirare să fi apărut și unele diferențe între cei doi, din moment ce Nichita a creat un poem cu titlul *Debarcare* în care se dezvăluia ironic, cerând indulgență. Se înarmase jucăuș cu unelte, se *descorăbiase*, apoi a prins-o de păr *dur și cu drag*, ca să-l accepte pe el, soțul *netrebnic, bălăngăindu-se în prag*. *... Nu mă lăsa / că sunt al tău și nu al nimănui / și spală-mă și ceartă-mă / și gătește-mă cu lacrimi / și iartă-mă*. Nichita, *îngerul blond*, coborât printre muritori, pendula abia simțit între mândrie și umilință.

De fapt se reeditau, ca o ciudățenie a vieții, trăirile avute cu Gabriela Melinescu. Bănuim că era →

EMILIA LUCHIAN

¹Dana Andronie, *Gara de Nord a Literaturii*, în *jurnalul.antena3.ro/editie-de-colectie/nichita-stanescu...*, din 26 mai 2008.

²Nichita Stănescu, *Seara pe deal*, poezie datată la 6 oct. 1980, în *Album memorial Nichita Stănescu*, pp. 197-198.

³Nicolae Băciut, *Întâlniri cu Nichita Stănescu*, în *Vatra veche*, nr. 3, 2016, pp. 19, 38.

perfect conștient și de aici tăcerile, melancolia și liniștile ascunse. Strigarea numelui Dorei, cum nu o mai făcuse cu celelalte iubiri, denota nevoia de prezența ei imediată, de oprire a timpului, pentru a-l întoarce din drumul firesc. *Se strâng iubitele mele / În brațele altora ca în spânzurători, – / ploii neplouate și ouă / fără pui!* (Ciuleandra).

Era din ce în ce mai obosit, dar credea că se va regenera: *Eu sunt înecat/în pasărea numită phoenix/cea care arzând a reînviat/șezi blând locule/eu numai în phoenix m-am înecat...* Ascundea semnele suferinței, dovedind o vitalitate și o putere extraordinară. ...*Și de-aș fi fost copac bătrân, bătrân, / tu ai fi fost o frunză albă / sau poate înserarea* (Cântec De Lună Nouă).

Cifrele se întorc ca într-un dans trist: născut în ziua de 31, Nichita a decedat în ziua de 13. Stela Covaci a avut un vis ciudat în noiembrie 1988, acțiunea petrecându-se în casa familiei Covaci de pe str. Gr. Alexandrescu nr. 21, clădire demolată în februarie acel an. Au apărut o serie de personaje îndoliate, pășind în șir prin curtea lungă, voind să-i vadă pe Nichita și pe Aurel Covaci: Vlad Ciobanu, Augustin Frățilă, Sorin Dumitrescu, Luminița Tudor, precum și cele două mari iubiri, Gabriela Melinescu și Dora Stănescu. Visul părea o realitate, pentru că în acea casă și în curte se desfășurau ritualuri strămoșești: *culesul strugurilor, sărbătoarea batalului, joile tineretului, culesul cireșelor* (În vizită la cireș). Tot felul de *năzbâții boeme*, dar și sărbătorile de iarnă. Aniversările din primele luni ale anului îi strângeau pe toți protagoniștii jocului. În februarie, se născuseră Aurel și cei doi copii ai familiei Covaci, Laura și Andrei, iar în martie, Nichita, Stela și Dora. Întâlnirile lor erau acele *tânjiri către firesc*, cum le denumise Aurel Covaci.⁴

După moartea lui Nichita, Dora și-a trăit viața copleșită de personalitatea lui și cât mai departe de gura lumii. A rămas în istoria prezentului ca *ultima și cea mai mare iubire* a lui Nichita Stănescu – au afirmat unii dintre prietenii cuplului. Ce ar fi zis poetul, nu știm, dar de iubit, a iubit-o intens. Dora era *Regina* lui Nichita căreia i-a închinat un poem neegalat: *Trupul meu e tronul somnului tău /*

regină / Cuvântul meu e pâinea neagră a dorului tău / regină / Ochiul meu este coroana ta / regină / Sâmbăta mea este duminica ta / regină / Timpul pe care mi-l alungi este regatul tău / regină / Melancolia ta e calul meu cel alb / regină / Iar plânsul tău e sarea morții mele / regină.

Nichita, care s-a jucat uneori cu cuvântul *moarte*, simțea apropierea frigului. I-a lăsat Dorei un poem trist despre o ninsoare pe clopote, *plăci de gheață* care-l înveleau și frigul mult prea mare: *Și neputând să mor, la tine / mă gândesc / și tremurând te vestesc / La primăvară, odată cu dezghețul / aș putea să mă topesc și eu* (Scrisoare). Nichita, sărbătorit la 50 de ani, era de nerecunoscut: Trupul părea obosit, se mișca greoi, iar *chipul lui frumos de zeu nordic căpătase prematur asperități surprinzătoare* – a relatat criticul Eugen Simion, prieten de o viață cu Nichita. Spiritul, *invertit și profund*, îi rămăsese același. *Prindea repede o idee și o reformula în spiritul său, dându-i o strălucire metaforică și o anvergură care detona inerțiile gândirii.*

În octombrie 1983, cu aproape trei luni înainte de fatidicul 13 decembrie, Nichita, aflat în curtea familiei Covaci, era la capătul puterilor, dar brava. L-a ascultat pe Sorin Dumitrescu cântând la chitară poeziile lui: *Se asculta, era dus... Era foarte trist* – a relatat Stela Covaci. Știa! *Sunt putred tot. Numai creierul îmi e viu.* Pe patul de spital avea privirea plină de *anecdote nespuse și tandre*, o candoare cu *finețuri distilate de rafinările mari ale creierului său* (Al. Condeescu).

În primul ei interviu, din 1999, Dora povestea despre *amprenta Nichita*, care a atins-o, a rămas pururi, i-a dat o direcție, a format-o, pentru că un poet e o stare de spirit. Simțea *mâna lui protectoare* asupra ei: *Mă veghează dinăuntru, nu din cer. [...]* *Asuprirea lui era tandră.* Miracolul Nichita a coborât asupra persoanei ei, fiindu-i *și tată, și copil, și soț, și prieten, și marele poet. Aveam în viață toate vârstele în același timp*⁵. După dispariția poetului, adaptarea Dorei a fost dificilă, pentru că lumea în care trăise nu era normală. Nichita își alesese calea și a trăit conform acestei alegeri. La Nichita, simten-

tele se atingeau, se loveau și se răneau. Aceasta a fost lumea lui. *Ce nenorocire să fim doi!* Cu altă ocazie, și-a făcut nedrept autocritica: *Eu sunt un om foarte greșit alcătuit.*

Poate că așa sunt mulți poeți care au respirat aerul de genialitate, l-au urmat în cuvânt, dar Nichita rămâne UNICUL. Dora a urmărit să ajute la publicarea unor ediții de opere complete, ediții critice, împiedicând unele edituri să publice broșuri modeste. A pornit de la principiul lui Nichita, căruia îi dispăcea *călduful*.

A trăit cu nesaț, a iubit involburat, s-a zbatul între meteahna de a gândi și vorbe născocite, a fost într-un *război al nimănuia*, de unde s-a întors cu trofee, târând după el o *turmă de cuvinte* ca să boteze locurile lui vechi⁶. Cel mai mare trofeu a fost iubirea: *Ah, cuvintele, tristețe, / Ele curg în ele însele, / deși sensul lor este static. // Ce tragedie cuvântul „IUBITO”! / După litera I urmează litera U, / După litera B, litera I, / apoi T, apoi O... // Și asta-i ca și cum ar trece un timp / între I și O, / deși Iubito nu are timp / ci este tot și dintr-o dată... / Este*⁷.

Problema lui Nichita nu era a vârstei, ci a bolii care îl măcina, făcuse pact cu diavolul și doar prima jumătate de viață fusese a lui. Ideea morții l-a bântuit toată viața, deși și-a trăit-o cu frenezie, ca neastâmpăratul Ariel. *Tot ceea ce este în noi, ca simț, e o fereastră și o fugă de moarte*⁸. Se întreba ce ar lăsa după trecerea în neființă. Poate niște sentimente, niște patimi, mai puțină ură și multă dragoste. A iubit frumusețea, cunoașterea, într-un cuvânt, viața.

Nichita a obținut *Cununa de aur* la unul dintre cele mai prestigioase Festivaluri de poezie, Struga, Macedonia. A împlinit 50 de ani și a fost sărbătorit de sute de scriitori, artiști plastici, actori, a fost omagiat în reviste și publicații din țară și din străinătate. Făcea proiecte de viitor, pentru că *viața este o scurtă absență între două existențe*. În mod straniu, poemul *Moartea fertilă* s-a aplicat în realitate: *Anul care urmează să vină nu mai vine/și nu va mai veni niciodată*⁹.

⁶Nichita Stănescu, *Nume*, în *Convorbiri literare*, nr.12 (276), decembrie 2018, p. 50.

⁷Idem, *Împotriva cuvintelor*, în *Necuvintele*, 1969.

⁸Idem, *Fiziologia poeziei*

⁹Nichita Stănescu, *Moartea fertilă*, în vol. *Oul și sfera*.

⁴Stela Covaci, *op. cit.*, p. 18.

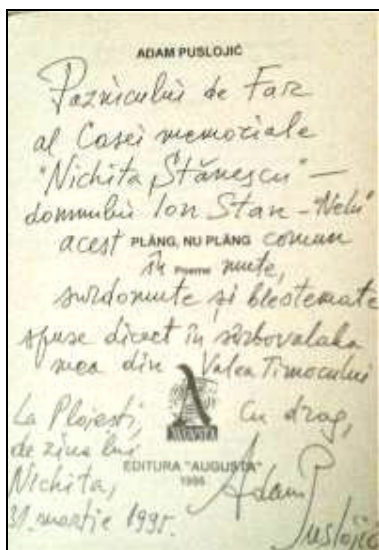
⁵Dana Andronie, *Tandră asupra*, interviu cu Dora Stănescu-26 mai 2008.

DEDICAȚII

(1)

Dedicația, conform *Dicționarului Explicativ al Limbii Române*, este un text scris pentru cineva pe o carte, pe un album etc., în semn de omagiu. Fără îndoială că, relația dintre cel ce acordă și cel ce primește o dedicație exprimă omagiu, prețuirea reciprocă ori unilaterală, dar marchează totodată un anume moment al relațiilor interpersonale cu puternic impact emoțional. Consider că cititorii sunt interesați să cunoască unele dintre dedicațiile pe care le-am primit pe cărți ale scriitorilor care au participat, începând din 1984 la Festivalul Internațional de poezie „Nichita Stănescu”. La ceremoniile respective, eu, în calitate de custode al Muzeului (Casei Memoriale) „Nichita Stănescu” din Ploiești, eram de facto gazda, reprezentantul Casei Nichita. O spune unul dintre cei mai apropiați prieteni ai lui Nichita, Adam Puslojić cu a cărui dedicație încep publicarea serialului dedicațiilor de pe cărților cu autografe primite de-a lungul timpului.

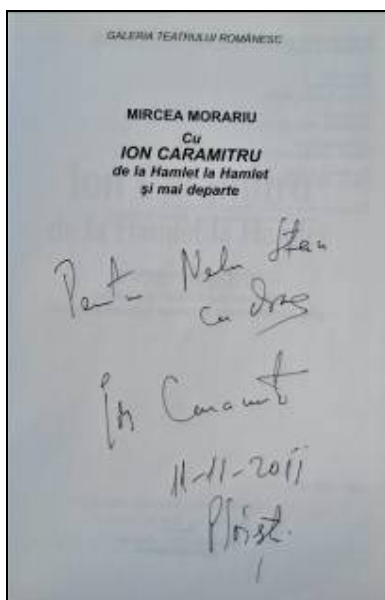
Adam Puslojić (n. 11 martie 1943) poet sârb, important traducător de poezie românească în limba sârbă. Dedicatie pe volumul *Plâng, nu plâng*, Editura Augusta, Timișoara, 1995, prima carte de poezie scrisă de Adam Puslojić în limba română.



„Paznicului de Far al Casei memoriale Nichita Stănescu – domnului Ion Stan-Nelu, acest PLÂNG, NU

PLÂNG comun în POEME mute, surdolute și blestamate, spuse direct în sârbovalaha mea din Valea Timocului. La Ploiești, de ziua lui Nichita 31 martie 1995. Cu drag, Adam Puslojić”.

Ion Horia Leonida Caramitru (n. 9 martie 1942, București), actor de teatru și film, ministrul Culturii, care a autorizat în 1998 acordarea sumei de 500 milioane lei pentru cumpărarea casei părintești a lui Nichita Stănescu și transformarea ei în Casă memorială proprietate publică pendinte de Muzeul de Istorie și arheologie din Ploiești. Dedicatie pe volumul *Galeria Teatrului Românesc. MIRCEA MORARU cu ION CARAMITRU de la Hamlet la Hamlet și mai departe* (2009).



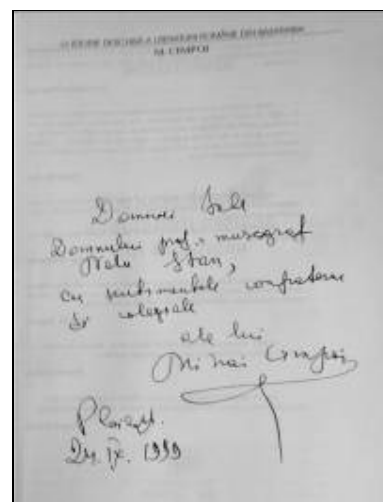
Pentru Nelu Stan cu drag
Ion Caramitru
11-11-2011, Ploiești

1) **Ion Donoiu** (n. 22 august 1933, Domnești jud. Argeș), medic militar, numismat pasionat, prieten apropiat al lui Nichita. Dedicatie pe cartea Ion Donoiu, *Lumea antică pe monede*, -Portrete monetare - Aici foto 20201223_112109

Domnului Nelu Stan,
animator al vieții culturale din Ploiești, om de o mare disponibilitate sufletească de care mă simt foarte legat pentru ceea ce a făcut pentru memoria lui Nichita și nu numai.

Cu dragoste și afecțiune,
Ion Donoiu

29 III 1997



Acad. Mihai Cimpoi (n. 3 septembrie 1942, Larga, județul Hotin), critic și istoric literar. Dedicatie pe cartea Mihai Cimpoi, *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*.

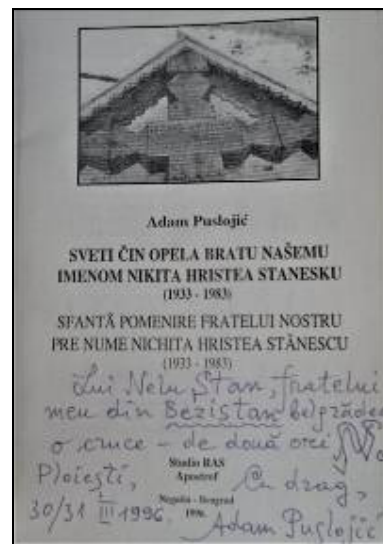
Domniei Sale

Domnului prof. muzeograf cu sentimentele confraternare și colegiale ale lui

Mihai Cimpoi

Ploiești, 24. IX. 1999

Adam Puslojić. Dedicatie pe cartea *Sveti cin opela bratu našemu imenom Nikita Hristea Stanesku (1933-1983) - Sfântă pomenire a fratelui nostru pre nume Nichita Hristea Stănescu (1933-1983)*, Studio RAS, Apostrof, Negotin-Belgrad, 1996.



Lui Nelu Stan, fratele meu din Bezistan belgrădean o cruce – de două ori NG.

Ploiești cu drag, 30/31 III 1996
Adam Puslojić→

NELU STAN

Pe coperta a doua a cărții sunt manuscrise, dar și tipărite, următoarele texte în limba română și în limba sârbă:



Unde ești, Tu?

Unde ești tu, frate Nichita?

Eu sunt aici, dar nu chiar aici și nu, nu, nu chiar acum.

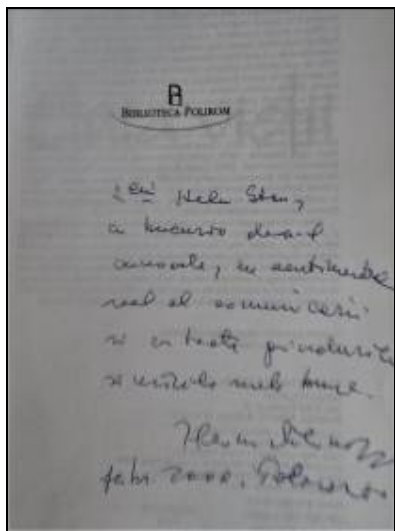
11.12.1993 Adam Puslojić

El este un munte.

El este un munte sculptat în cuvinte.

11.12.1993 Data de sub textul scris în limba sârbă, indică și localitatea – Timișoara

Ileana Mălăncioiu Dedicăție pe cartea Ileana Mălăncioiu, *Linia Vieții*, Editura Polirom, 1999



D-lui Nelu Stan
cu bucuria de a-l
cunoaște, cu sentimentul
real al comunicării
și cu toate gândurile
și urările mele bune.
Ileana Mălăncioiu
febr(uarie) 2000 Ploiești

Miljurko Vukadinovic.
Dedicăție pe cartea Miljurko Vukadinovic, *De la Est spre Est*, Editura Eminescu, 1999.

Către Nelu, Nichitian
de la Miljurko cuvânt și
Vukadinovic ca să le arate (?)
de toate timpurile
Ploiești
31. III - 2000

Lidia Dimkovska Dedicăție pe
cartea Rojbi od Istok, 1992.

Pentru
d-l Ioan Stan
Lidia Dimkovska, Macedonia

Dionisie Duma (8 septembrie
1940, Tecuci – 19 ianuarie 2018,
Iași), scriitor. Dedicăție pe cartea
Nichita Stănescu, *O pată de sânge
care vorbește*, *A bloodstain that
spoks*, antologie de Dionisie Duma,
traducere Mike Fröhlich, Editura
Arhip Art, Sibiu, 2005.

Pentru NELU STAN
cu mare afecțiune
Dionisie Duma
1 aprilie 2006 Ploiești

Mircea Coloșenco Dedicăție pe
cartea Mircea Coloșenco, *Climat*.
Versuri, Editura Sfera, Bârlad, 2002.

Lui Nelu Stan – artistul
cuvântului, cântecului și
rostirii.
Amiciția lui
Mircea Coloșenco
Ploiești
29 august 2014

Cu același prilej, Mircea
Coloșenco a dăruit lui Nelu Stan, fără
autograf, CDcartea Nichita Stănescu,
Vin perșii mamă! Armonii poetice
(poeme rostite în zilele de 4-5 august
1983).

Ediție alcătuită de Mircea
Coloșenco, CDcarte, Editura Karta-
Graphic, Ploiești, 2014.
Ion (Nelu) Stan

Mărturii/Mărturisiri

Doru Pavel

Procese și avocați

Notă introductivă

Născut la Târgu-Ocna pe 1
ianuarie 1908, Doru Pavel a urmat
primii ani de liceu la Roman și a
terminat bacalaureatul la liceul
„Gheorghe Lazăr” în București.
Student la Facultatea de Drept din
București și în același timp la
Conservator ca violonist, la
terminarea studiilor de Drept, în
1930, a devenit avocat și membru al
Colegiului de Avocați din București.
Căsătorit cu Amelia Pavel, critic și
istoric de artă, a practicat avocatura
până în anul 1963, după care s-a
consacrat în întregime cercetărilor și
publicisticii juridice, având diferite
funcții la revistele *Justiția Nouă* și
Revista Română de Drept și
publicând comentarii și adnotări ale
Codului Penal, precum și alte lucrări
despre justiția română, printre care
*Formele Uniității infracționale în
dreptul penal român* (1992, co-autor
Vasile Papadopol), *Justiția Nouă* și
*Revista Română de Drept și Procesul
CPEX : probleme juridice* (1993) și
Calomnia prin presă (1996, co-autor
Corneliu Turianu).

Pentru ansamblul lucrărilor sale
juridice, Doru Pavel a primit în 1993
premiul „Vintilă Dongoroz”, acordat
de Uniunea Juriștilor din România.
S-a stins din viață pe 2 august 1997.

Între 1950 și 1963, Doru Pavel a
apărat diferiți inculpați în procesele
politice intentate de regimul
comunist, concentrându-se de fiecare
dată asupra detaliilor concrete ale
dosarelor și reușind să găsească
contradicții și erori birocratice, care îi
permiteau să-și salveze clienții de la
pedeapsa cu moartea. Cel mai
cunoscut dintre aceștia a fost Nicolae
Steinhardt, prieten al familiei,
implicat în 1960 în procesul Noica-
Pillat. Eseul *Procese și avocați*
reflectează la rolul apărării în aceste
procese, exemplele fiind luate din
experiența personală a autorului.

Păstrat până acum de fiul și fiica
lui, Toma și Veronica Pavel, acest
eseu evocă simplu și elocvent drama
morală a falsei justiții politice impuse
în acea perioadă.

Să nu uităm. →

Evocări din vremi grele

(I)

Cuvinte de început

O referire făcută în trecut, în impresionantul serial „*Memorialul durerii*”, ne îndreaptă gândul către rolul și comportarea avocaților în procesele cu substrat politic din perioada dominației comuniste. Cu o nuanță de dispreț și decepție în exprimare, autorul acestei referiri înveterează lipsa de consistență și ineficiența apărărilor făcute în acele procese, avocații mulțumindu-se să ceară aplicarea unor circumstanțe atenuante și, drept consecință, pronunțarea unei sentințe mai puțin severe. Cam acesta era sensul celor rostite în fața microfonului de depozitarul și evocatorul unor grele suferințe. S-ar putea ca ritmul succesiunii imaginilor televizate și a cuvintelor ce le însoțeau să fi determinat o oarecare aproximație în reținerea și redarea celor de mai sus, dar esența lor este în sensul arătat.

Din asemenea mărturii - s-ar putea să mai fie consemnate și altele de același fel - ar reieși o notă peiorativă cu privire la modul în care avocații își îndeplineau îndatorirea de apărători ai inculpaților. În loc să exercite o apărare efectivă, fundamentată pe analizarea probelor și având ca obiectiv demonstrarea nevinovăției celor judecați, ei - avocații - își reduceau pledoaria - de cele mai multe ori - la invocarea unor elemente de natură a diminua vinovăția, solicitând aplicarea de circumstanțe atenuante și situarea pedepsei la dimensiuni mai reduse decât cele maxime. Cam în acest fel s-ar contura activitatea avocaților în acea perioadă de tristă memorie.

Aș voi să observ că „*Memorialul durerii*” evocă persecuții și fapte odioase ce au produs suferințe cumplite. Un întuneric al sufletului uman pare a acoperi manifestările perioadei respective. Parcă omenia, compasiunea, mila ar fi dispărut din sufletele oamenilor, parcă nimeni nu mai era și nu mai putea fi impresionat de suferințele celor persecutați și nici o încercare de a ajuta pe cei în suferință nu s-ar mai fi săvârșit pe întreg întinsul unei țări.

În realitate, nu a fost așa. Au existat numeroase manifestări de omenie, de



milă, de bunătate, venite din partea multora, uneori și din partea unora dintre acei ce erau obligați să fie duri.

Poate că, la fel cum s-a alcătuit „*Memorialul durerii*”, ar fi de alcătuit și un *memorial al omeniei*, în care să se scoată la iveală actele de caritate, încercările de a ușura suferințele și de a aduce un balsam durerii.

Asemenea manifestări de omenie au existat. În „*Jurnalul Fericirii*” - (ed. Dacia 1994), despre care vom mai vorbi în paginile ce urmează - *Nicu Steinhardt* ne înfățișează un moment caracteristic ce a avut loc după liberarea unor condamnați politici - dintre care făcea și el parte - de la închisoarea din Gherla în 1964: „*În tren, firește, nu dormim. Suntem cu toții agitați ... și toată lumea ne recunoaște de unde venim - după capetele rase, după îmbrăcămintea ponosită, după totala paloare, după miros (mai cu seamă)-, ne face loc, ne dă de mâncare, ne vârbă bani în hainele atârinate de cuierul compartimentelor.*” (p. 87-88). Banale gesturi de omenie, dar cât de grăitoare pentru acele timpuri.

Au existat însă și fapte de omenie care au cerut sacrificii și au creat la rândul lor suferințe.

Un memorial al omeniei ne-ar aminti de solidaritatea ce a unit în suferință pe oamenii acelor vremi și ar înlătura imaginea deformată a cruzimii generalizate.

Un asemenea memorial ne-ar scoate din suflet un sentiment dureros care ne poate cuprinde și exaspera atunci când urmărind memorialul durerii.

Poate că, într-un asemenea memorial al omeniei, s-ar înscrie și activitatea multor avocați în perioada la care ne referim.

Rolul de apărător în procesele acelor vremi era foarte greu de îndeplinit, mai ales în procesele așa-zise politice. Dosarul venea în instanța de judecată bine pus la punct de organul de anchetă. În el se găseau toate probele destinate să-l prezinte pe inculpat ca pe un infractor periculos, un dușman al poporului, un sabotor, un uneltitor înrăit contra binelui obștesc.

Declarațiile luate inculpatului în anchetă cuprindeau în mod obișnuit recunoașterea tuturor faptelor ce i se puneau în sarcină. Iar adesea, această recunoaștere era întovărășită și de o auto-caracterizare ce suna cam în felul următor: „*Recunosc că, din dușmănie pentru actualul regim am săvârșit...*”; „*Din ură pentru orânduirea socială actuală am hotărât să sabotez...*”; „*Recunosc că faptele săvârșite de mine sunt faptele unui dușman al poporului...*”.

În fața instanței, situația nu se schimba. Aceleași recunoașteri ale inculpatului, aceleași depoziții ale martorilor și o atmosferă apăsătoare, încărcată de ostilitate la adresa inculpatului și uneori și a apărătorului său.

În principiu, instanța de judecată are - și avea și în acele vremi - rolul de a stabili *adevărul* în proces. Dar dosarul venea în instanță cu un așa zis adevăr gata stabilit de organul de anchetă. Și acest așa-zis adevăr nu se mai putea schimba în instanță, nu avea voie să se schimbe.

Circula un zvon că, în anumite procese - desigur considerate mai importante -, înainte ca acestea să ajungă în fața instanței de judecată, se făceau repetiții multiple cu inculpații pentru ca nu cumva să greșescă și să spună în instanță altceva decât ceea ce era stabilit că *trebuie să spună*.

Aceste repetiții se făceau - după cum se spunea - întocmindu-se o listă de întrebări ce urmau să-i fie puse inculpatului și de răspunsuri la aceste întrebări, răspunsuri pe care inculpatul trebuia să le învețe pe dinafară în formularea exactă impusă de organul de anchetă. Aceste repetiții se făceau până când inculpatul își învăța perfect rolul.

Numai după aceea dosarul era trimis în instanță, unde președintele primei lista de întrebări și totul se derula conform programului dinainte stabilit.

DORU PAVEL

(va urma)

Cronica literară

ARCA FORMAT A 5

ȘI SALVAREA PRIN POEZIE

Recenta carte de poezie, *Electron cu rochie de dantelă* (1), a lui Răzvan Ducan, debutează cu varii definiții ale poeziei și ale menirii poetului, atât în *Codul poetic personal*, cât și în versurile primelor poeme. Mărturisirea crezului artistic este una dintre temele favorite ale poetului târnăvean. Astfel, în viziunea sa lirică, poezia este o „mașină nervoasă/ ce se conduce fără permis/ și care încalcă toate regulile,/ nu prea este dusă la biserică” (*Poezia, această mașină nervoasă*, p. 13), exprimând nativul poetului nonconformist, independent de orice fel de dogme sau de tabieturi și dornic de a scrie „neîncorsetat și necomplexat, simțindu-mă un poliedru al regăsirii de sine”, cum însuși o mărturisește în *Codul numeric personal* (p. 9). În același poem, cititorul află că poezia „vorbește cu îngerii,/ fiindcă aceștia știu limba poeziei”, iar cu „restul vorbește prin semne/ și prin limbajul trupului,/ dar de cele mai multe ori,/ poezia vorbește singură” (p.13), părând a avea și ea, ca și sufletul nostru, un trup indisolubil legat de natura omului. Limba poeziei este una „poezească”, unicat în felul său, și una cu sufletul, atât al poetului, cât și al cititorului. Este una cu fiecare plămădire, pare-se ad-hoc, de limbă clădită pe ingenua interferență a variilor registre stilistice. De aceea, autorul *Strigătului din curba lui Gauss* dă dreptul de cetate neologismelor de tot felul, inclusiv termenilor tehnici („stil tehnicist care, în mare măsură, mă caracterizează” mărturisește autorul (p. 8), nu numai în analogiile, precum în cazul de față, între poezie și un automobil real: „Poezia, această mașină nervoasă,/ este condusă de către cei/ care umblă cu viteza ingenuității,/ devoalând motorul talanților/ cu inconștiența de a fi” (p. 13-14). În același poem, autorul *Dicționarului de lucruri* pare a face apologia horatianului „utile dulci”: „A umbla fără poezie/ înseamnă să fii atât de sărac/ încât să nu ai o frunză/ de toamnă căzând,/ după care să bei apă” (p. 13), de unde putem ușor deduce că, fără această „utilă inutilitate”, poezia, aproape că nu se poate trăi, tot așa cum, fără



spirit, trupul ar fi o masă inertă, cel mult „țărână (...) grea”, cum afirmă marele nostru poet. Înainte de toate, poezia este, pe lângă o șansă de a fi „sincer, nefardat, scriindu-mă pe mine, așa cum sunt, cu gradele de bucurie și de tristețe ce mă bântuie, chiar cu revolta, care uneori mă inundă” (p. 9), o punere în ordine a lumii și o exprimare a acesteia printr-un nou limbaj: „Înainte de a exista zvonul și mirarea,/ poezia era un singur continent./ Pangeea în așteptarea gusturilor/ care trebuiau să vină și să o separe./ În supa colectivă,/ pluteau haotic volute de comparații,/ fracțiuni de metafore și clipite de vers” (*Înainte de a exista zvonul și mirarea*, 15). Ea are menirea de a reedita, la o altă dimensiune, Creația. Asemenea Haosului devenit mumă: „Cuvintele eterne coabitau între cele terne./ Ideile colcăiau între alte idei,/ fără să știe de posibila forță de sine” (p. 15), Poezia își așteaptă tatăl, „punctul acela mic cât boaba spumii”, adică poetul, prestidigitatorul: „Versurile lui Eminescu erau în așteptarea lui Eminescu./ Cele ale lui Shakespeare, în așteptarea lui Shakespeare./ Altele întrebau de Dante, de Serghei Esenin./ de Rilke, de Li Tai Pe, de Firdouși,/ de Nichita Stănescu, ca de părinti”(id). Poeții, chiar și cei mărunți sau anonimi, „se vor trage de șireturi” (p.16) cu marii poeți, deoarece, în Cartea Dumnezeirii, sunt și ei trudituri în ogorul propășirii expresiei poetice. Ei vor exista, așa cum există „cercul vostru strâmt” în fața ochiului Părintelui luminilor: „Iar dacă Dumnezeu nu există,/ nimeni,

chiar nimeni nu va mai ști/ de amprenta de vis,/ cu care omul a scrijelit acest negru,/ neverosimil de frumos,/ sub unghia asta de Univers” (p.16).

Cartea, hrisov de pus cu grijă în căpătași pentru unii, este pentru autorul *Autodumnicilor*, o arcă asemenea celei cu care biblicul Noe reușise să salveze din vechea lume, antediluviană, tot ceea ce trebuia salvat, eventual și câte o pereche din fiecare specie de viețuitoare, pentru a asigura continuitatea vieții pe pământ și în lumea postdiluviană. „Arca format A5” a eului liric, are de dus la îndeplinire o înaltă menire: cea de a salva lumea spiritului uman de potopul de „ignoranță și aroganță”, devenite o modă. Perechile „de cuvinte din toate speciile stărilor” primite de la Dumnezeu, poetul le salvează „în emoție și revoltă”, pentru a face limba să supraviețuiască „acelei arte găunoase” a limbajului cotidian, pentru a trece împreună „Rubiconul deznădejților”. Poetul are datoria să salveze, printre altele, mintea omului (golit de sacru și limitat numai la „orizontala” vieții) care „s-a stricat” într-atât, „încât nu mai dă o ceapă degerată pe vise”. O lume care, toată, este „un preaplin al egoismului/ și a convingerii că totul i se cuvine de la sine” (*Arca mea format A5* p. 37), bântuită la un moment dat, de „neobrăzarea” care „va atinge limita insuportabilității” (37). În versurile acestui poem, pare a se regăsi și o premoniție. O credibilă anticipare a *Vremii lui Covid 19*, asemănătoare lumii antediluviene, din *ghearele* căreia ne va salva, printre altele, și Poezia. O lume în care oamenii, „neîncredători” cum sunt, râd de poet, „spunându-mi că travaliul/ a ceea ce fac este o nebunie” (p.37). Dacă pentru semenii, arca-poezie este o nebunie, poetul nu-și uită menirea, fructificând talantul primit la naștere („Văd ca pe un talant de prețiozitate ceea ce mi s-a dat” p. 8-9) și lucrând de zor la arca salvatoare a *părții bune a sinelui*: „de a o face suficient de încăpătoare,/ pentru a salva cu harul/ ceea ce merită salvat,/ partea bună a sinelui” (p. 38). Pregătind clipă de clipă, neconținut, arca format A5, poetul ne invită pe toți în ea. Semnificative sunt și aici, mărcile lexicogramaticale, concretizate în verbe la persoana I prezent, cum →

NICOLAE SUCIU

semnificative sunt și verbele la imperativ, persoana a II a plural: „Veniți în Arca mea format A5/ și legați-vă frâiele de înțelegerea rostului./ Priviți-mi în ochi scrijelitul ideilor/ pentru ca să vedeți cum vindecă suflete,/ dincolo de trup și trufie” (p. 38), exprimând tumultul trăirii întru poezie, a eului liric. Într-un alt poem, poetul e un „prelucrător prin așchiere”, care-și propune, ca altădată temerarul Iona al lui Marin Sorescu, să tragă la rindea „această mare”, să cheme „la ascuțiș/ Tot valul noduros”, pentru ca „planitatea mării/ Să dea din nou în floare” (*Prelucrător prin așchiere*, 43).

Propriei liricii lui Răzvan Ducan, folosirea pe scară largă a termenilor tehnici nu e altceva decât însăși plămădirea cu neasemuit curaj a metaforelor. Astfel „rindeaua”, „echerul”, „bolobocul” sunt uneltele tâmplarului-poet, constructor al salvatoarei arce. Burțile de pește văzute de sorescianul Iona la orizont, încap foarte bine în lirica autorului *Poemului entropic*, într-o neașteptată „potrivire” a cuvintelor ce amintește de argheziana „slovă făurită”: „Șpan de val căzând./ Apăreau noi valuri./ Parcă din pământ” (p.43). Mănuind „pârghii de cuvinte”, poetul se identifică, fie cu Iona, însăși ideea de a răzbate la lumină luptând cu valurile existenței cotidiene, fie cu Don Quijote, ideea însăși a luptei cu morile de vânt ale vieții: „Eram un Don Quijote./ Luptând cu mori de vânt”, fie cu o altă paradigmă a curajului, Meșterul Manole, pentru care valurile mării sunt ziduri care se surpă mereu: „Un altfel de Manole./ Ce-și vede zid surpând./ Eram, de fapt, poetul./ Care purta în minte/ Puterea a orice./ Prin pârghii de cuvinte” (p.44).

Aceeași abilitate de a mânui termenii tehnici și de a-i folosi în alcătuiri neașteptate de metafore, așa cum pe bună dreptate opinează și editorul Nicolae Băciuț: „Un poet ingenuu, dar și ingenios, care se reinventează mereu, care iscă *frumuseți și prețuri noi*, acolo unde puțini văd poezie, îmblânzește cuvintele, le pune în lesa poeziei sale, prietenos și generos totodată” (p. 7), se observă, printre altele, și în poemul *Toamnă bruxelleză*, o altă pledoarie pentru concretizarea crezului artistic al poetului în metafore de o prospețime rară. Se poate vorbi și în cazul lui Răzvan Ducan, de un

„străvăz”, de un fel de a vedea dincolo de lucruri, propriu unui adevărat poet: „Am văzut, în schimb,/ un atom de fer./ ieșise, probabil, dintr-o frunză./ și stătea ca prostul în drum/ și se holba, stingher” (p. 59). Eul liric, nu numai că vede la Bruxelles, un atom că stă stingher, dar are năstrușnica idee de a-l lua acasă, într-o leasă, ca pe un animal de companie: „m-am gândit să iau acest atom/ și să-i pun o leasă./ să-l aduc acasă./ ca să avem și noi/ o toamnă bruxelleză”. Prins la graniță, „cu el în hematii”, eul liric primește „o condamnare severă:/ de-a nu o mai putea iubi”. Bolnav de toamnă, el simte că nu poate fi vindecat „decât de un alt bolnav”. Dar, eul liric își iubește boala: „Și totuși, îmi iubesc boala./ fiindcă mișcă sufletul/ și îmi umple coala” (p. 59). La fel și în *Rejansă la emo(ție) de toamnă...*, un răspuns peste timp, cu privire la indicibilul sentiment al toamnei, ca simplă oglindă a lui *irreparabile tempus fugit*, la stănesciana *Emoție de toamnă*, în care termeni recrutați din varii câmpuri semantice: „imunitatea, vaccin, planete, soft, hard, franjuri, ciorchin” se încuscresc cu cei din câmpul semantic al poeziei: „poeme” și alți termeni care, trecuți prin *teascul liric*, picură chihlimbarul metaforelor: „acoperă-mi ceara fierbinte de lumânare”, „picură soft și hard”, „franjurii mei de visare”. Același sentiment nedefinit în fața toamnei, îl încearcă poetul și în alte poeme cu tentă pillatiană: *Toamnă nebună, nebună* (54), *Viț de (În)vie* (57), *Toamnă, la fix* (62), în care o serie de metafore cum ar fi: „cohorte



EUGEN BRATFANOF

de gânduri”, „praștie de zare”, „tălpi de brumă”, (toamna suferă cu nervii și se pare că ia degeaba Sanax sau Rudotel); „lichidul amniotic al boabelor de struguri”; „e o simfonie de culori fiecare ciochine”; „boabele, în teascuri, își pierd pierpătratul” transmit o neasemuită emoție artistică. Alături de bogăția roadelor, toamna aduce după sine și tulburarea bahică: „Simt toamna asta browniană./ Dincolo de zid până în Ană./ Își unduie lascivele sechele./ De mă termină încă din prăsele” (*E toamna asta*, p 61). În *Toamnă la fix*, poetul jinduieste după „toamna din vârful/ instrumentului cu care scriu”, nu alta decât „entitatea în care aș vrea/ să mă transform, ca să fiu” (p. 63) – dintre cele două verbe, *a avea* și *a exista*, alegându-l pe ultimul. În viziunea poetului, viața trebuie să aibă un sens și implicat un crez: „Nu-ți cer să crezi în ceva anume./ Îți cer doar să crezi în ceva./ altfel, în ceasul de carne ce ești./ limbile s-or învârti anapoda” (*Nu-ți cer*, p. 19).

O tentă cu totul aparte în au poemele dedicate în acest volum de versuri, unora dintre poezii români de suflet ai autorului *Lesei de hârtie* (Grigore Vieru, Adrian Păunescu, Nicolae Băciuț) și în special cele dedicate, ca în mai toate volumele de versuri, marelui nostru poet național. Aceste medalioane lirice, dacă pot fi numite așa, impresionează prin familiaritatea limbajului, poetul discutând cu un Eminescu „coborât de pe soclu”, ca de altfel și în *Sentimentul Eminesc` al ființei*, fie intrigat că statuia i-a fost făcută fără picioare, fie pândind „în fiecare noapte./ cu un ciocan în mână./ pentru a prinde momentul/ ca să distrugă bronzul său de pe soclu” (p. 27). Inocularea modestiei marelui nostru poet e evidentă și în acest poem: →



EUGEN BRATFANOF

„Nu suportă acest „Bene merenti” local / și de aceea ar fi vrut să existe undeva o unghie / și el să se facă negru sub ea / de rușinea de a fi fost pus mai sus / decât propria sfială” (p. 27). Eminescu din *Eminescu, cel de la mine din oraș...*, ne iartă pentru greșelile omise în legătură cu unele inadvertențe: „Mai iartă-ne că am pus pe soclu și o dată a morții / ceea ce e un nonsens / atâta timp cât veșnicia stă spășită / în fața scrisului tău / ce are valoare axiomatică / Vă iert / fiindcă așa cum nu am putut învăța / a muri vreodată / n-am învățat nici a neiera vreodată!” (p. 22). În *Privirea lui*, evident este faptul că cetățenii Târnăveniului au luat „privirea frumoasă” a poetului din drumul lui spre Blaj și au ridicat o statuie: „Conciadinii au luat acea privire / și au bătut-o în cuie / la distanță de peste un secol / privirii i-au ridicat o statuie” (p. 25). În *Dacă*, simpla adulmecare a mirosului de tei în luna lui cireșar, îi amintește eului liric de autorul faimoasei *Doine*: „Sunt un fulgerat fără de fulger / sunt ca un fier atras de un magnet / fac reverențe înfloririlor celeste / sunt un poet ce recunoaște alt poet!”. Evident, lirica lui Eminescu este, pentru autorul volumului *Eminescu și Târnăveniul - exerciții de admirație*, izvodul tuturor artelor poetice românești actuale și tutorele acelei „îmbăieri sublime cu adâncimi de sensuri și cu noi lumi descoperite la ora uimirii”, adică al poeziei care, pentru Răzvan Ducan, „a devenit una din rațiunile mele de a fi” (5 P.8), așa cum rațiune de a fi este și traficul de taină din poemul *La Pererita*: „De bună voie și de nimeni silit / sub sutana poporului meu, invoc céru’ / spovedindu-mă, că transfrontalier / trafic de taină am făcut cu Grigore Vieru / Dintr-o parte în alta a Limbii Române / am dus taina care l-a apărat mereu / pe principiul vaselor comunicate / înainte de bine, acolo unde-i mai greu” (p. 35).

Nici tema socială nu stă mai prejos în palmaresul liric al volumului de față, cu atât mai mult cu cât, pe de o parte, exprimă observația acidă a poetului-tâmplar, constructor de arcă atipică, iar pe de altă parte, justifică și mai mult, chemarea în *ambarcațiune*. Astfel, în viziunea lui Răzvan Ducan, satul, prin înstrăinarea fiilor săi, nu mai poate să viseze sub nemuritoare etichetare blagiană: „Veșnicia s-a

născut la sat”. Înstrăinații nu scapă criticii acide a poetului, cum ar fi în *Satul care și-a pierdut veșnicia* (p. 51). Străduindu-se din răspuțeri „să miroase a domni adevărați / Și nu a țărani și-a balegă și-a caș”, înstrăinații de sat, ca foști fii ai acestuia, „au lăsat munca ancestrală la pământ / Ei, cândva, talpa țării, poporeni”, alegând „să sfârșească telecomanda / În loc de boabele de pe coceni”. Ei „au vândut fără regret pământul / Pentru care moșii lor au luptat”. Purtând „haine de firmă”, n-au timp să meargă să-și vadă satul în care s-au născut, deoarece „acuma sunt „plecați”, online”, iar apă beau „din izvorul de la pet”. Aproape nicăieri în poezia română actuală, nu găsim o mai realistă și totodată, o atât de acidă retrospectivă a satului românesc actual, osândit la o iminentă sterilitate: „Și satul românesc e fără de scăpare / Morții se îngrijesc între ei, în cimitire / Cine să le mai aprindă lumânare?” (p. 52). Satira virulentă, demnă de scrisorile lui Mihai Eminescu, nu ocolește nici masacrul care s-a cuibărit în pădurile noastre. „În codrul cu izvoarele”, din *Jaf în codru ca în codru* „cântă fierăstraiele / de fuge și păsăretul / când aude tot falsetul”, în timp ce, „Rași, frezați și parfumați / munți întregi sunt tunși la zero / o estetică a prostiei / vinovat fiind numai Nero” (p. 64). Pădurile noastre, „nu miros a rășinoase / cât miros a rușinoase / a habitat exterminat / a urs alungat / a răs alungat / și a plâns adaptat / în acest habitat” (p. 64). În *O, petrol frumos*, nici măcar bradul de Crăciun nu mai este unul din brad, ci din



EUGEN BRATFANOF

petrol, iar sărbătoarea, gata bagatelizată, e demitizată complet: „O, petrol frumos / o, brad flambat / aduci Crăciunul / gata demitizat” (p. 72). Nici iarna nu mai e iarnă, din „cerul setat”, cernându-se doar „praf de lapte condensat” (*Ninge, dar...*69), iar Moș Crăciunul stereotipic este, cum era de așteptat, unul de „bonton”, ceea ce subliniază ideea banalizării spiritualității lumii (*post*)moderne și a vieții înseși. Sugrumată de curpenișul stereotipului și târându-se parcă, într-un lasciv și unsuros absurd, viața spiritului pare a fi tot mai sufocată: „Eu contez cât negru sub o unghie / dar dacă la acest negru sub o unghie / se va adăuga un altul / care contează cât negru sub o unghie / apoi altul care contează cât negru sub o unghie / și apoi un altul și un altul / într-o zi acest negru de sub unghie / va răsturna unghia” (*Dictatura unghiei* 85). În acest impas, poezia devine salvatoare, asemenea teatrului, prin „dislocarea realității banale, fie și printr-o demascare a conformismelor, fie prin descompunerea clișeeilor lingvistice, fie prin reducerea la absurd a luminii micului burghez”, așa cum opinează Nicolae Balotă (2), referindu-se la mărturisirile despre noul teatru, ale lui Eugen Ionescu.

Numai printr-o astfel de tentă satirică a lumii de azi, putem înțelege sensul construirii arcei format A 5, a salvării prin cuvânt, iar *Electron cu rochie de dantelă* rămâne cu siguranță, „titlul care reprezintă generic propriul stil de a scrie poezie și de a mă scrie” așa cum mărturisește poetul simțind de mult nevoia „unui astfel de titlu-definiție”, care să „explice codul poetic personal” (p.9).

BIBLIOGRAFIE:

- DUCAN, RĂZVAN, *Electron cu rochie de dantelă*, Editura Vatra Veche, 2020
- NICOLAE BALOTĂ, *Lupta cu absurdul*, ed. Univers București, 1971, p. 436.



EUGEN BRATFANOF

Condeii de flori

Cel care citește poemele Georgetei Resteman are senzația că se întoarce în timp, în vremurile de subtilă conexiune între om și natură. Fie că e iarnă („Mai cad zăpezi târzii, tăcerea-i dalbă/ Țărâna-și toarce somnul sub zăpezi”), toamnă („Îmi plâng pe brațe frunzele-n amurg./ Desferecând fiori de brumă rece”), primăvară („Mi-e gândul tras prin ghiocei gingași./ Lumina-i blândă-ți bate în fereastră”) sau vară („Îți caut umbra rătăcită-n crânguri -/ Te-ascunzi în sânul ierbilor, sălbatic./ Croind tăceri de verde enigmatic/ Când macii-și ard petalele pe ruguri” – „Îți caut umbra”), orice temă poetică abordată (dragostea, timpul, moartea, legătura cu divinitatea ș.a.m.d.) este dublată/însoțită de tema naturii, pentru că, așa cum spune un vers din Omar Khayyam, preluat ca moto în cel de-al treilea ciclu al volumului, „Om, pasăre și floare sunt umbre în abis”, simboluri ale fragilității, ale frumuseții trecătoare, fără de care n-ar fi cu puțință nici visul, nici poezia. Limbajul poetic prin care comunică și se comunică Georgeta Minodora Resteman are acel misterios parfum al trecutului, cu scrinuri în care se veștejesc iluzii parfumate, cu „broderii de slove”, „lampadare de stamine”, „ciuturi bătrâne” etc., ceea ce-l plasează oarecum în afara capacității de receptare a cititorului modern, mai obișnuit cu textul care aglomerează cuvinte din limbajul uzual, notații banale și plaje narrative total lipsite de podoabe stilistice. Rareori mai apare câte un poet care să aibă curajul de a aborda dulcele stil clasic, de a scrie sonete, de exemplu, și de a migăli, cu răbdare de bijutier, pentru ca muzicalitatea să fie fără cusur, iar bagajul ideatic și emoțional să fie în armonie cu „materia sensibilă”, cum teoretiza Titu Maiorescu în perioada de început a poeziei noastre autentice. Relația dintre om și natură este cristalizată în elegii puse sub semnul nostalgiei, al tragismului existențial, al suferinței, dar și, în egală măsură, al bucuriei de a fi: „În seri târzii când vâlurește luna/ Luciri de-argint prin pânze de-ntuneric./ Când simți că lutu-ți arde și niciuna/ Din temeri nu te năruie, eteric// Te-ndrești spre

templul vechi, uitat de vreme./ Și-ngeunchezi pe gânduri care urlă -/Din tine-ar rupe, tropotesc blesteme/ Pe umbre ce s-au răstignit pe turlă” („Dezrobire”). Raportarea la natură, corespondența dintre sentimente și fenomenele cosmice reprezintă o constantă a poemelor incluse în volumul „Altarele miresemelor târzii”, cum constantă este și raportarea la divinitate: „Răvașe moi pe murmure de-amiezi./ Cu liliacul înflorit – condei/ Scriu Pace, Tată, știu că tu mă crezi./ Dă-mi liniște să-mi fac din ea temei” („Eu ce voiesc a fi?”). Cel care poruncește timpului, stăpânind mecanismele vieții și ale morții, este adesea invocat, poemele scriindu-se sub formă de psalmi, ode sau imnuri, întotdeauna cu restabilirea valorilor pierdute: inocența, bucuria de a trăi cu respectarea unui cod moral, unde prioritar este sentimentul sacru al încrederii în forțe mai presus de om. Motivul poetic al ferestrei ilustrează nevoia de deschidere spre univers, de privire dincolo de limitele fizice ale ființei capabile de înălțare prin vis și rugăciune: „Cresc dimineți din freamătul din mine./ Luceferi blânzi mi-au țintuit privirea./ Cu ghiocei și fluturi oare cine/ Presară-n taină-n ochii mei iubirea?!// Doar bunul Dumnezeu îmi este-aproape./ Din rugi de flori zidind sublima-i zestre -/ Nu-ngăduie tristeților să-mi sape/ Pe frunte riduri, ci spre cer, ferestre” („Binecuvântare”).

Poezie cu tematică religioasă încă se mai scrie – și din belșug! – poate pentru că, în vremurile de criză, de înstrăinare/depersonalizare a ființei, de rătăcire în jungla virtuală, este nevoie de niște repere, de niște puncte de sprijin pentru ca lumea reală, așa cum o știm, să nu se prăbușească. Georgeta Minodora Resteman are vocația sacralului și instrumentele poetice necesare pentru



EUGEN BRATFANOF



a o scoate în evidență. Rugăciunea de mulțumire are frecvență mare în text („În lemnul crucii mele-ai prins miresme./ Iubirea ta-i alint și e dogoare./ Din alb de crini zidești catapetesme/ Iar sufletul mi-e plin de încântare.// Copil să-ți fiu, aș vrea, întreaga viață./ Cu inima sculptând în lut Iubire./ Îți mulțumesc; această dimineață/ Mi-a dăruit prin Tine fericire!” („Senină, dimineața”), mai puțin rugăciunea de cerere, care, atunci când apare, e sensibil modificată prin comparație cu registrul mistic actual: „Ridici cortine grele de-ntristare -/ Din lacul Tău cu nuferi beau viață./ Duminica-mi surâde pe cărare./ Tu-n liniștea din flori să fiu mă-nvață -/ Dă-mi, Tată, sfânta-ți binecuvântare.” („Duminică”).

Să mai spunem că, pentru poeta care se bucură zidind cuvinte („În fiecare zi e sărbătoare -/ Zidesc cuvinte-n templul veșniciei./ Și nici singurătatea nu mai doare./ Respir și scriu un imn al bucuriei” – „Zidind cuvinte”), regretatul poet Florin Costinescu a scris o prefață care se încheie cu un verdict greu de ignorat: „Cel invocat, în mărinimia Lui, cunoscându-i gândul, încă neexprimat, i-a dat poetei <<duminică-n condei>> mai înainte, chiar pe parcursul scrierii acestei cărți ce o recomandă, convingător, drept o voce distinctă în lirica noastră actuală”.

VALERIA MANTA TĂICUȚU

*Georgeta Minodora Resteman, „Altarele miresemelor târzii”, Ed. Eikon, 2016

„Psalmii” lui Dosoftei

În peisajul literar contemporan, literatura română veche este lăsată în uitare. Volume de istorie a literaturii române vechi sau reeditarea unor capodopere ale acestei epoci lipsesc cu desăvârșire, în comparație cu apariția a numeroase volume de poezie și proză. Un cercetător interesat de opere ale acestei epoci, care constituie punctul de purcedere a întregii noastre culturi, este Iulian Pruteanu-Isăcescu. Avem în vedere cartea: Dosoftei, *Psalmi în versuri*. Antologie și prefață de Iulian Pruteanu-Isăcescu, Editura Muzeelor Literare, Iași, 2020.

Muzeul Național al Literaturii Române din Iași are contribuții meritorii în a aduce la lumină viața, activitatea și opera tuturor creatorilor de cultură ale căror muzee și case memoriale funcționează în cadrul prestigiosului muzeu ieșean. Pe lângă numeroasele publicații editate de-a lungul anilor, prin editura proprie (Editura Muzeelor Literare), muzeul literar ieșean publică interesante cărți apreciate de vizitatori, pentru fiecare din cele 12 muzee și case memoriale. Între acestea se află Muzeul „Sf. Ierarh Dosoftei – Mitropolitul” din Iași. De menționat că este singurul muzeu memorial din România consacrat unui reprezentant al literaturii noastre vechi.

Despre viața și destinul Mitropolitului Dosoftei, în anul 2018, în colecția „Scriitori de poveste” a editurii menționate a fost tipărită cartea *Povestea lui Dosoftei* de Cristian Fulaș. De altă factură este antologia: Dosoftei, *Psalmi în versuri*, realizată de Iulian Pruteanu-Isăcescu.

Mitropolitul Dosoftei (1624-1693) era cunoscut în epoca sa ca „pré învățat, multe limbi știe: elinește, lăținește, slovenește și altă adâncă carte și-nvățătură, deplin călugăr și cucernic, și blând ca un miel. În țara noastră pe-această vreme nu este om ca acela”, după cum mărturisirea cronicarului Ion Neculce (Ion Neculce, *O samă de cuvinte* (fragmente), Iași, 1972, p. 93).

Pe la jumătatea secolului al XVII-lea, clerul nu mai cunoștea limba slavonă, care totuși, prin puterea tradiției, dăinuia în bisericile noastre și din această cauză oficierea cultului divin se făcea anevoie. „O înviore a culturii slavone nu mai era cu putință în țările noastre, deoarece în sudul



dunărean, oprimat sub apăsarea turcească, focarele de cărturărie slavă se stinseseră. La această răspântie din viața bisericii noastre se ivește marele mitropolit Dosoftei, care adăpându-se la izvoarele autentice ale ortodoxiei, începe munca grea pentru introducerea limbii naționale în biserică” (N. Cartoian, *Istoria literaturii române vechi*, postfață și bibliografii finale de Dan Simonescu, prefață de Dan Zamfirescu, București, Editura Minerva, 1980, p. 201). În istoria literaturii române, Dosoftei a rămas ca un erudit creator „de limbă românească frământată pentru nevoile expresiei poetice” (Dan Zamfirescu, *Contribuții la istoria literaturii române vechi*, București, 1981, p. 130). Opera sa *Psaltirea pre versuri tocmită* rămâne o candelă aprinsă pentru literatura română veche.

Prin realizarea și tipărirea *Psaltirii în versuri* (1673), Dosoftei contribuie esențial la utilizarea limbii române în bisericile noastre, cartea răspândindu-se în toate provinciile locuite de români. Deși valoroasă tipărirea ca atare, la fel de importantă este „traducerea” și așezarea în versuri pe limba românească a psalmilor lui David, cunoscut fiind că Dosoftei este primul poet român cult, având ca model versul popular.

Prefața cărții la care ne referim este un text edificator pentru introducerea cititorului de azi în ceea ce înseamnă epoca literaturii române

vechi. Ne întrebăm dacă Iulian Pruteanu-Isăcescu a gândit prefața ca o datorie a istoricului, a muzeografului sau ca o pregătire a vizitatorilor muzeului dedicat Mitropolitului Dosoftei, aflat în centrul Iașilor. Oricum ar fi, textul se ridică la valoarea unei adevărate cercetări științifice, unde cu rigurozitate sunt aduse la zi cele mai recente abordări. În acest sens, menționăm ideea că *Psalmii* în versuri ai lui Dosoftei nu sunt o traducere, ci o încercare de tipul *parafrazei versificate*, de fapt tot o transferare a psalmilor în limba română, cu dorința expresă de a atrage cititorul spre lectură. Metoda *parafrazei*, după cum corect explică Iulian Pruteanu-Isăcescu, s-a răspândit în timpul Evului Mediu și în Renaștere (și după) în întreg spațiul european, la toate cultele creștine. Explicația este simplă: era nevoie de a rescrie și a explica un text puțin accesibil din cauza vechimii și a limbii în care a fost scris inițial.

Mitropolitul Dosoftei a avut ca model, înaripându-i gândul spre poezie, pe renumitul poet renascentist polonez, Jan Kochanowski (1530-1584) care a dat literaturii poloneze *Psalmii lui David*. Însă Dosoftei nu l-a copiat pe Jan Kochanowski, ci a luat numai ideea și aplicarea tehnicii versificației, rămânând legat, la nivelul textului, de izvoarele slave. În tehnica versificației și în multe „tablouri” se întrevede modelul poeziei noastre populare, precum și prezența unor aspecte ale realității timpului. Citind *Psalmii în versuri* prelucrați de Dosoftei, constatăm că și-au păstrat intactă capacitatea de a impresiona, chiar surprind, precum următoarele stihuri în ritmul poeziei populare: „Limbile să salte/ Cu cântece nalte./ Să strige-n tărie/ Glas de bucurie./ Lăudând pre Domnul./ Să cânte tot omul./ Domnul este tare./ Este-mpărat mare/ Preste tot pământul” (*Psalmul 46*) sau „Cântaț Domnului în strune./ În cobuz de viersuri bune./ Și din ferecate surle/ Viersul de psalomi să urle./ Cu bucin de corn de búor./ Să răsune până-n núor./ La-mpăratul denainte./ Că ni-i Domn, ca de mainte.” (*Psalmul 97*).

Iulian Pruteanu-Isăcescu, cunoscând publicul țintă căruia i se adresează, și-a propus să realizeze o antologie, selectând, după cum arată în *Notă asupra ediției*, doar 33 de psalmi, câți ani a petrecut pe pământ →

LUMINIȚA CORNEA

Clopotul neTăcerii

Eram student și într-o zi m-a sunat cineva la ușă.

Cînd am deschis n-am mai văzut pe nimeni.

Bătea numai vîntul unei ierni dezlănțuite peste pămînt.

În mînerul ușii mă aștepta o punguliță, iar în ea o carte.

De Florentin Smarandache.

Scriitorul nostru cel mai fecund din Statele Unite ale Americii.

Atunci nu știam nimic despre el.

În timp, am aflat că are continente de cărți editate în limba germană, engleză, chineză, spaniolă, greacă, franceză, italiană, sîrbo-croată, portugheză, rusă și... română.

În limba țării sale de origine are tipărite cele mai multe dintre cărți.

Un Talent uluitor, un Mare hermean al paradoxismului, curent ce-l aparține, exprimat în lucrări de literatură, dar și de matematică, psihologie, fizică, biologie, lingvistică, filosofie, sociologie, economie și altele.

Doar în domeniul literar a reușit să scrie și să tipărească poeme, inclusiv distihuri, haiku-uri, poeme folclorice, poeme americane, prepoeme, dar și povești, nuvele, eseuri, culegeri de folclor, inclusiv umoristic, inclusiv folclor poetic, cules din Transnistria, dar și interviuri, inclusiv cu Nina Josu de la săptămînalul „Literatura și Arta” din Basarabia, dar și reportaje din mai toate țările lumii, critică literară, rebusuri, aforisme, semiepigrame, un Non-Roman și... anticrisori.

Dacă mai adăugăm faptul că autorul nostru este profesor universitar și doctor cu renume, angajat al Departamentului Matematică din cadrul Universității New Mexico (SUA), atunci prodigiozitatea și multitudinea de genuri profesate chiar ne zdruncină serios din temelii.

Astfel de personalități sunt tot mai rare pe glob.

Dar să revenim la cartea “Clopotul



tăcerii” din 1993, trilingvă, tipărită la București și Phoenix (SUA), în care am găsit mari poeme în format de micropoeme.

Iată doar cîteva dintre ele, care pot convinge pe orice om îmbolnăvit de virusul literaturii adevărate că Florentin Smarandache este o lebedă rară pe oceanul literaturii universale:

„Ca o fată lălie/seara cade în genunchi/lîngă geam”. sau: „Izbucnesc salcîmii/în hohote/de muguri”. sau: „Timpul deschide/ferestra unei clipe/și se uită la mine”. sau: „Tînăr sunt,/ca un început/sub clopotul răsăritului”. sau: „ Pe-o bancă lîngă lac/un sărut./Și-ndrăgostiții nicăieri”.

Aici am făcut o pauză și am privit cerul. Din el curgeau fulgii ca niște poeme haiku de Florentin Smarandache. Și în straie de fulgi o pasăre traversa sufletul meu.

„Vezi pasărea ceea?/Din cîntecul ei/țîșnesc izvoare”, zicea poetul nostru de peste mări, oceane și țări.

Cerul poeziei sale era așa de frumos, iar eu privindu-l, adică cititorindu-l, vorba lui Florentin Smarandache, am început să „Zăresc țărani/în carul cel lung și mare/al cerului”.

Frigul ocupase întregul oraș.

Unde „Vise dulci/ alergau/ desculte pe străzi”. Unde „Bătea vîntul, bătea/și pomii/îmi întorceau spatele”.

De parcă nu m-ar fi cunoscut niciodată, pînă atunci.

De parcă nu m-ar fi adăpostit în brațele lor ani la rînd.

Cartea primită de mine în casă conținea 4 anotimpuri, dar eu, fiind sechestratul Iernii, am ales doar cîteva haiku-uri, ca să exemplific frumusețea sufletului unui matematician, exilat nu

în Statul Unite ale Americii, dar în Poezie!

Mai bine zis: în Statele Unite ale Poeziei!

Fiind și candidat la Premiul Nobel, mă mir cum de nu l-a obținut, avînd un palmares atît de impunător, reprezentativ pentru toate domeniile evidențiate în text.

Scriam că e exilat în Poezie, dar trebuie să adaug că Patria lui rămîne, pînă la urmă, „un Foc”, iar „poetul înainte de a scrie trece cuvintele prin foc”. Adică prin patria inimii sale.

Acolo, unde „păsări, așezate pe cuib, se scutură de cîntece”.

Dăruindu-le tuturor.

Acolo, unde lumea dimineța „se spală pe suflet, pînă la brîu”.

Străluminînd totul în jur.

În fond, ce este Scriitorul Florentin Smarandache?

Cel, care zice că „nimeni nu se poate vindeca de țară”, cel care zice că „trăește o țară”, fericit că poate să “anine de ramuri cîte-un vers” de-al său în fiecare zi.

Să bucure sufletul Țării, din care plecînd, nicidecum n-a plecat.

Cel, care „scrie și din gura lui curg litere pe trup”.

Și ele îi fac mîndră cămașă, să i se-nșărbătorească mereu dorul de ea.

Cel, care este un „căutător de aur în suflet”. Cel, care căutînd aurul, îl și găsește. Cel, care „scrie dincolo de sine”.

Și dincolo de Timp, zicem noi, lăsînd să ne cotopească imperiul Poeziei lui, (în grai de baladă vorovind), “pîn-la costișoare,/ pîn-la țîșșoare,/pîn-la ochișori,/pîn-la perișori”.

Ah, da, era să uit să vă spun că nici pînă azi n-am aflat cine mi-a lăsat, în chiar ziua mea de naștere, clopotul neTăcerii lui Florentin Smarandache la ușă.

Un clopot sub formă de carte, din care poți să înveți cum să spui lucruri mari în atît de puține cuvinte.

TRAIAN VASILCĂU

→Mântuitorul nostru, Iisus Hristos. Psalmii din antologie sunt transcriși, cu respectarea normelor ortografice în vigoare, după (poate cea mai bună ediție critică): Dosoftei, *Opere, 1, Versuri*, Ediție critică de N.N. Ursu, Studiu introductiv de Al. Andriescu, Editura Minerva, București, 1978. Pentru o bună înțelegere a textului, în

finalul cărții se află un foarte necesar *Glosar*. Ilustrația copertei reprezintă un exponat rar de la Muzeul „Sf. Ierarh Dosoftei – Mitropolitul” Iași, anume matrița zincată după o pagină din *Cartea românească de învățătură*, tipărită la Mănăstirea Trei Ierarhi din Iași, în anul 1643, de Mitropolitul Varlaam, alt important reprezentant al literaturii române vechi.

Editarea acestei cărți de către un muzeu memorial și abordarea *Psalmilor* lui Dosoftei de istoricul și muzograful Iulian Pruteanu-Isăcescu constituie o decizie inspirată pentru a face cunoscut unul dintre monumentele perene ale literaturii române vechi. Totodată este marcată străduința de a stabili drumul parcurs de cultura română de-a lungul veacurilor.

Floarea de lotus

Prefața, intitulată „Poezia unei iubiri nostalgice”, este scrisă de spaniolul Diego Vadillo, inițiator, împreună cu Tudor Șerbănescu, al proiectului cultural internațional „Poesia grafică”, din care face parte și autoarea. Urmează un „Cuvânt de mulțumire” pentru contribuția materială la apariția cărții, adresat celor doi, traducătoarele Dana Vasile și Daniela M. Popescu, primarului comunei Vedea, județul Teleorman, Aurel Drăghici, și familiei autoarei. Pe coperta IV sunt referințele critice semnate de Liviu Comșia (iubirea este centrul poemului, ca o adiere de lumină stelară”), Ion Țicalo (ilustrare a propriei existențe pe baza unei divergențe ireconciliabile) și Elena Buică (poeta este înzestrată cu vocația complexității). În finalul cărții este prezentată biografia poetei, născută la Urluiu, comuna Bogdana, județul teleorman, cu studii filologice la Pitești și trei cărți de versuri și un ghid ortografic. Este consemnată și apariția în nouă antologii literare, majoritatea publicate la Alexandria și Târgoviște, și în revistele de cultură Argeș, România literară, Tomis, Sud, Fereastră, Caligraf, Bucovina literară, Ramuri. S-au aplecat asupra versurilor sale criticii Stan V. Cristea, Constantin Carbarău, Anghel Gâdea ș.a. De asemenea, a obținut distincții la concursuri de creație literară.

Partea I, „Rădăcini”, cu un moto despre nostalgia trecutului de Ludwig Wittgenstein, include „floarea de lotus”, intrinsecă poetei, în piesele „Visul”, „Poem de iarnă”, „Timpul iubirii”, frecvente fiind elementele tradiționale: satul, decorul național, părinții, cu reflectarea formală în rimă liberă și împerecheată. Ca simbolistică religioasă și spirituală, în cultura orientală, de fapt de la vechii egipteni până la Brahma și hinduism, floarea de lotus înseamnă renaștere, puritate, seninătate, iubire și compasiune, altruism, vindecarea de suferință. În poezia „Avatar”, se repetă obsesiv sintagma „țărâna trupului meu”, asociată cu amfore, obiecte de cult, iar în final definită ca „Hrană perpetuă/ Pentru o veșnic visată./ Roșie, floare de lotus”.

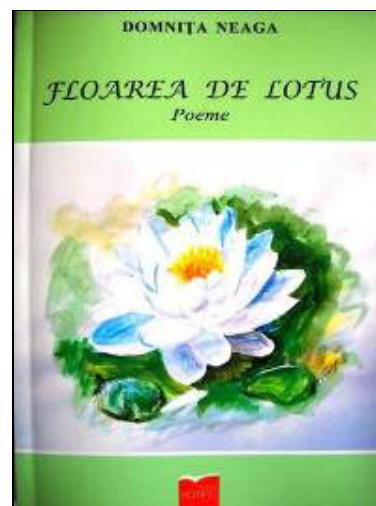
Partea a II-a, „Zbateră spre lumină”, cu un moto îndemnând la o ardere personală care să lumineze

petrecerile altora, include și alte piese unde floarea de lotus este amintită sau este imaginea centrală. Astfel, „departe de forfota pământeană”, poeta și-a trimis gândurile „Spre a deveni flori de lotus/ adevărate...” Imagini întunecate: „plâng luceferi” sau „și mumiile gem” apar în poezia „Contemplant”. Răutatea și lipsa de empatie cu ceilalți oameni sunt distructive în poezia moralizatoare „Anonimat”, unde este blamat egocentrismul contemporanilor. Poeta resimte dureros neputința de a deveni lumină („Istorie”) și ar dori să se rătăcească total de sine („Destinație”).

Partea a III-a, „Pasărea de foc”, cu moto de Omar Khayyam, despre strălucirea (eternitatea) stelelor, în timp ce alții „și vor înălța case din cărămizile lutului nostru”. Aici, deși împotriva firii, El și Ea s-au unit („Vis de iubire”), dragostea fiind condiția supremă a împlinirii, departe de întunericul din preajmă, în final cerând: „Plămădește-mă din albastru/ Floare de lotus/ A sângelui tău!” („Trăire”). Iubitul, ca să nu-l piardă, poeta l-a ascuns sub pleoape („Umblu prin univers”). „Bulgăre fumegând de meteorit”, poeta îl îndeamnă să lase poarta deschisă, căci ea va veni dimineața la fereastră („...A iubi e rostul meu...”). Ca în multe creații lirice românești, sentimentul se asociază cu imaginea naturii. Pe acest fundal, pădurile se desfrunzesc, se văd plecând cocorii, în vreme ce așteaptă chemarea lui („Desfrunzire”).

Partea a IV-a, „Trepte în spirală”, are un moto în versuri de Nichita Stănescu, care a gândit un mod „atât de dulce” de a se întâlni două cuvinte: „sus flori”, „jos iarbă”. După toamna din partea anterioară a cărții, acum poeta aspiră către primăvara cu fluturi, ramuri înverzind, flori de tămâioară, miei albi, muguri, și se gândește la iarna care o bântuie și o dezgustă („Anotimp”). Sufletul „se face mugure și fluture și frunză”, iar poeta va ațipi „Într-o blândă floare de lotus./ La marginea lumii...” („Metamorfoză”). Două poezii au ca decor capitala Italiei, Roma, evidențindu-se atât monumentele antice romane de mare rezonanță alături de trăirea sentimentului iubirii („Vară la Roma” și „Ti amo, Roma”).

Partea a V-a a cărții se intitulează „Sămânță între două imperii” și are un moto de Firdusi, despre rușinea



căpeteniei care în această lume este în robie. Poezia care poartă același titlu cu cartea are un final optimist: după secetă, ploaia, când „începuse a se deschide albastru/ Floarea de lotus”. De observat că diferitele culori pe care această floare le poate avea simbolizează stări diferite: alb – puritatea, roșu – pasiunea, albastru – cunoașterea, violet – mistica și roz- iluminarea, dar în general floarea de lotus este simbolul renașterii, așa cum din întuneric apare a floare frumoasă și spectaculoasă. Domnița Neaga folosește cromatica aceasta în diferite piese lirice, pentru a augmenta diferite stări sufletești. Cu părere de rău, uneori imaginea apare ca îndepărată sau imposibilă, ca în piesa „Premoniție”, în care poeta simte că protagoniștii se vor despărți, că El o va uita, „Că niciodată nu vom fi/ Flori de lotus gemene”. În altă poezie este evocată încercarea de salvare „De frânghia singurătății sumbre./ Spre a trăi iluzia, cumva!” (Doar un mit”). Poeziile „Un gând”, „Viscolire”, „Colind” includ recurenta imaginea a florii de lotus, în diferite ipostaze: albă, sau „înflorită în plină iarnă”.

Cartea de poezie a Domniței Neaga dezvăluie sensibilitatea unui suflet creativ, cu vaste cunoștințe culturale, literare, artistice, demonstrând capacitatea de a exprima stări afective fundamentale, în primul rând iubirea, singurătatea, tristețea, dar și încrederea în viitor. Este o poetă autentică, versurile compuse aducând o notă de prospețime și atașament față de valorile umane, nu numai la nivel zonal, dar și ca punct distinct al literaturii române de azi.

CORNELIU VASILE

Nevoia de poezie

Am primit în dar două cărți apărute la editura Vatra Veche semnate de Veronica Pavel Lerner: *Nicolae Steinhardt în care spui că nu crezi* și volumul de poezii *Neterminatele secunde*. Mărturisesc că le-am citit cu emoție, e o lectură agreabilă și plină de sensuri. Veronica Pavel Lerner este o distinsă personalitate ce se remarcă în peisajul cultural din Canada prin scrierile sale, prin contribuțiile prezente în fiecare număr al revistei *Observatorul* din Toronto și nu numai. Spre surprinderea mea, am descoperit o altă fațetă a creației sale, o poetă plină de talent cu o autentică vocație lirică. Volumul de poezii *Neterminatele Secunde* continuă primul volum de poezii *Binecuvântatul Prezent* apărut în 2006 la editura Pallas Athena din Focșani.

Poezia sa este plină de sensibilitate și profunzime. Mesajul transmis este al temelor fundamentale ale vieții. Am citit și recitit volumul de poezii *Neterminatele Secunde*. Versurile sunt



pline de muzicalitate, plasticitate și simplitate. Poeziile reunite în acest volum aduc un spor de tandrețe și de reflexie, o manifestare a purității gândului. Poezia Veronicăi Pavel Lerner se distinge prin calitățile stilului, într-o curată limbă românească.

Poeziile acestui volum sunt grupate

în patru părți, astfel: *Printre neliniști, Trecutele cuvinte, Pământ canadian, Sonete*. Poezia sa este creația unui spirit erudit și cultivat. Erudiția sa se împletește permanent cu lirismul. O poetă veritabilă de un talent incontestabil care este sensibilă la cutremurătoarea trecere a timpului (*Murim puțin în fiecare zi, Azi și ieri, ș.a.*), lucidă uneori, tandră alteori, întotdeauna singură. Forța expresivă a poeziilor din acest volum, tenta filosofică și factura modernă creează un spațiu al originalității autoarei. Versurile sale sunt daruri lirice oferite cititorului potrivit sufletului fiecăruia. Cu convingerea că inimoasa poetă Veronica Pavel Lerner ne va oferi și în viitor alte lecturi incitante, așteptăm cu bucurie, mai ales, următorul volum de poezie.

Îi mulțumim editurii Vatra Veche din Târgu-Mureș și implicit domnului director Nicolae Băciuiț, pentru excelenta idee de a publica cele două bijuterii semnate de Veronica Pavel Lerner.

Dr. RODICA GÂRLEANU-COSTEA

Meditații sentimentale

prin trecerea anotimpurilor

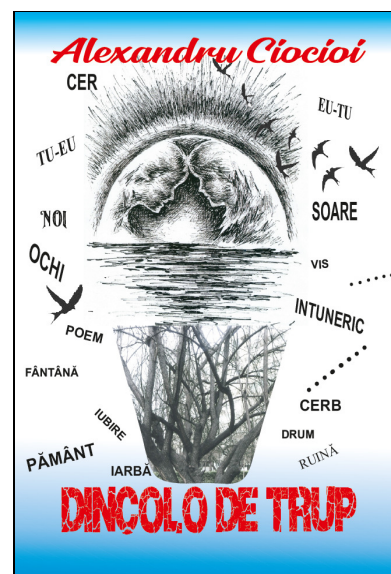
Îmi amintesc de anii 70, de ideologie comunistă și totalitarism, în care banalul cenaclu de cartier „Bacovia” condus chiar de Agatha Grigorescu-Bacovia și Gabriel Bacovia a reunit nume care ulterior au confirmat și printre care s-a numărat, pe atunci tânărul poet, Alexandru Ciocioi. Acesta se bucura de aprecierea „doamnei B”, autoritate indiscutabilă și spirit didactic, dincolo de numele pe care îl purta cu onoare. Anii au trecut și poetul a continuat să fie o prezență dinamică a cenaclurilor și cercurilor literare bucureștene, dar a zăbovit mult până să se hotărască să debuteze în volum și mai apoi, să continue să publice.

Așa se face că prima carte i-a apărut când trecuse bine de 40 de ani, dar ulterior, din 1996 și până astăzi, poetul a publicat carte după carte, ceea ce este mai mult decât grăitor: 13 volume în 25 de ani, depășind inerțiile sale defnitorii și recuperând timpul până la integrarea sa în generația șaptezecistă.

În general, autorul s-a dovedit egal cu sine și s-au înregistrat puține diferențe între cărțile sale, în afară de faptul că există un progres vizibil în ceea ce înseamnă meșteșug și profunzimea conștiinței poetice.

Noua carte (*Dincolo de trup*, ed. Neuma, Apahida-Cluj, 2020) se centrează pe ideea purității actului estetic, creație a sufletului și a minții eliberată de constrângerile carnale și deci și de imperativele cotidianului: Toate titlurile sale reprezintă un indiciu din zona concretului, deci și „dincolo de trup” nu poate însemna decât spiritualitatea, mintea, sufletul, amprenta intelectuală a prezentului uman: *Țipătul/ hărăzit al poetului/ zboară/ la înălțimea de înger / iar între el și minune/ pasărea/ cu aripi de durere/ ce știe drumul ei/ se va topi/ pe umerii unei statui (...), (Țipătul).*

Majoritatea textelor sunt, în fond, poeme de dragoste, de o mare discreție și elevată distincție. Singurătatea, drumul, tăcerea, aparițiile angelice, iertarea și tăcerea sunt dominante alegorice personalizate care marchează harta iubirilor neîmplinite ale unui „copil întârziat” – reversul ianusias al unui



„copil bătrân” care nu vrea să plângă.

În poezia lui Alexandru Ciocioi există toate lunile anului și zilele săptămânii, dimineața și seara, într-o concentrare existențială care sporește strălucirea marilor sentimente din anotimpul târziu al existenței: *Toamna inimii mele/ e verde/ drumul ce o străbate/ e piatra/ ce amiroase a departe/ un departe atât de →*

AURELIU GOCI

Momente din viață

Volumul de proză scurtă *A Cappella* (Editura Mirton, Timișoara, 2014) a fost scris de Vasile Dan Zaberca în memoria tatălui său, Ilie, căruia îi și dedică, de altfel, o proză (Ilie).

Sunt cuprinse aici nouă povestiri (la care se adaugă **A...B...E...Rații**, mini eseuri, care fac, totuși, notă discordantă), nouă povești de viață, personajele și întâmplările fiind (în majoritatea lor) reale, așa cum sunt și trăirile ce le însoțesc.

Tocmai de aceea subiectivismul relatării e întâlnit la tot pasul, comentariile auctoriale diminuând uneori cursivitatea narațiunii și amplitudinea mesajului. Pe de altă parte, căldura scriiturii îi apropie pe cititori, mulți dintre aceștia regăsindu-se, într-un fel ori altul, în paginile acestei cărți.

Iubirea, prietenia, omenia sunt teme care răzbat din toate prozele, autorul izbutind să transmită optimism: binele va triumfa în cele din urmă, în pofida tuturor greutăților, Dumnezeu aflându-se întotdeauna în imediata apropiere, chiar și pentru cei lipsiți de credință.

Credință care poate atrage ură, răfuială (ortodocși ori ateii versus greco-catolici), dar care poate lega și prietenii între oameni curați la suflet (a se vedea **Tête-à-tête**, unde Andrei, preot greco-catolic, și Toma, comunist, ateu, dezvoltă o relație deosebită, fiecare susținându-și cu argumente convingerile, în discuții interminabile în creierii munților, în timp ce erau vânați de autorități: „Au stat până dimineață față-n față și și-au spus cazurile. De data asta, altfel. Nu s-au mai înjurat, blerstemat sau măcar

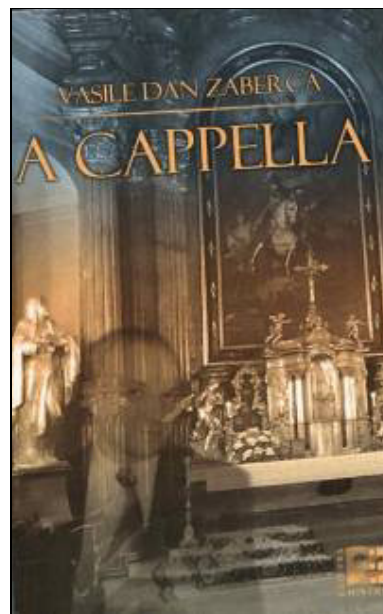
jignit” – p. 106; după moartea lui Toma: „Dacă e așa, Toma sigur a devenit, în sfârșit, credincios și asta pentru că de data asta L-a văzut acolo pe Dumnezeu” – p. 107).

O interesantă discuție metafizică dintre Trup, Minte și Suflet este redată în **Triplet**, Sufletul știind cum să manipuleze Trupul și Mintea pentru a-i îndeplini vrerea („E timpul să vă treziți. Căci vor veni vremuri când va trebui să ținem seama unul de celălalt, să gândim cu toții și să luăm decizii și mai grele decât cea din noaptea asta. Atunci, va trebui să fim un triplet cu fața către Dumnezeu, cu mintea la Dumnezeu și cu sufletul în Dumnezeu” – p. 49).

Iubirea se ivește adeseori pe neașteptate în viața omului, iar acesta nu trebuie să stea în cumpănă, ci să o ia de braț și să pornească împreună pe drumul vieții, orcât de puțin ar dura, pentru că intensitatea trăirilor va dăinui pentru totdeauna [**A Cappella**: (Claudia) „- Uite, eu (...) mă strofoc să trăiesc «a cappella», izolată precum în încăperea unde sunt interzise armoniile produse de tot ce înseamnă instrumente, oricare ar fi ele.



EUGEN BRATFANOF



Din păcate n-am încotro. Am greșit o dată și acum plătesc” – p. 22; „Brusc, percep un adevăr... Claudia e a mea și nu va fi a mea” – p. 57].

Întâmplări de dinainte de '89 se împletesc cu cele din timpul Revoluției, dar și altele de după '89, readucând în fața cititorilor probleme îndelung dezbătute, dar fără nicio finalitate. Necazurile, suferința se întrepătrund cu bucuria, dar și cu dezamăgirea, fără însă ca speranța să fie cu adevărat pierdută („Va lupta. Nu se va ascunde în speranța că mizeria sistemului îl va afecta doar tangențial” – Ilie, p. 59).

Iubirea de semenii, iubirea de Dumnezeu trebuie să fie îmbrățișate de toți oamenii, pentru că numai așa pot fi învinse șarlatania, corupția, sărăcia și vom reuși să ducem o viață mai bună, mai demnă.

DANIEL LUCA

→pustiit/ încât mi-au plecat/ ochii/
pentru că nu mai puteau/ să stingă
visul/ acela de marmoră/ de a face
din copaci/ oameni cu nume/ greu de
uitat/ (...)/(Toamna inimii mele).

Poetul conturează un univers imaginar în care toate elementele ființează la nivel uman de înțelegere:

strada are dreptate, timpul pribegeste, culorile întrebă, piatra se svârcolește, ceea ce creează o simultaneitate a precepțiilor imaginare: ... Mai putem fi dimineața/ copil și bătrân/ în aceeași doină/ ce poartă ecoul unor poeme stelare (Semefia).

Poetul, un citadin, deși orașul rămâne o prezență discretă în creația lui, bate toate străzile de la un capăt la altul, marcat de o difuză amprentă paternală și de o iubire discretă dar complicată și stilizată sub eroziunea vârstelor. Mai degrabă orașul, străzile, statuile îl întrebă pe taciturnul poet despre mersul lumii, decât să formuleze el interogații-încuietare, pentru că el se arată interesat mai mult de demnitatea gorunului și de viitorul ierbii din Cetate. El este Poetul asaltat de cuvinte, îmbolnăvit de un dor uriaș de evadare din Orașul cu toate porțile

deschise, dar unde să ceară azil poetic, când și muntele s-a tocit, pădurea a devenit așa de rară în „cobilița vremii” iar ceasul tatălui bate numai anotimpurile?

Editorul cărții, Horia Gârbea, are dreptate să observe că Alexandru Ciocoi este un poet meditativ care oscilează între discursul îndrăgostit și meditația sceptică. textele sale au deopotrivă forță și finețe, dar mai ales o indiscutabilă originalitate care le asigură un loc aparte în peisajul atârnat de variat și contradictoriu al liricii noastre (coperta a IV-a).

POVESTEA

Recentul roman al lui Alex Maroiu (să fie oare primul, precedat și inspirat, cum aflu, de un mănunchi de nuvele, sub rebarbativul titlu **Dicționar comercial subiectiv?**), **Katia** (Editura Libris Editorial, Brașov, 2020), prin titrare și loc al narației, Rusia, de ieri, de azi - o hartă încă mereu necunoscută, noptoașă și incertă, imprezvizibilă, așteptată de simpatizanți că o desfacere de misterii și desferecare - m-a trimis, deja înainte de răsfoirea cărții, la **Rusoaica** lui Gib Mihăescu, romanul care a făcut senzație în epocă. Sunt destule motivele surprinzătoare mele așa-zicând dezvăluiri. Mai întâi și aici, totuși fără prea multe puncte contingente, protagonistă: femeia inanalizabilă, impenetrabilă și, precum o halucinație stăruitoare, nepătrunsă. Sentimentul realului e și el consistent, însă analiză pe detaliu e mai consecventă, scoțând din difuziunea suflătoare a feminității și versatilitate aspectele notabile. „Încordarea sexuală” care, la *divinul critic* (cum fusese etichetat postum G. Călinescu), nu irită încă pe cititorul lui Gib Mihăescu, lipsește la A. Maroiu, Katia n-ar fi aici, după opinia mea, în situația idealului intangibil, adică a inaccesibilității. Femeia e inteligentă, nu are vasăzică rețineri și timidități, ascunderea cunoscută în inhibiții. Enigmele, dacă se anunță, sunt supuse dezlegării, solubile, aspirația bărbatului nu suferă. Romanul lui Alex Maroiu e foarte bine condus pe toate meandrele epice, narația se impune prin soliditate. Scriitura nu e volatilă, dar volubilă, are naturalețea vieții, fără contrafacerea artizanală a diletantului. Cred că, deja, fără voia autorului, situându-se valoric lângă acela, prin scriitură trainică și prin gustul neastâmpărat pentru *poveste*, romanul **Katia** al lui Alex Maroiu e o replică remarcabilă la **Rusoaica**.

O situație fundamentală, pe care o observă G.Călinescu la

scriitorul din Drăgășani, e pusă în tramă și de Alex Maroiu: aci „atmosfera” (cum mărturisește însuși autorul), una sub control totalitar din comerțul socialist (prozatorul fiind, probabil prin biografie, în caz), opusă aceleia, de libertate concurențială, din capitalism. Rod al imaginației, anecdotica ar pleca din realitate, faptele, peripeția nefiind pe de-a-ntregul închipuite, au fost trăite de autor, acesta destăinuindu-ne că totuși le-a amestecat și refăcut în tipar personal, unul totuși neconstrâns de vreun canon al speciei și lăsat vasăzică în jocul hazardului. Avertizând cititorul să nu caute coincidențe, Alex Maroiu ne transmite într-o *Introducere* că e consolată de gândul că „lumea decrisa de mine în această carte a dispărut de mult, iar urmările frământărilor ei par a fi inexistente. Au rămas numai niște amintiri, și ele obosite de timpul necruțător”. Îmi îngădui să nu-l cred, cețurile sarmatice ori calmuce nu s-au ridicat încă irevocabil de pe resturile imperiului invaziv leninisto-stalinist.

Romanul nu există fără poveste, o repetă neconținut sau,



EUGEN BRATFANOF



mă rog, în anume ocazii privilegiate, după un critic și teoretician literar anglo-saxon, eminentul prozator Ion Topolog. Povestea nu face, în roman (aci, desigur, nici în remarcabila carte a lui Alex Maroiu) doar sarea și piperul, cum se spune, aci povestea e tocmai substanță, materia epică, dar e, deoptriva, și spiritul care animă materia. E, mai întâi, ceea ce induce, în lectură și în cititor, plăcerea, fără de care textul, orișicare, ar mai avea oare palpitul vieții? Povestea, basnirea (cum ar pronunța în caz *ritorică* aceea de vechi cronicari) ar putea fi desigur schimbătoare, depinde de curgerea, de petrecerea ei (asta a înțeles bine și prozatorul nostru), dar urcarea ei din contingente și în apropiere e asemănătoare darului ori harului împărtășirii bucuriei; de aici, precum în scriitură și în lectură (care nu sunt, oare, în actul auctorial identice?) ea primește calitatea de a fi incontornabilă, cine oare să o deturneze? Acum bucuria poveștii, a narației curgătoare este concomitent bucuria lecturii, bucuria scriitorului; desfătarea scriitorului, delectarea și încântarea textului. Prin poveste, cu alte cuvinte, scriitorul își atrage și mulțumește cititorii; iar când e în spiritul literaturii satisface și împlinește însăși literatura.

O astfel de poveste, vrednică de bucuria lecturii, e, am impresia, și romanul **Katia** al lui Alex Maroiu.

A.I.BRUMARU

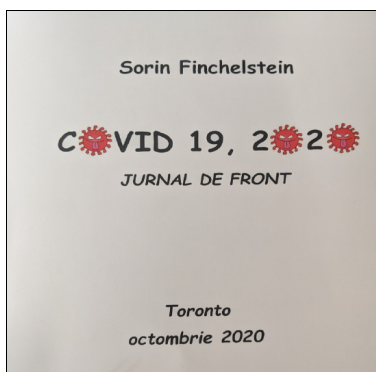
COVID 19, 2020

SAU NEVOIA DE TILL
EULENSPIEGEL

De-a lungul vremurilor, culturile populare au pus în circulație personaje care s-au dovedit a fi mult mai longevive decât trecătorii lor creatori. Aceste personaje, nu de puține ori inspirate din viața de zi cu zi, au trecut mai apoi în literatură, iar ceva mai târziu și în cinematografie rămânând astfel în memoria colectivă mult mai persistent decât chiar mari oameni de știință sau personaje de primă mărime în istoria didactică. Uneori îi întâlnim în marile piețe urbane acolo unde înfruntă trecerea secolelor sub formă de statui, echilibrând astfel tendințele de a umple spațiile culturale deschise cu monumentele unor războinici cu figuri aspre și cu săbiile scoase. O mică, dar foarte semnificativă, victorie a culturii împotriva pornirilor belicoase atât de proprii nouă oamenilor! Interesant este și faptul că istoriografia sentimentală îi descrie ca fiind inteligenți, iuți în replici și de cele mai multe ori farsele lor aduc nu numai râsul pentru cei năpăstuiți ci și îndreptarea unor rele ori pedepsirea abuzurilor. Că sunt îmbrăcați precum omul de rând al vremurilor lor sau că folosesc drept armă arcul cu săgeți sunt alte sugestii folosite în tehnica povestirilor pentru a le crea acestor personaje aura de apărător al celor pe care nimeni nu-i apără de asuprirea și abuzurile puterii indiferent cu se numește aceasta: regală, ecleziastică sau a slujbașilor cu ifose.

Sunt bine cunoscute numele lor, unele dintre ele chiar și de copiii care de multe ori se joacă de-a Robin Hood sau Wilhelm Tell. Ar fi însă nedrept să nu amintesc aici și de ceva mai puțin, din păcate, cunoscutul super-erou al evului mediu german, Till Eulenspiegel. Spre deosebire de ceilalți, acest personaj este individualizat prin faptul că, se precizează deseori în scrierile apărute la începutul secolului al XVI-lea, el e ceea ce astăzi am numi un intelectual, iar farsele lui, cele adresate puternicilor zilei sunt de cele mai multe ori făcute în scris, cu vreun pamflet sau alteori cu o lupă care aprinde hârtia cu înscrisuri nedrepte pentru popor.

Chiar și faptul că are o presupusă piatră tombală în orașul Mölln din landul Schleswig-Holstein unde este reprezentat într-o manieră rebusistică



sub forma unei bufnițe (simbol al înțelepciunii) cu o oglindă (simbol al adevărului) în mână, ceea ce redă de fapt într-o germană arhaică un nume plin de înțelesuri pentru acei care reușesc să descifreze sensurile ascunse, ne confirmă această calitate a eroului: cultura, știința de carte!

Cam acestea au fost gândurile mele pe timpul parcurgerii, cu mare folos intelectual, dar și plăcut amuzament, a noului volum de catrene și epigrame ale bunului prieten Sorin Finchelstein, evreul canadian cu suflet și spirit românesc, umoristul care știe că ironia fină și acida având ca efecte buna dispoziție și râsul este, la momentul potrivit, cea mai bună armă împotriva oricăror necazuri.

Asemenea personajului popular cu care-l asemuiesc, Till Eulenspiegel, inteligența sa nativă, armonios împletită cu o cultură impresionantă, cu o gândire și un condei rebel, dar deloc deranjant pentru cei asemenea lui, plus un spirit acid și neiertător cu cei care-și afirmă obtuzitatea ca pe o calitate, a dus la apariția acestui volum, al III-lea, numit, aparent banal: „COVID 19, 2020” (ed. PIM din Iași cu o prefață de George Corbu, președintele Uniunii Epigramiștilor din România) într-o perioadă în care din varii pricini, avem mai mult tendința de a ne văicări, ascunzându-ne oportunistul și fățarnicia în spatele unor măști ceva mai perfide decât cea medicală, obligatorie prin lege.

Perfidie, oportunism, fățarnicie? Cum este posibil una ca asta s-ar întreba unul (unii!) dintre cei cu musca pe căciulă, acum când întreaga lume este în suferință și durere? Simplu! Citez din carte: *Cercetători experți, din Bolintin, / Au dat, tot dibuind, peste-un vaccin, / Ei observând că orișice tulpină / De virus se dizolvă-n tescovină. (Vaccin de Bolintin)*

Dacă este adevărat sau nu, putem verifica oricând pe micile (în prezent, un eufemism!) ecrane care, precum ochii neadormitului Argus, stau de veghe peste spaimele noastre cele cu sau fără de motiv.

Sigur, autorul este un rebel în sensul cel mai bun al cuvântului având în vedere că fără astfel de rebeli am fi trăit și acum în peșteri luminate cu feștile înmuiate în seu unde să ne proslăvim neînfricată noastră tradiție și puterea învățăturilor din străbuni.

Mi-a plăcut și o trimitere la mai vechea poveste a lui Ivan Turbincă (dacă nu mai știți de el nu este Ivan vinovat!) cea care argumentează spusele de mai sus cele referitoare la cultura autorului.

Nu voi trece nici peste faptul că Sorin Finchelstein, cunosător a cel puțin trei limbi, dintre care două de circulație mondială, își permite să pună în valoare acest admirabil buget de cunoaștere făcând interesante jocuri inter-lingvistice cu subtile trimiteri spre plictiselile vieții conjugale: *Cum se întinde pandemia, / Observ un fenomen complex, / Ș-anume, soțul și soția, / De plictiseală, iar fac sex. (Faut de mieux...)*

Nu o voi uita nici pe doamna Alegra Vezjak Fluksi din Corația, cea care cu multă dăruire augmentează volumul dovedind un remarcabil talent pentru îmbinarea ideilor din catrene cu grafica satirică. Se alătură astfel celor care practică un acest gen de intersecție a două tipuri de creație umoristică având fiecare conciziunea caracteristică, completându-se însă în cel mai fericit mod. Și voi reitera aici remarca din prefața domnului George Corbu fiindcă ea prezintă, cu talentul epigramistului de marcă, chintesența unei epoci: **un virus din China inspiră un evreu canadian cu rădăcini în România să scrie un volum de epigrame îmbogățit cu grafica satirică a unei doamne din Croația.** O realitate imposibil de înțeles cu numai trei decenii înaintea!

Exemplele și referințele ar putea continua însă, dragă cititorule asta ar însemna să fii frustrat de plăcerea lecturii unor savuroase „năzbătii” literare create de mintea unuia dintre cei mai prolifici și talentați epigramiști ai timpului. Și bine ar fi să nu uiți la sfârșitul exercițiului să-i adresezi și lui un zâmbet din tot sufletul. Merită!

MIHA BATOG-BUJENIȚĂ

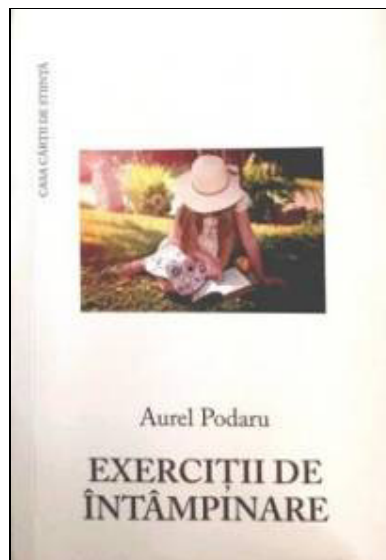
Caligrafii literare

Exersând în domeniul cronicii literare, paveldanistul Aurel Podaru scoate la lumina tiparului cartea „**Exerciții de întâmpinare**”, pe care o așază alături de alte lucrări ale sale, îmbogățindu-și palmaresul editorial. Ea cuprinde 66 de recenzii a 49 de autori despre care a scris în perioada 1992-2020 în diverse publicații din țară : revistele „Minerva”, „Mișcarea literară”, „Bucovina literară”, „Răsunetul literar și artistic”, „Ecouri” și cotidienele „Răsunetul” Bistrița și „Făclia” din Cluj. După cum spune și titlul, exercițiile sale de întâmpinare reflectă flebețea lui pentru cărți, dar și gustul matur pentru zăbava lecturii. Pledând pentru arta literară adevărată, Aurel Podaru consideră că o carte este valoroasă atunci când vine cu ideile sale în întâmpinarea gândurilor ascunse ale cititorului. Acestei constatări i-aș adăuga și eu un adevăr spus de scriitorul francez Voltaire, care se potrivește cu misiunea criticului literar : „Cu cărțile se întâmplă ca și cu focul de pe vetrele noastre ; iei acest foc de la vecin, îl aprinzi la tine, îl dai altora și astfel e al tuturor”. Comentariile lui Aurel Podaru sunt pertinente și echilibrate în formulări din care se desprinde ideea de respect față de cei care fac literatură, iubesc actul de creație și transmit cititorului acel fior artistic strict necesar. Nu se sfiește să facă însă și sublinieri asupra mediocrității, a stereotipiei, a provincialismului cultural etc, dar este destul de generos cu debutanții pe care îi încurajează pentru încercările lor literare (V. Falub, Marius Bunea). Sfera abordărilor sale este cât se poate de variată și cuprinde toate genurile literare: liric, epic și dramatic, cu speciile lor caracteristice. În cele șapte cronici despre poezie, Aurel Podaru descoperă elemente specifice fiecărui poet : vocație lirică, sinceritate în exprimare (Ioan Pop Bica), talent, siguranță stilistică, (Minerva Chira), prospețime, naturalețe, autenticitate (Mircea Ioan Casimcea), expresivitate metaforică, sensibilitate (Vasile Zetu) etc. Comentariile despre cărțile în proză, sunt adevărate exerciții de admirație, de analize competente și judicios argumentate, puse în tiparul unui discurs critic bine așezat. Pentru Veronica Balaj, Virgil Bostănuș, Naidi Cer-

nica, Ion Beldeanu, Alexandru Jurcan, Adrian Sângeorzan, Iulian Dămăcuș, Georgiana Diaconița, Mircea Ioan Casimcea, Valer Turcu-Iorga, Veronica Oșorheian, autorul cărții scoate în evidență stilul naratorului, complexitatea personajelor, puterea de evocare a întâmplărilor, valorile estetice și morale ale creației fiecăruia, acuratețea limbajului, mesajul operei etc. Nu ezită să facă, destul de tranșant, dar cu tact, observații asupra unor neajunsuri pe care le semnalează în legătură cu stilul scrierilor de acest gen. Un exemplu, printre multe altele, este Veronica Balaj, căreia îi reproșează „graba cu care scrie cartea, o grabă care duce, inevitabil, la insuficienta aprofundare caracterologică a personajelor... grabă care duce, de asemenea, la amestecarea celor două stiluri, stilul gazetăresc dovodindu-se impropriu în paginile în care protagonistul le vorbește celor două interlocutoare...” Cu drag își împărtășește opiniile asupra unui alt șir de scriitori care au scris jurnale, cronici și eseuri, precum: Adrian Dinu Rachieru, Icu Crăciun, Magdalena Vaida, Cornel Cotuțiu, Ilie Săsărman, Vasile Vidican, Diana Cristina Morar, Radu Mareș, Elena Săsărman. Cronicile despre piesele de teatru sunt dedicate lui Valentin Falub și Ștefan Mihuț. Despre acesta din urmă spune : „Simțul replicii și al decupajului alert, de esență cinematografică, sunt principalele calități ale pieselor sale. Lucrurile despre care scrie sunt prezentate cu umor, cu sarcasm și cu inteligență”. Despre cărțile epigramiștilor Grigore Cotul, Ionel Andrașoni și Iulian Dămăcuș, subliniază că autorii stăpânesc arta prozodică a acestei specii literare, în care predomină „umorul și satira, spiritul critic ascuțit, incisiv și biciuitor”. Lucrările monografice ale scriitorilor Augustin Pădurean și Ion Mărginean, Mircea



EUGEN BRATFANOF



Prahase, Traian Săsărman, Vasile Filip și Menuț Maximilian, Mircea Ioan Casimcea, Ion Muțiu, Călin Emilian Cira, Ioan Hădărig, își găsesc un loc aparte în cronicile lui Aurel Podaru. Corespondența este reprezentată de criticul literar Nicolae Gheran, o enciclopedie a spațiului și spiritului rebrenian. Adevărate simțăminte de pioșenie se desprind din cronicile despre cărțile prietenilor săi : Mircea Ioan Casimcea, Ovidiu Petri și nu în ultimul rând ale celui plecat de curând în veșnicie, criticul literar de excepție, Andrei Moldovan. Câteva pagini ale acestei lucrări sunt ocupate de cronicile despre rezistența anticomunistă din România (Ion Gavrilă Ogoranu, Deliu Iulian Bălan, Teofil Lianu). Adevărate îndreptare duhovnicești, spune cronicarul, sunt cărțile semnate de Irineu Pop Bistrițeanul, Ovidiu Sermeșan, Timotei Găurean, care evidențiază virtuțile creștinești : credință, speranță și smerenie. Cronicile lui Aurel Podaru sunt bine structurate, sintetice și evaluative, poartă titluri scurte și sugestive, iar informația biobibliografică despre autori este foarte sumară, pentru că în centrul atenției sale stă valoarea intrinsecă a operei și nu personalitatea autorului. Trei elemente caracterizează discursul său critic : sinceritate, rafinament și complicitate cu cititorul. Datorită talentului și stilului său deschis, original și coerent, a frazei sale liniștite și bine încheiate, cartea oferă oricui bucuria lecturii.

MIRCEA DAROȘI

VUIETUL APELOR TULBURI

Dacă operele de largă inspirație istorică (despre răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan, Războaiele Mondiale, Marea Unire etc.) sunt scrise în lumina unor opinii clarificate cu obiectivitatea distanțării în timp, literatura zilelor noastre, oglindind complexitatea problematicii prezentului adeseori confuz, își va confirma autenticitatea abordării unor aspecte încă discutabile abia după ani, când aura adevărului va lumina fețele caleidoscopice ale vremii.

Specialiștii apreciază că scrierile de inspirație contemporană dobândesc veridicitate mai ales când autorii lor vin din viața publică sau din preajma ei, având un capital de experiență, cunoscând mixtura de bine și rău, de adevăr și minciună, de aparență și esență a cutelor existențiale.

Este cazul doamnei profesoare Olivia Mândruțiu - Rusu, membră a URSS, scriitoare cu real talent narativ și descriptiv, cu un excepțional spirit de observație, confirmat și în romanul „Pași în trei” (2011), în care surprinde, cu o doză de subiectivism justificat, atmosfera tulbură a evenimentelor din timpul și de după decembrie 1989.

Aflată uneori conjunctural în apropierea nebănuitorilor încrângături din cercurile înalte ale puterii, se simte datoare să radiografeze dedesubturile politicii postdecembriste ale zilelor noastre, învăluind într-o semitransparență, ușor de descifrat, personalități politice și situații identificate cu ușurință de cititorul informat.

Aceasta este o posibilă geneză a recentului roman **Mesteceni și rafturi**, apărut în colecția „Romanul românesc al secolului XXI” la Editura Limes, Cluj-Napoca, 2020. Apreciată scriitoare a construcțiilor epice complexe, care să trezească nu numai interesul, ci și conștiința cititorului, Olivia Mândruțiu-Rusu recompune, ca într-un joc de puzzle, diverse imagini contemporane ale vieții politice, economice, culturale și, mai ales tipologii, prezențe umane, valorificând procedee ale tehnicii literare de mare diversitate (povestirea în ramă, povestirea în povestire, visul prevestitor, divagații complementare, introspecția, detaliile edificatoare etc.). Harul narativ, dublat de cel descriptiv în manieră balzaciană (casa



și grădina Ilinei, vila lui Andrei Măneasa, politicianul intelectual de marcă, iubitor de artă și de literatură), realitatea conjugată cu ficțiunea sau cu visul alunecat în legende medievale, contribuie la rotunjimea acestui roman de actualitate, în cuprinsul căruia autoarea brodează admirabile tablouri de natură („Era ceasul fluxului, umiditatea aerului era mare. Ieșite din limitele albiei, valurile uriașe acoperiseră aproape în totalitate nisipul plajei...Culorile interferau cu strălucirea ultimelor vibrații ale apusului” – p.95), de artă plastică (Pe șevalet... „Argintiu, verdele crud și cel stins, auriul se amestecau într-o lumină impecabilă. Lumina ce se răsfrângea din el se pierdea în strălucirea grădinii”(p. 66), muzicală („Valuri calde de sunete de mare simplitate melodică asemănătoare cu muzica bisericească s-au revărsat în încăpere. Sunetul instrumentului muzical era însoțit de vocea menestrelului” (p.68), erotice (Îl doream și îl așteptam, așa cum petala unei flori așteaptă mângâierea răsăritului - p.165), dar și reușite reportaje despre obiective atrăgătoare din America (Los Angeles, Disneyland Park, Las Vegas, Marele Canion etc.).

Romanul pendulează între trecut și prezent, fiind scris într-o manieră modernă ce amintește de „fluxul de conștiință”, dezideratul artistic al unor romancieri consacrați din trecut, precum James Joyce și Marcel Proust. Titlul cărții se descifrează treptat abia pe parcursul lecturii, câtă vreme „rafturile” amintirii, sistematizând tipologii ale vremurilor noastre, pe de-

o parte, și informații astronomice, geografice sau istorice, pe de altă parte, sunt dublate de imaginea superbeii păduri de mesteceni din tabloul cu luminozitate sentimentală, dar și cu romantica moștenire din Albi (sudul Franței), învăluită în „muzica și povestea „caterilor”.

Mentalitatea deformată a parvenților vremii, dar și a celor care slujesc interesat noii puteri, este admirabil surprinsă la aniversările de la rezidența lui Tudor, personajul aflat în vârful Puterii (urmașul „Exceleței Sale”, condamnat pentru corupție), de la „Palatul” lui Gicu Ciobanu sau de la noul loc de muncă în Guvern al eroinei principale, personaj omniprezent și reflexiv, catapultată, pentru calitățile ei, în culisele puterii, aruncată în vârtejul, adeseori periculos, al aranjamentelor din țară, dar mai ales dinafara ei, care să slujească intereselor materiale obscure ale celor din vârful ierarhiei. Bucuriile și aspirațiile „protipendadei”, ale îmbogățirilor vremii, se reduc la etalarea impresionantelor proprietăți, la rafinamentul interioarelor, al serviciilor și al meniurilor sofisticate de la petreceri, al prezenței decorative a soțiilor. Scriitoarea surprinde admirabil psihologia femeilor care îi secondează, conștiente de faptul că fac compromisuri conjugale acceptate din interese meschine (Ana, Adina Panaitescu), suportând umilințe și falsități matrimoniale, clădite pe aparența spectaculoaselor apariții în fața camerelor de luat vederi sau pe ispititoarele câștiguri din afaceri (fosta soție a lui Tudor asociată a fostei soacre). Sunt devoalate și mecanismele promovării rudelor în arena politică de către neocomuniștii alunecați discret dintr-o barcă în alta a puterii, precum tatăl lui Tudor, devenit „în partidul său un fel de eminență cenușie...Omul acesta face și desface alianțe, trage sfori, face combinații... L-a ajutat pe Tudor să se afirme în politică” (p.32). Din discuțiile comensurilor aflăm că doamna Iancu, vânată de Direcția Anticorupție, a fost promovată ambasador, ca să-și piardă urmele o vreme, precum Remus, amestecat cu terenurile de la Snagov, din același motiv plecat la Monaco, unde are familia. Alt personaj din anturajul lor „s-a încus-crit la vreme cu cine trebuia” (p.45 - 46). Aflăm că Gicu e tolerat, fiindcă→

LIVIA FUMURESCU

„aduce bani la partid”, iar „Vasile e eficient în lupta cu dușmanii”. Discuțiile s-au potolit, când Excelența Sa „le-a prezentat în câteva minute pârguile constituționale prin care puteau anihila orice formă de abuz care era exercitat în spațiul public”. (p.47)

Autoarea ne plimbă prin „mlaștina umană” a beneficiarilor schimbării, amintind, cu discret umor, de traseul spectaculos al politicianului noilor vremuri (șofer, mirosind imediat câștigul din speculă și negoț stradal cu mărfuri aduse din Turcia, al cumpărării cupoanelor, obținând, fără efort intelectual, cu susținere parlamentară, diploma de bacalaureat și chiar de Facultate, aspirând la ascensiunea politică din care să profite material). Aflăm și de practica manipulării prin presa scrisă și vorbită a unor patroni de media, dar și de aparițiile televizate derutante pentru marile publice ale „personalităților” conducătoare. Metoda promovării unor oameni fără coloană vertebrală, ca șefi de instituții subordonate puterii, înlesnește practica dezinformărilor, fie în rapoartele Institutului de Statistică, fie la Autoritatea Electorală Permanentă, la Interne, la Serviciul de evidență a populației, conducând uneori la abuzuri, precum fraudarea bacalaureatului etc. Sunt recrutați chiar și unii susținători obedienți din Opoziție, interesați de posibile favoruri.

Diversitatea aspectelor criticate de autoare oscilează între corupția favorizată sau acoperită cu legi votate în Parlament, fiindcă votul majorității putea evita eventuale consecințe ulterioare (contractul cu canadienii vizând exploatarea haldelor de steril, prospecțiunile geologice și evaluările specialiștilor privind extracțiile aurifere și de metale grele, rezervele de uraniu etc., acordarea ajutoarelor sociale din calcule electorale, eșuând în anestezierea sărăciei cu alcool, încurajarea dorinței de rapidă îmbogățire fără muncă precum legalizarea Caritasului, a păcănelor, dezinteresul față de terenurile agricole nelucrate, cu mărăcini, din lipsa brațelor de muncă ale asistaților sociali etc.) Înțelegerile din culise, iresponsabilitatea și lipsa de profesionalism favorizând corupția din justiție și degradingolada din primăriile rurale sunt aspecte surprinse cu umor dureros sau cu realismul cunoscătorului. Emigrarea tinerilor (povestea coafezei), drumurile cu gropi, dezinteresul

pentru fluidizarea circulației rutiere (rațele, oile blochează traficul pe drumurile publice) sunt detalii ale celor prinși în caruselul vremii. Autoritara tanti Agata întruchipează personalitatea vârstnicilor obișnuiți să se descurce singuri, să dețină controlul în viața privată, derutați de criza extinsă și de corupția din spitale.

Eroina principală, ajunsă între membrii Secretariatului General al Guvernului, primește imediat telefon și mașină de serviciu, află că acolo „Motoarele sunt mereu turate, că are obligații și drepturi”, dar și că acolo „nu e bine să vezi și să auzi prea multe”(p.79). Discreția și prudența erau obligatorii în lumea intereselor naționale, personale și ale unor tainice și oneroase combinații internaționale. Misterul vacanței din America plătită din bani publici se elucidează la întâlnirea eroinei cu domnul Chan, care știe că „nu toate problemele pot fi spuse la telefon...nu trebuie să rămână în memoria vreunui calculator” (p.202). Delegata naivă află că în urma înțelegerilor cu Tudor, vor fi depuse sumele negociate și vor fi pregătite cardurile bancare. Abia atunci, mesagera guvernului își dă seama că a devenit complice într-o „operațiune cu tâlcuri ascunse” (p.204), iar posibile scenarii i-au „inundat imaginația”, aruncând-o în ciudatele tenebre ale spaimelor, cu toată gama de presupuneri și neliniști dintr-un roman polițist: „Simțurile exacerbate anunțau pericolul iminent ce înainta spre mine” (p.204).

Convinsă că orice demers intelectual este dublat adeseori de omenescul tumult afectiv, autoarea surprinde, asemeni unui seismograf, etape și situații specifice vârstei și împrejurărilor de viață, care, fie că



EUGEN BRATFANOF

favorizează declanșarea sentimentelor, fie că le inhibă sau le degradează (cuplul Iliana – Andrei). În relația Mihnea-Ines, sunt redade gradat profunzimea obsesive ale făpturii umane, de la abundența de sugestii afective și instinctual carnale, până la iubirea pasională, sfârșind prin strivirea iluziilor pentru partenerii obligați moral la fidelitate pentru soția părăsită. De la „roiul fluturilor albe și roz și albaștri din stomac, la tangoul grațios, la senzația de zbor”, la sărutul adânc, electrizant și la „vibrația intensă a corpului” în miracolul iubirii pătimașe, scriitoarea surprinde cu delicatețe gradat etapele unei mari iubiri.

Opusă agitației și degradingoladei social-politice și sentimentale pare farmecul Crăciunului petrecut cu familia la Poiana Sibiului, în atmosfera patriarhală a tradițiilor sănătoase perpetuate de generații, în haloul sufletească liniștitor al „raiului pierdut”. Meritul autoarei constă în împlinirea firească a realităților politice debusolante pentru eroină cu substratul familial, colegial, amical și erotic, așa cum viața își împletește meridianele cunoscute ale realității cu profunzimi sufletești, însumând confesiuni (Ana, Iliana), gesturi (Andrei, Mihnea), atitudini (Tudor, Marina), dar și trăiri proprii oamenilor în diverse împrejurări (agitația de dinaintea plecării, stările fizice ale călătorilor etapele aterizării, neliniștea neașteptatelor descoperiri etc.).

Pendulând cu ușurință între exprimarea plastică, îngrijită și corectă a unor personaje și limba argotic depreciativ, doamna Olivia Măndruțiu-Rusu, apreciată profesoară de limba și de literatura română, reușește o admirabilă caracterizare a unor specimene cu statut dubios (primarul care învârte banii și miroase vremurile, sau interesantul domn Panaitescu). Expresiile populare și aforismele introduse pe parcurs în context oportun reflectă principii morale și sănătoase concepții de viață.

Aprecierile scriitorului Mircea Petean concentrează esențialul acestei cărți a Oliviei Măndruțiu-Rusu, care ne oferă „O perspectivă românească plină de culoare, luciditate și dramatism asupra tranziției noastre cea de toate zilele, mai precis asupra cercurilor înalte ale puterii... Un roman captivant, care se citește pe nerăsuflăte”.

Două cărți despre România

România văzută din nord

Thomas Perle s-a năcut în 1987 în Vișeu de Sus, având tată maghiar și mamă de origine germană.

În 1991 emigrează cu familia la Nürnberg. A studiat la Universitatea din Viena teatrul, filmul și științele mass-media, interesat fiind îndeosebi de dramaturgie.

În 2013, i se acordă Premiul de Exil pentru proza “noi plecăm fiindcă toți plecăm”.

Volumul de față poartă titlul „**noi plecăm fiindcă toți plecăm**”¹⁰ și se deschide cu această proză premiată, urmată de alte șase.

Specific scrisului lui Thomas Perle este evitarea intenționată a majusculei în proza sa și realizarea unei proze secvențiale, în care este surprins doar esențialul.

Dat fiind faptul că bunicul dinspre mamă era român, autorul își însușește și această limbă, fiind mândru de faptul că a crescut cu trei limbi.

În prima proză scrisă la persoana întâi din punctual de vedere al unei fete care este încă elevă, pe alocuri, prin afișata naivitate, duce cu gândul la proza regretatei Aglaja Veteranyi.

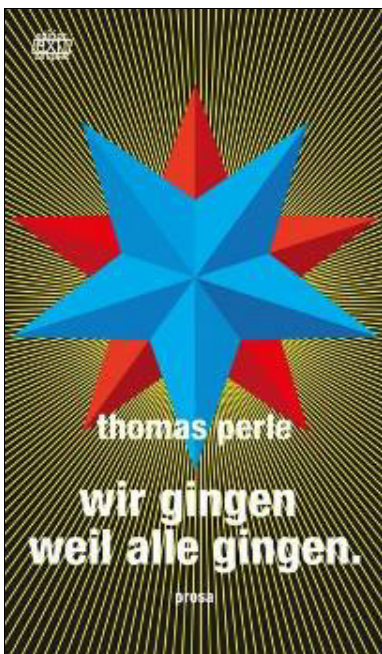
Ajunși în Germania în urma scrisorii de chemare din partea bunicii dinspre mamă, după ce părinții fuseseră un an și jumătate șomeri, tatăl geolog iar mama laborantă la abator, naratoarea se miră că în supermarket poți lua singur marfa, pe de o parte, și pe de alta de bogăția și varietatea produselor.

Într-o altă proză mult mai scurtă, „**august**”, este vorba de Vasile, lucrător la abator, care după ce ajunge cu familia în Germania, soția sa fiind de naționalitate germană, lucrează și acolo tot la abator, dar este nemulțumit că are dificultăți în privința comunicării și când se întoarce rămâne definitiv acasă.

În „**trupul mamei. fiecare viață ajunge odată la capăt**” relatează despre moartea bunicii. Oamenii sunt dependenți de istorie, evrei ca Martha sfârșesc în camera de gazare.

Frumos spus: „*viața merse pe ușă. cu bunica de mână*” (p.59).

¹⁰ thomas perle: **wir gingen weil alle gingen.** prosa, edition exil, wien, 2018, 136 p.



În „**lemn**” este vorba despre victimele primului război mondial, când Karl, soțul lui Margarethe, ajunge cu întreaga companie prizonier la italieni, eliberat fiind după ani de zile de “*lavorare*” la tăiat lemne. Au șapte copii, dintre care rămân în viață doar patru fete. După moartea lui Margarethe vrea și Karl să moară, simțindu-se cumva de prisos.

„**zăpada neagră**” – titlul fiind un reușit oximoron - este scrisă la persoana întâi, realizată expresiv pe un fundal negru pe alb, asistăm la înmormântarea unui prieten, Daniel, pentru care naratorul venise anume din Germania. În această proză este amalgamat în mod reușit trecutul și prezentul.

„**tăcere**” este tot o proză scrisă la persoana întâi, redată fiind o vizită la o mătușă care și-a ratat viața, îndrăgostită fiind de un bărbat care avea familie.

Tot la persoana întâi este scrisă și ultima proză, „**mulțumim partidului**”, din care aflăm că mama e arestată de trei indivizi care vin cu o Dacie neagră și o duc cu ei. Mama scria noaptea texte împotriva regimului și va fi împușcată, iar tatăl, care vroia să ia și el parte la revoluție, merge la București împreună cu un vecin și moare și el, copilul rămânând orfan.

Concluzia finală: „*imnul socialist nu mai trebuie să-l cânt*” (p.135).

Amuzantă e observația copilului cu privire la cățeaua pechineză belle:

“*ea avea dinții strâmbi și ochii bubucați. eu o găseam la fel de urâtă ca prima noastră tovarășă din stat*” (p.129).

De fapt nici conducătorul nu este cruțat: „*iubitul nostru conducător*”, pentru ca mai apoi să fie „*înțeleptul conducător*” (p.7), bineînțeles, în ambele cazuri, la modul ironic.

Este mult tragism, mult întuneric în aceste texte, speranța de care te-ai putea atârna și prin care te-ai putea înălța este o pasăre moartă.

Demn de semnalat este faptul că textele abundă de cuvinte și expresii românești, în primul rând, dar și maghiare.

Din totalitatea acestora desprindem doar câteva: „*mămăligă cu brânză*”, „*vinete*”, „*mici*” (p.13), „*Hai să bem!*”, „*abator*”, „*conducător*” (p.42), „*nu ești normal*” (p.100), „*liniște! liniște!*” (p.133), „*libertate! libertate!*” (p.134), iar în maghiară: „*csókolom*”, „*szerbusz*”, „*bácsi*” (p.15), „*nagy tata*” (p.18), „*hol volt, hol nem volt...*” (p.130), „*és boldogan éltek, míg meg nem haltak*” (p.131).

România văzută din sud

Sigrid Katharina Eismann, născută în 1965 la Timișoara, fostă elevă la Liceul german Nikolaus-Lenau, emigrează în 1981 cu familia în Germania, unde în cele din urmă se stabilește la Offenbach, în apropiere de Frankfurt și este autoarea unui volum de versuri intitulat „Călătorie prin patrie – de la Offenbach la Timișoara”, apărut în 2017. Recent publică un roman cu titlu ciudat, „**Nava cosmică ardeul**”¹¹.

Cartea este constituită din șapte capitole de dimensiuni diferite, de la două pagini până la patruzeci și se încheie cu un „Glosar” (pp.155-157) în care sunt explicate unele cuvinte din română sau din dialectul șvăbesc bănățan.

Cartea este constituită din secvențe, de la o jumătate de pagină (p.29, 46, 47, 72, 73, 109), până la trei pagini (pp.52-54, 59-61), patru (pp.65-68, 84-87) sau chiar cinci pagini (pp.148-152).→

MIRCEA M. POP

¹¹ Sigrid Katharina Eismann: **Das Paprikaraumschiff.** Roman, danube books Verlag c.k., Ulm, 2020, 157 p.

Cu cronologia nu are autoarea nimic comun, totul este relatat la voia întâmplării, în măsura în care ea își amintește câte ceva.

Centrul de greutate în carte este România, în primul rând Timișoara, unde naratoarea își petrece majoritatea timpului, dar nu lipsesc nici satele din jur (Freidorf, Livezile, Dolaț, Opat, Șandra), de unde fie că erau bunicile sau unde ajunge ea la Kirchweich sau cu alte prilejuri și, bineînțeles, localitățile din Germania prin care a trecut.

Ba chiar și Belgradul e prezentat cu prilejul unei escapade făcute acolo la venirea în țară.

Autoarea are un mod sincopat de a scrie, care o prinde însă foarte bine. Problema e adesea abordată și nu se insistă asupra ei până la epuizare, ci se trece cu dezinvoltură la cu totul altceva.

Aflăm că „*Zeul soare Ceaușescu*” (p. 13) mărește taxa pe cap de doritor de emigrare după vizita lui Genscher, de cinci ori 2500 DM.

Mai aflăm că muncitoarele din fabrică „ciupeau” bucăți de țesături pe care le strecurau pe poarta întreprinderii afară (p.15).

Cu nostalgie își amintește naratoarea de prăjituri precum: „*Opera, Petit Four, Amandine*” (p.21).

Își amintește că în 1977: „*măcelăriile erau săli de operație goale... În schimburi stăteau la coadă generațiile pentru o jumătate de kg. de zahăr sau carne*” (p.24), în timp ce la cantina partidului, unde ajunge odată cu tatăl ei, primeai de toate, la discreție.

Concluzia noastră, care am trăit acolo până în vara lui 1989 este că atunci se putea trăi totuși acceptabil, după 1982 s-a împuțit brânza complet.

„*Doamna Educatoare*” – cum i se zice - (p. 33, 36) ar fi fost mai partinic să fie denumită „tovarășa”...

Aflăm că la Teatrul german din Timișoara se prezintă în iunie 2015 „*Niederungen*” / Șesuri de Herta Müller.

Slujba la biserică este prezentată ingenios, cu ochii copilului de odinioară.

Familia mânca întotdeauna la 12 fix supa.

Ingenioasă e ideea prezentării cartierelor din Timișoara în timpul călătoriei (incomode) cu tramvaiul. Dacă Dana Grigorcea în romanul ei

„Sentimentul primar de nevinovăție” se plimbă prin București cu prietenul ei Flavian, care avea un strălucitor Aston Martin DB5 iar cu autobuzul 368, ajunge, prin hârtoape, la periferie, autoarea de față se plimbă cu tramvaiul, în special pe linia 3.

Suntem informați că „*Ota*” / bunicul dinspre mamă era pasionat de cai și avea multă personalitate, fiind atât împotriva naziștilor cât și a colectivizării.

Precum la Carmen-Francesca Banciu, și la autoarea de față găsim redată ceremonia tăiatului porcului (pp.57-58)

Dacă bunicul dinspre tată nu s-a mai întors din Rusia, sunt, în schimb, prezente cele două bunici, *Nee-Oma*, bunica dinspre tată, care va ajunge și ea cu ei în Germania, în timp ce cealaltă, *Kettel-Oma* va muri în țară.

În satul lui Nee-Oma, aflat la granița cu Iugoslavia, grănicerii vin și beau rachiu cu sătenii.

Precum în romanul lui Nadine Schneider, și aici sătenii treceau ilegal frontiera.

În noaptea de după Kirchweich au trecut 15 perechi de dansatori împreună cu preotul. Fugarii ajung în închisoare în Iugoslavia, unde sunt verificați. Liberi cu adevărat sunt atunci când se vor urca în trenul de Nürnberg.

Mai aflăm că: „...*capetele copiilor erau înfundate cu cântece despre partid*” (p.82).

„*Chiaburii, dușmanii poporului*” sunt obligați să meargă în Bărăgan. Nee-Oma de 41 de ani cu fiul ei de 11 ani ajung acolo și vor locui într-un „*borderi*”, precum alți deportați. De-abia după șase ani vor veni înapoi, după moartea lui Stalin.

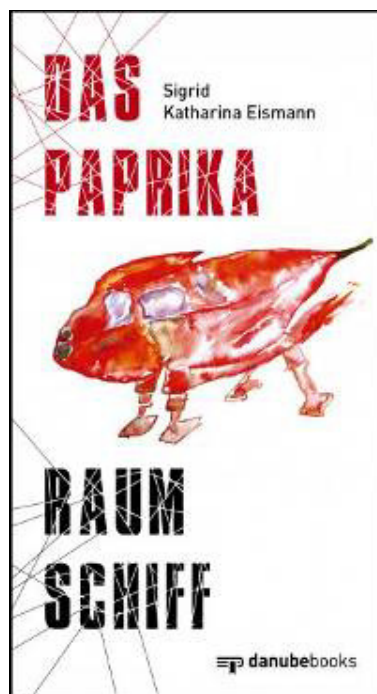
În octombrie 1981, când autoarea avea 17 ani, li se aprobă, în sfârșit, mult râvnita plecare și pentru casă au primit suma derizorie de 20.000 lei.

La un moment dat e prezentată și o nuntă. De asemenea, e evocată și întâlnirea anuală a șvabilor bănățeni din Ulm.

Prenumele povestitoareii îl aflăm de-abia la pag.112, când mama îi zice „*Aufstehen, Sigg!*” / Deșteptarea Sigg.

Popasul făcut la Belgrad este un bun prilej de a aminti de „bișnița” pe care o făceau pe vremuri sârbii, care puteau veni la Timișoara.

Nimic nu-i scapă ochiului de Argus al autoarei, totul este



consemnat . Nu sunt uitate nici emisiunile tv de la sârbi (la Dana Grigorcea erau cele de la bulgari).

„*Ceaușescu ne-a vândut și a încasat suma fixată drept recompensă*” (p.137) constată, cu obidă, un prieten al tatălui.

Renumita rugă din Banat desigur că nu putea lipsi din paginile cărții.

Concluzia noastră ar fi că avem de-a face înc cazul de față cu o succintă cronică.

Apar în carte multe cuvinte românești: „*grai bănațan*”, „*cozonac*”, „*Hristos a înviat!*”, „*Adevărat a înviat!*”, „*Manele*” (p. 139), „*sarmale*”, „*una șvăboaică, cealaltă...*”, „*Gură cască*”, „*Hai acasă, puișor*”, „*Vișinată*” (p. 146).

În maghiară apare: „*kezécsokolom*” (p. 22) iar în sârbă: „*Ide kući, ide kući!*” (p. 16).

Autoarea, în primul rând poetă fiind, realizează, pe alocuri, imagini memorabile: „*Noaptea este o mare de cerneală*” (p. 18 și 100), „*Covorul persian lucește ca o piscică în noapte*” (p. 38), „*Cerul atinge pământul ca o rochie de seară lungă până la pământ*” (p.71).

Cu ce nu suntem de acord, este folosirea denumirii orașului Timișara din maghiară, „*Temesvár*”, în transcriere devenit „*Temeswar*”, părăndu-ni-se mai corectă denumirea germană „*Temeschburg*”.

Un studiu despre literatura română

în spațiul cu limba de vorbire germană

Autoarei, Antonina Roitburd, născută în 1981 în Lăpușna, Republica Moldova, îi revine meritul de a fi realizat lucrarea „Literatura română în spațiul cu limba de vorbire germană după 1990”¹² cu subtitlul „Scopuri, dezvoltări și succese ale transferului cultural”, în cadrul seriei „Forum: Rumänien, Band 41”.

Lucrarea este bine structurată, realizată în lumina cărții lui Hans-Jürgen Lüsebrink, „Comunicare interculturală. Interacțiuni. Percepere străină, transfer cultural”, din 2016.

De asemenea, ilustrația de pe copertă, *Poveste de iarnă* din 2011, aparține tot unui român, David Croitor.

Deja în „Introducere” (p.10) recunoaște autoarea că poezia va fi tratată la modul inferior, fapt cu care, bineînțeles că nu putem fi de acord.

Autoarea se ocupă de traducătorii din literatura română, care sunt de fapt sași și svabi plecați din România dinaintea de 1989, buni cunoscători ale ambelor limbi și culturi.

Chiar dacă a decedat, Paul Schuster merita menționat pentru traducerile din Panait Istrati și Norman Manea.

Importante sunt apoi antologiile de poezie „Streiflicht” /Lumină laterală a soților Schenk din 1994 în care sunt prezenți 81 de poeți români contemporani, precum și ampla antologie „Gefährliche Serpentina” /Serpentine periculoase, editată de Dieter Schlesak, din 1998, în care sunt incluse treisutecincizeci de poezii aparținând unui număr de o sutăpăisprezece poeți.

Dacă în capitolul 4. Anii de tranziție 2000-2010 (pp.61-66) în subcapitolul 4.2.Cu privire la poezie, autoarea se referă doar la Nora Iuga, căreia i-au apărut în traducere două volume de versuri, în 2003, respectiv 2009, se mai cuvine amintită Rodica Drăghinescu, căreia în 2001 i se traduce „Phänomenologie des geflügelten Geschlechts” / Fenomenologia sexului înaripat, iar în 2003 și 2004 „Morgen und Abend” / Diminețta și

¹² Antonia Roitburd: *Rumänische Literatur im deutschsprachigen Raum seit 1990*. Ziele, Entwicklungen und Erfolge der Kulturtransfers, Frank & Timme GmbH Verlag für wissenschaftliche Literatur, Berlin, 2020, 130 p.



seara. De asemenea, lui Daniel Bănuțescu îi apare în 2003 în Austria volumul bilingv „Schrumpfen wirst du eine exotische Frucht sein“ / Te vei zbârci, vei fi un fruct exotic. În 2004 îi apare lui Ioana Flora volumul „Die Donau leicht steigend” / Dunărea urcând ușor, an în care apare în Austria „Licht langsam...“ / Lumina încet, de Marian Drăghici. Placheta lui Nichita Stănescu „Elf Elegien“ în traducerea lui Dieter Schlesak apare în 2005, după ce apăruse inițial în țară încă în 1969. Tot în 2005 apare în Elveția „Im Spiegel der Schmetterlinge“ / În oglinda fluturilor, de Liliana Ursu. De fapt lui Nichita Stănescu îi apare în Austria deja în 2002 volumul intitulat „Omag”. În 2007, apare volumul „Yin Time” al lui Emilian Galaicu-Păun, iar în 2008 în Austria volumul lui Ion Mureșan „Acces interzis/ Zugang verboten!“, an în care în Germania apar volumele „Die Norden“ de Ioana Nicolaie și „Elegien aus der Eltete“ de Aura Christi. Se cuvine amintit și elegantul volum „Die Liebe ist mein Alltagskleid“ /Dragostea e haina mea de toate zilele, din 2010, semnat de Coman Șova.

Numele universității bucureștene amintite este Ioana Crăciun-Fischer, nu Frischer (p.39).

O mențiune specială se cuvine făcută pentru Gellu Naum, căruia în 1993 îi apare în Austria, la Wieser Verlag, volumul „Black Box“ în traducerea lui Oskar Pastior și Georg Aesch, iar în 1998 la editura Ammann din Zürich „Rede auf dem Bahndamm an die Steine“ / Discurs către pietre“ în traducerea lui Oskar Pastior, pentru ca în 2006 să apară „Poehsie. Sämtliche Gedichte“ /

Poehsia. Toate poeziile în traducerea lui Oskar Pastior și Ernest Wichner, mai înainte de a apărea în țară integrala poeziei sale.

Autoarea înșiră o mulțime de edituri din țară sau din afară care au publicat traduceri, dar se cuvine menționată și danube books Verlag din Ulm, care a publicat antologia bilingvă de poezie tânără contemporană „Die Spitzten Elf / Primul unsprezece“ în 2018.

În ceea ce ne privește, suntem amintit (pp.55-56) cu o retrospectivă editorială 1994-1995 din revista „Osteuropa” 1997,3. Desigur că s-ar fi convenit să se aibă în vedere și studiul nostru „Zece ani de traduceri din literatură română în spațiul cu limba de vorbire germană” (tot în germană scris) și publicat în „Synthesis”, revista Academiei Române, București, 1999, XXVI, (pp. 150-174) și republicat într-o formă ușor prescurtată în „Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen”, Bd.153/2001 H2.

De asemenea, nu ne-am fi supărat dacă autoarea studiului ar fi consemnat și volumul nostru bilingv (în traducerea autorului) „Invocații și alte micropoeme” / Anrufungen und andere Mikropoeme”, Editura Romania Press, 2002. La aceeași editură a apărut în 2003 volumul bilingv „Poezii/Gedichte” de Nichita Stănescu, de asemenea neconsemnat.

Dat fiind faptul că această carte a apărut la 9 octombrie 2020, ne întrebăm pe drept de ce e inclusă bibliografia traducerilor doar până în 2018.

Pe autoare o interesează în primul rând eoul operelor românești în spațiul cu limba de vorbire germană și caută să-l scoată în evidență foarte bine în cazul lui Mircea Cărtărescu (pp.76-80).

Oricum, cartea de față este de dimensiuni prea mici spre a putea acoperi onorabil problematica avută în vedere.

Pe de altă parte, măcar o sinteză a cărții ar merita să apară în țară spre a vedea și cititorul român cam cum e privită literatura română peste hotare.

Oricum, așteptăm la 1 iunie 2021 de la transcript verlag cartea „Europaentwürfe – Positionierungen der rumänischen Literatur nach 1989 (Gegenwartsliteratur)” de Miruna Bacali, de 290 pagini.

MIRCEA M. POP

Flightbook/Romania

O carte cu acest titlu, **Flightbook/Romania**, de dimensiuni mici (15/9,5 cm) a apărut în Austria la Wieser Verlag din Klagenfurt/Celovec, finanțată de Austrian Airlines și renumita galerie vieneză Ernst Hilger, care și-au propus să sprijine tineri artiști în devenire din Europa Centrală și de Est.

Textele incluse fac parte din cele editate de-a lungul vremii de editura Wieser, editură specializată oarecum în publicare autorilor din estul Europei.

Astfel de cărțuții au apărut și despre Bulgaria, Rusia, Slovacia și Ungaria.

Cărțica este concepută în trei limbi, în germană, în engleză și la urmă în română, prezentând traduceri de Georg Aesch, Wolf Aichelburg, Ingrid Baltag, Florica Madritsch Marin și Aranca Munteanu (ultima traducătoare fiind omisă la pag.3) în germană și Bob Hewis în engleză.

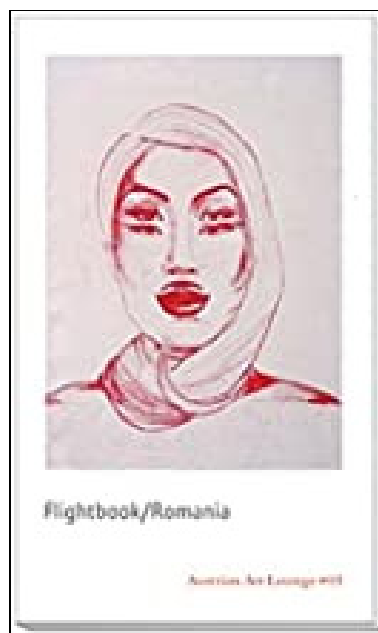
Textele incluse în carte și prezentate în cele trei limbi sunt următoarele: poezia „Liniște” de Lucian Blaga, fragmentul „Mlaștinile” de Gellu Naum din „Zenobia” și poezi-oara „Rotirea” din „Malul albastru”, un foarte scurt fragment dialogat din

„La belle Roumaine” de Dumitru Țepeneag, două poezii de Marian Drăghici („Între timp păhăruțul avu gustul...” și „Șarpele-n ceruri și zburătoarea sub pământ”), Max Blaeulich cu un fragment despre Biserica Radu Vodă din volumul său „Bisericile Bucureștiului”, apărut în germană la editura Wieser, Florin Lăzărescu este prezent cu un fragment din romanul său *Trimisul nostru special* iar Franz Hodjak cu proza „Smuls din amintiri printr-un zgomot infernal” din volumul „Grenzstimme”/ Vocile graniței.

În ceea ce privește locul de bașină al autorilor antologați, se cuvine consemnat faptul că Max Blaeulich s-a născut în Aighhof și trăiește în Austria, iar Franz Hodjak s-a născut în Sibiu și trăiește în Germania.

Fiindcă sponsorii și-au propus cu generozitate să sprijine „tineri artiști în devenire din Europa Centrală și de Est” se cuvine să arătăm că decanul de vârstă antologat este Lucian Blaga (1895-1961), urmat de Gellu Naum (1915-2001), Dumitru Țepeneag (n.1937), Franz Hodjak (n. 1944), Max Blaeulich (n. 1952), Marian Drăghici (n.1953) și Florin Lăzărescu (n.1974).

Fiind într-adevăr vorba de „tineri”, atunci numai Florin Lăzărescu merita a fi inclus...



Coperțile cățicicii aparțin artistei Anca Benera din România.

Asemenea cărți ar putea realiza în țară TAROM în colaborare cu unele edituri, precum Polirom.

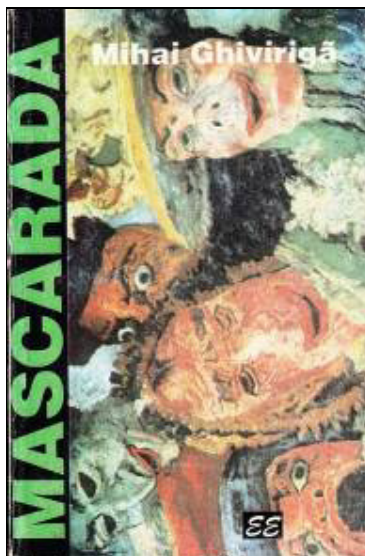
MIRCEA M. POP

¹ **Flightbook Rumänien / Rumänien / România.** Aus dem Rumänischen von Georg Aesch, Wolf von Aichelburg, Ingrid Baltag und Florica Madritsch Marin. Englisch von Bob Hewis, Wieser Verlag, Klagenfurt/Celovec, 2007, 92 p.

Relaxarea

Meditația transcendentă „s-a întors” împotriva partidului. Căzându-i victimă nevinovată Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice. Specialiști cu doctorate fiind trimiși, predilect, la munca de jos. În fabrici și uzine, urmăriți de Securitate. Umiliți și amenințați că n-au votat sancțiunile impuse neîntemeiat de jigodiile incul-te cu carnet și funcții. Strânse umil și servil pe lângă cizmar și „savantă”. Cărmaci, neferice, în veacu` trecut...

Mihai Ghivirigă a fost printre năpăstuiți. Pe pielea sa simțind nedreptatea flagrantă. Da` nu s-a temut și-a optat pentru... sticle goale. Descărcat, sortat, ordonat. Alături de oameni simpli, cu respect, prietenie și suflet. Alegându-se până la urmă nu doar c-o experiență nebănuită. Ci și c-un roman, inițial de sertar, postdecembrist publicat. Binevenit, că e dovadă certă despre nenorocirile comuniste autohtone. Neîndoielnic bine făcut, că-i scris priceput.



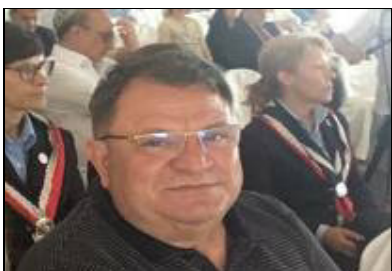
Înfățișând „relaxarea” dezavuată, final, de „organili statului”. Mascarada de la instituția bucureșteană doborâtă despotice. O înscenare politică odioasă. Efectele ei distrugătoare de vieți, inteligență și bunuri. Ceaușeștii și acoliții, frică

dovedind în sine de cei cu idei...

Și-n astă carte a sa, *Mascarada*, autorul (în viață, oare, și azi?) dezvăluie fapte reale. Cu iscusință, gradat și echilibrat. Chiar de-a fost cerce-tător, e și meșter narator. Zugrăvind la fix epoca și atmosfera. Colegii și călăii. „Băieții” așteptând s-aducă răzvrătiții pe linia oficială oricum. Proletariatu` societății socialiste multilateral dezvoltată. Activiștii mici sau mari. Terna existență, cu lipsuri de bază. Mizerie. Teroare ideologică. Nedreptăți strigătoare la cer. „Vizitele de lucru”, cultu` personalității, da` și omenia ce mai mocnea totuși la români de neclintit. Dialoguri pertinente și portrete elocvente. Stilu`, fluent și decent. Textu` nu trenează, nu exagerează. Ține atenția trează și-o spun bucuros că fu o lectură nici că se poate mai nimerită. Nu lăsați din mână volumu` câteva ceasuri, ca, după, s-aștern aste rânduri. Modest omagiu pentru eroii lui. Sigur datorat, total meritat, sincer declarat...

ADRIAN SIMEANU

STERE BUCOVALĂ



Discretul poet Stere Bucovală, pe care toți confrății îl consideră brăilean, s-a născut, de fapt, la Tulcea, pe 2 iunie 1961. Debutul publicistic a venit relativ repede (în 1982 i-au apărut primele poeme în paginile revistei *Luceafărul* din București), dar cel editorial a întârziat întristător de mult (el s-a produs abia în 2009, în antologia colectivă **Balcanica**, editată la Brăila), amînîndu-i peste măsură acestui fascinant și profund creator contactul cu publicul. În ultimul deceniu, a publicat în mod constant în reviste literare din România și din spațiul cultural balcanic, într-o legitimă încercare de recuperare a timpului și de confruntare cu propria creație. Din volumele editate în ultimii șapte ani selectăm : **Sonoritatea Cuvîntului** (Editura Arka, Serbia, 2009), **După-amiezile unui pian** (Editura Matija Makedonska, Skopje, 2009), **Oglinda secată** (Editura Junimea, Iași, 2009), **Vocile dimineților viitoare**, volum bilingv, român/albanez (Editura Grai și Suflet – Cultura Națională, București, 2011). Poezia lui Stere Bucovală, cu o înșelătoare formă clasică, dar grea de sensuri și de sugestii distilate din esențele modernismului, a fost comentată în România (dintre criticii literari și confrății care s-au pronunțat despre ea îi amintesc în mod aleatoriu pe Cezar Ivănescu, Vasile Spiridon, Aureliu Goci, Radu Voinescu, Dumitru Anghel), dar și tradusă în albaneză, macedoneană, sîrbă, croată, bulgară și greacă, autorul fiind inclus în câteva impunătoare antologii de poezie europeană. De altfel, creativitatea sa lirică a fost marcată și de prestigioase premii literare ce răsplătesc talentul și inspirația unui creator autentic care ar trebui, după opinia noastră, să închine mai mult timp Poeziei, patima care îi înobilează înveșnicirea prin Cuvînt.

Între aceste distincții figurează și Premiul Filialei Sud-Est a Uniunii Scriitorilor din România pentru debut în poezie (2009); Premiul Internațional „Lucian Blaga”, acordat în anul 2012 în Republica Moldova; Premiul Festivalului Primăvara Europeană a Poeziilor, acordat de Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova în 2013.

Roată la car

Totuși, am rămas cu hărnicia ipotecată,
Cu țipătul înfipt ca un cui în plămâni,
Cerule în mâinile copiilor ca o jucărie stricată,
Iar cheile de la casă în buzunarul atâtor străini.

La priveghiul zâmbetului ne-adunăm de veacuri,
Ochii nu mai știu să arunce-mprejur cu scânteii,
Coadă lungă a nopții alunecă printre sfaturi,
Pe coastele dimineții urcă și coboară atei.

Luminăm iadul cu umilița noastră,
Zilele întind mâna după o cană cu apă,
Închidem pământului fereastra albastră,
Culegem din pomul de aur poama lui acră.

Și totuși, am rămas cu hărnicia ipotecată,
Țipătul înfipt ca un cui în plămâni,



EUGEN BRATFANOF

Cu inima potrivindu-se mereu ca o roată
La carul împotmolit din străbuni.

Singurătatea ia foc

De-acum, mă-ntorc mai greu către casă,
Pe drum, inima pâlpaie ca un felinar,
Gâtul lebedei încă în palmele mele se lasă
Încovoiat ca peste apele de cleștar.

Ajuns în fața porții, mă rușinez.
Prin gaura cheii pășesc în picioare.
O, Doamne, a câta oară să mă tot furîșez
Abia coborât din Carul cel Mare.

Intru în hol, lucrurile se-așază la loc,
În pat valurile curg dinspre Marea Moartă.
Pe un perete luna de singurătate ia foc,
Fereastra-i sicriul unde târziu e-ngropată.

Femeia mea pe umăr m-a mîngăiat:
- Ești cumva obosit sau ți-e foame, bărbate?
Îngerul, pe umărul ei, rămâne ca împăiat,
Din aripi numai pe ea o mai văd că mai bate.

Zidurile dintre cele două lumi.

Cărarea ta

Dar totuși cere-ți iubitelor iertare
Știind c-au fost și sunt abecedare.
Cărarea ta din ochii lor adânci
Și-acum te-mpleticești ca și atunci.
Puteai să fii un înecat frumos
În ochiul lor adânc, tumultuos.
O clipă stai: Ți-e sângele fierbinte?
Sau mâna lor în mâna ta cuminte?
Căci sângele e cuib în care noaptea vine
Să-și caute odihnă ca-n cușcă bunul câine.
Nu poți să crezi de fiecare dată
Doar bunătaea lor deschisă-i ca o poartă.
Pășește, dar uită-te înapoi măcar o clipă
Să vezi cum altul în oglindă se-nfiripă.
Și strigă-apoi, cu toții să te-audă,
Durerea ta să nu rămână surdă:
Ce poți iubi mai mult pe lumea asta,
Mai mult decât copiii și nevasta?

Biblioteca Babel

DRAŽEN KATUNARIĆ



DRAŽEN KATUNARIĆ s-a născut la Zagreb, Croația, în 1954. După liceu, s-a înscris la Universitatea din Strasburg, unde a absolvit studii superioare de filosofie, cu teza *Dostoievski e la filosofia del sotterraneo*.

Bibliotecar, apoi editor, va fi în mod succesiv redactor al prestigioasei reviste *La Lettera Internazionale* și al revistei anglofone *Most/The Bridge*. Mai târziu a fost redactor-șef al cunoscutei reviste *Il messaggero Europeo* (versiunea croată). Poet recunoscut, de renume internațional, a publicat peste douăzeci de cărți de poezie și de eseuri.

Tradus în mai mult de zece limbi, a primit numeroase premii literare importante, printre care Le prix du Cercle européen în 1999.

Lup: cuvânt nepronunțat

TOT CEEA CE VĂD pe lume nu e imediat un cuvânt. Și înainte de a deveni un cuvânt, lupul era un nelegiuit, un jupuiitor. De aici tulburarea mea. De copil mă speriau amenințându-mă cu o întîlnire cu lupul. Astăzi când l-am întîlnit am uitat pe loc cum se numește : lup. Or, dacă aș fi vrut să pronunț acest cuvânt n-ar fi fost decât pentru mine însumi. În caz că mă înhață, măcar să-mi cunosc ucigașul. Agitația crește imediat ce se apropie. Silabele se ciocnesc, încearcă să se rupă una de alta, se țin de coadă, apoi fișnesc în gură și atunci totul începe să se învîrtă în creier și rostirea eșuează.

Mărturisesc, nu pot să-mi găsesc liniștea sub privirea lupului, botul în fața mea se crispează. Dinții strălucesc, caută în mine o cale de

ieșire pentru a-și domoli dorința. Cum să scapi de raportul dintre sălbăticie, blană, jocul mușchilor, probabil însîngerat, și cuvintele acestea ce zac pronunțate doar în pîntecele meu? Totuși, acesta e singurul lucru pe care-l avem în comun, *lăunrul* nostru, și încîntarea atunci când e îmbuibat, care apoi dispare, ca mama noastră.

În acest moment nu biigui, pe dinăuntru îmi spun ceva despre natură și mă frămînt, căci și lupului trebuie să-i spun ceva. Dar ochii săi sunt deja ieșiți din orbite, anulînd sensul cuvintelor mele. Clăntănitul colților săi care se închid în gol mă întrerupe în mijlocul frazei, o învăluie cu un soi de uluire între cuvinte ca și cum totul în prezent ar trebui să reînceapă în pulsația mută a întunericii.

Introducere la lup.

Pocnesc, lovitura naturii, eu am vrut să-i fur tainele. Pentru mine ea nu era decît o zonă practicabilă, o cărare pentru trecerea pașilor mei. Și totul se întîmplă doar în cădere, odată reîndreptate în ceață picioarele și brațele.

Totul s-a schimbat dintr-o dată, o dată pentru totdeauna: tăcerea a domnit sălbatică, amenințătoare. Un giulgiu alb în tăcerea crengilor, totul era solemn.

Apăru, la cîțiva pași în fața mea, lupul. A coborît pe pîrtia mea și s-a îndreptat spre vale. Am văzut fiara afundîndu-și fără grijă labele în zăpadă și întipărindu-și urmele în ea. Ei îi reveneau albeața, fiecare arbore, scoarța și tăcerea.

Comuniunea lupului

ABBA-TATĂ, adoptă-mă. Am întîlnit lupul în pădure. Mă simt ca un miel cu sufletul răvășit. El, cel ce va triumfa între animalele mici, când au botul înălțat spre lună. Către tine. Lupul mă dorește mai mult decît o himeră, mai mult decît orice femeie. El e răul care vrea să devoreze. Se pune în fața mea cu labele încordate, cu blana zburlită, cu ochii injectați de ură, cu fălcile deschise, arătîndu-și colții băloși. Totul în el e perfid, hidos, înspăimîntător de rău. Tată, lupul mă *transformă*. Dacă poți face ceva, dăruiește-i credința. Apropie-te de el, spune-i un cuvînt, dar cu voce șoptită, să fie generos, mistuie-l cu bunățate. Convertește-l în mută și inexprimabilă

adoratie.

El singur

ANIMALUL descrie o cu totul altă lume.

În pupilele fiarei ca de foc sclipește un lac ciudat. Sălbatic, imposibil de legat, inocent și bestial, el nu are nici privire, nici gînd. E aproape un deșert.

Un vid neîntinat, neauzit, despuiat, care-și strigă împlinirea ca într-un templu, sau o navigare către o insulă imaginară, pe drumul care duce de la vîrfurile cactușilor în adîncul cîmpiei, din tufiș în boschet sau în poiană.

A întîlni un foc nu e același lucru cu a întîlni un lup,

sau o neună, o lupoaică,

e nevoie uneori să îi întîlnești și pe ea și pe el deodată, venind din stînga și din față, cu pupilele fixate ca să umple acest gol ce ne frămîntă fără încetare, doar el singur.

Înainte de lup

DE-ACUM nimeni să nu mă mai tulbure, dacă pe față port mușcăturile lupului.

Abia acum îmi dau seama cît de fericit eram înainte ca bestia să sară.

Puteam plînge pe mormintele altora, mă puteam înălța pînă la cer.

Puteam vîna fluturi violeți uriași.

Puteam povesti totul.

Era mai ușor de trăit înainte de lup.

Vivaldi

(Le quattro stagioni)

I cacciatori dai cappelli a piume non sanno riconoscere gli animali nella foresta

sono sempre pieni di stupore davanti ad essi

come se mai prima d'ora

oh, mai prima d'ora

li avessero abbattuti.

Vivaldi

(Cele patru anotimpuri)

Vînătorii cu pălării cu pene nu pot să recunoască animalele în pădure.

Sunt mereu uimiți

în fața lor

ca și cum niciodată pînă atunci

oh, niciodată pînă atunci,

nu le-ar fi doborât.

În românește de VALERIU STANCU

(XLII)

„Așadar, potrivit lui N. Iorga, țărani liberi, stăpâni ai pământului țării, au creat statul; instituția supremă a acestuia, domnia, a fost ea însăși asumată de «voievozi-domni» care nu aveau curte propriu-zisă și erau «încunjuțați neapărat, în cele dintâi decenii, numai de sfetnici în port românesc, asemănători cu bătrânii chemați la judecățile țerănești»⁴¹. După opinia lui Iorga de la începutul secolului al XX-lea și nu numai de atunci, primii conducători ai Țării Românești și Moldovei au fost „domni țărani” sau „domni ai țărănilor”, purtându-se și înveșmântându-se aidoma țăranilor.

Opinia aceasta vine tot din epoca romantismului, când avusese destui adepți în rândul oamenilor de cultură, literaților și chiar istoricilor. Eminescu nu face, prin urmare, decât să transpună în versuri un „adevăr” al vremii sale, o opinie comună, intrată în conștiința colectivă. Este drept că viziunea istoricilor – inclusiv a lui Nicolae Iorga – s-a schimbat radical ori s-a nuanțat mult când, după Primul Război Mondial, un somptuos mormânt voievodal (din secolul al XIV-lea) de la Biserica Domnească din Curtea de Argeș arăta opulență, vestimentație feudală și inele și alte simboluri de aur, toate de tip cavaleresc occidental. Prin urmare, primii noștri voievozi din secolele al XIII-lea și al XIV-lea, deși se aflau în fruntea unor comunități de țărani, făceau parte dintr-o elită care, fără să uite obiceiurile și mentalitatea supușilor lor, se purta după rangul înalt al tuturor elitelor europene de atunci din țările vecine, din Bizanț și chiar din Occident. Eminescu nu a făcut decât, printr-o intuiție rară, să exprime în portretele sale princiere această dualitate țărănească și elitar-feudală, chiar înainte ca mărturiile istorice s-o confirme pe deplin. De aceea, în „Scrisoarea III”, de exemplu, fiul de domn îi scrie iubitei sale în versuri populare și îi cere „codrul cu poienele, ochii cu sprâncenele”. El este ca un țaran doinitor mai înstărit, îmbrăcat militarmente pentru ocazia luptei, dar



cu sufletul din popor. Natural, în chip discret se vede și rangul voievodal, fiindcă iubita nu este numită „mândră”, ci Doamnă, cu inițială majusculă, iar el, prințul, folosește pluralul maiestății („Grăim, Doamnă, către Tine”); la scurt timp însă, de la un vers la altul, flăcăul uită de maiestate și zice „Să-mi trimiți prin cineva...”, și nu „Să ne trimiți...”, „Oastea mea...” în loc de „Oastea noastră...”, „Și să știi că-s sănătos...” în loc de „Și să știi că suntem sănătoși...” etc. De aceea, domniul lui Eminescu sunt maiestuoși și simpli în același timp, poartă zale și platoșe, dar cântă din frunză și scriu „cărți” (epistole) în vers popular doamnelor și domnițelor lor. Fiul lui Mircea cel Bătrân folosește pluralul maiestății, dar se simte frate cu codrul, Ștefan cel Mare, flăcăiandru fiind, cânta din frunză, din fluier și din voce, dar, la propunerea codrului, urma să fie ales împărat al naturii și al oamenilor. Nu este vorba aici de o simplă licență poetică, ci despre o realitate venită, probabil, tot dintr-o excepțională intuiție: istoricii au dovedit mai recent – adică abia în deceniile din urmă – că domniul noștri au avut și o vocație și o aspirație imperiale. Este drept că, pentru ei și pentru poporul lor, titlul de domn (moștenit din latinescul dominus) era cel mai înalt rang posibil pe pământ, așa cum fusese odinioară în Imperiul Roman, în epoca dominatului. Așa stând lucrurile, numele de domn putea fi, fără nicio îndoială, sinonim cu acelea de rege ori de împărat. În mințile unora dintre domniul noștri (numiți țari sau împărați) era însă chiar mai mult decât atât, anume exista o vagă conștiință a „Bizanțului după Bizanț”, a moștenirii imperiale bizantine din epoca de decădere a marii împărății și, mai ales, de după ocupația otomană. În această viziune, domniul lui Eminescu sunt țărani, dar

sunt niște țărani solemn și maiestuoși, cuprinși de demnitatea, sobrietatea și înălțimea rangului lor, de originea superioară a puterii lor date de Dumnezeu.

Concluzii

Evul Mediu (ca și întregul trecut românesc) restaurat de Eminescu prin poezia lui a pătruns în conștiința publică a românilor mai bine și mai profund decât prin toate scrierile istoricilor erudiți la un loc. Acest fenomen a fost posibil numai fiindcă poetul, având har, a găsit calea cea mai potrivită spre a ajunge la sufletele oamenilor, fără ca cineva să decidă acest lucru. Totul a fost mai presus de fire, deoarece Eminescu se situează – prin creația sa majoră – dincolo de spații și de timpuri, fiind contemporanul tuturor generațiilor care l-au urmat.

În acest context, în ciuda detractorilor, Eminescu este și contemporanul nostru, ne încântă și descântă mereu, înnobilându-ne viața. Eminescu a integrat Evul Mediu, adică secolele de mijloc (cele situate între Antichitate sau căderea Romei și Epoca Modernă, anunțată de Renaștere), într-o viziune modernă, adecvată vremurilor sale și, câteodată, mai presus de aceste vremuri, intuind descoperiri care aveau să vină. Poetul și-a asumat conștient curentul romantic („Nu mă-ncântați nici cu clasici,/ Nici cu stil curat și antic – / Toate-mi sunt de o potrivă./ Eu rămân ce-am fost: romantic”), pe care l-a ilustrat admirabil, inclusiv în tablourile sale medievale. Toți romanticii au reconsiderat și valorizat Evul Mediu, ridicându-l din dispreț și ură spre lumină, duiosie și prețuire. Eminescu nu avea cum să facă altminteri.

Este drept că unii exegeți de azi – pătrunși de multele clișee contem-porane aruncând asupra lui Eminescu vini inventate și catalogându-l drept nostalgic, autohtonist, naționalist etc. Eminescu a fost „autohtonist” numai fiindcă a exprimat în versurile sale realitățile locale, românești.

Acad. IOAN AUREL POP

41. Șerban Papacostea, Postfață, în vol. N. Iorga, Studii asupra Evului Mediu românesc, ediție îngrijită de Șerban Papacostea, București, 1984, p. 411-412.

III. A.P. Bănuț

Oamenii de ispravă ai lui A.P. Bănuț

În opera amplă a lui A. P. Bănuț intră o serie de broșuri cvasinecunoscute. Dicționarele literare românești și studiile puține care îi dedică pagini nu conțin date complete despre viața și opera ilustrului cărturar brașovean. Spre exemplu, în 1935 apărea la Brașov, la Tipografia „Unirea” de pe str. Lungă nr.20, broșura intitulată *Mitropolitul Vasile. Extras din „Țara Bârsei”*, lucrare, de altfel, inclusă în volumul de evocări *Oameni de ispravă* din 1939. Într-o notiță de mână pe unul dintre exemplarele volumului scris la Tinca și dăruit lui George Drîmba¹³, A. P. Bănuț menționa: „Dragă Drîmba, această broșură are greșeli, începând de la rândul al optulea din jos, de la pag. 8. (Vezi cartea mea „Oameni de ispravă”, la pag.154, rândul 15, unde a apărut așa cum trebuie). Cu dragoste, A.P. Bănuț, Tinca, 26.VII.944”. Nevoia de șlefuire continuă, de eliminare a oricăror greșeli sau posibilități de interpretare eronată, așa cum rezultă și din dedicația inclusă pe broșură, sunt trăsături ale unii scriitor care a căutat continuu limpezirea formei literare propuse. Spre cunoaștere, fragmentul care conținea greșeli era următorul:

În 1919 multe lucruri bune și frumoase se mai puteau spera! Diavolul politic nu-și vârâse încă coada în toate afacerile noastre publice. Chiar ca simplă temă de discuție, propunerea lui Ghibu îmi părea interesantă și mă tenta¹⁴.

¹³ Este cunoscută prietenia lui A.P. Bănuț cu avocatul George Drîmba din Cohalm, devenit ulterior consilier la Înalta Curte de Casație din București, v. A.P. Bănuț. (1939). *Oameni de ispravă*. Sibiu: Editura Tipografiei „Dacia Traiană”, S.A., p.115. Este improbabil ca această broșură să îi fi fost înmănată lui Lucian Drîmba (n.1929), autor, printre altele, al evocării „A.P. Bănuț și mișcarea teatrală din Transilvania”, publicată în 1967 la pp.333-366 în primul volum al *Lucrărilor științifice* ale Institutului pedagogic din Oradea.

¹⁴ A.P. Bănuț. (1939). *Oameni de ispravă*, p.154. Comparând cele două texte, este vorba mai exact de rândul al unsprezecelea de jos în sus de la pagina 8 al broșurii, în care se strecuraseră câteva greșeli de redactare. Revenind la conținut, propunerea lui Onisifor Ghibu era aceea ca A.P. Bănuț, consătean cu mitropolitul greco-catolic al Blajului, Vasile Suciu, care împărtășea același cult unit, să îl

Portretul scriitorului trebuie adus în discuție plecând, poate, chiar de la aceste notițe vagi, neincluse în circulație – la care am ajuns printr-o întâmplare – și completat în raport cu ceea ce există deja drept schiță de portret, zugrăvit de ilustrul critic și istoric literar clujean Mircea Zăciu, cu care A. P. Bănuț a purtat corespondență¹⁵:

Familiar al redacțiilor ardelenice din primele două decenii ale secolului nostru, Aurel P. Bănuț era una dintre figurile iubite printre studenții entuziaști care activau în cadrele Societății pentru fond de teatru, mai târziu ale „Astrei”, apoi în odăile locuinței de raport unde se scotea „Lucafărul” budapestan. Peste tot, marele său dar actoricesc, puterea observației incisive, capacitatea de a dezvălui unele rapace abilități ascunse după draperii morale ademenitoare, râsul lui tonic – într-un cuvânt, fie că se manifesta prin gestul efemer sau în vorba de spirit, fie că se încrusta în foiletonul satiric sau în schița umoristică, îi crea o notorietate crescândă. A.P. Bănuț n-a împărtășit însă faima redutabilului gazetar demascator, ci mai degrabă cea a foiletonistului spiritual cu bonomie, ale cărui colaborări la presa vremii erau foarte gustate și așteptate¹⁶.

Acest portret, realizat de Mircea Zăciu în 1963, pe când A.P. Bănuț locuia la Brașov, retras și ignorat, vizitându-i uneori sau întâlnindu-se cu Grigore Cojan, Emil Micu și alți scriitori „proscriși” ai Brașovului

determine pe fostul său coleg de joacă să devină „marele Mitropolit al tuturor Românilor” și, prin urmare, „să rupă „pecețile” și să șteargă cele patru puncte nenorocite care ne despart!”. Probabil că acesta a fost momentul cel mai propice din istorie în care biserica greco-catolică și cea ortodoxă puteau să intre în confluență, imediat după Marea Unire, dar mitropolitul Vasile s-a oprit la ultimul dintre cele patru puncte de separație, privitor la raporturile cu Papa, la care nu a vrut să renunțe.

¹⁵ Memorialistul brașovean Grigore Cojan menționează în paginile studiului pe care i-l dedică din *Amintiri cu scriitori brașoveni*. Vol.I. Brașov: Editura Dealul Melcilor. pp.26-36, apărut în 2000: „În depositul Bănuț de la Muzeul din Schei se păstrează bogata lui corespondență cu Agârbiceanu, Perperssicius (cel care scrisese că „Tempi passati” are merite incontestabile), cu Massoff, N. Georgescu-Tistu, M. Zăciu, Tudor Mușatescu, Tiberiu Brediceanu, Veturia Goga ș.a.” (p.35)

¹⁶ Mircea Zăciu. [1963](2018). Aurel P. Bănuț. În Mircea Zăciu, *Ca o înmăsurare scenă, TRANSILVANIA...* Ediția a II-a. Cluj-Napoca: Editura Școala Ardeleană. 198-203.



dintre cei rămași în viață, este unul care evidențiază în câteva tușe profilul unui bonom, a unui tonic, iubitor de adevăr și promotor literar – militantismul său cultural este marcă a prezenței lui A. P. Bănuț în viața literară românească din prima jumătate a secolului trecut –, dar care trimite și spre excelentul portretist, cel din *Oameni de ispravă*, în care, dincolo de cele șapte scrisori ale lui Aron Pumnul către tatăl său, Paul Bănuț, aduce în prim plan opera și mesianismul cultural al unor cunoscuți, cum ar fi Aurel Vlaicu, Victor Braniște, Alexandru Bogdan, Ion Pop-Reteganul, Zaharia Boiu sau Constantin I. Nottara, sau al unora mai puțin cunoscuți, trecuți pe nedrept în uitare: istoricul și teologul Augustin Bunea, preot-greco-catolic, canonic mitropolitan la Blaj; Ana Voileanu, fiica asesorului consistorial din Sibiu și elevă a Academiei de Muzică din Viena; Petre Liciu, unul din marii actori români, dispărut prea devreme, la doar 41 de ani; doctorul Titu Perția, vărul lui Ilarie Chendi, de loc din Sighișoara, ucis de tânăr, la 39 de ani, de molima tifosului exantematic; protopopul Ion Bercan, absolvent al Liceului românesc din Brașov, apropiat al lui Ilarie Chendi, Ștefan O. Iosif, Zaharia Bârsan, fost preot paroh greco-catolic în Mercheașa, satul brașovean în care A. P. Bănuț și-a petrecut o parte a vacanțelor sale, la sora Maria, dispărută prematur, la 29 de ani; compozitorul G. „Willy” Șorban, tatăl cunoscutului critic de artă și scriitor Raoul Șorban, căruia i-a dezvelit o placă comemorativă în calitate de prefect de Someș;→

ADRIAN LESENCIUC

mitropolitul greco-catolic de Blaj Vasile Suciuc, cel de la a cărui amintire în pagini de o sensibilitate rară, am deschis prezentul articol; Iosif Boca, fostul coleg din Societatea budapestană „Petru Maior”, din anul înființării *Luceafărului*, și unul dintre membrii Marelui Sfat Național Român din 1 Decembrie de la Alba Iulia, pe vremea aceea avocat la Dej; avocatul Vasile Chiroiu, ajuns mai târziu membru în Consiliul Dirigent și prefect de Maramureș sau Jan Urban Jarník, cunoscutul romanist ceh, devenit după Unire membru al Academiei Române. Aproape toate aceste portrete, zugrăvite cu candoare, sunt încrustate cu panglica neagră a despărțirii definitive și poartă încărcătura acestei despărțiri. Excepții fac altfel de despărțiri, cum ar fi cea de gazetarul Victor Braniște, redactorul *Gazetei de Transilvania*, condamnat și trimis la închisoarea din Seghedin pentru articolele sale publicate în ziarul brașovean.

Dincolo de radiografia care evidențiază o serie de portrete în mișcare, poza de grup imprimată demult în memorie și dezvoltată abia în 1939 este o ilustrare complexă a unor curenți de idei care străbăteau societatea românească din Transilvania începutului de secol, traversând și alte teritorii decât cel cultural și aducând în dezbateri de la aspecte de ordin administrativ, spre exemplu cele privitoare la dezvelirea plăcii comemorative a lui Ion Pop-Reteganul la Dej și la obținerea unei rente viagere pentru văduva povestitorului și folcloristului năsăudean prin intervenția la primul-ministru Nicolae Iorga (dar și a altor plăci comemorative în mandatele sale de prefect de Târnava Mare și Someș), la aspecte de ordinul organizării științifice în cercetarea aeronauticii, propunând înființarea unei fabrici de avioane căreia să i se asocieze în studiu Aurel Vlaicu (tulburătoare în articolele publicat în nr.206 și 274 ale *Gazetei de Transilvania* din 1911, „Sburătorul” și „Marea fabrică Aurel Vlaicu & Comp.”, sunt tocmai riscurile națiunii de a pierde un geniu al aviației, ceea ce avea să se întâmple doi ani mai târziu, în accidentul de la Bănești):

Mi-se pare că o puternică societate pe acțiuni ar trebui să întemeieze fără nicio zăbavă: marea fabrică de motoare, avioane și alte

mașini; iar unul dintre șefii ei tehnici s'ar cădea să fie, fără doar și poate, inginerul Aurel Vlaicu.

Unui Vlaicu, Vuia, Constantinescu, Brumărescu și atâtor altora, să li se pună la dispoziție gratuit, în interiorul fabricii, un laborator special, cu tot materialul necesar experiențelor sau construcției diferitelor modele, pe cari au de gând să le execute. În schimb, dacă aceste invenții ar răuși, societatea să aibă dreptul exclusiv de-a le valorifica, asigurându-și prin contract jumătatea venitului net, pe seama unui fond de rezervă special¹⁷, sau la cele de ordin lingvistic, ilustrativ în acest sens fiind perspectiva limpede a lingvistului ceh Jarník privitoare la limba română:

D-Voastră, în ce privește limba, vă găsiți azi în starea în care ne găseam noi Cehii acum cincizeci de ani. Pe vremea aceea limba cehă trăia aproape numai din franțuzisme și era amenințată să se corcească cu desăvârșire.

Este exact cazul D-Voastră. Orice străin care știe franceza, italiana și ceva latinească, ajunge să citească în două-trei luni curent limba ziarelor bucureștene. Cel ce înțelege mai greu limba gazetelor din Cetatea lui Bucur, este însuși poporul românesc de la țară¹⁸.

Radiografiile lui A. P. Bănuț, interpretate cu duhul blândității, sunt dure, dar corecte. Ele orientează privirea cititorului exact asupra acelor aspecte de mare importanță pentru funcționalitatea națională – în special în anii de după Unire, în care s-a încercat așezarea naturală a ritmurilor, normelor și principiilor din Regat și din teritoriile alipite, cu accent pe mereu surprinzătoarea Transilvanie¹⁹ – și pentru firescul așezării în duh. Bănuț, care apucase să cunoască Europa, ba chiar care călătorise și în

America²⁰, înțelegea în egală măsură și spiritul schimbării, al modernizării necesare, dar și necesara așezare molcomă, transilvăneană, necesarul răspuns conservator, presupunând pașii mici și siguri ai unei alinieri fără fisură. Această lume a marilor nume, a *oamenilor de ispravă*, este cea a oamenilor faptei culturale mai degrabă decât a celor ce vehiculează idei. El însuși este un om al faptei culturale, un *om de ispravă*, unul care a lăsat în urma sa reorganizarea mișcării teatrale din Transilvania, înființarea unei reviste și a unui teatru, umărul pus la înființarea multor altor reviste, a unei școli țărănești la Dej, la care se adaugă aducerea în prim-plan a numelor mari ale oamenilor care au făcut pentru cultura românească. Din nefericire, posteritatea lui nu a fost într-atât de darnică încât să așeze, cu excepția excelentului text al lui Mircea Zăciu, firescul faptei culturale a lui A. P. Bănuț acolo unde îi este locul. Zăciu îl caracterizează prin „militantismul cultural”, iar descrierea este complexă și lămuritoare.

Nu în ultimul rând, *Oameni de ispravă* este un pretext pentru a introduce în scena desfășurării orașele care coagulează energiile ale bune așezări și care determină o firească organizare a câmpului cultural. Printre aceste orașe ale înfăptuirii se numără, firesc, Blajul studiilor sale gimnaziale și liceale, orașul iluminismului transilvan, și Brașovul cel liber și deschis nouului, Brașovul înspre care au convers toate speranțele națiunii și dinspre care s-au degajat toate energiile. Acel Brașov din subsidiar este intens și complex conturat, în cadrul său natural:

Strămtoriți între dealurile-mpădurite (enorme valuri de smarald), încercându-se-n spuma trandafirie a grădinilor înflorite ce se-ntind peste trupu-i lungăreț, din care numai turnurile subțiri ale «Sfântului Nicolae» rasub ca niște catarge – Scheii Brașovului par în clipa asta frânturile unei corăbii→

¹⁷ A.P. Bănuț. (1939). *Oameni de ispravă*, pp. 59; 61.

¹⁸ Idem, pp.181-182.

¹⁹ Comentând capacitatea analitică a tânărului Bănuț în ceea ce privește peisajul variat al lumii transilvane, Mircea Zăciu nota în textul din 1963: „Puțini vor fi cunoscut – odinioară – mai bine decât Bănuț satele și orașele ardeleni dinaintea de Primul Război Mondial, cu fauna lor politică, frământările lor electorale, culisele de partid și ridicolul dimensiunilor confesionale, dar și entuziasmul tineresc al acțiunilor de cultură organizate sub egida „Astreii” (v. *Ca o grădină imensă*, TRANSILVANIA..., p.199).

²⁰ După finalizarea studiilor la Budapesta (1902), având o parte din banii obținuți prin moștenire, vizitează o serie de orașe europene: Viena, Paris, Cherbourg, se îmbarcă apoi pe vaporul Saint Paul și ajunge la New York, unde se cazează la hotelul Broadway, pentru a se întoarce în Europa și a „își face veacul pe la Moulin Rouge”, notează Cojan, op.cit., p.27.

naufragiate, înghițindu-le lacomul ocean de verdeață²¹.

și în profunzimea profilurilor umane de prim-plan, spre exemplu Vasile Braniște sau Alexandru Bogdan („el și cu Axente Banciu, cu aștia doi nu te poți târgui”²²), sau de plan secund, părintele Vasile Saftu, protopopul ortodox al Brașovului (în schița *Mitropoliul Vasile*), respectiv în profunzimea faptei științifice și culturale în sine, toate gravitând în jurul centrul firesc de radieră, Liceul românesc (actualmente Colegiul Național „Andrei Șaguna”):

Au trebuit să treacă însă ani întregi de sbucium, de mari chinuri sufletești, până când [n.a. Aurel Vlaicu] să dea în sfârșit de Victor Bontescu, ca acesta să-l aducă la Brașov, cu „comédie cu tot”, cu aeroplanul-miniatură, pe care-l văzusem și eu acum doi ani, sburând de-alungul curții liceului românesc, în admirația noastră neputincioasă²³.

Oamenii de ispravă sunt oamenii unor locuri în care fapta culturală își găsește dreapta așezare și se bucură de răsplată. Așa a fost Brașovul în prima jumătate a secolului trecut, cum au fost, de altfel, și celelalte centre culturale care au acumulat energiile unei firești așezări a nației, și cum au fost, de altfel, și Săcelele Brașovului, pe vremea în care cărturarului sighișorean Zaharie Boiu era dascăl în localitate. Faptă literară poate fi considerată însăși apariția cărții *Oameni de ispravă*, căci, notează autorul pe pagina de gardă, la vremea respectivă primar în Ocna Sibiului, „a cincea parte a venitului curat e destinată Căminului Cultural din Ocna Sibiului”. Mai târziu însă, aceste orașe s-au închis și au respins tot ceea ce ar fi putut fi decodată în proximitatea termenului „faptă culturală”. Așa a fost posibil ca bătrânul A.I. Bănuț să își ducă ultimii ani din viață într-un Brașov care l-a uitat. Abia în chiar ultimii ani, odată cu dezghețul ideologic, A.P. Bănuț, care nu și-a pierdut energia tinereții, se regăsește în preajma unor proiecte literare, după cum notează Mircea Zăciu: *Banchetul octogenarilor* sau *Revederea*. Dar Brașovul n-a știut să și-l apropie.

²¹ *apud* Constantin Paraschivescu. (2014). *Teatrul „Sică Alexandrescu” Brașov. Monografie*. Brașov: TSA. p.36.

²² A.P. Bănuț. (1939). *Oameni de ispravă*, p.94.

²³ *Idem*, p.53.



Știam că mă vei găsi

Am scris despre tine
Cu mult înainte să te am.
Știam că o să apari de nicăieri
Ca o adiere de primară
Printre cireșii înfloriți.

Te-am construit din cele mai frumoase cuvinte
Și te-am așteptat cu tâmpla rezemată de icoane.
Cumva, știam că de acolo trebuie să apari!

Ți-am întâlnit privirea
Cu mult înainte să te cunosc
Și am știut că mă vei iubi
Ca pe o muză.
Poemul acesta e pentru tine:
Știam că mă vei găsi într-o zi!

Măine

Voi deconstrui din amintire atingerea mâinii tale
Până la cea mai scurtă și fierbinte apropiere dintre degetele noastre;
Vreau sa resimt până în ultima celulă a ființei mele
Căldura palmelor tale care lasă urme în carnea mea
Ca pașii mici de pisică rătăcită prin zăpada abia așternută,
Pe o stradă neștiută de nimeni.

Vreau să le simt parfumul și amprenta atât de păcătoasă peste fiecare centimetru din mintea mea
Mult prea ocupată de tine și de tot ce însemni tu.
Să deslușesc harta din palmele tale și descopăr din ea drumul

Către comoara ascunsă în sufletul tău,
Ca un pirat neînfricat pe un vas prea bătrân pentru valurile Neînchipuit de mari și spumoase
Ce vin din adânc.

Hoinar

Cercelul ei perlă ascunde multe tristeți,
tu știi asta fără să ți-o spună nimeni.
Vântul îți îmbrățișează trupul pierdut pe alei umbrite
și te gândești că nu o să o mai vezi nicicând.
Siluete apar și dispar
pe măsură ce înaintezi prin ceața densă.
Drumul acesta nu duce nicăieri;
Orașul te urmărește prin turlă desperecheate.
Te ning gândurile, amintirile.
Se sting, pe rând, toate luminile în timp ce tu hoinărești printr-un oraș străin
purtând în buzunarul de la piept cercelul ei perlă cu toate tristețile închise în el.

Spre nicăieri

Cearșaful păstrează urma caldă și parfumată a trupului tău,
cafeaua așteaptă fierbinte să îți sărute buzele moi.
O altă dimineață în care ești și nu sunt;
la ce te gândești, de cine ți-e dor?
Mereu singur ca un rege pierdut pe o tablă de șah
din care regina s-a prăbușit;
jucătorii au murit.
Pe cine visezi, ce îți dorești?

Cămașa ta miroase a esențe scumpe, a cer rece de iarnă, a stea polară;
te grăbești, ca în fiecare zi, către un loc doar de tine știut.
„Noi nu avem timp”, mi-ai spus...
și cuvintele s-au spart sub goana pașilor grăbiți
ai celui care pleacă întotdeauna primul spre nicăieri.

ANA – MIRABELA DIACU

Convorbiri duhovnicești **Ioan al Banatului**

„I-am văzut pe fiii Tăi cei iubiți rugându-se cu evlavie în sfânta biserică!”

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, într-o zi de sfânta sărbătoare „Schimbarea la Față a Domnului” ați început cuvântul de învățătură spunând: „binecuvântat să fie Dumnezeu care ne-a luat cu sine, astăzi, chiar dacă nu pe Muntele Taborului, dar în casa Sa, în biserica Sa.” La începutul predicii v-ați referit la primele cuvinte din *Sfânta Evanghelie* citită în cadrul liturghiei, în acea zi de sărbătoare.

Îps. Ioan: „În vremea aceea” așa începe pericopa evanghelică. Când ar fi „vremea aceea”? Aceste cuvinte se referă la cele șase zile, după ce Mântuitorul fusese în Cezareea lui Filip și i-a întrebat pe apostoli: *cine ziceți voi că sunt eu? Și cine zic oamenii că sunt Eu?* Atunci, ei spun,/: unii că este Ilie, unii, Moise, unii spun că Ieremia ori unul dintre profeți... Mântuitorul îi întreabă: *dar voi cine ziceți că sunt?* Atunci Petru zice: *Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu.* Deci „în vremea aceea” se referă la cele șase zile după această mărturisire pe care a făcut-o Sfântul Apostol Petru în Cezareea lui Filip, în Cezareea din nordul Țării Sfinte, din nordul Palestinei. Iată, Mântuitorul le spune apostolilor, face prima mărturisire a patimilor Sale, dar și a Învierii Sale, spune că va fi răstignit, dar și înviat, lucru probabil puțin, puțin crezut de apostoli. Este foarte greu de înțeles, inclusiv pentru ei, atunci, aceste cuvinte, pe care le-a rostit Mântuitorul, că va pătimi și a treia zi va învia.

Pentru a întări cuvintele pe care le-a rostit, Mântuitorul îi ia cu El pe Muntele Taborului pe trei dintre apostoli, pe Petru și pe cei doi frați Iacov și Ioan.

L.C.: Știm, Înaltpreasfințite Părinte, că Mântuitorul a urcat pe Muntele Taborului ca să se roage. Bineînțeles că ne miră această afirmație, chiar e greu de crezut că și Dumnezeu se roagă.

Îps. Ioan: Vedeți, Fiul lui Dumnezeu, care nu avea nici umbră de păcat, S-a urcat în munte să Se roage! Binecuvântat să fie Dumnezeu că și frații lor, cei care citesc aceste

rânduri, chiar dacă nu se află pe Muntele Taborului, *urcă* în sfințele noastre biserici să se roage, așa cum a făcut Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Unul dintre mesajele acestei sărbători e acela al rugăciunii, deci Evanghelia rostită la sărbătoarea *Schim-barea la Față* stă clădită pe câteva cuvinte. Unul dintre ele este acela *al rugăciunii*. Alt cuvânt pe care este clădită această evanghelie e un cuvânt mai mult uzitat în lumea călugărilor, a mănăstirilor, și anume acela *al ascultării*, pentru că Tatăl Ceresc spune: „pe Acesta *ascultați-L!*” Iată încă un alt cuvânt pus la temelie evangheliei la care ne referim, acela al ascultării în mănăstire, într-o toată ale rânduielii mănăstirești, dar și pretutindeni, în viața noastră, să ascultăm de Hristos Domnul.

Apoi, să vedem: *ne rugăm noi cum S-a rugat Hristos? Ascultăm noi de Hristos?* Iată, toate aceste cuvinte au alături de ele și aceste întrebări la care ar trebui să răspundem fiecare dintre noi. Alt cuvânt pe care este clădită această pericopă evanghelică este cuvântul *iubire*: „*Acesta este Fiul Meu Cel iubit!*”, se aude glasul Tatălui. Iată, un alt cuvânt la temelie Evangheliei este *iubirea* – Dumnezeu L-a iubit și-L iubește pe Fiul Său. Aceeași iubire este îndreptată și către noi, astăzi. Îngerul lui Dumnezeu va da mărturie despre frații lor, cititorii, despre credincioșii care pășesc pragul bisericii și va spune înaintea Tronului Sfintei Treimi: *Doamne, i-am văzut rugându-se cu evlavie pe cei pe care îi iubești Tu, pe fiii Tăi cei iubiți!* O! Binecuvântați să fiți pentru că mărturie sfântă va da îngerul înaintea Tatălui Ceresc: *I-am văzut pe fiii Tăi cei iubiți rugându-se cu evlavie în sfânta biserică!*

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, vă rog să vă referiți și la construirea celor trei colibe.

Îps. Ioan: Da, adaug încă un cuvânt la temelie acestei sfinte evanghelii, anume acela *al zidirii*, căci Sfântul Apostol Petru zice: *Doamne, să facem aici trei colibe!* „*A face aici trei colibe*” înseamnă statornicie în credință și în biserica întemeiată de Hristos. Noi ne-am aflat în zi de sfântă sărbătoare în biserică, adică într-una din *colibele* pe care, atunci, Sfântul Apostol Petru I-a propus-o Mântuitorului, adică să facă cele trei colibe.

Iată, prin harul lui Dumnezeu,



prin oameni de bună credință, ziditu-s-a biserica, *coliba*, și binecuvântat să fie Dumnezeu care a îngăduit ca în această *colibă*, biserica, să poată veni, din când în când, la sfânta liturghie, Hristos, Fiul lui Dumnezeu, împreună cu Maica Domnului și cu toți sfinții pe care îi vedeți pictați în sfânta biserică. Aceasta e una dintre cele trei colibe despre care grăia atunci Sfântul Apostol Petru: *una pentru Tine, una pentru Moise, una pentru Ilie.*

Aceasta este coliba pe care ar fi vrut s-o ridice, acolo, pe Tabor, Sfântul Apostol Petru. Iată că, din mila lui Dumnezeu, de atunci, s-au zidit, pe tot latul pământului, atâtea și atâtea *colibe* pentru Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru.

Pentru cei care încă n-ați ajuns pe Tabor, în Țara Sfântă, biserica, *coliba* ortodoxă de acolo a fost zidită de călugări români, prin secolul al XIX-lea. Deci, iată că niște călugări români de bună credință, din părțile Moldovei, ajungând prin părțile acelea au plinit cuvântul Sfântului Apostol Petru care a zis: *Doamne, să facem aici trei colibe!*

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, m-a ajutat Dumnezeu de-am ajuns și eu în Țara Sfântă. Am fost și pe muntele Tabor unde am aflat câte ceva din istoria așezământului, cum biserica a fost zidită de doi călugări români originari din Moldova și anume cuviosul arhimandrit Irinarh Rosetti (1771-1859) și ucenicul său, arhimandritul Nectarie Banul (?-1892).

Îps. Ioan: Acești călugări moldoveni au făcut o *colibă*, o biserică din piatră și din zid, au zidit-o ei, românii noștri; i-a învrednicit Dumnezeu să facă *colibă* pentru Hristos, biserică ortodoxă și pe Muntele Taborului.

Dumnezeu să ne învrednicească să trăim și să putem să venim și să ne rugăm în *coliba* pe care a dorit Sfântul Apostol Petru s-o facă pentru Hristos, pe Muntele Taborului.

A consemnat

LUMINIȚA CORNEA

Pandemie și credință

Am sperat că scăpăm, dar n-am scăpat. Noroc că speranța nu moare. *Dum spiro spero*. Speranța este menită să întărească și să valideze credința. Câtă vreme sper, cred - *Dum spiro credo*.

Pandemia a lovit omenirea ca un război nevăzut și văzut în același timp. Nu vedem inamicul dar vedem victimele. Ca în lupta cu puterile întunericului. Nu le vezi dar consecințele sunt concrete, simțite. Ne-a lovit tare la începutul anului. Pentru protejarea noastră au fost impuse restricții cu totul neașteptate, pentru mulți neimaginabile.

Citim, auzim, vedem zilnic la buletinele de știri cifre, statistici îngrijorătoare, înfricoșătoare. Până nu a venit moartea la pragul tău cifrele rămân cifre și statisticile rămân statistici. Dar deodată auzi că un prieten e în spital, că un vecin a murit, că cineva din familie este infectat. Am parcurs întregul an 2020 în această stare duală: pentru unii, veștile proaste sunt acolo, undeva. Pentru alții, se întâmplă că ele sunt aici și acum.

Unii sfidează realitatea, alții o trăiesc cu frică și cu cutremur. Anul se încheie curând, dar iată, nu și războiul nevăzut. E ca un vulcan care izbucnește și nu știi câtă lavă încă mai are de vărsat. Stai în preajma morții. Sau fugi. Dacă poți. Vulcanul este localizat, duhul cel rău însă nu. Cum vedem, nici virusul. Unde să fugi?

Timp de aproape un an de zile oamenii s-au obișnuit, ori au început să se obișnuiască, ori, Doamne ferește, vor trebui să se obișnuiască a trăi cu dușmanul în coastă. Ca atunci când locuiești pe un teren minat. Nu știi când calci pe mină și explodezi. Dar umbli, cât poți de atent, însă fără nici o garanție de siguranță, cu speranța și rugăciunea în suflet.

Doamne apără și păzește! Pandemia a produs o transformare benefică în om la nivel spiritual. Mă refer în special la lumea mea, a credincioșilor creștini, pe care o cunosc direct. O transformare se va fi produs în viața tuturor oamenilor indiferent de religie, de filosofie, de concepție de viață pentru că fiecare este afectat într-un fel sau altul.

Dar pentru noi, cei credincioși, transformarea se concretizează în



sporirea credinței în Dumnezeu, în înmulțirea rugăciunii care ne apropie de Dumnezeu.

Știm că la nevoie omul recurge la Dumnezeu. Nu generalizăm însă. Dar tocmai, pentru că a venit nevoia peste noi, se validează zicala: recurgem la Dumnezeu. Nu știm: poate asta este lecția pe care El a decis să ne-o dea ca să reconsiderăm ABC-ul existenței umane. *Nihil sine Deo*. De ce acum? Poate așa cum a zis Sf. Pavel despre Întruparea Domnului în istorie, că s-a petrecut „la plinirea vremii” (Gal. 4, 4). A socotit Dumnezeu că acum este momentul pentru o astfel de lecție. Noi știm că lumea merge prost. Nu merge în direcția conformă menirii ei. Dar cât este de aproape de prăpastie, cât mai este până acolo, nu știm. Dumnezeu însă știe. De aceea El alege momentul lecțiilor și tipul de lecție.

Pandemia aceasta ne face să privim viața altfel. Una e să gândești că trăiești și că vine vremea să mori, într-un fel sau altul, și speri să ajungi la o vârstă cât mai înaintată, morțile premature fiind considerate excepții, și alta e să trăiești cu moartea la ușă sau în casă. A venit la vecinul tău, e foarte aproape de tine. Mai rău: auzi de un prieten drag că a murit, de o rudă apropiată. Nu de bolile noastre obișnuite cu care am învățat să trăim, ci de acest virus care este și care nu-i, dar, de fapt, care este peste tot. Când nu te aștepti poate fi la tine.

Suntem ca evreii în Egipt când îngerul morții trecea pe la fiecare casă și pentru ca locuința ta să fie ocolită trebuia să ungi ușorii ușii cu sângele mielului pascal. Acolo exista acest remediu. Aici și acum ce facem? Evident, ne supunem rânduielilor autorităților noastre atât cât este posibil. Respectând aceste rânduieli

de precauțiune ne arătăm responsabili unii față de alții. Dar altceva?

Altceva este doar acest lucru: să strigăm Abba, Părinte! Aceasta este prima și cea dintâi teologie. Ca să-L chemi astfel pe Dumnezeu înseamnă să-ți fi venit în fire, după frumoasa expresie din pilda fiului risipitor. Plecarea din casa părintească: nerecunoașterea autorității tatălui, a Părintelui. Venirea în fire: pocăința; „scula-mă-voi și mă voi duce la tatăl meu” și voi striga: „Părinte, am greșit” (Luca 15, 18). Nu poți striga: Părinte! decât după ce-l recunoști pe tată ca părinte sau pe părinte ca tată. Dar a-l recunoaște înseamnă a-l recunoaște, a-l cunoaște din nou. Cândva l-ai cunoscut, apoi l-ai renegat, l-ai uitat. Acum îl cunoști iar. Îl recunoști. Noroc că el stă cu brațele deschise. Așa te-a și așteptat tot timpul strigându-ți în conștiința de fiu îndepărtat: Fiule, vino acasă!

Fiul, fiica, noi suntem cazul celui credincios care este conștient de legătura cu Dumnezeu, doar că a lăsat ca aceasta să slăbească, să se rupă.

Dar, cum ziceam, mai sunt și cei de alte orientări religioase, filosofice, cu alte concepții de viață. Desigur, și aceștia sunt afectați de pandemie, și ei, sau dintre cei apropiați lor, cad victime virusului ucigaș. Nu se poate ca și în sufletele acestor oameni să nu se producă o transformare. La noi cei credincioși transformarea poate însemna întoarcerea la Dumnezeu. La ceilalți însă, ea poate însemna pornire în căutarea lui Dumnezeu. Așa cum minunat scria Blaga într-un poem (*Ioan se sfâșie în pustie*): „Unde ești Elohim?! Umblăm tulburăți și fără de voie/ Printre stihiiile nopții te iscodim/ Sărutăm în pulbere steaua de sub călcâie/ Și întrebăm de tine, Elohim!”

Războiul, cum se vede, e în toi. Specialiștii în această pandemie spun că ne așteaptă o iarnă „neagră”. Prin această metaforă referitoare la moarte ni se dă un sfat: vigilență! Mască, distanță, igienă, izolare, pază bună prin toate mijloacele. Așa trebuie să fie.

Dar cea mai bună pază, înainte de toate celelalte, vine din sfatul marelui apostol Pavel: „Fraților! Vă rugăm, în numele lui Hristos, împăcați-vă cu Dumnezeu” (II Cor. 5, 20).

THEODOR DAMIAN

**Decembrie 2020
New York**

Muntele Athos din Muntele Athos

(IX)

Aș fi vrut să dialogăm cu părintele Petroniu pentru această carte, dar a amânat elegant momentul până mi-a dat de înțeles că e mai bună smerenia decât confesiunea. Pentru că viața de aici nu e una la îndemâna oricui să și-o asume și să o ducă cu/în sfințenie până la capăt.

Mărturiile despre viața de aici sunt într-o serie de 12 volume, adevărate opere de artă prin caligrafie și desenele care însoțesc textul. N-a fost timp decât să le răsfoim, într-o scurtă prezentare pe care părintele Petroniu a făcut-o bibliotecii Schitului, care numără peste 3000 de exemplare, cele mai importante tipărituri ale secolului al XIX-lea, realizate în Țările Române, precum și cărți noi, apărute în România după 1989.

*

Nicăieri în viața mea, cerul nu mi s-a părut mai aproape ca acum, aici, la Prodomul. Stelele sunt atât de mari, de parcă toate ar fi în cădere spre pământ. Și e o liniște ca la începutul lumii. De fapt, sihăstria presupune, înainte de toate, liniște. Iar liniștea de la Muntele Athos, dincolo de duritul celor câteva mașini care au fost admise pe Muntele Athos pentru tot felul de lucrări de construcție și restaurare, dar și pentru deplasări de persoane între mănăstiri, e totală. Spunea oare cineva despre o astfel de stare că e o liniște de se aude liniștea? Blaga spunea că „e atâta liniște în jur / de-mi pare că aud cum se izbesc de geamuri razele de lună”. N-am văzut deloc luna la Muntele Athos, dar ar fi fost, cu siguranță, auzite razele ei cum se scaldă în undele Egeei.

Liniștea de aici o mai tulbură adesea vântul, care bate cu putere, auzindu-se la uși ca un musafir neașteptat. Și iarna, aici vântul e singura zăpadă. În liniștea athonită, cred că de multe ori vântul e companionul călugărilor, tovarăș de sihăstrie. Aș vrea să cred că atunci când se potolește, de fapt, vântul se cuibărește în întinderile de jnepeni sau în cotloanele stâncilor, unde a săpat peșteri în care s-au sihăstrit secole de-a rândul mari asceți, de la Atanasie la Ioan Cucuzel, de la Grigorie Sinaitul la părintele Nifon (1807-1901), acesta din urmă nevoindu-și viața în peșteră, fiind apoi fondatorul Schitului Prodomul.

Unii spun că monahismul în Muntele Athos începe cu Schitul Prodomul, care e poarta de răsărit a Muntelui. E lumina, e speranța.

Prodomul, 21 septembrie 2003

A fost o noapte de priveghere. După stil vechi, azi e Sfânta Marie Mică. Priveghiul a început aseară, la 22,00, terminându-se puțin după ora 8,00.

Cu noi, cu cei câțiva credincioși români, greci, care erau în zonă, cu viețuitorii Schitului, biserica a fost aproape plină. Au slujit la Sfânta Liturghie toți preoții, după ce, pe rând, au slujit tot câte doi-trei în bisericile prin care am trecut. Atmosfera, în lumina discretă a câtorva candelă cu undelemn de măsline și a unor lumânări, cu mirosul învăluitoare de tămâie, dă o mare întimitate rugăciunii. Rugăciunea cred că aceasta ar și trebui să fie, un act de mare discreție. Ritualul își are frumusețea lui și puterea de a-ți întări credința, nevoia de rugăciune. Corul a făcut un adevărat maraton, cei care cântau cântecele



Nicolae Băciuț, descoperind împrejurimile Prodomului

psaltice schimbându-se mereu, după o rânduială bine stabilită.

Prodomul a fost aproape treizeci de ani o renumită școală de muzică psaltică, din 1860 până în 1890. Protopsaltul Nectarie Crețu Schimonahul a fost cel care i-a învățat nu doar pe călugării români de la Muntele Sfânt cântările psaltice, ci și pe ceilalți călugări athoniți.

Nici cu preoții de la Alba Iulia nu ne-a fost rușine. Felul în care ei interpretau i-a surprins plăcut pe frații noștri întru credință de la Schitul Prodomul.

O bună parte dintre cei care au participat la slujba acestei mari sărbători, alături de toți călugării, s-au împărțit.

*

După slujbă, ne-am dus cu toții la masă, în trapeză. Mâncarea, la Prodomul, este mai puțină și mai modestă decât la celelalte mănăstiri unde am luat masa. Cu toate acestea, aici a fost mâncarea cea mai bună pentru mine. Și aici aveam sentimentul că sunt acasă. Dacă nu erau măslinile din belșug pe toate mesele, aș fi putut spune că sunt undeva, în țară, la țară. Mâncare de orez cu zarzavat, pește, brânză, iaurt, un pahar cu vin, fără fructe însă, cum am fost obișnuiți peste tot.

Pe toată durata mesei, un călugăr a citit din *Viețile Sfinților*. Masa se servește într-o liniște totală. Nimeni nu are nimic de vorbit la masă. Aici tăcerea e de aur și vorba rugăciune. După ce-și termină mâncarea, călugării stau cu capetele aplecate asupra mesei, nevăzându-li-se deloc fețele. Sunt imagini pe care le văd prima oară și am senzația că nimic nu e real, că suntem protagoniștii unui film, pe platoul de filmare. Văd secvențe din cartea lui Umberto Eco, *În numele trandafirului*.

Rugăciunea, la încheierea mesei, o spune Î.P.S. Andrei, cu blândețe în glas, mulțumind pentru bucate și pentru buna primire care ne-a fost făcută, pentru timpul care ne-a fost acordat din timpul de rugăciune al viețuitorilor.

*

La Prodomul am văzut cele mai ascetice chipuri. Și viața călugărilor diferă de la o mănăstire la alta. La Prodomul e o viață mai grea și pentru că pământul pe care-l deține Schitul e foarte puțin și acesta a fost făcut fertil după ce s-au scos din el munți de piatră. →

NICOLAE BĂCIUȚ

Pe de altă parte, nici relațiile Schitului cu Mănăstirea Marea Lavră, de care acesta depinde administrativ, nu sunt dintre cele mai bune. De altfel, călugării de la Prodromul s-au plâns chiar de o evidentă discriminare. În consecință, sprijinul pe care ar trebui să-l primească de la aceasta sunt doar firimituri de la ce se primește din partea Statului grec. Orice modificare în statutul viețuitorilor (hirotonii, călugării etc.) se face cu acordul Mănăstirii Marea Lavră. Chiar și egumenii schiturilor sunt „aprobați” de Mănăstirea de care ține fiecare schit. Nici Părintele stareț și nici părintele econom se pare că n-au găsit cea mai potrivită cale de comunicare cu cei de la Mănăstirea Marea Lavră, grecească, cea mai veche și cea mai importantă în ierarhia celor douăzeci de mănăstiri de la Muntele Athos.

De aceea, și aici, românii se descurcă cum pot. În ciuda tuturor vicisitudinilor, Schitul arată impecabil, e curat peste tot, lucrurile, viața de aici fiind bine orânduite. Până și piatra scoasă din pământul din grădina Prodromului a fost așezată în adevărate ziduri de fortificații. Grădina are din toate câte ceva – și măslini și nuci și viță de vie, precum și un pom fructifer complet necunoscut nouă, cu numele de lotus, care face fructe asemănătoare merelor. Nici zarzavaturile nu lipsesc, de la roșii la varză, de la ceapă la pătrunjei. Vița de vie e întinsă și pe lângă clădiri, ca în casele românești de odinioară, de la țară. E clar că aici se trăiește într-un alt timp istoric, că timpul s-a oprit undeva în loc. Imaginea despre lumea laică este cea pe care și-o configurează călugării din poveștile celor mai noi călugări veniți aici sau a celor care vizitează Schitul.

Sunt câțiva frați de călugărie care nu pot fi făcuți călugări, pentru că în ciuda demersurilor făcute la Mănăstirea Marea Lavră și la Patriarhia ecumenică a Constantinopolului nu s-a primit de multă vreme încuviințarea. Ni se spune cu amărăciune că există sentimentul că se dorește ca viața monahală românească de la Prodromul să se stingă. Există o anume aroganță a ortodoxiei grecești la Muntele Athos. Suntem tentați să credem că ortodoxismul grec vrea să-și manifeste supremația mergând, autoritar, până la exclusivism la Muntele Sfânt. Se uită contribuția decisivă a Țărilor Române, rolul acestora în salvarea vieții monahale de la Muntele Athos, de-a lungul veacurilor. Există mărturii în acest sens peste tot. Oricum, românii de la Muntele Athos, cei care sunt călugări cu acte în regulă, sunt greci în documente. Cu toate acestea, tratamentul lor, din rațiuni care par de neînțeles, având în vedere locul unde ne află, este discriminatoriu.

*

Statistici privind monahismul românesc există. Ele s-au făcut mai ușor altădată și e din ce în ce mai greu acum de stabilit numărul viețuitorilor români, deoarece cei care nu au clarificat statutul lor nici nu figurează în evidențe. La Schitul Prodromul, în bibliotecă, există în volumul II al manuscrisului *Athos*, al schimonahului Irinarh Șișman, datele de evidență la 9 aprilie 1906, care înregistrează 110 viețuitori la Prodromul și 150 la Schitul Lacu. În celelalte 40 de chilii, colibe, cabii (peșteri) mai figurează alți 110 viețuitori.

Manuscrisele existente la Prodromul, între care *Istoria Sfântului Munte în 20 volume*, realizată de Irinarh Șișman între 1898-1916, circa 200 de manuscrise în chiri-



Harta mănăstirilor athonite

lică, 130 de manuscrise de muzică psaltică, bisericească, se cer nu doar cercetate, ci și editate. Ele sunt documente de viață monahală, dar ele dau și dimensiunea monahismului românesc la Muntele Athos. Unele lucrări în manuscris sunt veritabile opere de artă. Ele sunt legate în piele, iar multe pagini au o ornamentică artistic meșteșugită, cu aurituri.

Nu lipsesc cărțile rare, între care *Noul Testament de la Bălgrad* (1648), la care se va adăuga exemplarul din aceeași lucrare, tipărită anul trecut într-o ediție critică de Arhiepiscopia Ortodoxă de Alba Iulia, dăruită de Î.P.S. Andrei. Părintele egumen Petroniu ne-a mai arătat cu mândrie și *Cazania lui Varlaam* (1643), *Biblia lui Șerban* (1688).

Biblioteca numără acum peste 7500 de titluri. Dacă bi-blioteca de la Prodromul e ceea ce e acum, acest lucru se da-torează și râvnei cu care aproape un veac și jumătate monahii de aici au copiat texte din Sfinții Părinți, cărți patristice.

*

Am vrut să plec cu ceva deosebit de la Schitul Prodromul. Ceva ca apoi să lege cele două lumi, cea de acasă și cea de aici. De aceea, am cerut părintelui econom Justinian blagoslovenia de a mi se da câteva bucăți de scândură dintr-un lemn de aici, pentru ca acestea să fie făcute icoane prin harul și darul unor pictori-iconari mureșeni. Mă gândesc la Lucia Călinescu, Maria Gliga, Floarea Vultur și la mai tânăra Raluca Marian. Am ales șapte bucăți de scândură de chiparos, dintr-un chiparos care a fost tăiat din curtea Schitului Prodromul. Oricum, acele bucăți de chiparos, chiar nepictate, sunt pentru mine tot icoane. În ele se aude rugăciunea șoptită de-a lungul anilor de călugărie români de aici.

*

La Prodromul se pictează icoane. Mi-a scăpat numele unuia dintre călugării-iconari de aici. Dar el mi-a mărturisit că pictează icoane și pentru a fi vândute în Europa, iar banii câștigați din vânzarea icoanelor completează trebuințele de aici, de care nu se îngrijesc cu dreptă măsură cei cărora le revine această grijă, pentru a le lăsa călugărilor doar grija rugăciunii.

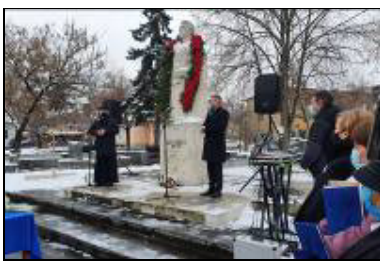
PLATĂ ȘI RĂSPLATĂ

Placheta „Eminescu” și Diploma de Excelență în Cultură, acordate părintelui doctor Gheorghe Nicolae Șincan, reprezintă o recunoaștere, oricât de târzie, a contribuției pe care acesta a avut-o atât în plan profesional, de-a lungul întregii sale activități preoțești, de mai bine de patru decenii, cât și în activitățile socio-culturale în care a fost implicat.

De altfel, „Cucea Patriarhală” și „Crucea Șaguniană”, cele mai înalte distincții ale Bisericii ortodoxe, au pecetluit biografia profesională a preotului Gheorghe Nicolae Șincan, la care s-au adăugat distincțiile de excelență în cultură primite din partea Direcției Județene pentru Cultură și cele ale Uniunii Ziariștilor Profesioniști, care au răsplătit preocupările sale jurnalistice, și, nu în ultimul rând, distincția „Fibula de la Suseni”, acordată personalităților de frunte ale județului Mureș.

Indiscutabil, în întreaga istorie a protopopiatului Târgu-Mureș, pr.dr. Gheorghe Nicolae Șincan se distinge drept personalitatea proeminentă, cărturarul care și-a pus amprenta pe devenirea într-o credință a celor pe care i-a păstorit neostenit.

Pr. dr. Nicolae Gh. Șincan a în-



curajat nu doar ridicarea de noi biserică, aproape treizeci, în timpul misiunii sale ca protopop, ci a înălțat biserică și în sufletele credincioșilor săi.

Preotul Gheorghe Nicolae Șincan a găsit mereu cele mai potrivite căi care au dus la mântuirea prin credință a enoriașilor săi, a avut mereu un gând potrivit pentru cei aflați într-un impas existențial, a insuflat încredere și speranță în inimile semenilor.

Responsabilitățile sale au fost de larg orizont, de la cele legate de ocrotirea minorilor și a bătrânilor, la activitatea de deputat în Adunarea Eparhială și în Adunarea Națională Bisericească.

A căutat să-și sporească zestrea cunoașterii, dobândind și titlul de doctor în teologie.

Activitatea bisericească și-a prelungit-o în plan editorial, fiind autorul a peste treizeci de cărți, de la cele vizând perspective monografice,

la cele care au propovăduit cuvântul de învățătură.

Totodată, s-a alăturat eforturilor jurnalistice ale echipei redacționale care editează revistele „Vatra veche” și „Cadran”, fiind, în același timp, președinte al filialei Mureș-Harghita a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

E și aceasta încă o recunoaștere a unor merite pe care nici miopiile nu le pot ignora.

Corolarul acestor merite este un dar de mare preț azi, acela de a fi bun conducător de prietenie, iar eu mă număr printre cei care a avut parte de cădura sa sufletească, de solidaritatea sa.

Apoi, fratele Gheorghe Nicolae Șincan, a știut să învingă suferințelor vieții și să înfrunte cu demnitate dramele sale familiale.

Pr. dr. Gheorghe Nicolae Șincan e un biruitor, iar distincțiile acordate azi sunt onorante, deopotrivă, și pentru cel care le primește și pentru cel care le dă. Câtă vreme vom ști să ne prețuim valorile, vom avea o șansă în plus la dăinuire.

Pentru că timpurile actuale au nevoie de modele existențiale, iar pr. dr. Gheorghe Nicolae Șincan este un model referențial, pentru mântuirea prin credință și salvarea prin cultură.

NICOLAE BĂCIUȚ

Amvon

Tu știi ce-i lipsește sufletului tău?

Cândva, un călugăr, gândindu-se că acolo unde stă are nevoie de un tulpă, a plantat un puiet de măslin. Doamne, se ruga el, măslinul are nevoie de ploaie pentru ca plâpânde-i rădăcini să soarbă apa și să crească. Trimite o ploaie blândă!

Și, Dumnezeu a trimis o ploaie blândă.

-Doamne, se ruga călugărul, copacul meu are nevoie de soare. Trimite soare, Te rog.

Și soarele a strălucit, poleind norii care mai picurau încă. Acum niște ger, Doamne, ca să-i întărească țesăturile, a strigat călugărul.

Și, iată, copăcelul scânteia de chiciură!

Dar... spre seară muri. Atunci călugărul s-a dus la chilia unui confrate și i-a povestit pățania lui neobișnuită.

-Și eu am plantat un copăcel, îi spusese acesta și, uite, îi merge bine. Însă eu mi-am încredințat copacul

Dumnezeului său. El, care l-a creat, știe mai bine decât unul ca mine ce-i trebuie unui pom. Nu am pus nicio condiție, nu am stabilit metode sau mijloace.

-Doamne, m-am rugat, trimite-mi ceea ce-i trebuie: furtună sau soare, vânt, ploaie sau îngheț. Tu l-ai făcut, Tu îl cunoști, Tu știi de ce are nevoie!

Dragi prieteni, a mai trecut un an din viața noastră și a început un altul nou. Să învățăm din pățania acestor călugări, să dăm mână liberă lui Dumnezeu în viața noastră, El ne știe mai bine, știe cum să ne ia ca să ne facă roditori.

Biserica - copacul vieții noastre

„Un fermier a angajat un tâmplar ca să îl ajute să își repare vechea fermă. Prima zi a tâmplarului a fost groaznică. A ajuns târziu la fermă pentru că i s-a spart un cauciuc, la jumătatea lucrului fierăstrăul electric i s-a stricat, iar când să plece acasă seara mașina nu i-a mai pornit.

Fermierul l-a dus atunci cu mașina sa acasă. Ajunși acolo, tâmplarul l-a invitat să intre, să îi cunoască familia. Dar înainte să intre, tâmplarul s-a oprit puțin în fața unui copac, atingându-i trunchiul cu ambele mâini. Apoi a intrat în casă și cu un zâmbet călduros și-a îmbrățișat copiii și și-a sărutat soția. După cină l-a condus pe fermier la mașină. Trecând pe lângă copac, fermierul nu și-a mai putut stăpâni curiozitatea și l-a întrebat de ce făcuse mai înainte acel gest. „O, știi, acesta este copacul necazurilor mele”, i-a răspuns tâmplarul. „Știu că inevitabil mai am necazuri când lucrez, dar un lucru este sigur: aceste probleme nu țin de copiii și de soția mea. Așa că atârn necazurile de copac în fiecare seară când vin acasă. Apoi dimineața le iau din nou. Și știi ce este interesant? Când vreau să le ridic dimineața nu mai sunt atât de multe pe cât mi se părea cu o seară înainte.”

**PR. DR. GHEORGHE
NICOLAE ȘINCAN**

Analiză asupra conștiinței umane -

meditație la început de an

Conștiința de obicei nu ne înșeală. De la ea știm cum suntem, când greșim. De noi înșine nu ne putem ascunde. De oricine ne putem ascunde, dar nu de noi înșine. Și, evident, nu ne putem ascunde nici de Dumnezeu. Căci conștiința e legea lui Dumnezeu sădită în noi. Numai când ne pervertim conștiința, ea nu ne mai poate spune adevărul. Altfel, ea e măsura sigură a adevărului despre noi. Chiar și atunci când îl știe numai și numai ea. Chiar și atunci când cădem ușor de acord cu noi înșine, și ne împăcăm cu gândurile și faptele noastre păcătoase, cu lipsa de onestitate, cu ipocrizia, chiar și atunci, în forul nostru interior ea ne spune că gresim. Avem doar speranța că nu mai știe nimeni. Ne amăgim însă cu această speranță. Căci știe Dumnezeu.

Oare ce poate fi mai convingător că dreptatea ca lege dumnezeiască e sădită în noi și că ea mărturisește în noi despre existența lui Dumnezeu și despre bine, despre dreptate și despre adevăr, ca legi care trebuie să guverneze viața noastră și a lumii? Acesta e un semn, că de conștiință, de noi înșine nu ne putem ascunde. Conștiința e ca o oglindă care ne arată așa cum suntem. De suntem curăți, ne arată curăți. De suntem murdari, ne arată murdari. Numai o oglindă deformată sau murdară ne deformează, dar o oglindă dreaptă și curată ne spune drept. Tot așa ne spune și conștiința dreaptă, nepervertită.

Când a creat Dumnezeu pe om, a așezat în el o sămânță divină, mai vie și mai luminoasă decât o scântie, pentru a lumina sufletul și pentru a-l face să deosebească binele de rău. Aceasta se numește conștiință, care este legea naturală nescrisă. Dacă conștiința noastră ne spune să facem un lucru sau să nu-l facem, dacă ea ne spune din nou și noi nu facem ceea ce ea ne zice, persistând în a o nesocoti, povara care apasă asupra ei o împiedică să ne conducă în viață în mod clar. Asemenea unei lămpi a cărei claritate este întunecată de impurități, ea începe să ne facă să vedem lucrurile mult mai confuz, mult mai obscur. După cum într-o apă tulbure nimeni nu-și mai poate vedea fața, tot așa și noi ajungem să nu mai



distingem vocea conștiinței și facem ceea ce noi nu dorim. Totuși nu e nimeni care să fie lipsit de glasul conștiinței, fiindcă ea este ceva dumnezeiesc în noi, care nu moare niciodată. Ea ne amintește fără încetare de datoriile ce le avem. Însă noi suntem cei ce nu le ascultăm.

Să ne silim să ne păzim conștiința, atât timp cât suntem în această lume, având grijă să nu nesocotim muștrarea ei, în orice împrejurare, și să nu o înlăturăm de la nici o faptă, oricât de mică. Căci din lucrurile mici, așa zise fără însemnătate, se nasc lucruri mari. Începem prin a zice: Ce însemnătate are, dacă zice cutare cuvânt? Ce însemnătate are dacă eu mănânc cutare mâncare? Ce importanță are dacă eu mă ocup de o afacere? Se poate atunci zice: Astfel se poate ajunge până la a nesocoti lucrurile importante și grave, sugrumând conștiința. Și, în sfârșit, se ajunge la paguba de a cădea la o totală nesimțire a conștiinței. Să avem grijă de a nu nesocoti lucrurile mici, să luăm aminte de a nu le socoti fără însemnătate. Ele nu sunt mici, fiindcă devin o boală, o deprindere. Să fim atenți la lucrurile ușoare, pentru ca să nu devină grave. Virtutea și păcatul încep din lucrurile mici, însă duc la lucruri mari, bune sau rele.

De aceea Mântuitorul ne îndeamnă de a ne păzi conștiința sub forma unui avertisment fiecăruia în mod diferit. Căci conștiința este aceea care ne învață ceea ce este bine și ceea ce este rău, prin muștrarea ei; ea este aceea care ne arată ceea ce este de făcut și ceea ce nu este de făcut. Ea este aceea care ne va acuza în veacul viitor. Însă păzirea conștiinței prezintă o mare diversitate de

aplicări. Trebuie să o păzim cu privire la Dumnezeu, cu privire la semenii, cu privire la lucrurile materiale; cu privire la Dumnezeu, având grijă de a nu nesocoti poruncile ei chiar în lucrurile care nu sunt cunoscute de oameni și de care trebuie să dăm seama. Fiecare păstrează conștiința sa față de Dumnezeu, în taină de pildă, atunci când nu neglijează rugăciunea, când nu este lipsit de grijă față de pasiuni care vin asupra inimii și nu consimte cu ele. Atunci are conștiința trează față de Dumnezeu când evită să judece pe aproapele său, fără să știe el, într-un cuvânt pentru tot ce se petrece în taină și pe care nimeni nu cunoaște decât Dumnezeu și conștiința noastră și aceasta în fața lui Dumnezeu.

Conștiința față de aproapele conștientă în a nu face absolut nimic ceea ce știm că rănește sau asuprește pe aproapele nostru, fie că este o acțiune, o vorbă, o atitudine sau o privire. Căci sunt și atitudini care rănesc pe semenii.

O privire, de pildă, poate supăra. Pe scurt spus, ori de câte ori omul știe că face ceva care ar tulbura pe aproapele, conștiința sa este aceea care îl aprobă sau îl muștră. De aceea trebuie să avem grijă de conștiința față de oameni. În sfârșit, să păzim conștiința față de lucrurile materiale. Aceasta înseamnă să ne păzim de a le folosi în scopuri rele, de a nu lăsa să se piardă sau de a nu fi așezate la locul lor. Conștiința față de lucrurile materiale ne călăuzește și cum să ne îngrijim trupul, cum să ne îmbrăcăm. Prin îmbrăcăminte putem să trezim sau invidia semenilor sau să ducem în ispită. Conștiința este aceea care ne indică atitudinea și felul corect, sănătos și folositor de îmbrăcăminte. Același lucru se poate spune și despre alimente. Putem să ne săturăm cu legume și cu fructe sau măslină. Însă în loc de a ne mulțumi cu acestea, putem cădea în lăcomie față de mâncare. Și aceasta e împotriva conștiinței.

Concluzionând, spunem că nu trebuie să lăsăm conștiința să adoarmă, pentru orice lucru. Trebuie să fim totdeauna cu luare-aminte și să ne păzim de toate greșelile care ne duc în pericol. Să avem o conștiință trează față de lucruri ca ele să nu devină pentru noi un subiect de condamnare.

FLORIN BENGHEAN

Sfințirea politicului

Politicul este cel mai dificil domeniu de încreștinat

„Trebuie reabilitată noțiunea de politic ori dacă nu, înlocuită, căci ea are un conținut și un sens nobil”. Ioan Ianolide face această propunere încă din anii 1985, atunci când la noi, politica era de fapt o ideologie care-și propunea să scoată sufletul din om, să-l depersonalizeze, spus mai pe de-a dreptul, să-l satanizeze.

Nu este neutralitate în privința alegerii slujirii pe pământ. Ori slujim Domnului și suntem fiii lui Dumnezeu, ori slujim satanei și suntem fii ai satanei.

Dar noi am luat-o pe panta superficialității și trăim în inconștiență, neprețuind clipa ce ni s-a dat. De ce această indolență? Simplu: fiindcă nu l-am cunoscut pe Dumnezeu.

Suntem măhnii deseori că nu înțelegem poezia lui Eminescu. Că e ermetică, de pildă. Dar nu aceasta este cauza.

Bariera în calea cunoașterii este faptul că nu zăbovim pe citirea Bibliei. Nu vrem să auzim de cultura română și universală, inspirată din Evanghelie!

Deci ne-am secularizat, odată cu veacul în care trăim. De aceea credem că e bine să amintim idealul, cheia care ne-au lăsat-o martirii închisorilor comuniste, anume **Întoarcerea la Hristos**.

Speranța ieșirii din pandemie este vaccinul și numai vaccinul, spune răspicat președintele țării. Dar despre nădejdea în Stăpânul a toate cele ce le-a creat nu l-am auzit suflând nici o vorbă.

Dar acest vaccin nu s-a obținut prin sclipirea minții omului? Minte care are legătură directă cu Dumnezeu și e creată de divinitate? Minte e nevăzută, așa cum și Dumnezeu este tot nevăzut. A văzut cineva sufletul sau mintea? Evident că nu. Și atunci, președintele de ce crede exclusiv în materie, politică, bani și economie?!

Atunci când încetează a mai avea credința în divinitate, societatea este demonică. O reflectă genial Dostoievski în lucrarea Demonii. Sunt câteva personaje în romanul

Demonii care au prins chipul diavolului, adică a aceluia pentru care au lucrat și căruia i s-au vândut pe sclipirea artificială a arginților. Și atenție, sunt chiar ingineri, personajele din roman tocmai din domeniul tehnicii. Dostoievski este un proroc.

Părintele Nicolae Steinhardt a insistat că Dostoievski ar fi ajuns al cincilea evanghelist, dacă nu trecea subit la Domnul la 60 de ani.

Ori fii ai lui Dumnezeu, ori fii ai satanei!!! Aceasta e condiția umană! Noi nu suportăm cinci minute de întuneric total. Cum vom sta în acel întuneric veșnic, privind chipurile pline de ură a demonilor. Nu e glumă, fraților. Comunismul a exacerbât ideologia satanei și societatea are reflexe demonice. Spune Avva Varsanufie că **teatrele sunt ateliere ale diavolului**.

Sunt un buchet de actori români care au devenit monahi și preoți, câțiva în Sfântul Munte Athos! De ce credeți că au părăsit atelierele scenei...?

Creștinii sunt oprîți prin canoane să nu intre la aceste spectacole. Dar de unde? Postul Patriarhiei Ortodoxe Române închină osanale de multe ore teatrului. Și sfinții, și monahii, dar și creștinii sunt oprîți de la teatru! Președintele României a boicotat referendumul pentru familie. Deci nu este de acord cu sintagma creștină că familia să fie alcătuită din bărbat și femeie. Ce e de făcut? Biserica s-a mobilizat. A strâns semnături. Dar la vot în cele două zile nu s-a prezentat decât doi din zece



români. Cum încreștinăm noi politicul, dacă toți conducătorii nu le fac pe ale lui Dumnezeu? Dacă ei nu slujesc Domnului e limpede că slujesc satanei.

Deci neamul românesc nu mai are Biblia drept temelie supremă ci... televizorul, confortul și internetul.

Cum încreștinăm politicul? Închinând toată munca lui Dumnezeu, să i-o aducem jertfă, fiindcă nu e a noastră.

O aducem jertfă fiindcă trebuie mereu și mereu sfințită. Toate cele care le ating mâinile noastre trebuie iarăși sfințite. Politica, adică cei care conduc oameni sunt persoane.

„Persoana e lumină, căci are conștiință”, ce adevăr sublim ne dăruie părintele Dumitru Stăniloae. E simplu, trebuie reîncreștinată persoana.

Oferim câteva exemple de conducători care au înnobilit politica: Sfântul Împărat Constantin, Ștefan cel Mare și Sfânt, Sfântul Neogoe Basarab, Sfântul Împărat Iustinian, Sfântul Împărat Teodosie cel Mare, Sfântul Lazăr, despotul Serbiei. Observăm că toți sunt Sfinți. Spre sfințenie trebuie să tindă persoana care are idealul de a conduce popoare. În caz contrar ajungem la tiranie sau anarhie; la război sau revoluții. La molime, cum e pandemia prezentă.

Lumea a fost condusă și de eroi. Lista e infinită...

Să discernem, să alegem binele de rău. Să lucrăm numai binele. Suntem chemați la Vot. Ba unii mai obraznici afirmă că viitorul nostru stă în ștampalia pe care alegătorul o ține în mână.

Dar pe cine să alegi, când sus s-au ridicat oameni de nimic. Și dacă sus s-au urcat oameni de nimic, nelegiuții mișună pretutindeni, ne învață Sfântul Proroc David!!!

VALERIU TĂNASĂ



EUGEN BRATFANOF



Poet, prozator și jurnalist, George Ioniță s-a născut la 13 iulie 1954, într-o comună din fosta regiune București. După gimnaziul terminat aici, a urmat și absolvit Colegiul Economic „Ion Ghica” din Târgoviște și apoi Facultatea de Filosofie și Jurnalism „Spiru Haret” din București. Prezent cu versuri și proză în diverse reviste, George Ioniță a debutat editorial în anul 2000 (la 46 de ani) cu volumul de poezie *Panta Rhei*, prefațat de Cezar Ivănescu. Autorul volumului *La Baaad* remarca în mod tranșant acolo atât inteligența poeziei de notație practică de poetul debutant, cât și autenticitatea și sinceritatea ei debordantă la nivelul trăirii. Cu o receptare critică pozitivă au urmat, în 2001: *Umbre* (poezie); 2003: *Prizonierul unei clipe* (poezie); 2006: *Labirinturi* (poezie); 2011: *Rănită, umbra mea* (poezie); 2012: *Cuvinte tăcute* (poezie); *Poeme întomnate* – poezie, 2016; *Leagănul toamnei* – poezie, 2018; *Zăpada îngerilor* – proză, 2020.

Membru al Ligii Scriitorilor din România și al Societății Scriitorilor Târgovișteni, creațiile în versuri și proză ale lui George Ioniță au primit după debutul editorial diverse distincții și diplome din partea unor edituri și reviste literare, fiind incluse în sumarul diverselor antologii de gen, de la, să zicem, *Surâsul crizantemei*, antologia haiku-ului românesc, Cluj, 2004, la, *Antologiile revistei Singur - proză*, Târgoviște, 2010, respectiv, *poezie*, 2014.

în seara de ajun

în seara de ajun
aș vrea să fiu iar copilul sfios
vestindu-L pe Cel bun
pe domnul Hristos

să mă văd alergând
pe ulițe ninse
la porți colindând
cu felinare aprinse

să-nfrunt gerul de afară
și aerul rece de iarnă polară...
dar cui îi pasă în astă seară
când renii din ceruri coboară

e noapte și e târziu
luna se-nalță prelungă
copilul de ieri n-am să mai fiu
doar timpul o să mă ningă...

ai luat cu tine...

ai luat cu tine doar amintirile -
câte au mai rămas
lăsând aici
scăunelul cu trei picioare
nu îți va mai fi de folos
și oricum
el trebuia să rămână aici
apoi ai încuiat încet ușa
trăgând parcă de timp
o dată...
de două ori...
și ai pus cheia cu grijă
sub preșul țesut de mama
din cârpe colorate
ai inspirat adânc din aerul acesta
de toamnă târzie
și m-ai întrebat
„acum, încotro mergem fiule?”

te-am așteptat...

te-am așteptat să vii aseară
să-mi umpli gândurile mele
priveam cum iarna
ninge trist afară
punând în calea ta
un alb covor
de neatinsse stele

și-am fi plecat
pe părțile moi
strivind sub pasul nostru
neînceptele zăpezi
și viscolul ar fi suflat
printre nămeți
să nu rămână urme înapoi...

de aici...

de aici
totul se vede printre zăbrele
cerul
iarba
valul...

de aici
totul se simte printre zăbrele
golul
speranța
coșmarul...

de aici
nu poți evada
decât într-o lume
în care nimeni
timpul nu mai măsoară
căci totul e cerul
și noaptea
și golul...

uneori...

(tatălui meu)

mă întreb uneori
unde este lumina din privirea ta
de ce ea se oprește în gol
sau poate dincolo de el
de ce amintirile tale au devenit
de nepătruns
iar lumea ta nu mai este și a mea
de ce mă întreb de prea multe ori
„pe fiul meu
l-ai mai văzut?”...

se-adună anii

se-adună anii împovărați de zări
pe frunzele-arămii
lumina cade cenușie
din cerul răscolit de nori
și atât de aproape
în care și-au înfipt
ca niște rădăcini vârfurile lor
copacii

mă simt străin și fără rost
și-acea oglindă caut
cu chipul ce mi-a fost odată mie

nisipul în clepsidră grăbit se scurge
tot mai anost
iar clipa ce se naște
e deja târzie...

psihedelic

am împărțit luna în două
o parte pentru tine
cealaltă mie
și noaptea a devenit mai tristă
grunjoasă
nici câinii nu mai știu
la care să latre
de după umbre
regina nopții își scutură parfumul
înnebunind fluturii...

amușinez aerul acesta mirosnic
și-mi apăs urechile
să nu mai aud țârâitul greierilor
ascunși până în mintea mea
să pot măcar visa
să ascult iar Ummagumma...

GEORGE IONIȚĂ

Ocean întors

Occident și Orient față în față cu schimbarea

Trăim un timp care prin avalanșa de noutăți tehnice, prin metamorfozele socio-economice și o confuză proiecție a viitorului ne șochează, ne solicită puterea comprehensivă și, nu în ultimă instanță, ne neliniștește prin febrilitatea ritmurilor.

Kishore Mahbubani (n. 1948), o personalitate academică și un diplomat de carieră scutează din îndepărtatul Singapore starea de tensiune politică ce domină societatea occidentală și americană în primele două decenii ale secolului 21. Multe dintre întrebările domnului Mahbubani lansate în cartea sa *Has the West Lost It? (Și-a pierdut Vestul busola?)*, Ed. Penguin Books, 2019) ne-au frământat și pe noi, fără a avea curajul abordării provocatoare a acestui autor, care dorește să rostească o sentință pe care inteligența occidentală o amână. Și anume că „the defining truth of our times” este „that a cycle of Western domination of the world is coming to a natural end” (adevărul definitoriu al timpurilor noastre este acela că un ciclu al dominației Vestice a lumii a ajuns la un sfârșit natural - op. cit., p. 4) și insistă să sublinieze că „that is happening now” (asta se întâmplă acum - op. cit., p. 3). Ceea ce îl deranjează pe autor este reticenta personalităților americane și occidentale în a rosti cu voce tare acest adevăr, adică de a recunoaște că după încetarea războiului rece cu fosta Uniune Sovietică (1990-1991), situație în care Vestul s-a manifestat triumfalist față de Rusia, în loc să urmeze sfatul lui Churchill „in victory magnanimity” (în victorie să fii mărinimos), acum tace chitic asupra fenomenului vizibil de declin.

Afirmația lui K. Mahbubani trebuie amendată deoarece sunt destui cercetători, istorici, comentatori americani care s-au pronunțat critic asupra exceselor politicii militariste americane și asupra necesității unei retrageri onorabile a imperiului înainte de marea umilire.

„A specter is haunting the United States the specter of decline” (Un spectru urmărește Statele Unite e spectrul declinului) așa își începe Richard Lachmann (n. 1956) cartea de analiză istorico-sociologică *First Class Passengers on a Sinking Ship*.



Elite Politics and The Decline of Great Powers (Pasageri de clasa întâi pe o corabie care se scufundă. Elita politică și declinul marilor puteri, Verso, London, New York, 2020). Formularea nu este singulară, ci pare a fi pe buzele multor comentatori care dezbat tema din multiple perspective, de la cea economică, financiară, politică, morală până la aspectele militare.

Istoricul conservator, Patrick Buchanan (n. 1938) a scrutat obiectiv cauzele diminuării puterii americane în concertul țărilor industrializate avansate. Acestea trebuie căutate în măsurile eronate ale câtorva administrații guvernamentale în frunte cu cea a președinților Bill Clinton, Barack Obama, George W. Bush de a promova tratate economice ca NAFTA, TTP, etc., toate creații globaliste, care au subordonat producția americană altor state, făcând-o dependentă de entități străine. Lichidarea imperiului american, notează istoricul, ar fi trebuit să înceapă imediat după încetarea războiului rece și recunoaște cu regret că acum colapsul „it is being forced upon us by a deficit-debt crisis that the cost of that empire helped to produce” (ne este impus de criza de deficit și datorii cauzate de costul imperiului - cf. Patrick Buchanan, *Suicide of a Superpower, Sinuciderea unei supraputeri*, St. Martin Press, New York, 2011, p. 376). Revenirea imperiului la ceea ce a fost - o republică, i se pare istoricului de o maximă stringență deoarece dacă nu se va întâmpla asta „it will be done for us ...through humiliation and defeat” (va fi făcut în numele nostru prin umilire și înfrângere - op. cit., p. 414). Începând din 2000, America a pierdut cel puțin 30% din puterea sa și acest fapt a devenit vizibil nu doar în domeniul economic și politic, dar și în cel social, cultural, moral

„America has taken on the aspect of a decadent society” (America a dobândit un aspect de societate decadentă - op. cit., p. VIII).

Criza morală asupra căreia autorul insistă i se pare de o importanță majoră în evoluția spre restrângere și retragere a imperiului din arena istoriei. Nu este singurul care sondează decadența morală a societății americane. Tema preocupă febril pe mulți jurnaliști, scriitori, sociologi, comentatori. Să-i menționăm doar pe Chris Hedges (n. 1956, jurnalist, scriitor), *The Empire of Illusions (Imperiul iluziei)*, Nations Books, New York, 2009 - and *America the Farewell Tour (America: Turul de adio)*, Simon & Schuster, New York, 2018, Diana West, *The Death of the Grown -Up (Moartea adultului)*, St. Martin Press, New York, 2007, Patrick Buchanan, *The Death of the West (Moartea Vestului)*, St. Martin's Press, New York, 2002 and *Suicide of a Superpower*, Richard Lachmann, *First Class Passengers on a Sinking Ship, Elite Politics and The Decline of Great Powers (Pasageri de clasa întâi pe o corabie care se scufundă. Elita politică și declinul marilor puteri)*.

Deci, în privința curajului inteligenței vestice de a analiza aspecte ale crizei occidentale dl. Mahbubani nu are dreptate. Are însă dreptate în privința deplasării puterii economice dinspre Occident spre Orient, argument pe care îl aduce ca să-și susțină punctul de vedere. Până în 2015 contribuția țărilor avansate G7 (Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, UK, USA) la creșterea economiei globale a fost preponderentă. Dar analiza lui 2015 ne-a arătat o inversare a procesului. G7 au contribuit cu 31.5%, iar țările emergente din grupul E7 (China, India, Brazilia, Mexico, Rusia, Indonezia și Turcia) cu 36.3%.

Mahbubani aplaudă decizia americană din anii '90 de a globaliza economia. Majoritatea analiștilor americani astăzi detestă această concesie făcută megacorporațiilor, care au anulat virtuțile naționalismului economic. Aceste acțiuni au condus la exportul a milioane de joburi americane în China și în alte țări ale Asiei de sud-est, nemulțumind pe lucrătorii indigeni și cauzând de-industrializarea Americii. →

SILVIA URDEA

A fost o politică „*that puts the profits of transnational corporations ahead of the prosperity of the republic*” (care a pus profiturile corporațiilor transnaționale mai presus de prosperitatea republicii. (Patrick Buchanan, *Suicide of a Superpower*, p. 372). Procedând astfel, milioane de lucrători au fost văduviți de muncă, bunurile de larg consum fiind produse în China, căreia America îi plătește împrumutându-se. Economia americană a fost unidimensional orientată spre servicii și finanțe. Nici o economie nu poate rezista dacă este finanțată, în dauna fundamentului ei manufacturier. Băncile nu produc nimic, ci învârtesc banii dintr-o parte în alta, îndeobște dinspre majoritatea populației spre clasa suprapusă reprezentată de cei 1%.

Bineînțeles, Kishore Mahbubani judecă din punctul de vedere favorabil țărilor în curs de dezvoltare, singurele avantajate de orientarea spre globalism. Ca să pună balsam pe rana occidentală, autorul se grăbește să menționeze că înainte de dominația de două secole a Vestului (Richard Lachmann consideră dominația ca fiind de cinci secole) asupra întregii lumi cele mai mari economii au fost cele ale Chinei și Indiei. Incepând de la anul 1 după Christos până la 1820 „*the two largest economies were always those of China and India. Only after that period did Europe take off, followed by America*” (op. cit., p. 3). Deci teza lui K. Mahbubani este că după două secole de înflorire economică și dominație politică a lumii, (perioada 1820 - prezent), acum vigoarea Vestului (în care este inclusă America) a slăbit atât de mult că este cazul să accepte un loc secund economic și politic în planul global, făcând, cum s-ar spune, loc *Restului*, adică țărilor din grupul E7, celor în curs de ascensiune.

O altă idee pe care autorul din Singapore se străduiește s-o impună este aceea a ameliorării condiției umane din așa numita lume a treia, datorită revoluției tehnico-științifice, a accesului milioanei de oameni la informație, ceea ce înainte era doar apanajul elitelor. Fiecare copil merge la școală și este vaccinat, fiecare casă are electricitate, fiecare individ are smartphone, iar perspectiva unui război mondial major este practic zero. Reproșul pe care îl adresează Vestului este tocmai ignorarea acestei

realități care se dezvoltă în Extremul Orient, în Africa, în America Latină.

Onest, Mahbubani nu uită să menționeze de la începutul cărții că momentul actual al acestor continente a fost posibil datorită generozității Vestului de a împărtăși cu Restul lumii „*the power of reasoning*”, puterea de a supune realitatea unei analize raționale susținute și de a verifica adevărurile mereu prin raportarea la practică. „*Western forms of reasoning have seeped into Asian minds gradually, through the adoption of Western science and technology and the application of the scientific method to solving social problems. Science and technology showed the power of empirical proof and constant verification*” (Formele occidentale ale gândirii s-au infiltrat gradual în mințile asiatice prin adoptarea științei și tehnologiei și prin aplicarea metodelor științifice la rezolvarea problemelor sociale. Știința și tehnologia au arătat puterea probei empirice și a verificării constante - op. cit., p. 11). Aplicarea metodelor științifice ale Vestului au oferit soluții pentru nenorociri milenare ale Orientului precum inundațiile, foametea, epidemiile și sărăcia endemică. Cei dintâi care au absorbit lecția occidentală au fost Japonia și așa numiții „*the Four Tigers*” (cei patru tigrii - Coreea de

Sud, Taiwan, Hong Kong și Singapore). Aceste țări sau entități au adoptat economia pieții libere și cercetarea științifică empirică.

Puterea rațiunii pe care Occidentul a transmis-o Orientului a produs mai întâi o revoluție politică: adică eliberarea Asiei de despotismul feudal. Această revoluție „*was hugely liberating for all Asian societies*” (a fost o eliberare uriașă a tuturor societăților asiatice - op. cit., p. 13). În acest punct Kishore Mahbubani insistă asupra influenței benefice a democrațiilor Vestice asupra viziunii politice comuniste chineze. Occidentul să ia seama la schimbarea de nuanță între „despotismul” lui Mao și deschiderea politico-economică a lui Deng Xiaoping, care s-a considerat „*accountable to the people*”, adică responsabil în fața maselor, impunându-se nu prin forță, ci prin rezultate. De aceea consideră K. Mahbubani că teoreticienii occidentali trebuie să-și reîmprospăteze ideile privind specificul comunismului chinez și să observe că are elemente democratice. Ba chiar arată că unele democrații occidentale de tradiție au regresat, astfel că „*democratic processes in the US and the UK have recently led to deep polarization, with virtual civil wars continuing after election ... (procesele democratice în US și UK au condus recent la o profundă polarizare, războaie civile continuând după alegeri ... - op. cit., p. 14)*”. În acest sens autorul are perfectă dreptate. Nici o democrație nu e bătută în cuie și abzuri sau alunecări în dictatură sunt posibile oricând, democrațiile fiind stări politice fragile. Încrederea în forța rațiunii, comoara transmisă de Vest Estului a revoluționat gândirea oamenilor, i-a determinat să abandoneze credința fatalistă ca *weltanschauung* și să opteze pentru controlul personal asupra vieții fiecăruia. Acest lucru a împins milioane de asiatici spre universități, spre aprecierea importanței educației pentru individ și pentru națiune. În concluzie, observă autorul „*In the last thirty years we have carried more people over the threshold of university education than we have in the previous 3,000 years*” (În ultimii trezeci de ani mai mulți indivizi au trecut pragul educației→



EUGEN BRATFANOV

universitare decât în precedenții 3.000 de ani - op. cit., p. 16).

Ceea ce reproșează Mahubani Vestului este opacitatea lui la aceste schimbări esențiale ale Restului lumii, unde se dezvoltă o clasă de mijloc similară cu cea americană sau occidentală. Media Vestică ignoră „the extraordinary progress made by billions on our planet” (progresul extraordinar făcut de miliarde pe planeta noastră - op. cit., p. 29). Autorul are dreptate să noteze că aceste atitudini de condescendență, aroganță și miopie voită sau nu a elitelor Vestice sunt periculoase deoarece le îndepărtează de o limpede apreciere a epocii și de formularea unui răspuns comprehensiv și pragmatic față de provocările momentului.

De la evidențierea contribuției Vestice la deșteptarea Extremului Orient autorul trece la criticarea severă a hybris-urilor în care au căzut SUA și UE în exact aceeași perioadă de ascensiune a Restului.

În primul rând, elitele americane, în special, nu au explicat maselor de muncitori ce s-a produs prin globalizarea economiei și nici nu au luat măsuri pentru evitarea depresiunii economice cauzate de de-industrializarea marilor orașe. Faptul acesta a indus o stare de pesimism și disperare în rândul populației, manifestată în numeroase proteste de stradă și tensiuni sociale, în prăbușirea încrederii majorității în leadership-ul partidelor și guvernului, în general slăbirea încrederii în validitatea instituțiilor. În schimb, în spațiul asiatic tot mai multe țări se bucură de o guvernare funcțională și tot mai puține suferă din cauza unor guvernări disfuncționale. În contrast cu pesimismul Vestului „For the majority of us, the past three decades - 1990 to 2020 - have been the best in human history”(Pentru majoritatea dintre noi, ultimele trei decenii - 1990-2020 - au fost cele mai bune din istoria umanității), declară Kishore Mahubani și trebuie să-l credem. Bineînțeles, oameni care trăiau cu mai puțin de un dolar pe zi au ajuns să câștige în China opt sute de dolari pe lună. Saltul este nemăsurat de mare. A crescut puterea de cumpărare a populației asiatice, și s-a optimizat standardul ei de viață, în special în China. A apărut și s-a intensificat dorința de a călători prin lume, ceea

ce cu trei decenii în urmă era un lux de neimaginat. În 2015 o sută de milioane de chinezi au călătorit și s-au întors acasă. Apropos de acuzația Occidentului că PCC exercită o dictatură coruptă asupra populației, Kishore Mahubani aduce proba întoarcerii în patria lor a celor o sută de milioane de chinezi: „Would 100 milion Chinese tourists return home freely if they were indeed oppressed?” (S-ar fi întors 100 de milioane de chinezi de bună voie dacă ar fi fost într-adevăr oprimați? - op. cit., p. 36).

După ce desfășoară în fața Vestului progresele de toate felurile realizate de Orientul îndepărtat, autorul pune în fața lumii civilizate imperativele care trebuie urmate dacă se vrea o conviețuire pașnică, prosperă, liberă pentru toată lumea. America și țările UE se fac vinovate, în primul rând, de destabilizarea vieții internaționale prin nenumăratele intervenții militare în Orientul Mijlociu, în Nordul Africii și prin politica de amestec în treburile interne ale unor țări din America Latină, considerată multă vreme conform doctrinei Monroe, backyard-ul Statelor Unite, prin promovarea revoluțiilor colorate. O asemenea politică trebuie să înceteze deoarece tulbură ordinea globală și induce o stare haotică între popoarele lumii. Nemaivorbind de banii cheltuiți pentru distrugerea altora în loc să fie investiți pentru combaterea neajunsurilor domestice din țările europene sau din SUA. K. Mahubani este un critic acerb al atitudinii indiferente a Vestului față de anihilarea țărilor cotoprite. „Most disastrously, when the intervention turns sour, as in Irak or in Lybia, the West walks away and takes no moral responsibility ...”(Cel mai dezastruos este că atunci când intervenția este eșuată, ca în Irak sau Libia, Vestul se-ntoarce pe călcâie și nu-și asumă responsabilitatea morală... - op cit, p. 50).

Între hybris-urile Vestului se înscrie și umilirea Rusiei, a doua putere nucleară a lumii. În înțelegerea lui Mihail Gorbaciov cu Bush Seniorul s-a promis că NATO nu se va extinde nici un inch dincolo de fosta Germanie de Est. În realitate încă din timpul lui Bill Clinton și continuând în timpul administrațiilor ulterioare organizația s-a tot extins, incluzând țările din fostul Pact de la Varșovia.



EUGEN BRATFANOF

Amestecul NATO în fosta Iugoslavie și în Ucraina a pus răbdarea lui Vladimir Putin la încercare. Sancțiunile aplicate Rusiei și propaganda agresivă împotriva liderului ei, bazată de cele mai multe ori pe pure fabricații, Russia-Gate fiind cea mai recentă, sunt toate expresii ale acestei politici de îngenunchere a Rusiei, politică pe care Kishore Muhbabani o dezaproabă în termeni drastici.

În cunoștință de cauză, fiind expertul numărul unu al problemei relațiilor cu Rusia, Steven F. Cohen (1938-2020) a consemnat cu amărăciune politica abuzivă a Americii după încetarea războiului rece, în cartea sa *War With Russia?(Război cu Rusia?- Hot Books, New York 2019)*: „This triumphalist, winner-take-all approach has been spearheaded by the expansion of NATO ... into Russia's traditional zones of national security, while excluding Moscow from Europe's security system” (Această concepție triumfalistă de învingători care iau totul a fost accelerată de expansiunea NATO în zonele tradiționale de securitate națională a Rusiei, excluzând Moscova din sistemul european de securitate - p. 16).

Conformismul și complicitatea multor intelectualuali este criticată de Steven F. Cohen, în comparație cu disidența sovietică a intelectualilor care și-au riscat viața pentru a denunța Gulagul. În schimb în America, începând încă din timpul administrației Clinton s-a manifestat „a bipartisan American orthodoxy”(o ortodoxie bipartizană) bazată în întregime „on fallacious opinions” (pe opinii false - op. cit., p. 16). →

Cele mai multe țări ale lumii sunt consternate de persistența americană în eroare și de complicitatea și lașitatea Europei care susține o asemenea politică.

Printre imperatiivele stringente, consideră K. Mahbubani, se impune retragerea trupelor americane din lumea islamică și ridicarea economică a Nordului Africii de către țările europene, dacă acestea vor să stagneze valurile migratorii.

În consens, istoricul și politicianul american Patrick Buchanan observă pertinent că aventurile militariste americane au avut un efect extrem de negativ asupra opiniei publice mondiale: „*Indeed, it is our pervasive military presence abroad, our support of despotic regimes, and our endless interventions and wars that have made America, once the most admired of nations, among the world's most resented and detested. (Prezența noastră militară abuzivă, sprijinul nostru pentru regimuri despotice și intervențiile noastre și războaiele fără sfârșit au făcut ca America odată cea mai admirată națiune să fie acum printre cele mai urâte și detestate - Suicide of a Superpower, p. 377).*

Autorul critică aroganța manifestată de imperiul american după colapsul URSS când Rusia a dorit să se alăture Occidentului, dar nu numai că a fost respinsă, dar a fost gradual înconjurată de baze militare NATO.

Pentru toate aceste motive listate, după cum vedem nu doar de Kishore Mahbubani, ci de intelectuali proeminenți ai Americii, este timpul ca Vestul să-și recunoască greșelile: „*Someone should start a 'mea culpa' movement in America*” (*Cineva ar trebui să pornească o mișcare de mea culpa în America - Kishore Mahbubani, op. cit., p. 60*) și, în aceeași ordine de idei, trebuie construit de urgență un nou consens global bazat pe valorile eterne din *Declarația Universală a Drepturilor Omului*.

După atâta nihilism și după imensa suferință umană provocată de erorile Vestului este timpul să revenim la rațiune a cărei putere chiar Vestul a proclamat-o, la o morală pragmatică, așa cum a fost ea explicată de Machiavelli, adică lipsită de idealism, iluzionare sau dogmatism. Necesitatea schimbării ingenioase de strategie este impusă, așa cum a

relevat Patrick Buchanan ca și Mahbubani de declinul rapid al dominației globale a Vestului. Perseverarea în eroare ar fi „*a strategic folly*” (*o nebunie strategică - Kishore Mahbubani, op. cit., p. 64*).

Nu toți analiștii sunt de acord cu ideea decăderii marii puteri americane, deși din ce în ce mai mulți observatori îi întrevăd semnele. Profesorul Noam Chomsky consideră SUA ca fiind „*the first among unequals*” (prima între inegali), după al Doilea Război Mondial și, mai mult decât atât, declară ferm „*and remains so*” (*și rămâne așa*), continuând să aibă cuvântul decisiv în discursul global.

Savantul recunoaște că după 1945, când puterea americană a fost la apogeu, s-a diminuat apoi, datorită ridicării statelor europene și Japoniei, care și-au revenit după distrugerile conflagrației. În prezent SUA împarte dominația cu statele din grupul G7, și cu structurile globaliste precum FMI, UE, WTO (World Trade Organization).

Noam Chomsky crede că hegemonia americană nu va fi curând asumată de vreo altă putere care ar avea de substituit o forță prea amplă, adică ar trebui să umple niște pantofi prea mari.

În același sens, Richard Lachmann (n. 1956, sociolog) subliniază că „*no European country, nor the EU as an entity, seeks or is capable of asserting global hegemony*” (*nici o țară europeană, nici UE ca entitate nu intenționează și nu este capabilă să-și asume hegemonia globală - op. cit., p. 12*).

Judecând obiectiv, decadența Americii este un fenomen sesizat vis-à-vis de ascensiunea galopantă a Chinei, și nu relativ la evoluția Occidentului. Imaginea viitorului nu este clară încă.

Va fi dominația americană urmată de cea chineză sau se va proiecta „*a multipolar or anarchic world*” (*o lume multipolară sau anarhică*) nu se poate decide acum.

Cert este că prin diminuarea hegemoniei americane „*the five-century era of global power centered on and organized by Westerners is coming to an end*” (*epoca de cinci secole de putere globală centrată și organizată de Occidentali ia sfârșit - idem, ibidem*), cade grea concluzia lui Richard Lachmann.



DEȘERT

**Negură umedă
plânge
osul pământului,
dangăt de clopot
umple trupurile
de ecouri răscolitoare –
iubire atotpustiitoare
fulgerând
aripi de foc
prin misticii ochi...**

IANUARIE

**Colți de gheață
sfarmă
tainicul somn
al omătului...
Copacii trosnesc
în jalnicul plânset
nocturn,
sub sulite de stele,
în aerul de sticlă
cristale scăpărând...**

RĂTĂCIRE

**Când fiori de gheață
plete-ncununau,
când ghimpi mușcători
degete-nsângerau,
când ape zbuclumate
ochii tulburau,
unde erai, oare,
soare – răsare ?**

TIHNĂ

**Liniște stranie...
În leagăn de curcubeu
cern gânduri...
Clipe irosite
plâng pe țărmlul meu
și se sting în muguri...**

MIHAELA ROȘCA

Stare prozei

Dac-aș fi Dumnezeu

Dau târcoale, de câteva zile, unui posibil „Jurnal de război al Sufletului cu Sufletul și cu Lumea”. El ar putea începe și așa: „Toate sunt ficțiuni, în afară de durere și de suferință. Chiar și viața?! Da, poate că până și viața, ghemul ăsta de frici și de lășități în care se zbeugue atâtea mizerii... Mă apropii de jumătatea vieții, privesc peste umăr către o anumită întâmplare din trecut și o numesc destin. Încerc să privesc spre viitor și mă întreb mereu: ce întâmplare mă va face s-o numesc soartă? Apoi mă întreb iar: destin, întâmplare?... Dar eu unde sunt în povestea asta numită viață, viața mea?... Doamne, sunt doar spectatorul, nu și actorul ei?... N-am putea găsi o formulă magică în care să fiu actorul, nu spectatorul propriei mele vieți?”

A scrie un Jurnal este, dacă ești sincer, ca și cum te-ai dezbrăca în pielea goală și te-ai jupui de viu în fața celorlalți, în fața lui Dumnezeu. Dar pentru ce să scriu un Jurnal? Pe cine ar putea interesa vorbele unui ins care vrea să distrugă orice punți dintre el și lume? Poate că în gestul meu se ascunde un egocentrism nenorocit născut dintr-o nevoie de eliberare din carcera spaimelor care m-au transformat într-un ostatic al singurătății. Și cine va crede că aceste rânduri sunt sincere, lipsite de vanitate, că nu sunt niște fantasmă ale bolilor pe care medicii i le-au agățat prin C.V., ca pe niște podoabe într-un ciudat pom de Crăciun, unui fost preot de țară rătăcit temporar și prin Afganistan?...

Când am revenit acasă, în paradisul copilăriei, Mortuc, îmi venea să strig pe ulițele satului: „Și aduceți vițelul cel îngrășat și-l înjunghiați și, mâncând, să ne veselim. Căci acest fiu al meu mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat”. (Luca, 15: 23-24) Voiam să merg sus, pe dealul Scăpării, și să strig iar: „M-am întors! Mi-era dor! Am înnebunit de dor!” Dar am fost eu un fiu rătăcitor? Atunci când am plecat la seminar, mi s-a părut că acel „Un stol de păsări bucură cerul./ Îmi place să cred că și pe bunul meu Dumnezeu...” m-a purtat de mână. Ajunsesem un fel de paria al satului; chiar preferatul bășcăliilor, pentru



unii... Stol, Stolul lui Dumnezeu, Petre-Stolul-lui-Dumnezeu... Hai, Stol, ești protejată de Dumnezeu! Fă o minune și scapă-ne de teroarea profesorului de mate!... Stol, nu ne lăsa! Pune o pilă, acolo Sus, ca să-i batem măr pe ăștia la fotbal!... Stol, lingușește-te frumos pe lângă Dumnezeu, ca să-i deștepte pe ăștia de care nu se lipește cartea!... Uite, pleacă păsările în țările calde! Poate o să te înfieze un stol și n-o să mai tremuri iarna asta pe-aici!...

Nu prea știam pe-atunci cine era Dumnezeu. Îl simțeam doar ca pe un prieten care nu mă cearta, care m-ar fi putut ajuta, dacă i-aș fi cerut sprijinul. Dar nu i-am solicitat niciodată sprijinul, știind că sunt mulți alții de care trebuie să aibă grijă. Dimpotrivă, cred că am mers la seminar ca să-nvăț cum să-L apăr pe Dumnezeu. Într-o oră, chiar l-am întrebat pe un profesor seminarist cum aș putea să-L ajut pe Dumnezeu. Cei din clasă au râs, iar profesorul m-a privit puțin nedumerit, cerându-mi explicații suplimentare. Chiar și mulți dintre cei care merg la slujbele bisericii, i-am spus, au sufletul lipit de hulă, iau în deșert numele și puterea lui Dumnezeu, îl atacă de parcă le-ar fi dușman. Nu credeți că Dumnezeu are nevoie de ajutor, de apărare? Galileo Galilei, parcă, zicea că Dumnezeu nu are nevoie de gardă pretoriană. Poate că avea dreptate. Eu cred totuși că are nevoie de un fel de gardă, dar încă nu știu care este aceasta. Poate credința, dar, deocamdată, nu prea știu nici ce este credința. Trăiesc de ceva vreme având în suflet acel tulburător paradox, „Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!” (Marcu, 9:24), despre care cineva, hărăzit cu multă credință, mi-a spus că n-au fost rostite niciodată vorbe mai ametoitoare decât acestea și că, dacă

i-ar spune cineva că din toată Biblia nu ar rămâne decât această comoară, aceasta ar fi suficientă pentru întemeierea credinței sale. Sunt un pic bulversat, am mai spus. Nu prea știu cum să-L apăr pe Dumnezeu, nu prea știu ce este credința... A rămas în coadă de pește toată povestea asta. Singura certitudine este că am căpătat acolo, în seminar, un nou (re)nume: Ciudi; de la ciudățenie, desigur. Uneori îmi era dor de Stol... Mi s-a spus, în dulcele stil magister dixit, că Dumnezeu este ființa perfectă și ceea ce este perfect, atotputernic, nu are nevoie de ajutor sau de apărare. Chiar și simplul gând că Dumnezeu ar simți nevoia de a fi ajutat/ apărat ar reprezenta un semn de slăbiciune; ceea ce nu este cazul... Ba da, susțineam eu. Poate că tocmai credința, despre care încă nu prea știu ce este, poate fi o formă de ajutor/ apărare, o gardă pretoriană specială... Dar pot fi credința neargumentată și credința răvășită de paradoxuri forme de ajutor și de apărare? Plecasem rănit din Mortuc purtând... eticheta Stol. Rana s-a deschis, a devenit și mai adâncă, atunci când, la terminarea seminarului, un coleg mi-a spus, îmbrățișându-mă și persiflându-mă: „Dacă afli de ce fel de gardă pretoriană are nevoie Dumnezeu, să-mi scrii!” Parcă m-ar fi sărutat Iuda, deși, sincer, nu cred că a vrut să mă rănească. Nu l-am urât niciodată. Poți urî un om care este locuit doar de certitudini, un om căruia i-au murit toate incertitudinile? O fi adevărat că oamenii nu-și doresc, de fapt, cunoașterea, ci numai certitudinea?... Dar libertatea nu-și are obârșia în incertitudine?

Și nici acum, după sute și sute de ore de rugăciune, de front și de întâlniri cu moartea, n-am dezlegat pe deplin nodul gordian al aceluia „Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!”

Atunci când ești prunc, dacă ești răvășit de asemenea incertitudini, ai scuza inocenței. După ce timpul ți-aruncă în cârcă ani și ani, nepriceperea în dezlegarea acestui nod gordian nu mai are în ochii celor robiți de certitudini nicio scuza. Devii un fel de vinovat de serviciu. Un asemenea vinovat sunt eu, deși, sincer, am avut momente în care crezusem că dezlegasem→

IOAN FERCU

nodul... La Kandahar, o mină antipersonal artizanală l-a făcut ferfeniță pe State, caporalul care lăsase acasă soție, doi copii, părinți, frați. Am fost lângă el atunci când se pregătea să-și dea duhul. M-a privit în ochi și m-a întrebat, cu puterea ultimei suflări: „Părinte, știi unde-l pot găsi pe Dumnezeu? Nu L-am rugat niciodată nimic pentru mine. Vreau să-L rog ceva pentru ai mei...” Când am deschis gura ca să-i răspund, am izbucnit în plâns, pentru că nu știam ce să-i spun. Dar el plecase deja... Am rămas totuși cu vina de a nu-i fi putut răspunde decât cu un hohot de plâns. Atunci când l-am dus acasă, m-am așezat în genunchi în fața copiilor și soției lui, am izbucnit iar în plâns și le-am spus că dragul lor plecase cu gândul de a-L ruga ceva pe Dumnezeu, pentru ei. Când m-am liniștit, pruncul cel mai mic al lui State m-a întrebat: „Mi-a trimis tati jucăriile?” L-am luat în brațe, mi-am ascuns ochii în pieptul său și i-am șoptit că jucăriile vor veni... Apoi m-am rugat până noaptea târziu, implorându-L pe Dumnezeu ca să-l ajute pe State să ajungă cu ruga până la El. Am căzut într-un somn agitat în care a apărut State, care-l tot întreba pe Dumnezeu, folosind cuvintele lui Iov: „Dacă am greșit, ce ți-am făcut ție, Păzitorule de oameni? De ce m-ai luat țintă pentru săgețile Tale și de ce ți-am ajuns povară?”... „Strig către Tine și nu-mi răspunzi, stau în picioare și Tu nu mă vezi”... „În ce chip ajuți tu pe cel ce este fără de putere și sprijini brațul care a slăbit?”... „Căci Dumnezeu nu este un om ca mine, ca să stau cu El de vorbă și ca să mergem împreună la judecată. Între noi nu se află un al treilea care să-și pună mâna peste noi amândoi”... Apoi l-am auzit plângând; ca un învins: „Căci iată, dacă o iau spre răsărit, El nu este acolo; dacă o iau spre apus, nu-L zăresc! L-am căutat spre miazănoapte și n-am dat de El, m-am întors către miazăzi și nici aici nu L-am văzut!”... Iar eu m-am așezat lângă State și i-am spus lui Dumnezeu, tot ca Iov: „Știu că poți să faci orice și că nu este niciun gând care să nu ajungă pentru Tine faptă”... Și State s-a apropiat de mine și m-a întrebat: „Ce să fac, părinte? Cum să ajung cu ruga mea până la Dumnezeu?” „Așteaptă”,

i-am zis. „Nu mai pot aștepta, părinte. Cred c-am să mor a doua oară. Merg către Dumnezeu și numai mine antipersonal văd pe drum. Și toți sfinții de pe-aici – iartă-mă, părinte! – au chipuri de afgani care mă tot întreabă ce caut în țara lor. Și nu știu ce să le răspund. «Ce știi tu despre Dumnezeul nostru?», m-a întrebat unul. «Perșii, grecii, parții, sasanizii, arabii, mongolii, englezii, rușii, americanii și mulți alții ca ei», a continuat el să mă mustre, «au tot trecut pe-aici și duși au fost. Pământul nostru nu poate primi decât sărutul tălpilor noastre. Ca și pământul vostru, nu? Cerul nostru nu poate primi decât sărutul privirilor noastre. Durerile noastre nu pot primi decât sărutul inimilor noastre»”... Când m-am trezit, eram bulversat. Și nu puteam încropi un răspuns, cât de amărât ar fi fost el, nici măcar pentru mine. Într-o altă noapte, l-am visat pe Abdel. Îl cunoscusem în prima lună a misiunii mele din Kandahar. Avea vreo patru anișori. Ne împrieteniserăm. Ne jucam, uneori, în timpul liber, chiar și în cortul meu, de parcă am fi fost fiu și tată. Era seducător. Mi se lipise de suflet. Inventaserăm o limbă comună ciudată; limba noastră. O limbă doldora de suflet, cu vorbe care-ți rămân sculptate în inimă: „Pe, n-aș putea dormi la tine?... Pe, unde-i copilul tău? Vreau să mă joc și cu el... Pe, tare-mi sunt dragi jucăriile pe care mi le dai... Pe, n-o să-mi omori niciodată frații?...” Când am revenit în Kandahar, în a doua misiune, l-am căutat pe Ab. Pe și Ab, așa eram cunoscuți de către



EUGEN BRATFANOV

afgani. Un cuplu. L-am căutat îndelung. L-am găsit și m-am cutremurat. O explozie îi năucise întreaga ființă. Fusese văduvit de memorie. L-am îmbrățișat. Ab se uita la mine ca la un străin. „Ab, Ab, Ab! Sunt eu, Pe! Uite, ți-am adus daruri, jucării de la fiul meu!” Ab se uita absent. Atunci am izbucnit din nou în plâns. Plânsul a devenit pentru mine arma mea cea mai importantă. „De ce, Ab, de ce, Dumnezeule? De ce?”, am întrebat. „Allah, este dorința lui Allah. El i-a trimis, ca încercare a credinței, această suferință. Allah l-a așezat acum alături de zaqqum, copacul nostru este cel mai temut, arborele pedepsei și al suferinței”, mi-a spus tatăl său... „Dumnezeule, dar pentru ce să pedepsești atât de crunt un copil? Pentru ce să-i arunci în suflet atâta suferință unui inocent care, culmea, poartă numele de Abdel, de slujitor al lui Allah? De ce, Dumnezeule?”, am continuat eu. „Voia lui Allah, Pe”, a spus din nou, aplecându-se, ca într-un ritual, tatăl... „Voia lui Allah?”, am întrebat. Apoi, uitându-mă printre lacrimi la Ab, gândul mi-a fugit iar către Iov. Vorbele lui mă loveau ca niște rafale de vânt, care aveau puterea unui uragan ce amplifică incendiile din sufletul meu... „De ce m-ai scos din sânul mamei mele? Aș fi murit și niciun ochi nu m-ar fi văzut! Aș fi fost ca unul care n-a fost niciodată și din pântecel mamei mele aș fi trecut în mormânt”... „Tu Te-ai făcut asupritorul meu și cu toată puterea brațului Tău mă prigonești”... „Tu mă ridici deasupra vântului și mă pui pe el călare și apoi mă nimicești cu iureșul furtunii”... Am rămas sub tortura întrebărilor mele: „Ce-ai făcut, Doamne, Dumnezeul meu? Parcă ți-ai dat mâna cu Allah, parcă v-ați vorbit să faceți din suferință o vedetă a sufletului. Biblia și Coranul parc-ar fi scrise la două mâini armonizate, atunci când vorbesc despre suferință.

Dar de ce să fie aruncată suferința și în sufletul copiilor? De ce, Doamne?”... Și m-am aruncat iar la pământ. Și am tot plâns. Împreună cu Iov, dar fără Ab. Dragul meu Abdel era atât de ros de această destrămare a memoriei, încât nu mai putea plânge. Îi fusese răpit și universul→

afectiv. Plângând, m-am întrebat dacă mai merit să fiu preot...

„Un preot, colonelul Farina, este un caracter puternic, primul și ultimul sprijin al muritorului de rând. Tu ești nu doar militar, ci și preot. Când ai venit aici, în Kandahar, mi-ai spus că preotul duce o permanentă luptă cu diavolul, cu ispitele și uneltirile lui, mult mai mult decât omul de rând, pentru că, unde-i cetatea mai tare, acolo bate dracul război mai puternic. Nu așa-mi spuneai tu, citând din cele sfinte? Dar diavolul îl atacă și pe cel slab. Vrea să-i dea lovitura finală, să-l ruineze, să-l șteargă repede de pe agenda ticăloasă a preocupărilor lui. În război sunt oameni puternici, dar și oameni slabi. Toți trebuie ajutați; deopotrivă. Observ, dacă nu-i cu supărare, că tu îi ajuți, de multe ori, plângând. Plângând și lamentându-te lui Dumnezeu, punând sub semnul îndoielii nuanțe doctrinare religioase, de parcă frontul ar fi o academie de dezbateri a liber-cugetătorilor, un loc în care să tot semeni sămânța incertitudinilor. Incertitudinea este obiectul muncii liber-cugetătorilor, nu al preoților. Militarii au ordine, decizii, certitudini. Ei nu operează cu incertitudini, ci, cel mult, cu planuri B, C, D, de rezervă, care sunt aplicate tot ca niște certitudini. Și eu sunt locuit de toate incertitudinile lumii, dar ordinele mele umbli pe front îmbrăcate în hainele sobre și imperative ale certitudinii. Chiar și atunci când iau o decizie într-o secundă, în cea secundă se află un balamuc al indeciziilor, dar când am rostit ordinul, indeciziile nu mai există. La tine, dacă nu te superi, totul ar trebui să fie ceva mai simplu. Ai Cartea Speranței, Biblia. Ai acolo deciziile. Nu-ți rămâne decât să le comunici, să oblojești suflete cu ele. Tu vrei să organizezi dezbateri biblice cu militarul care-și va da sufletul peste câteva secunde. Vrei să-l jefuiești de speranțe, oferindu-i trufandaua otrăvită a incertitudinii. Am mai vorbit împreună despre asta, nu-i așa? Zilele trecute, aliindu-te cu un filosof celebru, m-ai combătut, spunându-mi că inteligența unui individ se măsoară în cantitatea de incertitudini pe care este capabil să le suporte. Dar tu ești preot militar, Petre, nu sociolog care face

experimente, care vrea să afle ce cantitate de incertitudine poate îngădui un om în ultimele clipe ale vieții sau atunci când se află pe valul cel învolburat al suferinței. Îmi ești prieten, știi asta, dar, pentru binele tău și al militarilor, cred că ai nevoie de o pauză de reflecție. Știi, eu sunt doar comandantul tău militar, nu și cel al preotului Petre Farina, dar așa simt eu că ar trebui rezolvată situația. Altfel, mă voi simți dator să înaintez un raport în care să sintetizez cât mai obiectiv totul. Decizia se va afla la alții. Mai ales la ierarhii tăi”... I-am răspuns calm, așezat, ca unui aducător de limpeziri în suflet: „Știi, comandante Alexa, îmi ești drag. Ești un om corect, nu stai pitit în spatele frontului, nu ești cerșetor de stele, nu am ce să-ți reproșez. Numai că tu, observ, crezi că omul este un fel de recipient în care tot trebuie să aruncăm certitudini. Sau un fel de automat, de mașină specială care, dacă ar fi alimentată cu vreo umbră de incertitudine, și nu doar numai și numai cu niște certitudini, s-ar gripa, n-ar mai funcționa optim. N-ar mai fi util frontului. Tu reduci viața la frontul tău, la războiul de aici, dar realitatea este alta: viața noastră, în întregul ei, este un front. Și dacă pe acest front imens am semăna doar certitudini, certitudinile altora, mai ales, nu pe cele ale noastre, ce ne-am face? Vorbești despre incertitudinile mele. De unde știi că acestea nu sunt certitudinile mele? Și-apoi, dragul meu Alexa, nici Domnul nu a fost scutit de incertitudini. Crezi că El a rostit la întâmplare aceste vorbe: «Totuși, Fiul Omului, venind, va găsi credință pe pământ?» Luca, 18:8, dacă nu te superi”... „Și tu, dacă... nu te superi prea mult, cum te vei apăra în fața ierarhilor tăi? Spunându-le că vrei să ajungi la certitudini mărșăluind prin imperiul incertitudinilor?”, m-a întrebat Alexa. „Vezi, prietene Alexa, se întâmplă ceva minunat: ești primul inchișitor de bună-credință din istorie. Ești pe cale de a deveni apărătorul meu. Sau măcar un inchișitor... onest. Îmi plac premierele de acest fel. Îți dau totuși un sfat: înaintează raportul tău, pe care nu mă îndoiesc de faptul că-l vei scrie, direct sus, la șefii cei mari, ca nu cumva să afle militarii de aici. Îți spun un secret: oamenii mă



EUGEN BRATFANOV

consideră apropiat de sufletul lor și nu aș vrea să ai ceva nemulțumiri. Când o fi și-o fi, o să se spună c-am fost lăsat la vatră, cu cădelniță cu tot, din motive personale. Nu sunt nici primul și nici ultimul popă mazilit. Prefer să-mi fie mazilite funcția și cariera decât incertitudinile mele omenești, despre care cred că nu produc supărare lui Dumnezeu. Vreau să-ți spun un secret. Un secret-certitudine. Uite, vezi că am și eu certitudini? Dumnezeu este mai tolerant decât oamenii. Mai ales decât oamenii șefi. Este o certitudine în care nu încapă nici îndoiala cea mai mică. Nu sunt chiar un paria al credinței, vezi? Am și eu certitudinile mele. Acum, dacă nu te superi, mă duc să beau un ceai verde preparat din cardamon și, dacă rețeaua anti-prohibiție funcționează normal, și un coniac mic. Vezi cât de sincer sunt? Adevărul este că nici n-am încotro. Dumnezeu are știință despre toate zvârcolirile noastre. Și despre incertitudinile care ne locuiesc și ne otrăvesc, așa cum crezi tu, sufletul. Uneori aș vrea să mă urc pe cel mai înalt munte și să strig: «Nu vreau certitudinea din urmă, ci căutarea ei»... Dar eu știu că Dumnezeu mi-a auzit deja acest strigăt nerostit”.

* Fragment din romanul cu același nume (încredințat spre publicare Editurii Junimea)

ÎN AN CENTENAR, **RADU STANCA S-A ÎNTORS ACASĂ,** LA SIBIU

De când am aflat acum doi ani de la Ioan Câdea, sculptorul sibian care și-a dovedit talentul în realizarea a peste 50 lucrări monumentale dedicate unor personalități importante ale culturii române, că a terminat bustul lui Radu Stanca, emoția m-a copleșit la gândul că în mod simbolic poetul care afirma cu un aparent narcisism: „Sunt cel mai frumos din orașul acesta” se întoarce acasă, la Sibiu. Nu întâmplător, aceste cuvinte figurează pe soclul monumentului care a fost sfințit în 23 decembrie 2020 de Î.P.S. Laurențiu. Dincolo de autoportretul expresionist pe care și-l face Radu Stanca în capodopera sa intitulată “Corydon”, începând tocmai cu acest vers, putem considera că poetul se închipuie cu o intuiție exactă „...Sau numai un turn rătăcit între case./ Un turn de pe care cad pietre prețioase”. Un asemenea turn cu pietre scumpe a fost Radu Stanca între concetățenii săi sibieni. Puțini știu astăzi că “Sunt cel mai frumos din orașul acesta”, afirmația incipit și de final a poeziei “Corydon”, a devenit forma jovială de salut pe care Radu Stanca o folosea când se întâlnea cu actorii de la Teatru. Aceasta a fost instituția pe care a slujit-o cu o imensă pasiune, punând în scenă peste 30 de spectacole, cele mai multe absolut memorabile. Cu trecerea timpului, posteritatea a dovedit adevărul ce se ascundea în spusele sale, căci astăzi Radu Stanca este personalitatea cea mai complexă și valoroasă pe care în contemporaneitate a avut-o Sibiu și astfel prinde sens superior versul „Sunt cel mai frumos din orașul acesta”.

Realitatea este că orașul de pe malurile Cibinului nu și-a onorat suficient scriitorii care au trăit aici și au dat măsura talentului lor. Ne vom rezuma la un singur exemplu, cel al unui clasic al literelor române, George Coșbuc, care și-a petrecut “anii cei mai rodnici” ai creației lui la Sibiu. Aici a publicat în ziarul „Tribuna” capodopera sa, poemul „Nunta Zamfirei”, alături de alte poezii precum „Rada”, „Iarna pe uliță”, „Numai una” etc. Deși realizată de mulți ani, o placă de marmură pregătită să fie pusă pe casa cu nr. 35 de pe str. Avram Iancu, unde a locuit cea mai lungă perioadă din cei doi ani sibieni, zace la loc ferit, întocmai bustului creat lui Avram Iancu, din cauza birocrăției care face casă bună cu inerțiile de tot felul. Există în centrul



orașului nostru o frumoasă statuie dedicată de sculptorul Corneliu Medrea lui George Coșbuc, dar prea puțini tineri, și mă refer îndeosebi la liceenii din Sibiu, au băgat-o în seamă. De aceea, mă întreb de ce nu se folosesc „săptămânile altfel” la licee, dacă nu spre a fi cunoscute în primul rând valorile culturale ale localității în care trăiesc tinerii, aflați în plin proces de edificare intelectuală. Cine va reuși să pună capăt acestei stări letargice prezente va îmbogăți patrimoniul cultural al Sibiului ca oraș turistic de prestigiu european.

Un alt adevăr este că, deși mulți poeți ai urbei s-au inspirat din pitorescul istoric al burgului, niciunul nu l-a egalat ca baladist pe Radu Stanca. Poetul mărturisea: “Intru-n Sibiu cum intră-n ceață luna,/ Mai mult alunecând decât cu pasul./ Și-n liniștea ce-nchide-n ea furtuna/ Ascult cum bate-n turnul straniu ceasul...” („Nocturnă”). El s-a îndrăgostit de frumusețea orașului nostru și prin ce a scris despre el ne-a făcut și pe noi, cititorii lui de versuri și de eseuri, să-l pricepem cu adevărat. Îi sunt cu adevărat îndatorată lui Radu Stanca pentru câte frumuseți ale Sibiului mi le-a semnalat.

Singurul descendent al familiei regizorului la Sibiu este doamna Nana Sofronie, fiica surorii care, după măritiș, a devenit Doina Jitianu, cum au cunoscut-o multe generații de elevi. Cu ocazia recentului eveniment de dezvelire, în 23 decembrie 2020, a bustului cu Radu Stanca, sculptorul

Ioan Câdea ne-a surprins cu vestea că la Liceul de Artă din Sibiu a studiat biologia cu profesoara Doina Jitianu.

Dintre amintirile depănate cu încântare de distinsa doamnă, reținem faptul că în locuința protopopului Sebastian Stanca de pe str. Andrei Șaguna, nr. 8, et. I, Sibiu, în 3 camere locuiau „la grămadă” opt persoane. Vremurile erau grele după Război, căci bunicul doamnei Nana era bolnav, bunica Maria nu avea nicio formă de venit, dar era o gospodină de excepție. Radu era tot mai afectat de tuberculoză, de care suferea din adolescență, de la Cluj, de unde s-a mutat la Sibiu ca student după Diktatul de la Viena din 1940. De aceea, salariul profesoarei Doina Jitianu era foarte important prin 1947, când ajunsese singura sursă de trai a familiei. Radu o iubea pe sora lui cu 7 ani mai mare ca el și pe soțul acesteia, colonelul Alexandru Jitianu, care primise în timpul lui Antonescu Decorația „Mihai Viteazul”, pentru felul cum luptase pe front. Fiica lui s-a uitat și recent la brevetul purtând semnăturile mareșalului Antonescu și Regelui Mihai I de România, ea amintindu-și că tocmai această dovadă de eroism, la o epurare din perioada stalinistă, l-a scos pe tatăl ei din armata română socialistă. Deși avea doar 12 ani când Radu a murit la Clinicile din Cluj, Nana știe că lângă el a stat în permanență fratele său Octavian, care fiind medic procura aparatele cele mai eficiente pentru respirația bolnavului, dar pe fața lui Radu au rămas urmele măștilor de respirat aplicate de doctori. Cum a murit la doar 42 de ani unchiul ei? Radu a întrebat pe fratele lui ce zi este și Octavian i-a spus că este Crăciunul. Atunci muribundul a exclamat glumind că va veni și la el Moș Crăciun. I s-a împlinit dorința de a o mai vedea pe Doti, soția adorată, dar pe Barbu nu l-au adus la patul tatălui care murea, ca să nu se sperie de aparatele la care el era conectat. Radu a murit în noaptea de 25 spre 26 decembrie 1962. Interesant a fost faptul că Doina, sora scriitorului, a murit exact în ziua de 5 martie, când în familie prin tradiție se aniversa tocmai nașterea lui Radu. Ea s-a stins în anul 1993 și ultimele cuvinte pe care le-a rostit în vis au fost tocmai „Radule, Radule”, ca și când s-a refăcut un moment din copilăria lor fericită, cu veri fierbinți petrecute la Ocna Sibiului, unde fiii Mariei Stanca erau găzduiți de sora acesteia, care locuia pe str. Podului. Vom desprinde din amintirile dnei Nana ideea că legătura viitorului scriitor →

ANCA SÎRGHIE

cu Sibiu și împrejurimile lui a fost veche, datând din chiar primii ani ai vieții lui.

Iată-ne revenind la evenimentul dezvelirii bustului, așezat în parculețul din fața Teatrului Național „Radu Stanca”. Cu o seară înainte am poposit acolo și am văzut bustul înfășurat în materiale negre, bine încins cu frânghii, ce coborau de la vârful monumentului până la baza soclului. Era ultima noapte misterioasă a baladistului care s-a închipuit „Un cneaz valah la porțile Sibiului”, poezie în care fascinația muzicii pe care o aude îl face pe acesta vulnerabil în fața dușmanului. „Dar nu blestem. De clipa libertății/ E la un pas acum oștirea mea. Și de-am căzut la porțile cetății/ Întins pe scut, ca mâine, într-un ea.” Deosebit de alegoria acelei intrări simbolice, acum, în zi de decembrie, Radu Stanca este readus în preajma Teatrului, în care dăduse măsura geniului său regizoral, ca să rămână vertical în demnitate, așa cum plecase spre a fi numit prim regizor al Teatrului Național din Cluj, cu începere de la 1 octombrie 1961, îndurerat de lipsa recunoștinței celor pe care i-a condus spre celebritate pe scena sibiuană. Numele lui Ion Besoiu, așezat cu mândrie pe clădirea Centrului Cultural din vecinătate, amintește rodnicia muncii de călăuzire a regizorului, care l-a format pe celebrul actor de mai târziu.

O jumătate de ceas înainte de ceremonia dezvelirii bustului, monumentul era îmbrăcat într-o hlamidă albă, așa cum cerea tipicul unui asemenea eveniment artistic. Se aduna lume, dar din cauza pandemiei, oamenii păreau puțin derutați. La eveniment au participat oficialități ale Primăriei orașului, ale Bisericii Ortodoxe, ale Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, reprezentanții mass-mediei locale, oameni de cultură, actori și invitați, toți respectând măsurile de distanțare fizică și de purtarea măștii. Actorul Constantin Chiriac în calitate de director general al Teatrului sibiuan a moderat evenimentul. Odată ce pânza cea albă a căzut la baza soclului, chipul lui Radu Stanca a apărut în toată frumusețea și distincția sa. Da, sculptorul Cândea a prins nota specifică a personalității regizorului-poet. Avusesem o aceeași uimire a împlinirii artistice atunci când asistasem la dezvelirea monumentului ce-l reprezenta pe Lucian Blaga din holul Senatului Universității sibiene sau la Coșca Mică când am admirat expresia sculpturală a Regelui Mihai I al României, realizată de același

zămislitor de frumos. Acum când am izbutit să privesc direct opera lui Ioan Cândea s-a lăsat în sufletul meu o liniște deplină. Imediat ce sculptorul terminase lucrarea în anul 2018, el m-a rugat să-l ajut să trimită soției regizorului, actrița Dorina Stanca, câteva poze făcute lucrării lui din mai multe unghiuri. Doamna Doti a aflat astfel că i se împlinea un mare vis, acela de a vedea imortalizat chipul soțului ei într-o sculptură de certă valoare artistică. Peste un an, respectiv în 25 august 2019, la vârsta de 91 de ani, Dorina a murit. Ea s-a stins având cugetul împăcat că, după plecarea la Domnul a lui Radu și a lui Barbu, copilul lor, întreaga ei viață a fost dedicată promovării creației poetului, eseistului și dramaturgului, care a fost Radu Stanca. Acum primesc un sens deplin cuvintele prorocirii din poezia „Doti”, care se încheie cu versurile: ”Hoinarule, căzut în mreaja mea! /Ia-mi palma desfăcută și citește:/ Nu soarta mea e-n ea, ci soarta ta!” Legătura de destin dintre cei doi soți s-a bazat pe o iubire extraordinară, una care a animat-o pe Doti până la finele existenței sale. Semnificativ în același sens este dedicația ”Lui Doti, *Înger deznădăjduit al tuturor nădejților mele*” pe care poetul o face la ciclul “Ars doloris”.

Am cercetat cu atenție noul monument donat de ing. Ioan Tușinean în numele Fundației I.C.M.J.- I.A.C.M. - Construcții S.A. Sibiu, care este un bust din bronz al marelui poet Radu Stanca. De jur împrejur, bustul scriitorului se sprijină pe cărți care în concepția sa pot să-i reprezinte opera. Sculptorul a ales chiar niște titluri înscrise în bronzul cotoarelor de cărți.



Sculptorul Ioan Cândea, Nana Sofronie, Anca Sîrghie, Mihai Sofronie, soțul Nanei

Pe laterala monumentului figurează numele sculptorului și anul 2018 când a fost terminată lucrarea. Am regăsit numele artistului menționat și în partea din spate a soclului, într-un loc mult mai vizibil. Urmează și denumirea întreprinderii donatoare și dedesubt Teatrul Național „Radu Stanca” donator al soclului elegant pe care a fost așezat bustul.

Ceremonia sfințirii noii opere de artă a fost oficiată de însuși Mitropolitul Ardealului. „Astăzi am săvârșit un gest al libertății înalte și creatoare, al recunoștinței. - a spus IPS Mitropolit Laurențiu Streza - Suntem datori cu toții urbei noastre și înaintașilor noștri, pentru ca viitorul să fie unul pe măsura celor care l-au fundamentat, l-au temeinicit. Îl binecuvântăm pe maestrul nostru, directorul Teatrului din Sibiu, pentru toate inițiativa sale, și pe toți cei implicați în această activitate. De aceea am venit cu drag să stăm câteva clipe împreună. Vă dorim Sărbători fericite, un An Nou, binecuvântat cu încredere! Să încercăm să lăsăm frica, teama, grijile care ne depășesc cu totul și să lăsăm o rază de lumină să pătrundă în sufletul nostru, o speranță care vine numai de sus!”

Trasând un arc de la personalitatea lui Radu Stanca și până la creația finită pe care toți cei prezenți am celebrat-o, actorul Constantin Chiriac a spus: “La 100 de ani de la nașterea marelui poet, dramaturg, om de teatru, Radu Stanca - Patronul Teatrului Național din Sibiu, reușim să punem în fața Teatrului Național din Sibiu, bustul marelui om de litere, om de teatru, lider al Cercului Literar de la Sibiu, omagiat cu o stea pe Aleea Celebrităților încă din anul 2014. Ne bucurăm că în Ajunul Nașterii Domnului Iisus reușim să facem în fața comunității sibiene acest eveniment. Ne bucurăm de sprijinul prietenilor care ne-au susținut, pornind de la domnul Tușinean, care a dorit să doneze această lucrare la Primăria din Sibiu și le mulțumim tuturor celor care ne-au fost alături în acest an atât de greu, pentru a putea să aducem acest semn al luminii înaintea Nașterii Domnului”.

Criticului de artă, dr. Olimpia Tudoran Ciungan i-a revenit sarcina de a face câteva considerații cu referire la valoarea noii creații a sculptorului Ion Cândea, care în zecile de lucrări dăruite culturii române a reușit să portretizeze expresiv figurile marilor oameni pe care i-a modelat în bronz, reușind totdeauna să surprindă nota ce singulariza pe fiecare dintre ei.

Cel mai impresionant dintre toate a fost cuvântul profesorului - sculptor→

Ioan Căndea, a cărui mărturisire ne-a apropiat de partea cea mai subtilă a travaliului său: „Am încercat să pătrund în esența figurii marelui om de cultură Radu Stanca, o persoană de o eleganță, de o discreție, de o noblețe sufletească rar întâlnită. Nu întâmplător și versul „Sunt cel mai frumos din orașul acesta” este poate relativ ironic, pentru că în modestia sa nu a vrut niciodată să fie în centrul atenției. Era un caracter absolut extraordinar. Ne bucurăm astăzi că îl omagiem. Cu siguranță, ne vede de acolo, de undeva, de sus. Ne aflăm în preajma Sărbătorilor de iarnă. În această perioadă, se oferă cadouri. Fie ca această lucrare să fie un dar al nostru, al tuturor, pentru orașul Sibiu. Fie ca Radu Stanca să vegheze și să ocrotească Teatrul sibian care îi poartă numele. Să fie într-un ceas bun!”

Viceprimarul Sibiului Corina Bokor a surprins importanță generală a momentului, afirmând în sens angajant: „Am avut parte de un an atipic. Orașul nostru a sărbătorit cultura dintotdeauna, nu doar prin evenimentele culturale, ci și prin respectul pe care l-a arătat oamenilor de cultură și muncii depuse de aceștia. Sărbătorim astăzi un eveniment și involuntar ne întoarcem în trecut, cu gândul la personalitățile care și-au adus contribuția la ceea ce reprezintă Sibiu în ziua de astăzi.”

Ca exeget al operei scriitorului sărbătorit de-a lungul întregului an 2020 ca centenar al nașterii sale, am oferit câteva exemplare din cartea mea intitulată „Radu Stanca. Evocări și interpretări în evantai”, publicată la Editura TechnoMedia Sibiu în anul 2016 atât sculptorului, cât și reprezentanților Primăriei și Bisericii Ortodoxe. Din partea ziarului “Tribuna” jurnalista Liuba Starii mi-a solicitat un interviu din care voi reține doar argumentarea ideii că prin ridicarea acestui monument amplasat în fața Teatrului sibian, în fapt, Radu Stanca revine acasă. Deși în orașul Sebeș, în care s-a născut în 5 martie 1920, a rămas numai doi ani, ca la Cluj să facă studii liceale, să debuteze ca scriitor și să-și înceapă studenția la Facultatea de Filosofie și Litere în toamna anului 1938, printr-o conjunctură politică, în urma Diktatului de la Viena, el și-a continuat din 1940 studiile la Sibiu unde s-au refugiat câteva facultăți de la Universitatea „Regele Ferdinand I”. El revenea la Sibiu acasă de pe atunci, considerând că vacanțele sale de elev se petrecuseră la Ocna Sibiului, la familia mamei lui. La Sibiu și-a dat licența și a decis să rămână chiar și în 1945, când

Universitatea s-a întors la Cluj, ceea ce a însemnat o dureroasă despărțire de prietenii lui cerchiști. Dar la Sibiu el a găsit un teren propice pentru ctitorirea Teatrului de Stat, din care a făcut una dintre cele mai invidiate scene ale țării noastre, chiar dacă repertoriul acelor ani grei de proletcultism din „obsedantul deceniu” era impus politic, după model sovietic. Dacă prin prestigiul său, regizorul Stanca a reușit să impună textele unor autori români și universali de certă valoare, în schimb, ca dramaturg, a simțit eșecul de a nu izbucni să monteze niciuna dintre cele 15 creații scrise de el. Care a fost secretul succeselor lui ca regizor? Conform concepției sale, el lăsa actorul să-și gândească și să-și construiască singur rolul. Regizorul își rezerva sarcina de a le transmite la repetiții actorilor exigența de a da tot ce aveau mai bun pentru interpretarea rolurilor încredințate.

Ca trăitor în acest oraș istoric transilvan și cunoscând în anii adolescenței direct spectacolele puse în scenă de talentatul regizor, am realizat ca teză de doctorat un prim studiu monografic dedicat lui Radu Stanca. Până în prezent i-am dedicat patru cărți, dintre care două, respectiv “Dăltuirii”, 2012, și „Radu Stanca Profil spiritual”, 2015, au fost publicate în colaborare cu prof. univ. Marin Diaconu la Fundația Națională pentru Știință și Artă, București. În prezent, lucrez la o a cincea carte care să îmbogățească exegeza dedicată autorului. Consider că atunci când la Sibiu zici martie, zici Radu Stanca în plan literar. Anul centenar al nașterii sale l-am început la Sebeș, unde în 5 martie am fost invitată să țin o conferință, iar pe plan național, am dat zilele trecute un interviu la Radio România Actualități. El a fost transmis în emisiunea redactorului Mihaela Helmis Documentarele Radio Actualități.

Felicit pe sculptorul Ioan Căndea, pe sponsorii lucrării și apreciez că în calitatea sa de director general, actorul Constantin Chirac a făcut un bun pas pentru recuperarea acestei personalități emblematică a Teatrului sibian. Onorante urmează să fie menționarea pe fațada instituției a numelui acestui ctitor, care figurează până la ora aceasta numai în acte, și introducerea în repertoriu a unor texte scrise de acest dramaturg, total necunoscut concitadinilor noștri. Profesorii de literatură din licee locale, în colaborare cu actorii atât de dăruți ai Teatrului sibian, ar putea organiza lecturi ale unor fragmente din creația poetică și dramaturgică a lui Radu



DESCÂNTEC DE POET

răzuiește – răzuiește
folosește – folosește !
sub astre – trireme:
ard – cu har – vii steme

iată și uimirea
curată-i și Firea:
pe Crist găzduiesc
din Duh Îl hrănesc

Mătrăgună
Sfântă Lună
Cavalerii-mi se înstrună
Cântăreții mă răzbuună!

...Rozăria – Har
Manole – Zidar
Cetatea-i de Zbor
cu zei mă măsur...

rădem măsurând
mereu – eu flămând
de vis și de gând
de păduri și iele
de păduri și stele...

Arlechin cu crin
vis de messalin
pe oceanul lin
arde stea cu coadă
arde chin cu coadă
visele se-nnoadă

Arlechinul plânge
Crinul iar se frânge
Lacrimă de Stea...
...piei – tu – piază rea!

ADRIAN BOTEZ

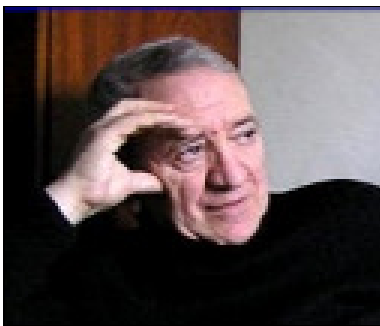
Stanca, autentice și exemplare ca valoare, în egală măsură.

În acest fast moment cu care s-a încheiat anul centenar și nu mai puțin cel cultural al Sibiului, care tocmai și-a primit cu drag fiul îndepărtat de atâtea decenii, parcă emoția noastră i s-a transmis și lui, poetului, al cărui glas vibrant l-am distins spunând: „De mine vorbește-n oraș toată lumea/ De mine se teme în taină tot burgul./Sunt Prințul penumbrelor, eu sunt amurgul...”

Contemplând picturile lui
EUGEN BRATFANOF
ÎNTRĂZĂRIND PRIN
CRISTAL(IN)UL MAGIC –
SUFLETUL -

Cu aproape patru decenii în urmă, am avut ocazia de a vizita pentru scurt timp atelierul de lucru al pictorului tulcean, Bratfanof Eugen. Din acea scurtă vizită, nu mi-a mai rămas în amintire decât imaginea unui tablou, pe care, dintr-un motiv pe care nu-l înțelegeam pe moment, mi se fixaseră privirile. Însă ceea ce în timp, a persistat în amintire, n-a fost personajul - ale cărui trăsături s-au estompat în memorie - ci mai degrabă acea senzație de umbre fluide ce păreau că încearcă să captureze în vâlul lor subțire ca o pânză de păianjen personajul și mai ales, acea senzație acută de neliniște și tristețe pe care mi-o transmitea unduirea lor insidioasă.

De-a lungul anilor, nu mi-a mai fost dat să aud prea des numele pictorului și nici măcar să-i pot vedea lucrările, care - inexplicabil - lipseau din Galeria UAP-ului tulcean. Însă, puținele imagini cu lucrările sale pe care le-am găsit în albumul editat de UAP Tulcea în 2010, cu sprijinul Primăriei Tulcea, mi-au reamintit de portretistul tulcean, de emoția pe care am trăit-o atunci când i-am privit tabloul și m-au făcut să mă întreb, care ar fi motivul pentru care nu puteam vedea nici măcar vreo lucrare de-a sa în Galeriele filialei locale a UAP-ului. Însă nedumerirea mea n-a putut primi vreun răspuns clar și lămuritor. Recent, văzând noua ediție a albumului său de artă, editat în anul 2017 de către Dinasty Books Proeditura și Tipografie și prefațat de criticul de artă și scriitorul Tudor Octavian, interesul meu pentru pictorul tulcean s-a revigorat. Însă cum n-am avut nicio posibilitate de a putea sta de vorbă cu pictorul, iar informația găsită pe internet mi s-a părut destul de sumară, m-am mulțumit să privesc cu mai multă atenție albumul și imaginile găsite pe internet, gândindu-mă că ceea ce afirma scriitorul Mihail Șişkin despre fotografi, poate adevărat și pentru pictori: „Ceea ce immortalizează fotograficul este cel care-l vede și-l gândește chiar pe fotograf. ... Lui i se pare că el se uită în obiectiv, dar lumea îl privește în lentilă chiar pe el. Și fotografia nu va fi despre lume ci despre el. Fotograficul se fotografiază mereu pe el însuși”. (Mihail Șişkin - Într-o barcă scrijelită pe un perete - vol. „Paltonul cu gaică”).



Probabil că, asemeni mie, cel ce privește tablourile (sau imaginea tablourilor) lui Eugen Bratfanof, simte o nevoie irezistibilă de a reveni asupra lor, asemeni copilului ce răsfoiește din nou cartea cu poveștile deja citite, insistând asupra ilustrațiilor acesteia, de parcă ar căuta să regăsească în ele întregirea poveștilor, al căror sens, cuprins doar în vorbe adeseori sărace, nu-i este niciodată îndeajuns. Căci imaginile, ca și muzica, au un fel al lor de-a ajunge mai ușor la sufletul omului, făcându-l să vibreze, trezindu-i sentimentele și gândurile, lăsându-l să viseze.

„Arta - spune Henri Delacroix în „Psihologia artei” - nu este guvernată de subiect ci mai curând de temă. Imaginația artistică se fixează sub formă de teme și de procedee determinate care impun artistului o manieră de a vedea și de a reda”.

Și nu ai cum să nu rămâi impresionat de tablourile pictorului Eugen Bratfanof, când înțelegi tematica tablourilor sale și realizezi că ceea ce ai în față, nu sunt simple portrete, ci mai degrabă, imagini ale sufletelor întrăzărite prin cristal(in)ul magic al pictorului. Și am putea afirma fără teama de a greși, că Eugen Bratfanof nu e doar un portretist, ci mai degrabă un pictor al sufletelor. Așadar, sufletul omenesc cu aspirațiile, visele, neliniștile și neîmplinirile sale, constituie tema artei pictorului Bratfanof.

Din punctul de vedere al criticilor de artă, picturile sale au fost încadrate în curentul suprarealist iar pictorul a fost comparat cu Salvador Dali și Magritte, datorită modului în care, prin exagerarea trăsăturilor feței sau a părților componente ale picturii încearcă să redea sentimente care să ajungă la sufletul celui ce le privește. Însă nu în formele redade în tablou și nici în culoare (tonalitatea aleasă) nu se relevă esența tablourilor sale, ci în forța luminozității pe care o surprinzi în ochii personajelor redade. Ochii - această veritabilă poartă a sufletelor. Și ochii din portretele lui Eugen Bratfanof, par să te atragă ca un magnet, indiferent de direcția în care

privesc, parcă îndemnându-te să întrezărești cum în adâncul lor, precum în transparența tremurătoare a unei ape curgătoare, licăresc - asemenea firelor de nisip sau pietricelelor răscolite de curgerea vremelnică a vreunei ape - sedimentele sentimentelor. Ochii aceia enormi, sunt singurul canal de comunicare dintre personajul redat în tablou și restul lumii. Asemeni cornițelor de melc, ei par să aibă mai degrabă o funcție tactilă, palpând cu neîncredere mediul, în căutarea unui ceva, nedefinit; poate a unor vise nemărturisite de eliberare din nevăzutele chingi ale realității constrângătoare, poate de realizarea unor aspirații, sau de regăsire a identității de sine și a armoniei personale, spre care tinde fiecare, căci unele dintre tablouri par a aminti de mitul androginului.

Despre legenda androginului, aflăm - povestită de un personaj al lui Platon în *Banchetul* - că demult, oamenii care trăiau pe pământ erau ființe androgine, care „arătau ca doi oameni lipiți spate în spate: două femei, doi bărbați sau un bărbat și o femeie. Întrucât astfel alcătuiți, aveau o putere foarte mare și o mândrie nemăsurată, putând să facă tot ce-și doreau și gândeau, zeii s-au temut de puterea lor și i-au despărțit, astfel încât părțile separate nu mai puteau să facă nimic și atunci, tot mai mulți au început să moară de tristețe și de dor. Temându-se să nu cumva să rămână fără suptuși, zeii l-au creat pe Eros, care să semen iubire în lume. Și astfel, oamenii își petreceau întreaga viață căutându-și jumătatea, însă numai celor norocoși le era dat să-și găsească jumătatea și să se reîntregească, devenind ființa de odinioară. Deci, androginul nu era definit la modul superficial ca o ființă hermafrodită, ci ca o ființă în care coexistă totul într-unul, care era perfectă, aflata într-o stare de grație și beatitudine și care nu mai avea nevoie de o alta. În schimb, omul ca ființă decăzută, era incomplet, suferea resimțind un gol sufletesc, o lipsă și-și căuta sensul și împlinirea prin dragoste, căutându-și perechea care să-l împlinească”. (<https://cartialese.blogspot.com/2012/04/mitul-androginului-mituri-1.html>)

Și ochii din tablou se dilată neîncrezător scrutând mediul, parcă uimindu-se de ceea ce percep. „În afara lor, sau în oglinzile ochilor celorlalți?” - te face expresia lor să te întrebi în șoaptă, gândindu-te la poveste lui Andersen, cea a împăratului cu haine noi - în mîntea lui - dar care nu-i ascundeau defel goliciunea. →

TANIA NICOLESCU

DIVINITATE

Eu pot să cred că universul piere
Cum piere în văzduh o răsuflare
Și că-ntr-o sfântă noapte de-nviere
Luna, căzută-m mări, nu mai răsare.

Eu pot să cred că iarba nu-nverzește,
Călcată de-o femeie neispită,
Dar cine crede, cine profețește
Că poate fi femeie neubită,

Cât poartă-n ființa ei eternitatea
Și flacăra nestinsă, tot misterul,
Și vraja lumii și imensitatea
Pe care nu le poartă decât cerul?

NESUPUSA

Ziua
s-a ivit senină
surâzătoare zână
mai frumoasă decât
Venus din Milo și
Afrodita la un loc
e extrem de fericită
fiindcă snopind bine
noaptea tenebroasă
a fugărit-o fără milă
spre abisurile ei
trilurile înaripatelor
izbucnesc
asemenea magiei
în game și tonuri
știute, neștiute
văpăile astrului
fără pereche
dezleagă rosturile
firii și viața
pulsează febrilă
toridă
nesupusă.

UMBRA

O umbră-ncepe zilnic să mă doară
Deși e umbra unui dulce vis
Sublim dar chinuit când stă să moară
Că n-a ajuns în cerul paradis

Ar fi voit să urce nalturi multe,
Zi și noapte pe cărări celeste
Și-mbrățișat de astre să asculte
Tot ce-n lume este și nu este.

Cum n-a putut să-și îplinească vrea
A sucombat îndurerat cumplit
Și pentru veci l-a prins nemângâierea
Că n-a putut să fie ce-a voit.

Iar umbra lui – rebelă, nesupusă,
Mă însoțește-n toate zi de zi;
Nu s-a lăsat ucisă și nici dusă
În hăul neputinței de-a mai fi.

HIMERELE

Fiorii multor amintiri
Ne urcă sufletu-n priviri,
Dar dincolo de azi și ieri
Ne schimbă vorbele-n tăceri,

Și nu știm cât vom mai fi noi
Când viața-i curgere șuvoi
Și ne ucide-atâtea vreri
Cu-n astăzi înecat de ieri,

Când tot ce-a înflorit s-a dus
Ca soarele înspre apus,
Când doruri seacă zi de zi
Și nu știm de-or mai reveni?

Ne prind trufașe – nu se tem
Himerele-ntr-a lor blestem
Și-n zodii pustiite mor
Fecioarele cu visul lor.

ȘI NU ȘTIU

De la o vreme, soarele-i prea viu
Iar umbra e prea umbră, orișicând,
Și-n jurul tău plutește-acel pustiu
Al păsării din înălțimi căzând.

Rotind în cerc, un fir nu mai găsești
De-un suflet să te lege oarecum,
Te-ntrebi de unde vii și cine ești
Și cum ai străbătut atâta drum?

Pierdut de tine și de ceilalți,
Mereu prădat și-n lumea ta închis,
Nu mai găsești puterea să te-nalți
La dragoste, la ură ori la vis,

La zborul sfânt al unui dor nebun
Spre toate zările câte vor fi,
Și la poveștile câte se spun
În fiecare clipă dintr-o zi

Singurătatea te cuprinde-ncet,
Precum rugina frunzele din vii,
Și-ți pare că ești liber și discret
Dar nu-i decât apusul ...și nu știi!

FIRESFUL

Într-o bună zi
- una ca oricare alta -
toate gândurile îmi vor seca
iar prin vadurile lor
fantastic de uscate
se vor zbengui
și vor dansa vesele
vânturile uitării
semănând prin toate
pulberile nimicului
împlinind firescul.

IULIU IONAȘ

→Reprezentându-și personajele, artistul plastic pare să nu uite că personalitatea umană, asemeni unei picturi, abundă în lumini și dar și în umbre și că, fiecare persoană, precum actorul pe scenă, aduce cu sine în primul planul relațiilor sociale nenumăratele sale măști (roluri sociale). Pe unele – eventual mai ac-centuate – sau care i se par acceptabile sau favorabile imaginii sale de sine, le scoate la vedere mai des, părând să le prefere, pe altele le păstrează undeva la îndemână utilizându-le mai rar, sau la nevoie, în funcție și de experiențele personale, de trecutul sau de expectanțele sale. Și undeva, ascunse bine în umbră, așteaptă uneori fără speranță și cele pe care persoana nu le agreează, le consideră inacceptabile în raport cu idealul său, dacă nu cumva nici măcar nu-și da

seama că ele există acolo, undeva, pe aproape. În psihologie, Carl Jung, vorbește despre *persona* și *umbra*. *Persona* – se referă la modul în care oamenii doresc să fie percepuți și vine din latinescul „persona” și înseamnă „mască” - cu referire la măștile sociale purtate în diferitele situații sociale. Iar „umbra” se referă la toate acele caracteristici considerate inacceptabile de către Ego și care sunt reprimite și ascunse de ochii celorlalți, cu toate că, uneori, precum în povestea lui Petre Ispirescu, „Sarea în bucate”, ele s-ar putea constitui într-o oportunitate de dezvoltare a potențialului ființei. Și toate acestea, nu i-au scăpat ochiului exersat al pictorului Bratfanof.

Te desprinzi cu greu de picturile lui Eugen Bratfanof, picturi care te emoționează arătându-ți ca într-un fel de atlas,

imaginea unui suflet omenesc privit prin microscop. Un microscop al lucidității dublate de înțelegere și compasiune.

„Arta – ne lămurește din nou Henri Delacroix în cartea sa „Psihologia artei” - are rol de comunicare, inducând stări individuale care au un grad de universabilitate.

La fel, arta e uneori purificare și descătușare; ea proiectează starea apăsătoare în operă și datorită acesteia, se imunitizează împotriva gândurilor obsedante. Creația es-tetică e o satisfacere imaginară a dorințelor inconștiente, în care proiecția înlocuiește imposibila împlinire. Creăm pentru a ne completa. Artistul este spiritul care construiește opera construindu-se pe sine însuși, realizând propria armonie și propria sa unitate”.

Operația

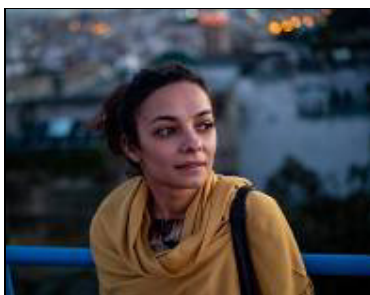
Când o vedeau apropiindu-se,
ei își căscau gura ca umbra
se travesteau în copii nenăscuți
inocenți.
Iubiții hibernau totuși în anotimpul
iubirii
răniți
așa că ea se prăbușea în cavitățile
roase
scormonea în memoria lor de bolnavi
și tăia dinăuntru, cu precizia
chirurgului
torsurile umflate de masculinitate.
Cu mâna nerăbdătoare
scobea în plexurile ca de broscoi
eczemele ignoranței.
Dinăuntru nu mai putea deschide nici
buzele, nici brațele
nimic altceva nu mai întorcea către
iubiții proscrisi de sezon
nimic nu se mai lărgea înaintea lor
decât o atingere apăsată pe rană
prin care le împușina carnea și pulsul.
La final cosea rădăcinile
vegetație din vegetația sa
le acoperea cu uitare privirea cândva
cunoscută
așa cum acoperi ochii cuiva apropiat,
dar uitat
înainte să pice pe el vâlul disperării.

Noaptea fiarei

Am cioplit cu o cârjă arhierească
ceea ce ar putea fi o relație cu
frecvență redusă
ușoară.
În această ascunzătoare
configurațiile creșterii indicau
o imagine vie, carnală
nepixelată
un păr negru și curgător
în care prevesteam obârșiile lumii
și cel dintâi galop al fiarei.
O umbră desferecată se ramifica în
jurul meu ca o iurtă
plămădită din piele ațoasă și arsă
palpitând în mine dragostea
anestezică
disociativă
în care pot să alerg din nou cu
sălbăticiunile.

Tărâmul promis

Vegetația mea i se prelinge în gânduri
și-i arată pădurea de oase
în care să rătăcească.
Molecula îndrăgostirii rodește
cu nesfârșite viziuni și pești șiroiți
care plănesc valurile cardiace



alăptându-l cu promisiuni.
Când descoperă în apele mele harta
natală
mă cuprinde cu brațe picurătoare
recunoscându-se.
Nu te visează aceeași parte din mine –
îmi spune –
și rămâne întins
amintindu-și de noi
ca de un vis pentru care nu trebuie să
faci mișcări bruște.

Boala fricii

În sângele lor răscolesc epidemiile
cărni
ca o haită supusă.
Zei i-au îngropat demult în picioare
dar ei se adăpostesc îndărătul pupilei
în meandrul singurătății.
Spaima le umblă zilnic prin os și prin
limfă
dar ei își adulmeacă deziluzia
ascunși sub carnea ațoasă și
descusută.
Pentru ei fiecare zi e striația
nerușinată a vieții
iar destinul un prizonier al
putreziciunii
de care rămân legați prin accident
pieziși și singuri
mereu adăpostiți înăuntru.

Bunica

Noaptea, bunica își înțărca somnul
deschidea sertarul de jos al dulapului
și etala valeți de treflă și romb
în care îmi ghicea păcatul și
ghinionul.
Bunica vorbea mult despre viață
dar totul se întâmplase cu mult înainte
de mine.
Când povestea își răsuca inelul cu
piatră verde
ca o cale de revelare a sinelui
iar pupila i se încovoia ascunzând
acea viață neștiută de nimeni.
Ochii ei văzuseră totul și nu
plănseseră niciodată

dar în ei licăreau mai mereu surpriza
și curiozitatea.
Ea știa totul, dar nu vorbea decât
despre ce știm cu toții.
Sertarul ei ascunde de la o noapte la
alta trecutul și viitorul
în etalări ordonate în singurătate
sub aceeași cămașă de noapte.
În părul ei se răsucesc încă degetele
mele mici de copil
în ochii ei încă îmi oglindesc știința și
frica
dar bunica își astupă din când în când
ochiul
ca pe o gaură a cheii
în care nu pătrunde total decât lumina
sau somnul.

Dimineață

O dimineață care îmi crestează
pleoapa
făcându-mă vizibilă mie.
Anii au trecut, iubiții au trecut
numai noi am supraviețuit celui alt
neînecați.
Coapsa ta macră a hrănit pasărea
măiastră
cât să trecem peste toate vămile
hibernali.
Iată-ne, în dimineața asta suntem
mișcători
brațul nostru acoperă ochii celor care
au plămădit neîntâlnirea.
Acum putem adăpa cu privirea
peștii secreți ai singurătății
privirea –un spasm moale –
o simplă activitate musculară a
ochiului.

Santa sangre

Închise ochii
și lumina lui neagră
îmi clătea șoldul.
O făptură subțire inventând cea dintâi
căutare a pielii,
o clocotire lungă pe cerul gurii
îi făcuse loc până la mine
o umbră ascuțită
se preumbla prin galeriile dinăuntru
făcând săritura cea mare:
așa aleargă singura mea lăcomie.
Acum putem muri oricând
nimeni nu știe că am ieșit din cădere
împărtășiți
nimeni nu bănuiește că am luptat
împotriva orașului sugativă
care azi trage clopotele peste animalul
din cușcă.

CARLA FRANCESCA SCHOPPEL

ȘARPELE (LUCIFER)

SAU MITUL ETERNEI RENAȘTERI (XII)

Cele trei principii conțin în ele însele nenumărate forțe atomice, aflate în perpetuă coliziune între ele. Din impactul lor apar tipare și modele care, asemenea formelor aristotelice, acționează asupra materiei ca „sigilii” sau amprente. Una dintre aceste amprente este **forma universului, care arată ca un pântec uriaș de femeie sau uter „cu un omphalos în mijloc”**.

Așa cum arată Casadio, termenul grec *omphalos*, care de regulă înseamnă „buric”, este aici un eufemism pentru *phallos* (falus). Se poate vizualiza uterul lumii, meditănd asupra formei unui animal însărcinat. Tot ce există are un uter de acest tip, spun sethienii, oferind astfel o ilustrare *sui generis* teoriei aristotelice a formelor.

Aici intervine **principiul fecundator**, *membra virile*, care a făcut ca lumea să ia ființă în uter; este vorba de **Demiurgul Lumii**. El apare ca un teribil **vânt serpentiform**²⁴ și ridică un val uriaș în apele feminine aflate dedesubt. Se înțelege că valul este pântecul feminin, iar **șarpele** – organul viril care-l penetrează.

Din această împreunare primordială se naște un fiu, *Nous* sau Intelectul, superior părinților săi pentru că este făcut din lumină și pneumă. El este în mod tragic întemnițat în această lume, din care vrea să fie eliberat; este o „Lumină în Întuneric, care se zbate pentru a fi eliberată (*lythênai*) din corpuri și nu poate să-și afle eliberarea (*lysis*) sau evadarea (*diexodos*)”.

Pentru a-l salva pe *Nous*, prins în mijlocul întunericului, lumina îl trimite pe **Logos-Crist**, care îl va elibera „pătrunzând în misterele respingătoare ale uterului matern”.

Procesul cosmogonic descris mai sus poate fi înțeles de adepții gnozei sethiene prin analogie și meditație. Obiectul acestei activități

²⁴ **QUETZALCOATL** sau **ȘARPELE CU PENE (STEAUA DIMINEȚII** sau **VENUS=SATANA)** în Codexul Laud devine și el **vântul care suflă asupra apelor**. (Vezi: OCTAVIAN SIMU, *Dragonul în imaginarul mitologic*, Colecția Mythos, Editura Vestala, București, 2006, p.131).

mistice îl constituie pupila ochiului și uterul unui animal însărcinat. Pupila revelează un substrat de întuneric, luminat de prezența spiritului strălucitor.

Uterul revelează procesul cosmogonic și intensifică oroarea pe care sexualitatea o inspiră acestor gnostici asceți.²⁵

Pentru sethieni atât **Demiurgul** cât și **Logosul** au înfățișare de **SARPE**.²⁶

Sethienii și barbelognosticii o aveau pe **BARBELO** [„...Mama eonilor, (**Barbelo**, cea întâi) – născută dintre eoni minunatul Soxomedon, Dom (...)]”, o emanație care deținea o poziție autoritară și o **funcție generativă**, asemenea altor principii întâlnite în gândirea veche (**Logos-ul** și **Sophia** la Filon sau **Barbelo** la setieni).²⁷

2) „**Ofiții**”, numiți așa de la numele grecesc al **șarpelui** – „*ophis*”, din *Cartea lui Baruh* a gnosticului Iustin, alcătuiesc secta gnostică a **Naassenilor** (de la *nāhāsh*=șarpe, în ebraică).

O descriere amănunțită a problematicii ofite și a paralelelor în lumea elenistică o dă H. Lisegang. Un alt text fundamental, din lucrarea **Contra ereziilor** a Sf. Irineu din Lyon, ne comunică *teologia complicată* a ofiților în care lumea divină e inundată printr-o întâmplare nefastă.

Partea „de sus”, adevărata divinitate, nu mai comunică cu „partea de jos”. **Creatorul omului** este căpetenia ignorantă și superbă a emanației divine inferioare, dar omul este prin esență deasupra acestui **demiurg rău** și a cetelor sale angelice.²⁸

Mai multe detalii despre *practicile gnostice legate de șarpe*, referindu-se în mod special la secta ofiților, ne dă ereziologul de la sfârșitul secolului al IV-lea, Epiphaniu, episcop de Salamina

²⁵ IOAN PETRU CULIANU, *Călătorii în lumea de dincolo*, Editura Neira, București, 1994, p.186-187.

²⁶ IOAN PETRU CULIANU, *Arborele gnozei. Mitologia gnostică de la creștinismul timpuriu la nihilismul modern*, Editura Nemira, București, 1998, p.191.

²⁷ *Evanghelii gnostice*, Traducere, studii introductive și note: Anton Toth, Editura Herald, București, 2005, p.260.

²⁸ IOAN PETRU CULIANU, *Studii românești*, vol.I: *Fantasmele nihilismului : secretul doctorului Eliade*, ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 2006, p.23.



(Cipru). Potrivit lui Epiphaniu, **ofiții venerau șarpele ca pe un zeu**, pentru că el a revelat ființelor umane cunoașterea. Epiphaniu vorbește numai despre una din ceea ce trebuie să fi fost o întreagă serie de analogii între șarpe și formele naturale : „Nu sunt oare intestinale noastre – spuneau ofiții – datorită cărora trăim și ne hrănim, de forma unui șarpe?”. Venerația merge însă mult mai departe : „Ei au un șarpe adevărat și îl țin într-un fel de coș. În momentul celebrării misterelor, îl scot afară din culcuș; pun pâini pe o masă și cheamă șarpele, iar atunci când coșul este deschis, ele iese afară. Apoi șarpele... se târâște pe masă și se încolățește deasupra pâinilor. Aceasta este ceea ce ei numesc un sacrificiu perfect. Și,... mai mult decât atât, fiecare dintre ei sărută șarpele”. Mulți gnostici, pentru a efectua călătorii în alte lumi, recurgeau la practici rituale.²⁹

Ofiții făcuseră din șarpe un simbol al Soteriei, *al eonului Cristos* care mântuie lumea. Toată Creația lumii era, după ei, o greșală, iar Creatorul, JHWH, un Dumnezeu rău. Toți incriminații Bibliei – **Șarpele, Cain** – sunt în fond prevestitorii salvării viitoare de sub tirania Creatorului malefic. **Cainiții îl adorau pe Cain, luciferienii** se închinau lui **Lucifer**.³⁰

EUGEN MERA

²⁹ IOAN PETRU CULIANU, *Călătorii în lumea de dincolo*, Editura Nemira, București, 1994, p.187-188.

³⁰ IOAN PETRU CULIANU, *Studii românești*, vol.I : *Fantasmele nihilismului : secretul doctorului Eliade*, ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 2006, p.10-11.

ZILELE BABELOR

(VII)

12 aprilie

Paștele catolic. Coincide cu Florile noastre. Mai suntem și în săptămâna paștelui evreiesc – poate de aceea, confirmând superstiția, vremea s-a schimbat dintr-odată: a venit un vânt puternic ca o tornadă, presiunea atmosferică a scăzut brusc (am simțit-o și prin propria tensiune arterială), iar temperatura a devenit glacială. Cercul continuă să fie uimitor de senin.

Deschid fereastra și aud ciocănituri și zgomot de șantier: prin casele vecinilor roiesc muncitorii. (Or fi, poate, musulmani – dar gazdele, oare ele nu sărbătoresc?). Ies în fața casei și văd spectacolul trist al zambilelor și pansulețelor părjolate de soare. Vecina e și ea în curtea de alături. Îi urez „*Joyeuses Pâques!*” Se holbează cu un rânjet mirat și nu știe ce să-mi răspundă. Asta-i Franța.

Înăuntru, am măcar o satisfacție profesională tardivă. Depeșe primite de la siturile la care sunt abonat (*Linked-in*, *Research Gate*) citează lucrări de-ale mele, inclusiv dintre cele publicate la Cluj împreună cu fratele meu cu 40 de ani în urmă, care sunt „descoperite” de cercetătorii actuali și întrebuințate în lucrările lor de astăzi. Eu, în anii care au trecut de când am debutat în știință, am parcurs numeroase domenii noi, fascinante, am trăit experiențe minunate – și aflu că, prin contrast, un anumit grup de cercetare a rămas în tot acest timp fixat pe biata enzimă (nucleosid-difosfat-kinaza) pe care noi am purificat-o și o caracterizaserăm în anii 80!

13 aprilie

13! Zi nefastă? O familie ce-o cunoaștem la Cluj trăiește și-și plătește ratele la casă din taximetria soțului, care până recent îi aducea zece mii de lei pe lună. De când sunt confinați, trebuie să se descurce cu cei doi copii din alocația de șomaj a soției, de șase sute de lei. Asta da, problemă!

Noi vom petrece o zi de Paște fără miel la prânz și fără micul dejun ce pentru noi devenise un ritual la care nu credeam că va trebui să renunțăm vreodată - cu șuncă de Praga, ceapă verde și ridichi, bolul de cacao cu frișcă, prăjiturile cu brânză și cozonaci. Vom prepara însă alte bunătăți.



Am petrecut dimineața în bucătărie. În timp ce fierbeau ouăle, am curățit cartofi pentru supă. „*Nagyon finom krumplileves*” – ne amuzăm noi de fiecare dată de faptul că ungueroaicele știu să se extazieze chiar și de o supă de cartofi. Supa mea, însă, vorbește șapte limbi!

Nu înseamnă că aptitudinile mele se reduc doar la atât, nici dacă adăugăm și pe cea de paharnic. Descopăr mereu că am și alte „resurse”, între care unele se revigorează odată cu odihna „impusă” și cu timpul frumos ce mă îndeamnă la practica de „*Qi gong*”.

Vom ciocni așadar ouă de paște, în doi. Noi insistăm să fie roșii. Știm face și de alte culori utilizând coajă de ceapă, varză roșie, curcuma, sfeclă, ceai negru, suc de struguri sau cafea; știm imprima și modele, dar nouă ne place roșul intens, pur. Ce curios: vopseaua roșie de ouă pe care am folosit-o e nemțească (*Dr. Oetker*), fabricată tocmai în Franța, dar cumpărată (prevăzător) în România!

Lumea nu știe că pigmentul roșu, zis „alimentar” provine dintr-un terci de... păduchi de plante (numele lor științific este *Coccus ilicis*)! Ce iute trece timpul! Anul trecut pe vremea asta eram în Peru și identificam noi înșine această insectă pe frunze de cactus. Acolo ea alcătuiește colonii ce seamănă cu o îngrămădire de mărgele cenușii, de mărimi de la cea a bobului de mac până la a bobului de linte. Dacă strivești o bobită, izbucnește roșul intens. Femeile locului îl folosesc ca ruj de buze. Spun că ține două zile și nu se șterge la sărut. Dacă adaugi suc de lămâie, virează înspre portocaliu. Frumoasele pulovere din lână de *alpaga* sunt colorate cu astfel de „vrăjeli”.

Seara s-a transmis alocuțiunea Președintelui Macron, care ne-a mai dăruit patru săptămâni de izolare. Am închis sonorul, să nu-l auzim, și citeam doar transcrierea pentru surzi a

ceea ce spunea, în partea de jos a ecranului, așa că nu eram nevoiți nici să-l privim. N-aș ști să precizez de ce îl detestă lumea - și noi la fel.

Iată că fără să ne dăm seama a trecut o lună de *confinement* (începuse la 17 martie). Abia la data de 11 mai vor reîncepe școlile, dar nu și restaurantele și muzeele. Măsuri similare s-au impus și în România, dar în Austria, Germania, Danemarca se pare că oamenii pot deja ieși...

17 aprilie

Vinerea Mare. În mod paradoxal, am dormit dimineața până foarte târziu. O prietenă din București ne-a sunat când mai eram în pat, unde savuram *croissant*-ul cu cafeluța. Noi așa inaugurăm fiecare dimineață. Ne-a vorbit de ciorbe, miel, salate, lucruri pe care, din păcate, noi nu le avem aici. Mai înainte ne sunase preotul nostru, din Cluj, dar pe el nu l-am auzit, iar mai târziu n-a mai fost disponibil.

„- Acum îmi dau seama că încă de pe vremea lui Ceaușescu am fost manipulați în ideea că trebuie să ne părăsim țara!”, recunoaște un prieten, ajuns în situație excelentă aici, în Franța. „Am făcut-o și noi”, continuă el „și ce-am realizat? Am muncit pe rupe și ne-am neglijat copiii. Poate că rămași acasă am fi dus-o la fel de bine...” Subscriu la concluzie, mai ales că, în cazul lor de profesioniști de excepție, sunt sigur că nu le-ar fi lipsit nimic.

Un alt amic de vârsta noastră, care făcuse un mariaj de vis și alcătuiam un cuplu demn de invidiat, au crezut că e de bon ton să emigreze în Canada. Familia lor s-a destrămat, tatăl fetei s-a angajat la munci nedemne față de calificarea ce-o avea, - el, care în țară ar fi trăit ca un împărat - iar, după divorț, fiica a luat pe un „milionar” în vârstă, care a „adus-o să vadă Parisul”, dar cu care a stat în gazdă la un prieten ce n-a putut să-i culce decât pe jos...

Ne-au luat mințile cei ce ne conduceau din umbră și tot așa ne înnebunesc și acum. Lumea a început să simtă că sub pretextul pandemiei se ascund interese meschine. Neliniștea socială începe să fie palpabilă pretutindeni...

La sugestia verișoarei din Canada, ne-am abonat la *Netflix*, așa că acum putem omorî timpul urmărind în voie seriale și filme.

HOREA PORUMB

Ziditi în generozitate

Poate generozitatea să strivească personalității? Să urmărim firul narativ al filmului *A perdre la raison/Our Children/Copiii noștri*, regizat de Joachim Lafosse în 2012, cu Niels Arestrup (André), Tahar Rahim (Mounir), Emilie Dequenne (Murielle). Doctorul André are o situație materială considerabilă, de aceea l-a luat pe Mounir sub tutela lui. Căsătoria lui Mounir cu Murielle aduce un plus de generozitate. Tinerii căsătoriți vor locui cu doctorul, care le va oferi și o lună de miere specială. Se profilează un trio bizar, care duce la o acumulare toxică. Bunătatea agresivă a lui André îi zidește, le strivește voința. E un fel de reflector, un ghimpe permanent. O manipulare în mânășă de catifea. Apar copiii.. unu, doi, trei... viață înghesuită, nervi, prima palmă de la soț, de la Mounir cel inegal, fără coloană vertebrală. Degeaba căutam umbre perverse ori adieri freudiene – nimic din toate

acestea. André e mereu prezent, la câțiva metri distanță, privind efectele altruismului său distructiv. E spectatorul nociv și inconștient, cu tăceri bonome, cu un calm impus, enervant.

Regizorul știe să comprime timpul, trece peste zile și ani, cu un talent rafinat, stabilind o gradație premonitoare, asezonată subtil cu muzica lui Haydn (*Stabat Mater*). Iată, familia se înmulțește, casa e prea mică, Mounir se gândește, totuși, să plece în Maroc, dar André reacționează prompt, îl acuză de ingratitude, cumpără o casă mai mare și îi convinge să rămână. „Mă simt zidită aici” - șoptește Murielle, în pragul anxietății, depresiei. Tăvălugul nervilor dezlanțuții nu mai are răbdare. Știm că scenariul filmului pornește de la un fapt real, oribil, incredibil. O femeie își ucide copiii, copleșită de depresie, dar nu reușește să se sinucidă și anunță poliția. În filmul nostru totul e discret: fiecare copil iese pe rând din cameră, la chemarea mamei. Sufrageria e acum goală. La televizor – un film de desene animate. Apoi casa întunecată în



prim-plan și vocea din off a femeii ce-și mărturisește fapta. Nu mă simt vinovat că am comis un *spoiler*, deoarece filmul se focusează pe altceva, pe reversul egocentrismului de tip carismatic, pe prestații actoricești de înaltă clasă. Emilie Dequenne convinge prin tăceri, priviri, gesturi. De la înflorirea începutului, cu zâmbete largi, ea ajunge la o degradare fizică deplorabilă.

Mai întreb: poate duce generozitatea la crimă? La idei negre? Regizorul nu dă verdicte. Ne lasă pe noi să descifrăm tainele găunoase ale unor porniri umane.

ALEXANDRU JURCAN

Interviu

George Banu

„Să te asumi ca fiind contemporanul unei epoci și, totodată, depozitarul unor dorințe împărtășite singur”

Liliana Popa: *Și înainte de 1989 și azi, ca reporter la RADIODIFUZIUNEA ROMÂNĂ, mă întrebam care este condiția actorului, scriitorului, artistului, muzicianului în România. Am văzut majoritatea spectacolelor de-a lungul timpului, spectacolele de teatru, de operă, de balet, concertele de pe scena Ateneului din 1978 și până azi. De aceea este și nu numai pentru mine, o bucurie când reveniți la București...când vorbiți despre starea generală a teatrului românesc și a celui francez, dar și despre condiția artistului într-o lume culturală în continuă mișcare, în care ideile circulă cu rapiditate de la un capăt al continentului european la celălalt.*

George Banu : Situația omului de teatru depinde de contextul general, dar și de biografia personală. Ele se asociază, căci nimeni nu scapă nici impactului pe care îl exercită istoria asupra lui, nici determinărilor datorate propriului parcurs uman, intelectual, artistic. Chiar dacă lumea e aceeași pentru toți, fiecare o resimte nu doar

colectiv, ci și individual sau generational.

E ceea ce obsev azi și sunt convins că acesta-i cel mai lucid context de creație: să te asumi ca fiind contemporanul unei epoci și, totodată, depozitarul unor dorințe împărtășite singur sau cu colegi de o vârstă comună.

Liliana Popa: *Domnule Banu, să începem cu o radiografie de ansamblu. Care sunt diferențele dintre teatrul românesc și cel din Franța, cum vedeți - simțiți teatrul american ?*

George Banu : Diferențele nu sunt substanțiale, ca altădată, căci societățile română și franceză se aseamănă.

Fără îndoială, structurile diferă, deoarece, în țară, relația între teatrele de stat și cele independente nu s-a extins ca în Franța.

Dar, nici aici, nici acolo nu există structuri pure, sterile, totul depinde de oameni într-un context precis, artiști confrunțați cu diferite condiții de lucru și de exploatare a spectacolelor.

Să nu credem doar în puterea obiectivă a socialului, să avem încredere și să solicităm intervenția originală a individualului ! (nu văd legătura cu teatrul american pe care de altfel îl ignor !)

Liliana Popa: *Teatrul românesc deja freamătă, adună alte genuri, demult s-a spart cortina aceea de sticlă și avem acum spectacole ...ca afară ! Unele apreciate, mai ales de către*

tineri, dar am văzut și spectatori dezamăgiți plecând de la un Lear pus în scenă la București, spunând că a fost un De - lear.... E vorba de percepția unora, de inteigența artistică a făcăruia, e din nou...diferența dintre generații ?

George Banu : Din fericire, apar forme și personalități inedite. Ei se impun sau decepționează, în funcție de operele propuse dar și de adeziunea biografică a unui spectator. El poate fi în acord cu o anumită viziune actuală a teatrului sau prizonier al alteia mai vechi, filozofic și intelectual diferită.

E ceea ce resimt când văd la Paris spectacole bazate doar pe deriziune și pe « cancerul ironiei », cum spunea Nichita Stănescu. Publicul tânăr râde, eu ma întristez și acest dezacord mi se pare indispensabil să-l admit, căci putem face elogiul unui teatru «generalist » indiferent de timp și vârste. Când eram tânăr, apăram spectacolele lui Manea sau Șerban, pe care critici pe care-i consideram vasali ai regimului le detestau și atacau.

Azi mă întreb dacă era vorba doar de o servitute politică și nu și de un impact sincer al timpului asupra relației lor cu scena. Ambele, fără îndoială !

Să nu iubești totul, să alegi și să aperi pornind de la relația cu tine și arta, acesta-i sfatul ce mi-l dau și pe care încerc să-l respect.

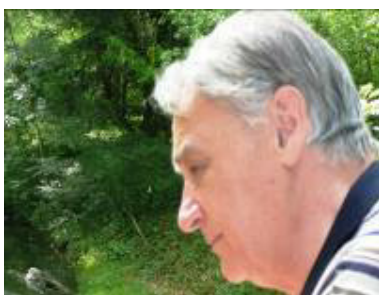
LILIANA POPA

DIN CAUZA... MOTIVULUI

(Și) Cu ajutorul coronavirusului, societatea face pași importanți spre îndobitocirea și mai accentuată a generațiilor tinere continuându-se pe un plan superior reducerea de ore și de obiecte de studiu (istorie, limba latină...). În acest fel știința de carte, implică cultura generală, se degreveză de zestrea de cunoștințe, intrând pe turnantă cu noutăți mai mult de ordin tehnic, economic, administrativ ș.a., care, fiind un transplant din învățământul occidental nu folosesc mare lucru. Exagerez puțin în mod deliberat, însă, derapând cumva spre terenul de creație literar-artistic, e lesne de constatat un adevăr simplu-simplu: bagajul lingvistic – înțelegând aici vocabular, norme gramaticale... – este din ce în ce mai sărăcăcios, iar dacă mai adăugăm și lipsa de talent al tot mai multor autori, din nefericire, opera literară se apropie de nonvaloare. În acest context vorbind, nu mai are rost să ne mirăm că asistăm la o tot mai dificilă comunicare în relația autor-cititor!

Desigur, chestiunea e mai subtilă și chiar mai... subterană, dar putem vorbi de un principiu aplicat de-a lungul generațiilor și anume: fuga de răspundere, pentru că niciun ministru, guvern sau sistem nu va recunoaște că a făcut „nimic” pentru creșterea nivelului de educație și de cultură a populației în general și al creatorilor în particular, începând, de ce nu?, chiar cu învățământul primar. Din păcate, aceasta nu e poveste simpatică și-atât, ci un adevăr care, într-o perspectivă mai mult sau mai puțin îndepărtată, va avea consecințe nu doar neașteptate, ci – ferească Dumnezeu! – chiar dezastruoase, pentru că lărgind puțin cadrul, ajungem la un domeniu cam lăsat de izbeliște și care se va răzbuna prin reducerea sentimentului de țară până la dispariție. Or, „grija” cu care se împopoțonează unii autori de a se feri de tradiție și de înaintași ca de foc, nu e un basm!

Fără a extrapola prea mult, și apelând la previziunile unor sociologi importanți, voi spune că aceștia au atras atenția încă din a doua parte a secolului trecut că se merge spre o societate din ce în ce mai bolnavă, iar dacă privim lucrurile și situația pe



ansamblu, nu e deloc greu să constatăm, chiar fără să fim specialiști, că suntem victimele unui proces de dezumanizare cu desfășurare ireversibilă. Iar aici, detașarea/desprinderea multor autori, prin creația lor, de tarele a tot ce ține de ființa noastră națională, contribuie substanțial la multiplicarea și îmbogățirea semnalelor trase de sociologi.

Ca să nu mai vorbim că întregul arsenal al domeniilor importat/preluat din occident, ne depersonalizează ca țară și popor, adică se poate vorbi chiar de lipsa de patriotism în cazul unui soi de cosmopolitism modern, așa că nu este nicio noutate faptul că nivelul de educație și de cultură generală, aflându-se într-o cădere aproape liberă spre o mediocritate, ilustrează perfect, ca produs ideal, un scenariu construit de oameni deștepți și pus în practică de executanți scrupuloși.

Nu chiar fără să vreau, în text au apărut doi termeni care își unesc forțele pentru a converge, ca într-un adevărat cros, spre finișul pe care scrie cu cerneală, simpatică până una-alta: *îndobitocire* cu cele două componente care consolidează ideea: *conștiința de sine* și *conștiința de neam*.

Renegându-i pe înaintași (poeti, prozatori, critici literari...), denigrându-le opera, sau cel puțin supunând-o reconsiderărilor, prăpastia dintre prezent și trecut crește proporțional cu trecerea timpului.

E trist că mulți autori, dacă nu cumva tot mai mulți!, nu mai transmit prezumtivilor cititori acel fior artistic prin intermediul căruia „dau o mână de ajutor” ideii ca noi să ne păstrăm personalitatea ca stat, ca personalitate, ca demnitate... Aceasta se poate realiza, desigur, nu reducând orele de studiu la materiile de bază sau chiar scoase din uz, ci dimpotrivă!

DUMITRU HURUBĂ

UNUI ARTIST

Cândva erai și tu artist,
Cu o insignă la sacou,
Acum te văd un pic mai trist,
Te mulțumești c-un ceai și-un ou.

UNUI ANTRENOR

Vei împlini cincizeci ca mâine,
Dorești să fii apreciat,
Dar cu cei mici tu ești un câine
Cu un trecut cam viciat.



UNUI MEGALOMAN

Se vede-n frunte mai mereu,
E lăudat numai de-ai lui,
Acum el vede câte de greu
Este să pui și pofta-n cui.

UNEI CUMETRE

Stă toată ziua-n fața porții
Să-i vadă pe toți care trec,
Ea lasă-i totu-n voia sorții
Și-n casă șoarecii petrec.

UNUI COMPOZITOR

Urechea lui i-atât de fină,
Nu l-a-nșelat deloc pe el,
În mintea lui și-acum suspină
Că e un simplu menestrel.

VICTOR MAROLA



CATRENE ALERGENE

Trump, înfrântul?

Cât de mare-i fu mirarea,
Tot atât - frustarea lui,
Concentrate-n formularea:
„Cu cabala nu te pui!”

Cancelarul Germaniei a soluționat conflictul dintre Polonia-Ungaria și UE privind bugetul

Conflictul dezamorsat,
Cancelaru-a demonstrat
Că mai suntem în UE,
Nici cum în URSS.

Președintele Macron intervievat de un ziarist protestatar

Poliștii? Lasă să vă bată!
Nici o poză să nu dați cu ei.
Púneți-i mai bine mască, tată,
Libertății - a expresiei.

Președintele și sfințele moaște

Voie-a fost la sparanghél,
La alegeri iar - la toate,
La-ntâlniri - testați! - cu el,
Dar la moaște nu se poate.

Recunoașterea vinei

Da, pe drept, ce Dumnezeu,
Mă tot muștră-OSCÉ,
Însă, de nu eram eu,
Unde-ar fi azi PNL?!

Cine sapă groapă altuia...

Înarmat cu verbul, greul,
Străjuț din turnu-i maur,
A săpat dur PSD-ul,
Dar a dat, șocat, de ... AUR.

Asta da reformă!

Ai dat de pe capră-o toantă,
Smârzii-n pâine i-ai băgat
Și acum ne spui o poantă:
Că partidu-i ... reformat?!

Absenteism masiv la alegeri

Partidele-a-nțelege tot nu pot,

Dar electorii n-au ieșit la vot
Nu că se tem prea tare de COVID:
S-au săturat de orice vechi partid.

Unui medic intrat în politică

Sănătatea mea i-i dragă,
Nu i-i de politicie.
Chiar?!! Atunci, de ce se bagă?
De ce-mi cere votul mie?

Unui partid pornit să-și doboare adversarul

Clar fiind că nu le trece
Setea de sânge fierbinte,
Votul le-a dat un duș rece:
Poate că mai prind la minte.

O alianță n-a trecut pragul electoral

A luat un dinozaur
Cu hâtrie la remorcă,
Nu-i păsa că,-n timp, pe plaur,
Poate-ajunge stârv, nu norcă.

S-au fript

Divorțând de PSD,
ALDE și Pro România
Nu și-au ras doar soldele,
Și-au pierdut și căftănia.

Modestul scor al PNL-ului

Cu atâtea interdicții,
Cu amenzi, ocări - notăm -,
Veșnic puși pe contradicții,
Mai voiau să-i și votăm?!

Le-au dat peste nas pentru infatuare

Prea umblau cu nasu-n ceruri.
Electorii,-n ultim ceas,
Le-au inoculat la seruri
Ca să nu mai aibă nas.

Ascensiune

Fan temut pe stadioane,
În RM - cu ghinioane,
Pe maghiari i-a pus pe jar...
Azi, cu ei - parlamentar.

Un nou, învingător, partid: AUR

A fost la vot încununat cu laur
Nu că-n haznău ar avea mult aur,
Ci că e singura formație la noi
Cu fețe, cu program, speranțe noi.

Ne scaldăm în aur

Munții noștri aur poartă
De se miră continentul,
Iar de azi ni-i dat de soartă
Să-l poarte și parlamentul.

PMP a pierdur alegerile la mustață

Decât op-ul lui Petrov

Să-i omoare de istóv,
Nu-i mai bine AUR fin
Să-i piște câte puțin?

La demisionarea premierului

Când ți-adie șeful de mandat,
N-ai când să-l mai iei cu-ncetișorul.
Îl depui și scrii neapărat:
„Îmi slujesc partidul și poporul!”

Învingători, dar nu pot înjgheba o majoritate în Parlament

Cum se țin de toți ca răia
Că-s, la voturi, prima-ntâia!
Ceilalți, când aud de râie,
Fug ca dracul de tămâie.

Poloboc gol

Opoziția, incert,
Sună-a poloboc deșert:
Îndrugă de suspendare,
Dar majoritate n-are.

Întâlnire de taină

N-au dat ochii, -n zona buffer,
AUR, PSD și-un safăr?!
Nu mai spune, babă Dochio,
Basne de-ale lui Pinocchio.

Ritualul ceaiului la Vila „Lac 1” și în Primăverii

Cei de dreapta-mpart lei, ruble...
Cei de stânga-ncă dau duble
Să se - dar pe care speze? -
AURPeSeDerizeze.

Ceartă în coaliție la repartizarea ministerelor

Trei partide-n alianță
Nu țin cont de performanță.
Fiecare joacă tare:
Vrea ciolanul cel mai mare.

Care bucate sunt cele mai gustoase?

Să se vrea oricât de educate,
La o sută - cât de sănătoase,
La-mpărteală, dar, dintre bucate
Tot mai bune-s cele mai ... bănoase.

Cine ne-a-nfundat mai tare?

Și râde-a cobe PSD sinistru:
Pe când bătoasa doamnă prim-
ministru
O țară ar fi scos-o din noroaie,
Madame la maire* ne-neacă în
gunoaie.

*Madame la maire (fr.) - Doamna
primăriță.

NICOLAE MĂȚAȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA IANUARIE



IANUARIE

E prima lună-n calendar,
Acoperit cu nea e-ogorul,
Țăranii-n sat stau ca pe jar...
Să nu apară percepătorul.

IANUARIE - CAPRICORN

Vorbe-n plus nu mai încap;
Capricornul e un țap
Uneori, întâmplător
Este și *ispășitor!*

DARURI

Cel Sfânt ne-a dat, cu drag, al mării
val,
Pădurile de brazi, înalții munți
Și pe un brav Poet Național,
Cu opera înaltei sale frunți!

DE POFTIȚI

(după Mihai Eminescu)

De-o să pofțiți la guvernare,
Cu bani mai mulți, în post călduț,
Sunt locuri pentru fiecare...
Dar de greșiți, n-o să vă cruț!

ÎNCONORAȚII (fabulă-sonet)

Ieșit-au boii-n grabă din cireadă,
Mascându-și coarnele lor ca sideful,
Pășind cum le permise relieful,
Ca nu cumva-n prăpastie să cadă.

Cum de plimbare li se-aprinse cheful,
O altă lume le-a fost dat să vadă,
Căci au făcut o mică escapadă,
În fața le era, desigur, șeful

Ajunși la bal mascat în trei secunde,
Tot ce-ntâlneau în jur vrând să
răstoarne,
Căzutu-le-au și măștile din coarne.

MORALA-i una, pe la noi firească:
Oricât de mult ar proteja o mască,
Ea caracterul n-o să-l poată-ascunde!

IARNA LA ȚARĂ

Bătrânii nu-și mai află locul,
Sunt de o vreme singurei,
Cum n-au nici cu ce-aprinde focul,
Se ceartă până sar scânteii!

PUTEREA ȘI OPOZIȚIA

N-or să se mai ciondănească,
S-or iubi, chiar, între ele,
Când o fi să se-ntâlnească...
Două drepte parale!

CRONICĂ DE IANUARIE

Decembrie în urmă i-a rămas,
Iar pân' la făurar mai are-un pas,
E viscol, n-ai cum sta pe-afară ...
Cât, încă, e vin în cămară!

IARNA ÎN FAMILIE

Afară-i ger, în casă-i frig,
În pat cu toții stau covrig,
Dar atmosfera se-ncălzește

Când, iar, de bani se amintește!

LA DIRECTOR

(Din finalul unei reclamații)

- Rică, domnule director,
Chiar și azi, ca un inspector,
Cu o mână-n buzunar
Cocoșat ca un cobzar,
Se plimba de acolo-acolo,
Întovărășit ori solo,
El de muncă n-avea chef,
Făr' să-l fi văzut vreun șef.
Eu, cum știți, că sunt de treabă,
Vă și zic în mare grabă!
- Dar, pe el că tot îl vezi,
Spune-mi, tu când mai lucrezi?

IARNĂ POLITICĂ

Gubernanții, din păcate,
Tot îndrugă verzi și-uscate:
Ce-a fost verde s-a uscat,
Ce-a fost bun, tot s-a furat!

ÎN PARLAMENT

Omul care e deștept
Intră cu piciorul drept,
Cel ce face pe-nțeleptul,
Vine din *Partid*... cu dreptul!

UNOR DEZONORAȚI

Din pete azi să se mai șteargă,
Spun cu elenul tinereții;
La școală-ar fi, mereu, să meargă
Cei repetenți la... școala vieții!

UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE

Fiindu-le comună slova,
Unitu-s-au, ideea-i clară,
Muntenia și cu Moldova,
Iar, mai apoi, cu-ntreaga țară.

VASILE LARCO

De la un clasic citire: GEORGETA VĂTAVU 1928-2011



SPERANȚE DE MAI BINE

Cu anii ce se tot adună,
De crezi guvernul pe cuvânt,
Va crește pensia pe lună,
Păcat că nu și pe... Pământ!

TREPTILE MODEI

Sus decolteul, sex-simbol,
La mijloc, ombilicul gol,
Indică fără de ocol
Și calea către... demisol!

PERFORMANȚĂ

Și-a luat mașină mică,

Și-a făcut și-apartament,
Singurică, singurică,
Numai cu temperament.

EPIGRAMA - DEFINIȚIE

Epigrama-i un pretext
De a spune clar, concis,
Tot ce alții în context
Nu prea spun în mod deschis.

RÂZI CA SĂ DEVII SĂNĂTOS

Râsu-i un medicament
Și-i izvor de sănătate,
De-l aplici ca tratament,
Ai efecte garantate!

Selecție VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate maestre Nicolae Băciuț, felicitări pentru încheierea cu succes al anului editorial recent încheiat și, după cum este firesc, în continuare pentru anul 2021:

Vatra veche-i încălzită
Încărcată, pregătită,
Cu voroave potrivite,
Bune spre a fi citite!

VASILE LARCO

Te îmbrățișez, Frățieare,

Și îți doresc din inima să fie bine, totul. Îți mulțumesc atât de mult pentru semnele constante ale efortului tău, pentru păstrarea VETREI VECHI ca focar de dăruire a Excelenței Românești tuturor celor care sunt în stare să o priceapă și recunoască.

În acest sens, îți adresez acum o aparte rugăciune, pe care știu că o vei înțelege așa cum se cuvine, cu înțelepciune iubitoare.

Un înalt spirit de neam, un om de profundă valoare intelectuală tocmai a plecat dintre noi: academicianul ALEXANDRU SURDU. Un OM pe care l-am prețuit și iubit deplin.

În urmă cu puțină vreme - ignorând total ceea ce tocmai s-a întâmplat - ți-am trimis câteva gânduri pe marginea tulburatoarei sale cărți: DE LA MAREA UNIRE LA ROMÂNIA MARE, căreia îi adaug acum pe cele privind la fel de sensibilă să scriitură: EMINESCU ȘI FILOSOFIA. Mi-a rămas de finalizat prezentarea cărților sale despre BLAGA și NOICA, respectiv sinteza operei de viață: PENTADA FILOSOFICĂ. Pur și simplu nu îmi vine să cred că mi-a trimis recent aceste cărți de curând, într-un moment când nu avea niciun gând de plecare. Pur și simplu mi le-a trimis, fără niciun alt cuvânt, creditându-mă că pot să înțeleg...
Și am înțeles acum.

Te rog, așadar, Nicolae, să gândești tu cum crezi că am putea așeza în revistă un gând de înalta plecaciune a frunții dăruit domnului Profesor Surdu, subordonat Excelenței.

Învață-mă, frățieare... Iar eu - simt că pot scrie din nou, după îndelungă tăcere - voi face tot ce îmi spui și îngădui să fac.

Îți mulțumesc, mulțumesc...
Traian-Dinorel



Ce surprizăaaaaaaa, Domnule!
E cel mai frumos cadou de Crăciun!
Fie ca Bunul Dumnezeu să înmulțească această bucurie a mea de zeci de ori în vatra inimilor voastre, cu sănătate și mulți ani creativi !

Dumitru Ichim

Calde mulțumiri, iubite Domnule Baciut, pentru includerea meditației mele la Nașterea Domnului.

Felicitări pentru toată munca inimoasă și consecventă în ogorul culturii și spiritualității române Sf. Sărbători cu bucurie.

Cele mai bune gânduri,

Theodor Damian

Doamne, ce frumusețe de icoane, iarăși! Fantastic!

M-ați copleșit de-a binelea cu cele două poezii puse la pagină 69 cu textul meu. Cum să vă mulțumesc pentru aceste atenții care mă emoționează într-atât?

V.P.L.

Mulțumesc maestre de revistă. Este exact ce îmi poate fi mai de folos în această noapte în serviciul meu (ca dispecer) până dimineață. Când mă gândeam că de plictiseală, de la 22 la 6 dimineața, voi mai arunca doar din când în când câte o privire în monitoarele de la sistemul de supraveghere în acest dispecerat cu toate că pe noapte nu e nimeni în unitate decât eu și un agent de securitate, acum am pe deplin până dimineață ce să studiez concret. Toată stima și baftă să aveți în tot ce doriți să realizați.

Vasile Dan Marchiș

Sehr geehrte Damen und Herren,
vielen Dank für die Zeitschrift.

Freue mich auf die Lektüre.

Ich wünsche allen eine schöne Adventszeit.

Liebe Grüße,

Elisabeth Anton

Bună dimineața, stimate domn!

Eu vă mulțumesc, din inimă!

Felicitări, pentru poezie și pentru întreaga activitate!

Cu prețuire,

Corina Ligia Pătrașcu

Bună ziua, domnule Băciuț,

Vă mulțumim foarte mult !

Cu cele mai bune urări,

Corina Apostoleanu

Felicitări și spor la migăloasa muncă, în continuare! O revistă care se respectă pe sine, își respectă cititorii !

Liliana Toma

Felicitări, la cât mai multe numere! Este o revistă frumoasă pe care o citesc mereu cu plăcere.

Nicolette Orghidan

Mulțumesc, Nicolae, pentru revistă. Interesantă și diversă. Numai bine!

Adrian Popescu

Mulțumim. O incintare prin diversitate și calitatea materialelor, prin alegere a Nașterii Mintuitorului nostru, de Botezatu. Sărbători fericite. Un an Nou mai bun, plin de izbânda artistice.

Alexandru Niculescu

Domnule director Nicolae Băciuț, Pentru a ne vedea și auzi și în aceste condiții de lockdown/ confinement/ izolare, în calitate de colaborator al revistei „Vatra veche”, vă trimit un link. Citesc versuri proprii, într-un proiect al filialei USR București Poezie, inițiat de d-l Horia Gârbea.

Reiterez deosebita considerație pe care o am față de Dv., ca fondator, editor, om de cultură multilateral, într-o susținută acțiune de sprijinire a culturii și literaturii românești din inima bătănd cu putere a României, cu ecouri la nivel național și mondial. Mult succes în continuare, binemeritați de la toți cititorii, scriitorii și iubitorii literaturii și artei românești!

Vă mai trimit două scurte prezentări de carte.

Vă doresc multă sănătate și succes!

LA MULȚI ANI !

Corneliu Vasile

Mulțumesc Domnului că am ce citi în zilele de credință! Poate că voi și scrie despre zilele ce vin și trec odată cu visele. Am primit revista cu bucuria omului însetat de cultură.

Guner Akmolla

Bună ziua.

Fără voia mea, când am deschis revista, primul impuls a fost să folosesc enervantul „wow!” Sau „**Impressive!**”.

O revistă pe cinste! Bucurie pentru suflet și minte! Abia aștept să mă scufund în ea ca-ntr-o îndrăgostire la prima vedere.

Să vă trăiască și să ne lumineze viitorul imediat în Normalitatea de care deja ne e dor!

Mulțumesc! Sărbători fericite!

Alexandru Dascălu

Mulțumiri, Maestre Drag.; Dv. și Familiei multe bucurii, fericire, sănătate și LA MULȚI ANI! Fiți binecuvântat pentru tot ce faceți pentru știința și cultura românească. Al dv., mereu,

Florian Copcea

Mulțumesc din suflet pentru *Vatra veche*, o revistă plină de miez, pe care de fiecare dată o citesc cu mult interes. La Mulți Ani! Sărbători fericite și numai bucurii!

Cu deosebită stimă și prețuire,

Vasile Poenaru

Publisher

**ePublishers, eLiteratura,
eDidactica, Editura Coresi**

Dialogul cu Octavian Paler e de pus în ramă! Mulțumim pentru revistă!

Florin Egner, Botoșani

Splendid ar arăta tabloul Domnului Botezatu Petre, ca vitraliu!

Cu deosebit respect,

Jianu Liviu-Florian

Stimate Nicolae Băciuț,

Cu ocazia Sărbătorilor Tradiționale - Crăciunul și Anul Nou - 2020/2021, vă dorim sănătate și La mulți ani!

Revista am publicat-o pe site-urile noastre PORȚILE NORDULUI (RO și UK) Felicitări !

Dr. Mihai Ganea

Mulțumesc, Băciuțule, am primit!

Mi-a mers la suflet ce ai scris despre Labiș și Paler.

Am suferit că s-a scos *Moartea căprioarei* din programa școlară (nu

știu dacă mai e amintită prin vreun manual), iar când a plecat Paler... am plâns!

MMS

Cu mulțumiri și cu binecuvântare. Sărbători cu bucurie și La mulți ani!

+Serafim

Încă o dată, calde și camaraderesti felicitări, Domnule Director Nicolae Băciuț pentru Dvs. și cei care vă sprijină, pentru duranța, tenacitatea și continuitatea apariției, la înalte standarde și în vremuri actuale, a „Vetrei vechi” și a „Cadranului” !

Sfinte Sărbători de Crăciun și Anul Nou 2021 cu pace, sănătate și bucurie, întru mulți ani pentru românii de o parte și de alta a Carpaților și oriunde s-ar afla !

Doamne ajută pentru noi toți !

Cu deosebit respect,

Col. (r.) Dan PRISĂCARU

Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”, Filiala Iași

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Orice cuvânt este prea puțin pentru a reda aprecierea pentru ceea ce faceți prin „Vatra Veche”.

Felicitări, succese, sănătate, LA MULȚI ANI CU BUCURII

Paul Mărginean

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Primesc lunar revista *Vatra veche* și pentru aceasta vă mulțumesc.

Vă doresc un an care să vă aducă sănătate și o stare de normalitate. Deși normalitatea nu este propice creației avem nevoie de echilibru. Fie ca 2021 să vă aducă și ceea ce anul acesta v-a lipsit.

Cu prețuire,

Isabela Brănescu

Felicitări pentru altitudinea axiologică a revistei și pentru gândul la Nicolae Labiș!

Sărbători cu sănătate, cu spor, cu drag și cu bine,

Ștefan Vlăduțescu

Foarte frumos. Fierbinți felicitări, domnule Băciuț, și un An Nou cu sănătate tot așa de fierbinte, cu spor în toate și cu multe bucurii! Când spunem „La mulți ani, Nicolae Băciuț!”, automat spunem și „La mulți ani, Vatra Veche!”, „La mulți ani, Cadran mureșan!” și vice-versa. Țineți-o tot așa și în Anul care vine și

mulți, mulți ani de acum înainte! Doamne-ajută! Doamne, dă-ne bine și rău la nime’!

Nicolae Suciuc

Cu alese mulțumiri pentru această minunată revistă.

Crăciun fericit și un An Nou mult mai bun decât cel care pleacă.

Magda Stavinschi

Mulțumiri pentru ultimul număr al revistei *Vatra Veche*, îi doresc dlui Nicolae Băciuț precum și tuturor colaboratorilor Sărbători Fericite! Un An Nou Fericit cu speranța reînnoită și vise împlinite!

Milena Munteanu

Vă mulțumim pentru tot ce ne-ați trimis de-a lungul timpului!

Maica stareță stavroforă Mihaela

Cozmei, împreună cu obștea.

Mănăstirea Sucevița

Iubite frate Nicolae Băciuț, la mulți, doldora de rod, ani!

A propos de frumoasa dvs. inițiativă. S-au găsit, în pandemia asta ne bună, niște descrieri, care să vină cu o glumă sinistruă cum că maestrul ar fi plecat dintre noi. Nu știu cum de li se ridică mâna unor asemenea specimene să comită enormități de acest fel. Și nu e numai bietul de Florin Piersic pus în situația asta jenantă, au mai pățit-o și alții. Oricât de înțelegător, glumeț și de inegalabil bancagiul este marele nostru actor și neîntrecut causeur, cred că aici s-a cam sărit peste cal. Pe un actor cum e Florin Piersic nu îndrăznești să-l atingi nici cu o floare, necum cu o pretinsă glumă de bădăran: PERSIC ESTE NEMURITOR!

Catrenul de mai jos la zi se vrea o riposta la adresa enormităților comise de bădărani.

Se luptă, bietu',-n viața sa antumă,

S-arate că e viu, nevătămat,

Iar noi vom crede toți c-a fost o glumă Și-atunci când va muri cu-adevărat.

Nicolae Matcaș

Stimate Domnule Băciuț,

Chiar în prima zi a anului m-ați surprins cu o nobilă propunere...A-l sărbători pe Florin Piersic la vârstă de 85 de ani este o inițiativă admirabilă. În perioada ce urmează va voi trimite și eu câteva cuvinte pentru materialul pe care îl pregătiți, rememorând amintirea unei întâmplări pe care am→

trăit-o cu inegalabilul artist.

Cu promisiunea de a mă face părtaș la demersul dumneavoastră, închei cu o urare, în contextul speranței cu care pornim în noul an: „La Mulți Ani cu sănătate, fără masca, fără gel, să ne-mbrățișăm cu zel, să dăm mâna cu oricine, să umblăm hai-hui prin lume, să fim veseli, bucușori, nu fricoși și anxioși.”

Cu aceeași deosebită considerație,

Dorin Nădrău

Mult Stimate Domnule Băciuț,

Vă rog să primiți cele mai calde felicitări pentru noul număr din *Vatra veche*.

Cuprinde o sumă de creații și inteligență intelectuală și istorică. Vă urez Sărbători Fericite de Crăciun și Noul An. La mulți ani!

Valeriu Tudor

Drag Prof. Nicolae Băciuț,

Redactor-șef *Vatra veche*

Nici nu știi, Drag Moșule Nicolae Băciuț, ce mare bucurie ne-ai făcut cu această Sanie plină de cadouri literare-sufletești, armonite pe *Vatra Veche* Românească, alunecată și zburată peste Carpați direct în *irima* României la București și peste hotare! Felicitări lui Nicolae Băciuț și Tuturor Celor din *Vatra veche* care ați crezut, gândit adevărat, scris și împrăștiat în cele 4 Zări CREZUL VOSTRU despre „ADEVĂRUL” Când, Unde, Ce și Cum cu Omul din România cel născut și crescut în GRĂDINA MAICII DOMNULUI, după cum apostola Poetul VOITILA, devenit PAPA IOAN de la VATICAN !!!

Acestor urări, prilejuate de Nașterea Lui IISUS HRISTOS, Mântuitorul păcatelor Lumii, alăturăm și terranele noastre Urări de multă sănătate și fericire!

DUMNEZEU să vă Binecuvânteze!

Voi, oameni din toate domeniile de activitate, din familie și societatea civilă, nu vă mai judecați între voi, respectați procedura legală statală.

Prof.Dr. I.Luca, la 80 de ani

Dragă și distinse Domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru că existați așa cum mă bucur de fiecare număr al revistei pe care o păstoriți cu atâta dăruire și vă rog să primiți colindul meu de suflet, lângă brad: Crăciun

binecuvântat și inimă lină!

Anul Nou să vină cu pace, împliniri, sănătate, bucurii și despovărare de teamă și de necaz! LA MULȚI ANI !
Din Sibiu-pe-Cibin, cu îmbrățișare,

Mihai Posada

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Felicitări pentru „*Vatra veche*”, nr. 11/2020, un număr la fel de bun ca și celelalte!

Cu mulțumiri și o deosebită prețuire,
Stan V. Cristea

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă felicit pentru consecvența și standardele înalte ale revistei *Vatra veche*, pe care o realizați în aceste vremuri dificile cultural.

Răspândiți un fascicul de lumină în întunericul ignoranței care înfășoară tot mai insistent lumea.

Mulțumesc pentru trimiterea cu regularitate a revistei!

La mulți ani cu sănătate și mult spor!

Petru Birău

Mulțumesc din suflet pentru revistă! Și acest număr, precum toate, de altfel, este foarte interesant. Multă sănătate vă doresc, sărbători luminoase și La mulți ani! Cu sinceră apreciere!

George Vlaicu

Nicolae, scump frățior.

Ce bucurie, ce bucurie mare ne-ai dăruit...

Nu sunt cuvinte să îți mulțumim pentru dar, deja așezat sub bradul nostru de sărbătoare, și de mine și de Shanti.

Fie ca plecaciunea frunții noastre să se adauge în picătura adevărului pe care tu l-ai reșezat în VATRA DE NEAM: acela că - noi, românii - nu am uitat nici o clipă Limbajul lui Dumnezeu.

Cu iubire, sărbători înalte și pașnice.

Traian-Dinorel

Mulțumesc! Vă doresc să puteți duce mai departe după suflet și condiții revista și tot ceea ce e de dus în viitor!

Katy Țărălungă

Stimate dle redactor,
Vă mulțumesc pentru aburindul nr. 12/2020, aducător de lumină și bucurii prin aura picturii dlui Petru Botezatu și strălucirea articolelor

precum sărbătoarea Nașterii Mântuitorului și așteptatul An Nou. Retrospectiva anului pe ducă 2020 surprinde subtil și îngrijorător schimbările pe care nu vrem să le recunoaștem în psihologia și comportamentul nostru, incertitudinile și firicelul de speranță în schimbările în bine ale zilei de mâine.

Revelatorii citatele din însemnările pelerinilor de origine română la Mecca noastră spirituală - muntele Athos, dar și ochiul atâtvăzător al cronicarului privind autenticitatea și sinceritatea celor declarate de autorii care au vrut să se înfrupte din clipă nemuririi.

Mă bucur să-i reîntâlnesc pe nemuritorii Labiș și Nichita, prin intermediul dlui Vasiliu, pe laboriosul și fecundul meu compatriot Traianus (Traian Vasilcău), precum și o serie de nume de scriitori necunoscuți personal, dar care mi-au devenit apropiați și dragi, grație îndrăgitei reviste targumureșene.

Dvs. și colaboratorilor revistei dvs., cu ocazia sărbătorilor de iarnă creștine și laice, vă doresc din inimă multă sănătate, lumină în casă și în suflet, speranță și încredere prilejuate de bucuria Nașterii Mântuitorului și sosirea Anului Nou, pe care ni-l dorim cu toții mai blajin și mai bun, iar SARS-CoV 2 ducă-se pe pustii!

La anul și la mulți ani!

N.M.

P.S. Între noi, vă mulțumesc cu sinceritate pentru frumoasa găzduire. N-aș vrea să par agasant, dar, neavând certitudinea că teribilisme mele au ajuns la destinație, vi le retrimite cu această ocazie.

Vă mulțumesc pentru fiecare număr al revistei pe care îl citesc cu mult interes și pe care îl prezint și elevilor mei! Sărbători frumoase!

Cu respect,

Raluca Alexe

Am primit din nou minunatul cadou „*Vatra veche*”.

O bucurie imensă trăiesc de fiecare dată când o citesc, nu numai pentru textele deosebite, dar și pentru faptul că mă inspiră.

Vă doresc sărbători fericite, multe împliniri în noul an și revistei de suflet viață îndelungată.

La mulți ani tuturor!

Stan Brebenel

Panoramic cultural 2021

ZUA CULTURII NAȚIONALE LA STATUIA LUI EMINESCU



Târgu-Mureș, Catedrală Mică. Nicolae Băciuț, Elvira Florea, Pr. dr. Nicolae Șincan – lansarea unei noi cărți



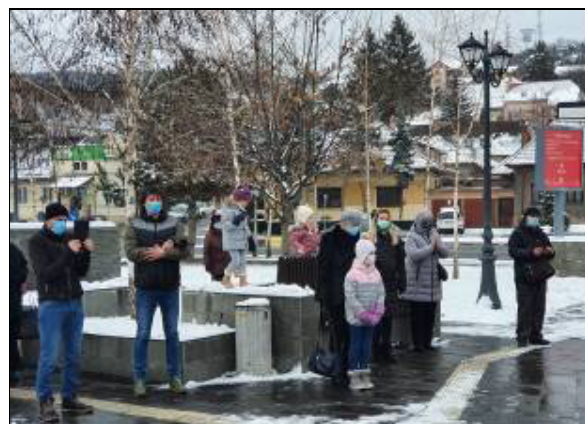
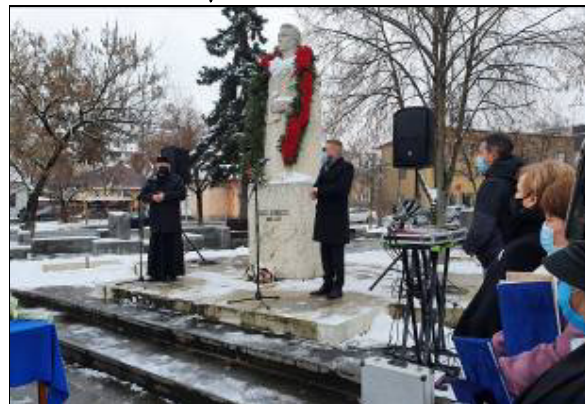
Ioan Ceașescu (TVR), Nicolae Băciuț - dialog despre presa mureșeană: de la Vatra la Vatra veche. (Un proiect al UZPR)



Nicolae Băciuț, Radu Daniel (City TV), despre repere culturale mureșene



Premiul pentru cel mai tânăr concurent la Concursul Interjudețean de Interpretare „Dor de Eminescu – Nicola Băciuț, 4 ani



OCHIUL CICLOPULUI



EUGEN BRATFANOF

ACASĂ

Mă-ntorc acasă, dar acasă unde-i,
e ca și cum
mă pot întoarce-n vis –
sunt eu acela,
ori e doar copilul

care-a rămas în Paradis?

Zăpezile-mi ajung doar pân' la
glezne -
sunt tot mai mici,
se risipesc în ploii,
în florile de meri și pruni,
ca-atunci când înfloream și noi.

Mă-ntorc acasă –
nu mă pot găsi;
doar lemnul crucii-ncepe-a-
nmuguri.

20 ianuarie 2021

NICOLAE BĂCIUȚ

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC



Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin
Bengean, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj,
Luminița Boboc, A.I. Brumar, Viorel
Coman, Geo Constantinescu, Luminița
Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș,
Răzvan Duncan, Suzana Fântânariu-Baia,
Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu,
Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina
Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus
Suci, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru,
Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania),
Darie Ducan, (Paris), Dumitru Ichim, George
Filip (Canada), Andrei Fischof (Israel), Simina
Lazăr (Paris) Veronica Pavel Lerner
(Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin
Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania),
Aliona Grati, (Chișinău), Ognean Stamboliev
(Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI
PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BACIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată
fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2021 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com;
vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon:
0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea
asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

